

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

Årsredovisning 2011

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

Årsredovisning 2011

Omslag: Länsstyrelsen på Hantverkargatan. Foto: Christina Fagergren.

Foto inlaga: Karolina Kristensson, sid 13. Mattias Jansson, sid 32. Länsstyrelsen, sid 83.
Jenny Frejing, sid 111. Christina Fagergren, övriga.

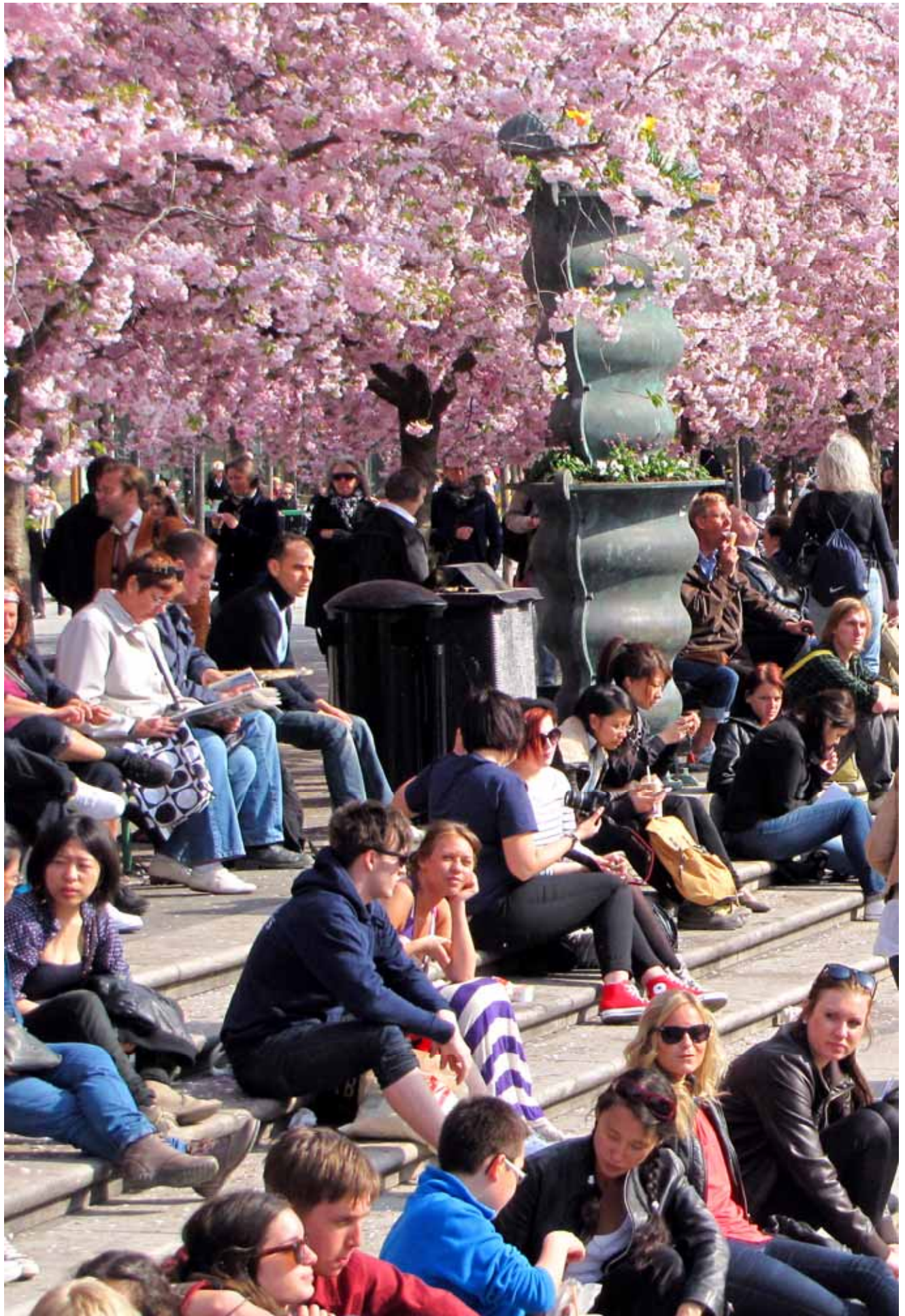
Utgivningsår: 2012

ISBN: 978-91-7281-482-0

Besök också vår webbplats www.lansstyrelsen.se/stockholm

INNEHÅLL

Landshövdingen sammanfattar år 2011	7
Organisation	10
Länsstyrelseinstruktion 2§	11
Länsstyrelseinstruktion 3§	11
LÄNSSTYRELSENS SAKOMRÅDEN, MÅL OCH ÅTERRAPPORTERINGSKRAV	13
Trafikföreskrifter	14
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	15
Lantbruk och landsbygd	19
Fiske	29
Vilt- och rovdjursförvaltning	32
Regional tillväxt	33
Infrastrukturplanering	47
Energi och klimat	50
Hållbar samhällsplanering och boende	58
Naturvård, miljö- och hälsoskydd	64
Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	83
Kulturmiljö	91
Folkhälsa	97
Jämställdhet	100
Rättsliga frågor	105
Nationella minoriteter	109
Integration	111
Organisationsstyrning	117
Länsstyrelseinstruktion 4-6 §	118
Personaluppgifter	123
Året i siffror	126
Sammanställning över väsentliga uppgifter	139
Finansiell redovisning	140

Landshövdingen sammanfattar år 2011

Regionens roll och betydelse

Stockholmsregionen är Sveriges huvudstadsregion och motor. Här bor drygt en femtedel av Sveriges befolkning och här skapas en tredjedel av Sveriges ekonomi. Här finns landets främsta kunskapscentra. Här finns en dagbefolkning från 288 av landets 290 kommuner och en nattbefolkning från 189 av världens länder. Stockholm är Sveriges enda riktiga metropol. Men regionen är betydligt mer än bara en av världens storstäder: urskog, odlad mark och betesängar omger huvudstaden som samtidigt är en del av världens största skärgård med över 30 000 öar. Ingen annanstans i Sverige finns motsvarande mångfald och styrka. Och ingen annanstans finns det så stora möjligheter att uppleva verklig livskvalitet.

Och länsborna trivs. Det visar Länsstyrelsens medborgarundersökning som genomfördes under 2011. 92 procent av invånarna svarade att de är nöjda med det liv de lever. 90 procent trivs både med sitt arbete och sitt boende och länsborna ser ljus på den egna ekonomin, är miljömedvetna och positiva till mångkultur.

2011 var ett starkt år för Stockholms län

Antalet och andelen sysselsatta har ökat, arbetslösheten har pressats tillbaka och nyföretagandet nådde den högsta noteringen någonsin. Utvecklingen var särskilt stark under det första halvåret medan framtidsutsikterna dämpades under den senare delen. Dämpningen var en direkt följd av den skuldskris som fortfarande präglar stora delar av Europa. För en region som Stockholm med stora exponeringsytor mot andra länder och regioner får detta stor betydelse. Samtidigt bör det påpekas att den regionala ekonomin i grunden är stark och arbetsmarknaden robust.

Under 2011 ökade antalet sysselsatta med 30 000 och länet har fortsatt rikets klart högsta sysselsättning. Andelen arbetslösa har minskat och länet har rikets tredje lägsta arbetslöshet. Under året har delar av näringslivet upplevt en påtaglig arbetskraftsbrist och antalet vakanser har legat på en hög nivå. Trots att efterfrågan på arbetskraft

inte har kunnat mötas fullt ut finns det fortfarande grupper – till exempel ungdomar och utrikes födda – där sysselsättningsgraden kan öka betydligt. Här ligger en utmaning i att förbättra matchningen och erbjuda arbetskraften den utbildning som krävs för att få den kompetens som efterfrågas.

Stockholms nyföretagande går fortsatt mycket starkt. Antalet nystartade företag uppgick till drygt 24 000 vilket är i nivå med det sammanlagda antalet i Västra Götaland, Skåne, Uppsala och Östergötland. Konkurserna har minskat och antalet varsel ligger på en förhållandevis låg nivå.

För 2011 förväntas en befolkningsökning på strax under 40 000, vilket innebär en befolkning på strax under 2,1 miljoner. Att regionen växer är positivt, men det ställer skärpta krav på olika typer av investeringar för att parera de kapacitetsbrister inom exempelvis infrastruktur och bostäder som blir alltmer uppenbara.

Länet svarar för en stor och växande del av rikets nyföretagande, befolkning och förädlingsvärde. Näringslivet har en hög forskningsintensitet med stark förmåga till förnyelse och utveckling. Stockholms täthet, storlek, branschrepresentation och attraktivitet är unik för Sverige. Stockholm konkurrerar därför inte med andra svenska regioner utan konkurrensen sker i ökande utsträckning med andra innovativa regioner i Europa och övriga världen. Stockholms betydelse för den nationella välfärden är av stor betydelse för Sverige. För att stärka den internationella positionen har satsningar inom fem områden identifierats vilka alla kräver olika mått av statligt agerande. Dessa är av avgörande betydelse för regionens långsiktiga utveckling.

Regionens fem stora utmaningar

Under året har Länsstyrelsen arbetat med analyser som sätter fingret på fem utmaningar som länet måste tackla för att fortsatt kunna fungera som landets tillväxtmotor.

- Bostäder
- Infrastruktur
- Klimat och energi
- Innovationskraft
- Arbetsmarknad och kompetensförsörjning

Utmaningarna och de till varje utmaning hörande prioriteringarna har en bred regional förankring

genom att Stockholms län landstings utskott för tillväxt och regionplanering, Kommunförbundet i Stockholms läns styrelse, Strukturfondspartnerskapet i Stockholms län samt kommunstyrelsen i Stockholms stad har beslutat att ställa sig bakom prioriteringarna. Prioriteringarna har 2011 dels redovisats i "Stockholms län prioriteringar för det framtida regionala tillväxtarbetet", dels i rapporten "Stockholm – full fart framåt" som är ett komplement till myndighetens mer formaliserade verksamhetsredovisningar.

Genom ovan nämnda medborgarundersökning förstärks bilden av regionens utmaningar ytterligare. Inom ramen för hög generell trivsel så framkommer att 20 procent upplever sig trångbodd, 50 procent upplever att buller, luftföroreningar och trafiksituationen i den offentliga miljö som ett bekymmer och 26 procent upplever att deras jobb inte motsvarar deras utbildning. De fem utmaningarna redovisas i korthet nedan.

Fungerande bostadsmarknad

Snabb befolkningsökning och för lågt bostadsbyggande har lett till bostadsbrist. Upp till 20 000 nya bostäder om året behöver byggas och detta kommer att kräva en betydande utbyggnad och förbättring av infrastrukturen.

Fungerande infrastruktur

Trafiksystemet har nått sin kapacitetsgräns. Vatten, avlopp och avfallsfrågorna kräver stora insatser och bredbandsutbyggnaden – inte minst på landsbygden – är viktig för regionen. En utbyggnad behöver ske i symbios med planering av nya bostäder och arbetsplatser och det behöver ske klimatsmart.

Hållbar klimat- och energiutveckling

Minskat klimatpåverkan, säkrad dricksvattentillgång och stimulerad utveckling av miljöteknik är viktiga områden. Med vår innovativa förmåga kan vi både utveckla näringslivet och vara klimatsmarta.

Ökad innovationskraft

Stockholms län beskrivs som den mest kunskapsintensiva regionen utanför USA. Men konkurrensen är knivskarp och innovationsfrämjande åtgärder behövs, inte minst för att säkra spetskompetensen.

Fungerande arbetsmarknad och kompetensförsörjning

Behoven av kvalificerad arbetskraft ökar snabbt. Säkrad kompetensförsörjning, bättre matchning och snabbare etablering på arbetsmarknaden är prioriterat.

Andra områden av betydelse för regionens utveckling

Flyktingmottagning

Länsstyrelsen har tecknat avtal med länets samtliga kommuner när det gäller flyktingmottagning och mottagning av ensamkommande barn. Arbetet med en samlad regional överenskommelse har påbörjats.

Djurskydd

Stockholms län är landets husdjurstätaste län och ärendevolymerna har ökat kraftigt. Genom ett lyckat samarbete med den nyinstittade djurpolisen har antalet omhändertagande av vanvårdade djur ökat kraftigt under 2011.

Nationella minoriteter

Arbetet med minoritetsfrågorna handlar i stor utsträckning om kunskapsspridning. I syfte att öka kunskapen om grundskyddet för alla nationella minoriteter i hela landet påbörjades ett antal länsvisa utbildningsseminarier i samarbete med respektive länsstyrelse. Hösten 2011 togs en handbok i minoritetsarbete för kommuner och landsting fram. Denna handbok distribuerades till dem som arbetar med minoritetsfrågor i myndigheter, kommuner, landsting och minoritetsorganisationer.

Våld i nära relation

Även arbetet med våld i nära relation handlar i stor utsträckning om kunskapsspridning. Länsstyrelsen genomförde under hösten 2011 en omfattande utbildningssatsning om våld i nära relation med barnens situation i fokus. Bakgrunden är ett omfattande behov av kompetensutveckling av socialtjänsten som Länsstyrelsen konstaterade efter en kartläggning 2008 och tillsyn 2009. Utbildningen riktade sig till yrkesutövare som arbetar med barn- och familjeärenden i socialtjänsten.

Samhällsskydd och beredskap

Länsstyrelsen bedömer att länets generella krishanteringsförmåga är god. Det framgår av den regionala risk- och sårbarhetsanalysen som togs fram under året. Vi bedömer också att den generella samverkansförmågan ökade under året. Utvecklingsarbetet inom Samverkansfunktion Stockholmsregionen som Länsstyrelsen initierat har starkt bidragit till detta.

En effektiv och välskött myndighet

Länsstyrelsen i Stockholm har som ambition att vara en av landets mest effektiva och välskötta myndigheter. För att uppnå detta ska vi:

- systematiskt arbeta med omvärldsanalys som grund för våra prioriteringar tydligt koppla ihop olika frågor som påverkar varandra för att få ett bra slutresultat
- i varje läge göra kloka och väl avvägda bedömningar för att främja länets utveckling
- snabbt fatta beslut som är rättssäkra och vara lätta att förstå

Chefen och medarbetaren

Myndighetens chefer får överlag goda resultat på den medarbetarenkät som genomförs varje år. Förtroendet för närmaste chef är ofta hög. Cheferna upplevs vara mottagliga för nya idéer och delegerar och ger befogenheter i hög grad. Medarbetarenkäten visade också att medarbetarnas bild av myndigheten som arbetsgivare visar att mångfald och olikheter är en tillgång och att alla verksamheter är lika viktiga för att vara framgångsrika samt att hälsoarbetet inom myndigheten är värdefullt. Medarbetarsamtal genomfördes under året på ett bra sätt.

Under 2011 infördes tidsbegränsade förordnanden för nyanställda chefer till vilket är kopplat en systematisk utvärderingsmetod. Den partsgemensamma lönekartläggning som genomfördes visade att det inte finns några grupper där det finns osakliga löneskillnader mellan män och kvinnor

Ekonomi

Länsstyrelsen har en ekonomi i balans. Anslags-sparandet ökade med cirka 3 miljoner kronor under 2011 vilket huvudsakligen beror på minskad avräkning för semesterlöneskuld och relativt hög personalomsättning som skapade ett tillfälligt ekonomiskt utrymme. Vi arbetar

kontinuerligt vidare med att hitta metoder och utveckla system som gör att vi på bästa sätt använder de resurser vi har.

Sammantaget har 2011 varit ett bra och framgångsrikt år där regionens aktörer i allt större utsträckning står samlade inte bara i strategier utan även i faktiskt handlande. Mycket av detta är Per Unckels förtjänst. Som landshövding var han starkt pådrivande i det regionala utvecklingsarbetet och vi är många som känner både värme och tacksamhet när vi nu skördar frukterna av hans oförtrutna ansträngningar.

Chris Heister
Landshövding

Organisation

Länsstyrelsen i Stockholms län registrerar årligen cirka 67 000 nya ärenden och besvarar cirka 400 000 telefonsamtal. Under 2011 har Länsstyrelsens verksamhet bedrivits vid 10 avdelningar, en stab och en analysenhet. Vid myndigheten finns också miljöprövningsdelegationen, som är en självständig funktion som beslutar i ärenden om miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken.

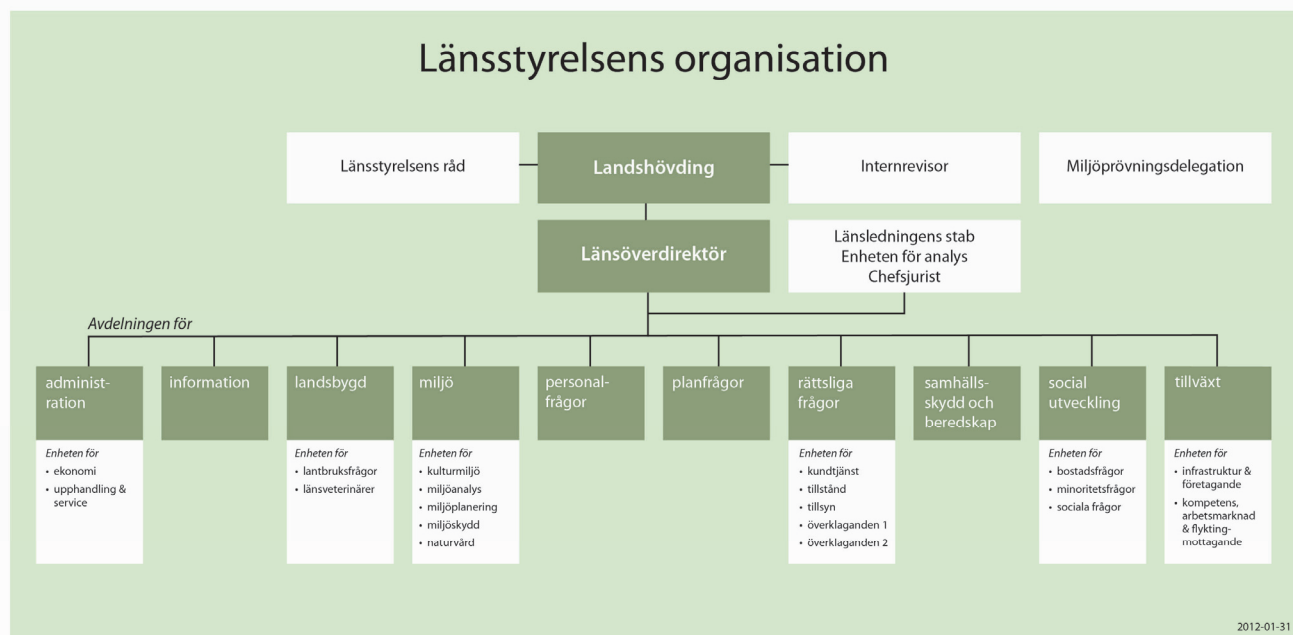
Under året har organisatoriska förändringar skett. För att stärka myndighetens arbete med kompetenssäkring och HR-frågor har den tidigare avdelningen för stöd & service delats i en avdelning för personalfrågor och en avdelning för administration. Enheten för kundtjänst (tidigare inom stöd & service) har flyttats till avdelningen för rättsliga frågor. Syftet är att närmare knyta diarieföring, arkivhantering och övrig dokumenthantering till avdelningen för rättsliga frågor som

hanterar en stor del av ärendena på myndigheten. Inom avdelningen för tillväxt har också förändringar skett. Avdelningens kärnfrågor organiseras nu i två jämnstora enheter: infrastruktur & företagande samt kompetens, arbetsmarknad & flyktningmottagande. Enheten för internationellt samarbete har ersatts med en funktion inom länsledningens stab.

Landshövdingen är chef för Länsstyrelsen och är regeringens företrädare i länet. Länsöverdirektören leder det dagliga arbetet i Länsstyrelsen och är landshövdingens närmaste medarbetare och ersättare.

Länsstyrelsens ledningsgrupp utgörs, förutom landshövding och länsöverdirektör, av avdelningschefer och chefen för analysenheten.

Länsstyrelsen är en så kallad enrådighetsmyndighet. Det innebär att landshövdingen svarar direkt inför regeringen och att myndigheten har ett insynsråd istället för styrelse.

Länsstyrelseinstruktion 2§

Länsstyrelsen ska verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar.

Länsstyrelsen ska utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser.

Länsstyrelsen ska främja länets utveckling och noga följa tillståndet i länet samt underrätta regeringen om dels det som är särskilt viktigt för regeringen att ha vetskap om, dels händelser som inträffat i länet.

Länsstyrelsen ska vidare ansvara för de tillsynsuppgifter som riksdagen eller regeringen har ålagt den. Förordning (2008:1346).

Länsstyrelsen ska redovisa sina insatser och göra en bedömning av uppnådda resultat för sin uppgift att verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar.

Länsstyrelsen i Stockholms län har under verksamhetsåret 2011 verkat för att nationella mål fått genomslag i länet samtidigt som hänsyn tagits till regionala förhållanden och förutsättningar. Länsstyrelsen har vidare utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbetat sektorsövergripande och inom myndighetens ansvarsområde samordnat olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser. Länsstyrelsen har främjat länets utveckling och noga följt tillståndet i länet samt underrättat regeringen om dels det som är särskilt viktigt för regeringen att ha vetskap om, dels händelser som inträffat i länet under året.

Länsstyrelsen har under 2011 identifierat fem stora utmaningar som tillsammans är helt avgörande för Stockholms läns framtid:

- Infrastruktur (trafik, VA-frågor och bredband)
- Bostäder
- Arbetsmarknad och kompetensförsörjning
- Innovationskraft
- Klimat och energi

Dessa fem områden kommer att vara prioriterade i Länsstyrelsens framtida regionala tillväxtarbete fram till år 2020. Arbetet med att ta fram dessa prioriterade områden genomfördes i bred samverkan med flera aktörer i länet. Prioriteringarna har förankrats politiskt i Stockholms läns landstings utskott för tillväxt och regionplanering, Kommunförbundet i Stockholms läns styrelse, Strukturfondspartnerskapet i Stockholms län samt i kommunstyrelsen i Stockholms stad.

Länsstyrelsen har vidare ansvarat för de tillsynsuppgifter som riksdagen eller regeringen har ålagt myndigheten. Det övergripande syftet är att se till att demokratiskt fattade beslut genomförs. Tillsyn har under året bedrivits inom cirka 30 områden, bland annat i form av tillsynsbesök, utbildnings- och informationsinsatser.

Insatser och resultat under verksamhetsåret 2011 beskrivs mer utförligt under respektive sakområde i denna årsredovisning.

Länsstyrelseinstruktion 3§

För återslaggning på områdesnivå gäller de anvisningar avseende definitioner och indelningar som framgår av regleringsbrevets bilaga 2. För flertalet tabeller anges att redovisning endast behövs för 2011 vilket innebär ett undantag från Ekonomistyrningsverkets föreskrifter till 3 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Undantag görs också från 3 kap. 2 §, första stycket, samma förordning.

Länsstyrelsen i Stockholms län har även valt att redovisa det nationella uppdraget som myndigheten har gällande de nationella minoriteterna samt det förvaltningsrättsliga området "Rättsliga frågor" som är en stor och väsentlig del av myndighetens verksamhet trots att dessa inte ingår i den gemensamma mallen för länsstyrelsernas årsredovisning.

LÄNSSTYRELSENS SAKOMRÅDEN, MÅL OCH ÅTERRAPPORTERINGSKRAV

Trafikföreskrifter

VOLYMER OCH PRESTATIONER	2011	2010	2009
Årsarbetskrafter män ¹⁾	1,81	1,86	8,85
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	1,34	1,64	47,13
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	2 858	3 187	44 630
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	0,74	0,78	9,77
Antal ärenden, inkomna och initiativärenden	665	836	95 353
Antal beslutade ärenden	682	956	22 566
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	53	1 340
Bidragsutbetalningar (tkr) ^{3,4)}	0	0	0

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl. OH exkl. resurssamverkan

³⁾ Där Länsstyrelsen gör utbetalningen

⁴⁾ Uppgifterna omfattar verksamhetskod 25*

Trafikärendena avser trafik på väg, i terräng och till sjöss samt parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Det kan exempelvis gälla trafikregler, såsom hastighetsbegränsningar på väg eller ankringsförbud till sjöss, dispenser av olika slag samt tillstånd till tävling på väg eller för att få framföra svävare. Inom samtliga trafikslag har Länsstyrelsen bemyndigats att meddela för allmänheten bindande föreskrifter. De kommunala ordningsföreskrifterna prövas endast med avseende på laglighet och alltså inte med avseende på lämplighet.

Antalet inkomna ärenden var 665 stycken under året vilket är en minskning i förhållande till föregående år. Under året har handläggnings- tiderna kortats och vid utgången av året fanns inga ärenden äldre än två år.

Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor

VOLYMER OCH PRESTATIONER	2011	2010	2009
Årsarbetskrafter män ¹⁾	1,89	2,68	1,22
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	26,77	27,12	23,18
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	27 956	29 117	22 707
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	7,24	7,11	4,97
Antal ärenden, inkomna och initiativärenden	3 738	3 065	2 713
Antal beslutade ärenden	3 777	3 211	1 713
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	87	12	11
Bidragsutbetalningar (tkr) ^{3, 4)}	0	0	0
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 282, Djurskydd ⁵⁾	71	-	-

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl. OH exkl. resurssamverkan

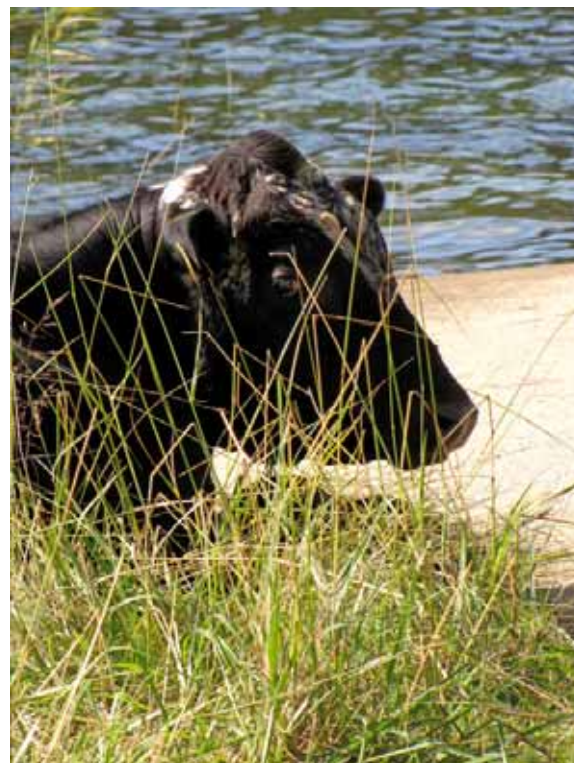
³⁾ Där Länsstyrelsen gör utbetalningen

⁴⁾ Uppgifterna omfattar verksamhetskod 28*

⁵⁾ Nöjdindex brukarundersökning för verksamhet 282 (Tillstånd § 16 djurskyddslagen) från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2011. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för samtliga 21 länsstyrelser är 77.

De regionala målen för kontroll av livsmedel, smittskydd, djurskydd, animaliska biprodukter, foder samt tillsyn av djurhälsopersonal har fastställts i kontrollplaner på Länsstyrelsen. Totala antalet ärenden på området ökade från 3 065 stycken under år 2010 till 3 738 stycken 2011, en ökning med cirka 20 procent. Arbetsbelastningen var stor och av det skälet har exempelvis kompetensutveckling bortprioriterats.

För att kunna utföra kontroll av livsmedel i primärproduktionen och normalkontroller inom djurskydd har prioriteringen av anmälningsärenden gällande djurskydd gjorts utifrån en riskvärdering. Kostnaden per beslutat djurskyddsärende minskade från 4 800 kronor år 2009 till 2 800 kronor år 2011. Två byggnadskonsulenter slutade under året och ärendebalansen samt handläggningstiden ökade för förprovningar av djurstallar och ansökningar om tillstånd för verksamheter med djur. Detta medförde den lägre siffran 71 i nöjdkundindex i den undersökning som gjordes under året.

Länsstyrelsens vision på sakområdet samt prioriterade insatser och insatsmål

Länsstyrelsen i Stockholms län har under året arbetat utifrån en vision som anger att lantbruket och det företagande som är knutet till det, ska erbjuda länets invånare närproducerade, säkra och sunda livsmedel, rika fiskbestånd, säkra, sund och frisk djurhållning samt ett rikt kulturlandskap.

I syfte att skapa förutsättningar för att visionen inom sakområdet Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor ska nås har Länsstyrelsen i verksamhetsplanen för 2010–2011 (reviderad i maj 2011) definierat tre mål:

- God livsmedelshygien, redliga livsmedel och spårbarhet i hela livsmedelskedjan ska säkras.
- Ett gott smittskydd för människor och djur ska främjas.
- Djurskyddskontroll som är likvärdig, rättssäker med hög kvalitet och effektivitet ska genomföras.

Länsstyrelsen i Stockholms län har under 2011 också arbetat i enlighet med målen i den nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan. I viss mån överlappar och/eller kompletterar dessa de övergripande målen ovan.

De är:

- Konsumenterna har trygga livsmedel, förtroende för kontrollverksamheten och en god grund för val av produkt.
- Intressenternas har tilltro till kontrollen och upplever den som meningsfull.
- Kontrollverksamheten är riskbaserad, rättssäker, effektiv och ändamålsenlig.
- Intressenterna får en likvärdig, rättssäker, effektiv och ändamålsenlig kontroll med helhetssyn. Detta bidrar till att stärka förtroendet för deras produkter.

Livsmedel

Inom området livsmedel arbetade Länsstyrelsen utifrån målet att länet har en god livsmedelshygien, redliga livsmedel och att spårbarhet i hela livsmedelskedjan ska säkras.

För att samordna kommunernas livsmedelskontroll anordnade Länsstyrelsen två utbildningstillfällen under året. Alla livsmedelsinspektörer i länet bjöds in, liksom representanter från Livsmedelsverket, Försvarsmakten, Smittskydd Stockholm, Sveriges kommuner och landsting och Kommunförbundet i Stockholms län. Länsstyrelsens utbildningsdagar för länets livsmedelsinspektörer är en del i inspektörernas kompetensförsörjning och bidrar till samverkan mellan lokala, regionala och centrala kontrollmyndigheter inom livsmedelsområdet.

Länsstyrelsen utförde fyra kommunrevisioner under året. Vid revisionerna kontrollerade Länsstyrelsen bland annat att kommunerna har tillräckliga resurser för livsmedelskontrollen, att personalen har rätt kompetens, att kontrollverksamheten är planlagd och riskbaserad samt att kommunen tar ut avgifter för sin kontroll. Länsstyrelsernas revisioner och Livsmedelsverkets kompetenshöjande insatser har bidragit till förbättringar i kommunens livsmedelskontroll. Vi bedömer att livsmedelskontrollen idag, i större utsträckning än tidigare, är riskbaserad, ändamålsenlig, effektiv och professionell.

En beredskapsövning avseende smitta i livsmedel (SmittSam) hölls under året. Övningen genomfördes tillsammans med Länsstyrelsen i Södermanlands län. Vid övningen deltog förutom länsstyrelserna flera olika aktörer såsom Livsmedelsverket, kommuner, landstingets smittskyddsenhet, livsmedelsföretagare och informatorer. Förutsättningarna för samverkan och

samsyn bedöms ha ökat som ett resultat av övningen.

Livsmedel i primärproduktionen

Länsstyrelsen beslutade under året om registrering av livsmedelsanläggningar i primärproduktion med riskklassificering. Dessutom uppdaterades primärproducentregistret. Ungefär 460 primärproducenter fanns i slutet av år 2011 registrerade. Länsstyrelsens mål att kontrollera minst en procent av registrerade primärproducenter uppfylldes under året, cirka 30 offentliga kontroller av livsmedel i primärproduktionen utfördes totalt (6,5 procent av kända objekt).

Smittskydd

Inom området smittskydd har Länsstyrelsen arbetat utifrån målet att ett gott smittskydd för människor och djur ska främjas. Genom daglig omvärldsbevakning fokuserade vi under året på smittsamma djursjukdomar och sjukdomar som sprids mellan djur och människor. Syftet var att identifiera risker och i möjligaste mån förhindra att en sjukdom sprids till eller i länet. Om detta ändå skulle inträffa så finns det på Länsstyrelsen såväl beredskap som handlingsplaner för hantering av olika sjukdomsscenarier.

En av länets fiskanläggningar drabbades under året av en anmälningspliktig sjukdom, koiherpesvirus. För att hindra spridning till vild fisk avlivades de smittade fiskarna efter beslut av Jordbruksverket och anläggningen sanerades. Virus, som normalt inte finns i Sverige, kan om det sprids till det vilda fiskbeståndet orsaka massdöd av karpfiskar.

Vi kontrollerade även hästpass i samband med djurskyddskontroller. Syftet var att verka för att läkemedelsrester inte ska förekomma hos hästdjur som går till slakt för livsmedelsproduktion samt att kunna identifiera djurens ursprung.

Under 2011 har Länsstyrelsen vidare arbetat med att uppdatera en beredskapsplan för hantering av mycket smittsamma djursjukdomar (så kallade epizootier), anordnat en heldagsutbildning i smittskydd för Blå Stjärnan och en halvdagsutbildning i smittskydd för djurskyddspolis i länet.

Under året utarbetades två informationsfoldrar: "Hästpass – information till djurägare och hästhållare" och "Hygienrutiner vid besök hos djurägare". Syftet med dessa var att sprida kunskap och därigenom förhindra risken för smittspridning.

Djurskydd

Länsstyrelsen arbetar för att en djurskyddskontroll som är likvärdig, rättssäker med hög kvalitet och effektivitet ska genomföras. Vi utförde under året en riskbaserad djurskyddskontroll vilket innebar att kontroll av försöksdjur samt kontroll efter anmälningar om vanvård har prioriterats. Antalet anmälningsärenden ökade från 1 242 stycken under år 2010 till 1 503 stycken år 2011, en ökning med 21 procent. Det stora antalet allvarliga anmälningsärenden har hanterats enligt en utarbetad prioriteringsordning som innebär att övriga kontroller har nedprioriterats till förmån för de allvarigare. Utöver kontroller har vi även prioriterat ansökningar om förprovning och godkännande av stallar och anläggningar i samband med uppförande eller ombyggnad samt ansökningar om tillstånd för verksamheter med till exempel hund, katt och häst.

Under året arbetade vi målmedvetet med att förbättra rutinerna. Våra handlagda ärenden håller en högre kvalitet och vi handlägger ett större antal ärenden per handläggare jämfört med tidigare. Trots stora effektiviseringar har dock det stora ärendeinflödet och ett minskat antal medarbetare medfört att ärendebalansen var högre vid årets slut jämfört med tidigare år.

Samarbetet med djurskyddspolisen i Stockholm har fortsatt att fungera mycket bra. Ett ökat antal handräckningar samt gemensamma möten har inneburit ytterligare effektiviseringar av ärendehandläggningen.

Allmänna veterinära frågor med mera

De övergripande målen för Länsstyrelsens kontroll av djurhälsopersonalen är att den ska vara riskbaserad, effektiv, ändamålsenlig och rättssäker. Kontrollen ska syfta till en bra och säker vård av djur samt en god djurhälsa i länet.

Vi har under året tagit del av vilka personer i länet som omfattas av begreppet djurhälsopersonal. Härigenom kontrolleras kontinuerligt om nya kontrollobjekt tillkommit eftersom fler personer legitimeras eller godkänns enligt den nya lagen om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård.

Under året besökte vi länets godkända hovslagare samt de personer inom djurhälsopersonalen som av olika skäl anmälts till myndigheten. Vid besöken noterades brister som var lätta att åtgärda. De har oftast uppstått på grund av att lagstiftningen är mycket omfattande

och ibland svårtolkad. Ett ärende resulterade dock i en anmälan till Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård samt ett förslag om att förvara läkemedel, sprutor och kanyler på ett mer betryggande sätt.

Villkorad läkemedelsanvändning innebär att en veterinär under vissa förutsättningar kan förskriva läkemedel utan klinisk undersökning av djur i anslutning till användningen. Vi utförde löpande administrativ kontroll av sådan läkemedelsanvändning i länet. Kontrollen består i att Länsstyrelsen via Jordbruksverkets databas tar fram uppgifter om vilka veterinärer som registrerat att de beviljar villkorad läkemedelsanvändning, samt vilka preparat och vilken mängd läkemedel de förskrivit. Uppgifterna kontrolleras sedan mot de anmälningar om villkorad läkemedelsanvändning som veterinärerna enligt föreskrifterna ska sända in till Länsstyrelsen. Under året genomfördes inspektioner på gårdar för att se hur lantbrukarna hanterar de läkemedel som veterinärerna har förskrivit.

För att säkerställa att kontrollen av djurhälsopersonalen sker likvärdigt med övriga länsstyrelser deltog vi under året vid Jordbruksverkets kurs om kontroll av djurhälsopersonal. I samma syfte medverkade vi även vid en träff med Skåne och Västra Götalands län för att utveckla ett gemensamt arbetssätt.

Offentlig kontroll av foder i primärproduktionen

Antalet foderföretagare i länet uppgår till cirka 1 241 stycken. Under året genomförde vi 18 kontroller avseende registrerade foderföretagare. Detta för att säkerställa att foderföretagen är kompetenta och tar ansvar för att fodret är säkert och rättmärkt. Vid fem foderkontroller registrerades brister.

Återrapportering regleringsbrev

Tabell 1.1 Verksamma veterinärer och djurskyddsinspektörer

Länsfakta	2011-12-31		2010-12-31		2009-12-31	
Antalet verksamma veterinärer i länet	506		314		198	
varav män/kvinnor	178	328	77	234	-	-
Antal personer som varit föremål för tillsyn över djurhälsopersonal	11		-		-	
Antal inspektörer inom djurskyddskontroll, st/åa	25	17,3	26	15,4	15	14,43
varav						
Män	3	2,3	3	2,2	1	1
Kvinnor	22	15,00	23	13,2	14	13,43
Antal inspektörer inom kontrollen av livsmedel och foder i primärproduktionen, st/åa	3	1,1	1	0,5	1	0,18
varav						
Män	0	0	0	0	0	0
Kvinnor	3	1,1	1	0,5	1	0,18
Antalet under året meddelade djurförbud	21		22		27	
varav föranledda av anmälan	9		-		-	
Antalet under året beslutade omhändertaganden av djur	293		257		123	
varav föranledda av anmälan	201		-		-	
Antalet genomförda djurskyddskontroller	868		869		1240	
Antalet genomförda kontroller av insamling och transport av animaliska biprodukter.	0		2		2	
Antal kontroller av hästpass	57		-		-	

Källa: Agresso, Platina, Djurskyddskontrollobjektsregistret samt VetaBas datastöd hos Jordbruksverket.

Kommentar tabell 1.1

Då det i officiella utdrag även finns med ett stort antal pensionerade veterinärer har vi valt att redovisa antalet verksamma veterinärer som arbetar på kliniker. 2010 valde vi att tolka "verksamma" att även vara veterinärer som inte arbetar kliniskt. Siffran är osäker eftersom befintliga register inte går att tolka. Problemet består främst i att det inte går att särskilja på veterinärer som både bor och arbetar i länet eller de som bor bara i länet och arbetar utanför länet och vice versa.

2009 fanns inte uppgifterna fördelade på kvinnor och män att tillgå.

Antalet kontroller visar inte alla kontroller på försöksdjur. Jordbruksverket hade i början på året inte bestämt hur de skulle redovisas.

Lantbruk och landsbygd

VOLYMER OCH PRESTATIONER	2011	2010	2009
Årsarbetskrafter män ¹⁾	4,99	5,83	5,81
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	17,61	15,44	15,55
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	23 978	23 110	20 653
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	6,21	5,64	4,52
Bidragsutbetalningar (tkr) ^{3,4)}	0	0	300
Antal ärenden, inkomna och initiativärenden	7 723	7 254	7 185
Antal beslutade ärenden	8 912	6 970	6 248
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	93	63	44
Varav Jordbrukarstöd, VÅS 601*			
Antal behandlade SAM-ansökningar (st)	2 022	2 033	2 137
Antalet utbetalningar (st)	5 086	5 057	5 617
Direkta verksamhetskostnader vht 601* (tkr)	6 075	5 824	5 930
Direkta kostnader per SAM-ansökning (kr/st)	3 004	2 865	2 775
Direkta kostnader per utbetalningsärende (kr/st)	1 194	1 152	1 054
Varav Landsbygdsstöd, VÅS 602*			
Summa antal beslutade ansökningar om företagsstöd och ansökningar om utbetalning av företagsstöd (st)	206	145	146
Direkta verksamhetskostnader vht 6020 (tkr)	992	959	1 347
Direkta kostnader per beslutad ansökan om företagsstöd och ansökan om utbetalning av företagsstöd (kr/st)	4 816	6 614	9 226
Summa antal beslutade ansökningar om projektstöd och ansökningar om utbetalning av projektstöd (st)	144	138	100
Direkta verksamhetskostnader vht 6021 (tkr)	1 089	983	507
Direkta kostnader per beslutad ansökan om projektstöd och ansökan om utbetalning av projektstöd (kr/st)	7 563	7 123	5 070
Summa antal beslutade ansökningar om miljöinvesteringar och ansökan om utbetalning av stöd till miljöinvesteringar (st)	60	29	9
Direkta verksamhetskostnader vht 6022 (tkr)	477	476	196
Direkta kostnader per beviljad ansökan om miljöinvesteringar och ansökan om utbetalning av stöd till miljöinvesteringar (kr/st)	7 950	16 103	21 778

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl. OH exkl. resurssamverkan

³⁾ Där Länsstyrelsen gör utbetalningen

⁴⁾ Uppgifterna omfattar verksamhetskod 60*

Den ökade kostnaden för SAM-handläggningen stämmer överens med Länsstyrelsens bedömning att den är tidskrävande, bland annat på grund av ändringar som uppkommer genom uppdateringen av databasen för jordbruksmark. Det positiva är emellertid att satsningen på effektivisering av handläggning av stöd inom Landsbygdsprogrammet givit god effekt. Kostnaderna för beslut av ansökan om miljöinvesteringar har under 2011 minskat med 50 procent och för ansökan om företagsstöd med 27 procent jämfört med 2010.

Länsstyrelsens vision på sakområdet och prioriterade insatser och insatsmål

Länsstyrelsen i Stockholms län har under 2011 arbetat utifrån visionen att Stockholms län ska präglas av en hållbar utveckling med levande landsbygd och skärgård. Närheten till storstaden ska tas tillvara för ett diversifierat landsbygdsföretagande. Lantbruket, och det företagande som är knutet till det, ska erbjuda länets invånare närproducerade, säkra och sunda livsmedel samt ett rikt kulturlandskap.

I syfte att skapa förutsättningar för att visionen inom sakområdet ska nås har Länsstyrelsen definierat tre mål i verksamhetsplanen för 2010–2011:

- En mångfald av lantbruk och annat landsbygdsföretagande samt ett öppet odlingslandskap ska stimuleras.
- En minskning av jordbrukets och livsmedelsförädlingens klimatpåverkan ska främjas.
- En minskning av jordbrukets bidrag till övergödningen av sjöar och hav ska uppnås.

En mångfald av lantbruk och annat landsbygdsföretagande samt ett öppet odlingslandskap ska stimuleras

Länsstyrelsen har under året genomfört insatserna och nått insatsmålen enligt verksamhetsplanen 2010–2011. Detta gäller i första hand utbetalning av direktstöd och stöd för landsbygdsåtgärder, det vill säga miljöersättningar samt genomförandet av informationsinsatser inom Landsbygdsprogrammet. Även när det gäller fastighetsbildnings- och jordförvävsärenden, där antalet låg på samma nivå som förra året, uppnåddes målen för handläggningstiderna.

Publikationen "Landsbygd i Centrum" kom under året ut med fyra temanummer. Fyra nyhetsbrev med inbjudningar till aktiviteter skickades ut. Publikationernas syfte är att inspirera till företagsutveckling samt öka antalet ansökningar om kompetensutveckling och andra stöd inom Landsbygdsprogrammet. I "Landsbygd i Centrum" rapporteras också resultat från projekt och företag som fått stöd ur Landsbygdsprogrammet.

Även insatser för kompetensutveckling genomfördes under året. Inom ramen för Landsbygdsprogrammet anordnades ett antal kurser för att stärka lantbrukare och andra företagare på länets landsbygd. Dessa berörde bland annat områdena djurvälstånd, ingen övergödning, öppet odlingslandskap, ekologisk produktion, användning av växtskyddsmedel och företagsutveckling.

Under 2011 började Länsstyrelsen arbeta med enskild rådgivning rörande restaurering av överloppsbyggnader, alléer, betesmarker samt slåtterängar. Förhoppningen är att detta ska leda till fler och bättre ansökningar. Under 2011 satsade Länsstyrelsen speciellt på kompetensutveckling av fåragare då resultatet från djur- och djurskyddskontrollen 2010 visade på en högre andel anmärkningar hos fåragare än tidigare.

I syfte att minska handläggningstiderna och effektivisera arbetet inom exempelvis Landsbygdsprogrammets stödhandläggning genomfördes flera insatser under året. Arbetsgruppen för området "utvald miljö"

(betesmarker och slåtterängar, våtmarker och övriga växtnärlingsåtgärder, samt åtgärder för bevarande av natur- och kulturvärden), gjorde insatser för att öka antalet beviljade stöd. Ärendebalansen vid ingången av 2011 betades under året av, med 58 beslut av 80 ansökningar inkomna till och med 2011, varav 28 beslut avsåg de 40 ansökningar som inkom före 2011. Dessutom gjordes 49 rådgivningar efter intresseanmälningar och ansökningar. En arbetsgrupp för området "ett rikt odlingslandskap" tillsattes. Den ska bidra till att förbättra möjligheterna att utnyttja Länsstyrelsens samtliga resurser för inventeringar och andra underlag samt stöd till betesmarker. Syftet är att vid behov kunna genomföra riktade informationsinsatser för att bevara och restaurera fler värdefulla betesmarker och slåtterängar.

Gemensamma mål i syfte att minska handläggningstiderna togs fram inom Stockholms, Skånes och Västra Götalands län (MABO-länen). Målen uppnåddes för ansökan om utbetalning av stöd men inte för ansökan om stöd. Länsstyrelsen tog fram en checklista med olika typer av åtgärder för att minska handläggningstiderna som utvärderas i samband med Länsstyrelsens tertiärluppföljningar. Äldre ansökningar om stöd som det inte fattats något beslut om på grund av att det fattats olika typer av grundläggande tillstånd, har i dialog med sökanden antingen avslagits eller återtagits av sökanden. Detta påverkade medelhandläggningstiderna för ansökan om företagsstöd negativt men bedöms ge positiva effekter på sikt.

Andra insatser och uppnådda mål under året är bland annat framtagandet av en handlings- och kommunikationsplan som ska bidra till att öka företagandet bland kvinnor på landsbygden. Länsstyrelsen har också haft uppdrag inom det nationella Landsbygdsnätverket inom arbetsgruppen för "integration på landsbygden". Här genomfördes kompetensutveckling av handläggare och projektägare inom Landsbygdsprogrammet. Erfarenheterna därifrån visar bland annat att länsstyrelserna behöver förbättra både den interna och externa kommunikationen samt erfarenhetsutbytet för att effektivisera arbetet med att öka antalet personer med utländsk bakgrund som bor och verkar på landsbygden.

Arbetet med bredband och bredbandsinfrastruktur på landsbygden har börjat ta form. Länsstyrelsen beslutade under året att ta fram en länsövergripande bredbandsstrategi. En handfull

möten genomfördes med bland annat företrädare för landstinget samt fyra kommuner som utsetts av Kommunförbundet Stockholms län (KSL). Projektstöd ur Landsbygdsprogrammet beviljades till LRF för kompetensutveckling av byanät, samt till Skärgårdens intresseföreningars kontaktorgan (SIKO) för utveckling av byanät och ansökningar om bredbandsstöd. I slutet av 2011 inkom fem ansökningar varav två gällde skärgårdsområdet och tre Österåkers kommun. Dialogmöten med ett antal landsbygdskommuner har startats för att stötta kommunerna i deras bredbandsplanering så att respektive kommuns bredband byggs ut i de mest intressanta områdena. Det är alltså ett samarbete mellan Länsstyrelsen och kommunerna för att få utveckling på rätt ställe så att stödet gör mest nytta nu och i framtiden.

En minskning av jordbrukets och livsmedelsförädlingens klimatpåverkan ska främjas

Insatser för en minskning av jordbrukets och livsmedelskedjans klimatpåverkan har dels skett genom olika typer av kompetensutveckling och dels genom utvecklingsprojekt. Länsstyrelsen arbetade under året med att ta fram en ny klimatstrategi för länet. I denna lyftes landsbygdens roll fram liksom potentialen i att lokalisera matproduktion och konsumtion till Stockholms län.

För att stimulera till ökad biogasproduktion på landsbygden tog Länsstyrelsen i ett projekt-samarbete med Uppsala län fram en handlingsplan med inriktning på kompetensutveckling av företagare. Projektet finansierades av Miljömålsrådet.

En minskning av jordbrukets bidrag till övergödningen av sjöar och hav ska uppnås

Åtgärder inom avrinningsområden som prioriterats enligt tidigare regleringsuppdrag från Naturvårdsverket gjordes under 2011 för att minska jordbrukets bidrag till övergödningen. Länsstyrelsen arbetade även vidare med att optimera Länsstyrelsens resurser och effektivisera den externa samverkan med LRF och berörda kommuner.

Ett antal aktiviteter genomfördes i Åkerströmmens avrinningsområde och lokala arbeten påbörjades i ett antal nya prioriterade avrinningsområden. Antalet anslutna till rådgivnings-

projektet "Greppa näringen" ökade med 17 procent, att jämföra med vårt mål på 30 procent för 2011. Åtgärderna genomfördes inom ramen för Landsbygdsprogrammet. Vi har bland annat genomfört sju våtmarksrådgivningar, varav tre inom "Greppa näringen". Vi noterade en positiv trend i länet när det gäller inkomna intresseanmälningar om att anlägga våtmarker på strategiskt belägna platser, vilket låg i linje med vårt mål under året.

Inom miljömålet "En giftfri miljö" har Länsstyrelsen under 2011 ordnat två stycken fortbildningskurser för personer med behörighet att spruta växtskyddsmedel. Under året lät även Länsstyrelserna göra en brukarundersökning där bland annat fortbildningskurser för sprutbehörighet ingick i vissa län. Resultatet från den var övervägande positivt men visade samtidigt att vi måste bli bättre på att informera, främst på vår webbplats. Det finns också önskemål om att kurserna ska vara mer praktiskt tillämpbara. En handlingsplan för att genomföra förbättringar är upprättad för 2012.

Återrapportering regleringsbrev

8. Länsstyrelserna ska på ett kostnadseffektivt och för företagen enkelt sätt samt med minimerad risk för sanktioner genomföra uppgifterna som åligger dem ifråga om direktstöd till lantbruket och stöd till landsbygdsåtgärder. Länsstyrelserna ska, tillsammans med Jordbruksverket, säkerställa att direktstöd till lantbruket och stöd till landsbygdsåtgärder i så hög utsträckning som möjligt betalas ut så tidigt som regelverket tillåter. Länsstyrelserna ska dessutom särskilt arbeta med återkrav och under 2011 hantera de återkrav som är en följd av kommissionens ställningstagande om sanktion för åren 2005–2008.

Här återrapporteras direktstöd till lantbruket och stöd till landsbygdsåtgärder. Länsstyrelsen rapporterar landsbygdsutvecklingsåtgärder, det vill säga axel 1, 3 och 4 samt "utvald miljö" inom axel 2 under återrapportering av regleringsbrev 11 nedan.

Länsstyrelserna ska, tillsammans med Jordbruksverket, säkerställa att direktstöd till lantbruket och stöd till landsbygdsåtgärder i så hög utsträckning som möjligt betalas ut så tidigt som regelverket tillåter

Länsstyrelsen nådde med god marginal Jordbruksverkets mål för utbetalning av direktstöd. Länsstyrelsen fattade beslut om utbetalning av direktstöd för 98 procent av lantbruksföretagen till det första utbetalningstillfället. Länsstyrelsen fattade beslut i 95 procent av landsbygdsåtgärder, det vill säga, miljöersättningsarna, vid första utbetalningstillfället. Jordbruksverkets mål för dessa var 95 respektive 90 procent.

För att effektivisera handläggningen av direktstöd till lantbruket och stöd till landsbygdsåtgärder höll Länsstyrelsen under året frekventa möten med samordningslänen (Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Västmanlands, Örebro och Gotlands län). Länsstyrelsen har även tillsammans med samordningslänen skickat en mängd förslag på förbättringar av datasystemen till Jordbruksverket. Kontrollarbetet har under de senaste åren effektiviserats med bättre hjälpmedel och arbetsmetoder.

Jordbruksverkets nationella projekt med inventering av all jordbruksmark i Sverige har lett till färre arealavvikelser vid fältkontroll. Däremot ökade skötselavvikelsena under 2011 jämfört med 2010. Det beror främst på att betesmarkerna inte är betade och att vallarna på åkermark inte skördats. En annan betydande orsak till ökningen av skötselavvikelsena är att Jordbruksverket ändrat konsekvensen av ej godkänd vallgröda vid fältkontroll. Tidigare medförde felet en arealavvikelse men från år 2011 innebär samma fel en skötselavvikelse.

Länsstyrelsens mål att under 2011 minska antalet avvikelser vid djurkontroller har delvis kunnat uppnås. Förhoppningen var att minska avvikelserna inom främst får- och getkontrollerna. I fjol var andelen kontroller med någon avvikelse knappt 42 procent men under 2011 sjönk den siffran till knappt 34 procent. En förklaring till minskningen är möjligen de insatser Länsstyrelsen genomförde 2011 med direktutskick, information på webbplatsen samt kurser. Förhoppningsvis ger det en något lägre kontrollfrekvens under 2012. Vid CDB-kontroller har vi däremot funnit fler avvikelser än tidigare och insatserna kommer därför att öka även där.

För att minska antalet fel vid kontroller informerade Länsstyrelsen lantbruksföretagen om viktiga regler att tänka på, bland annat genom publikationen "Landsbygd i Centrum", som utkommer fyra gånger per år. Andelen nötkreatur i länet har minskat under senare år, samtidigt som andelen får har ökat, framförallt i små besättningar. Många av dessa brukare har dålig kunskap om regelverket kring djurhållningen.

Under året genomförde Länsstyrelsen elva kurser samt en studieresa i egen regi vilka samlade totalt 397 deltagare. Kurser hölls inom följande områden: fårskötsel, avel, fårhälsa och beteende, hästbeskattning, hästgödsel (i samarbete med Österåkers kommun), skötsel av skogsbete, direktsådd och mellangrödor, "Greppa näringen", sparrisodling samt beskärning av fruktträd.

Arbetet med årets åtagandeplaner (87 stycken) har i stort sett slutförts – endast fyra åtagandeplanbesök återstår på grund av att markvärdena inte kunde avgöras. Det återstår även cirka 20 stycken brukare för vilka texten till åtagandeplanen väntas vara klar först i början av 2012. Ytterligare fyra väntar på beslut. Under 2011 fortsatte effektiviseringsarbetet för handläggning av åtagandeplaner. Tre telefonmöten med utbyte av erfarenheter och arbetssätt hölls i samordningsregionen. Mötena syftade bland annat till fortsatt diskussion om potentialen för effektivisering i arbetsprocessens olika delar. Länen kom även överens om en gemensam ambitionsnivå i regionen med syftet att inte överarbeta uppdraget med åtagandeplanerna och att sätta en rimlig nivå. Ambitionsnivån gäller till exempel bedömningen av marker med särskilda värden, vilka arealer som ska mätas upp och vilka skötselvillkor markerna ska ha.

Jordbruksverkets årliga inventering av databasen över jordbruksmark har lett till att en stor mängd åtagandeplaner behöver revideras. På grund av att återkravsarbetet prioriterades hann Länsstyrelsen bara gå igenom cirka 25 procent av de 115 block som Jordbruksverket inventerat. Resterande arbete beräknas vara klart under första kvartalet 2012.

Länsstyrelserna ska dessutom särskilt arbeta med återkrav och under 2011 hantera de återkrav som är en följd av kommissionens ställningstagande om sanktion för åren 2005–2008

Länsstyrelsen hanterade under året de återkrav för direktstöden som är en följd av kommissionens ställningstagande om sanktion för åren 2005–2007. I övrigt hanterade Länsstyrelsen de återkrav från 2008 som upptäcktes inom kontrollverksamheten. Av återkraven från 2008 återstår 6 av 243 ärenden. Balansen av återkrav från kontroll och handläggning för 2009, 2010 och 2011 uppgår till cirka 750 ärenden.

Den stora inventering av jordbruksmarken och ajourhållningen av denna som Jordbruksverket påbörjade 2009 skapade merarbete för Länsstyrelsen.

9. Länsstyrelserna ska följa Jordbruksverkets styrning över stödprocessen avseende administrationen av jordbruks- och landsbygdsstöd. Länsstyrelserna ska löpande rapportera handläggnings och kontrolläge till Jordbruksverket enligt av verket fastställd rapportplan, samt bistå Jordbruksverket i att under stödåret uppnå en bättre uppföljning av handläggnings- och kontrolläge av ovan nämnda stöd.

Länsstyrelsen har följt Jordbruksverkets föreskrift (SJVFS 2011:16) om rutiner vid handläggning och kontroll av ärenden om jordbrukarstöd (GAR). Enligt föreskriften ska Länsstyrelsen ha en intern styrning och kontroll av stödprocessen. För de enskilda momenten i handläggningen och kontrollen av stödansökningarna genomförde Länsstyrelsen en riskanalys. För varje delmoment i stödprocessen har Länsstyrelsen identifierat de risker som finns, tagit fram kontrollåtgärder, gjort en uppföljning av utfallet från kontrollen och beskrivit resultatet samt de vidtagna åtgärderna. Länsstyrelsen har även identifierat vem som är ansvarig för de olika delmomenten. Länsstyrelsen skickade den beslutade riskanalysen, en rapport över handläggningskontrollen och en samlad rapport över kvalitetskontrollen för 2011 till Jordbruksverket.

Länsstyrelserna ska löpande rapportera handläggnings och kontrolläge till Jordbruksverket enligt av verket fastställd rapportplan, samt bistå Jordbruksverket i att under stödåret uppnå en bättre uppföljning av handläggnings- och kontrolläge av ovan nämnda stöd.

”Styr- och uppföljningssystem i samverkan” (SUSS) är Jordbruksverkets och länsstyrelsernas gemensamma projekt för att effektivisera jordbrukarstödsprocessen. Projektet startade 2010 med målet att fler ska få korrekta utbetalningar av jordbruks- och landsbygdsstöden i rätt tid. Under 2011 fortsatte projektet. Handläggningen och kontrollerna av ansökningarna om direktstöd till lantbruket och stöd till landsbygdsåtgärder fungerade bra under 2011. Jordbruksverket har under året löpande följt upp handläggnings- och kontrolläget hos Länsstyrelsen enligt den fastställda planen.

Länsstyrelsen uppnådde inte alla delmål, exempelvis de som berör åtagandeplaner i SUSS-projektet. Däremot uppfylldes slutmålen i rätt tid. Länsstyrelsen kunde därigenom fatta beslut om utbetalning av ersättningarna till brukarna enligt tidplanen. Länsstyrelsen nådde dessutom en högre andel brukare i första utbetalningsomgången än vad som angivits i SUSS-målen.

I och med SUSS-projektet har Länsstyrelsen fått en tydligare plan över vad som ska göras, när det ska göras och hur det ska göras. I SUSS:s tidsplan, som är beslutad av Jordbruksverket, finns en uppföljning för alla delmoment i stödprocessen.

10. Länsstyrelserna ska genom ett effektivt regionalt genomförande av Landsbygdsprogrammet för Sverige åren 2007–2013 uppnå de i programmet angivna målen. Länsstyrelserna ska vidare enligt Jordbruksverkets riktlinjer rapportera om programmets genomförande, resultat och effekter. Länsstyrelserna ska även vara regeringen och centrala myndigheter behjälpliga i förberedelserna för ett nytt landsbygdsprogram för perioden 2014–2020.

Genomförandestrategin för Stockholms län har huvudsakligen utgått från de resultat- och omfattningsmål som har formulerats i det nationella Landsbygdsprogrammet. Dessa har brutits ner på länsnivå. Länsstyrelsen har i verksamhetsplanen för 2010–2011 även skapat vissa insatsmål utifrån genomförandestrategin. Nedan beskrivs genomförandestrategins mål och andra relevanta mål från verksamhetsplanen på en övergripande nivå.

Axel 1

Målet att den relativa lönsamheten ska förbättras i jordbruks- och trädgårdsföretag som beviljats stöd är svår att mäta. Vi bedömer dock att det är ett relativt gott söktryck på stöd i axel 1, bland annat har budgeten för livsmedelsförädling i stort sett beslutats för hela programperioden. Stockholms län fick ytterligare cirka en miljon tilldelad sig efter Jordbruksverkets senaste omfördelning 2011. En annan indikator är att det inom övriga åtgärder har beslutats om 70 procent av budgeten före Jordbruksverkets senaste omfördelning 2011. Länsstyrelsen hade som mål att stöd skulle beviljas till två biogasanläggningar under 2010–2011. Detta mål uppnåddes inte, bland annat på grund av sviktande lönsamhet för investeringen. En ansökan om tillstånd enligt miljöbalken för en biogasanläggning kom dock in till Länsstyrelsen i slutet av 2011. Länsstyrelsen har beviljat fem företagsstöd för investeringar inom området ”förnyelsebar energi” samt åtta inom ”klimat”. Dessutom har tre projektstöd beviljats till andra aktiviteter inom områdena ”sparsam körning” och ”energikartläggning hos företag”.

Axel 2

De prioriterade målen som är svårast att uppnå i axel 2 är att 15 000 hektar betes- och slåtterängar (målet är inte justerat efter Jordbruksverkets arealinventering) samt att 350 hektar våtmarker ska skötas enligt skötselvillkoren. Betes- och slåtterängar har minskat med omkring 2 000 hektar sedan 2008 då Stockholms län hade 11 500 hektar anslutna till betesstödet. Arealen våtmarker ökade dock och är nu uppe i 205 hektar. Målet i verksamhetsplanen för 2010–2011 om att antalet stöd till våtmarker med hög potential för retention av växtnäring vid 2011 års utgång skulle uppgå till mellan två och fem uppnåddes under perioden. Samtidigt uppnåddes inte målet fullt om en årlig ökning av lantbrukare som går grundkurs och får rådgivning. Den ökningen var 30 procent år 2010 och 17 procent 2011. När det gäller skyddszoner längs vattendrag har länet uppnått målet på 500 hektar.

Målet att 20 procent av arealen ska vara certifierad för ekologisk produktion är inte uppnått. För närvarande är 11 procent av företagen certifierade medan 13 procent av arealen är ansluten till miljöersättning för ekologiska produktionsformer. Flera projekt som syftade till kompetensutveckling och enskild rådgivning för att nå målet ägde rum under året.

Axel 3

De mål som satts upp inom axel 3 har liksom i axel 1 karaktären av regionala företagsanalyser som delvis kommer att göras inom ramen för det regionala utvecklingsprogrammet för Stockholms län (RUFS). Inom axel 3 är det framförallt ”förnyelse och utveckling i byarna” samt ”serviceåtgärden” som har lågt utnyttjande och söktryck. Den senare kan även användas för utbyggnad av bredband och förväntas förbrukas när Länsstyrelsens bredbandsarbete på landsbygden börjar ge resultat. Inom området integration fanns målet att antalet beviljade stöd, för att öka antalet personer med utländsk bakgrund på landsbygden, skulle uppgå till mellan fem och sju under perioden. Under perioden 2010–2011 beviljades fem stöd.

Länsstyrelserna ska vidare enligt Jordbruksverkets riktlinjer rapportera om programmets genomförande, resultat och effekter.

Detta uppdrag redovisas enligt Landsbyggsdepartementet i annan ordning enligt Jordbruksverkets och departementets riktlinjer

Länsstyrelserna ska även vara regeringen och centrala myndigheter behjälpliga i förberedelserna för ett nytt landsbygdsprogram för perioden 2014–2020.

Länsstyrelsen har varit regeringen och Jordbruksverket behjälplig i planeringen av nya landsbygdsprogrammet, bland annat genom att lämna synpunkter från Länsstyrelsen och från Partnerskapet i Jordbruksverkets enkät till länen. Länsstyrelsen medverkade även i möten med det så kallade LD21-nätverket, ett nationellt chefsnätverk inom landsbygds- och lantbruksfrågor, tillsammans med Landsbyggsdepartementet och Jordbruksverket. Dessa möten genomförs cirka sex gånger per år. Bland annat har planering och Jordbruksverkets TULPAN-projekt diskuterats inom ramen för ett nytt landsbygdsprogram. Länsstyrelsen medverkade även i det möte som LD21-nätverket genomförde med Landsbygdsnätverket om landsbygdsprogrammet för den nya perioden.

11. Länsstyrelserna ska redovisa:

– Handläggningstiderna för ansökningar om beslut om stöd och ansökningar om utbetalningar samt hur länsstyrelsen arbetar för att minska handläggningstiderna

– vilka åtgärder som har låg anslutning i länet, översiktligt analysera orsakerna till detta samt redovisa vilka insatser länsstyrelsen vidtagit för att öka anslutningen till dessa åtgärder för att besluten och utbetalningarna kopplade till programmet ska vara i fas och att de relevanta resultatmål och omfattningsmål som finns fastställda i programmet är uppnådda vid utgången av 2011.

– Handläggningstiderna för ansökningar om beslut om stöd och ansökningar om utbetalningar samt hur länsstyrelsen arbetar för att minska handläggningstiderna

Länsstyrelsen arbetade under 2011 aktivt för att minska handläggningstiderna. Den övervägande delen av handläggningstiden består av tid för att få ansökan komplett så att beslut kan fattas. Detta är särskilt påtagligt beträffande projektstöden. Ett generellt önskemål från Länsstyrelsen, som också framkommit i dialog med externa aktörer vid bland annat partnerskapsmöten, är att effektivisera genomförandet av Landsbygdsprogrammet genom förenklingar av regelsystemet och färre detaljregleringar.

Konkreta gemensamma mål för handläggningstider i olika faser av handläggningen togs fram inom MABO-länen (Skåne, Stockholms och Västra Götalands län). Länsstyrelsen bedrev arbete för att effektivisera handläggningen av stöd inom axel 1, 3 och 4 samt "utvald miljö" inom axel 2. En checklista med åtgärder som kan minska handläggningstiderna togs fram, bland annat lyfts tydligare kommunikation och information samt snabbare uppföljning fram. Dessutom togs ett uppföljningsverktyg fram för att bättre kunna följa upp när de olika handläggningsmomenten bör ske för varje enskild ansökan. Äldre ansökningar – framförallt om företagsstöd som det inte har fattats beslutat om på grund av att olika typer av grundläggande tillstånd saknas – har i dialog med sökanden antingen avslagits eller återtagits av sökanden. Det senare påverkade medelhandläggningstiderna för ansökan negativt men bedöms ge positiva effekter på sikt (se tabell nedan med 124 respektive 116 dagar).

En mindre ärendebalans av utbetalningar arbetades av. Ansökningar om utbetalning av företagsstöd och projektstöd ligger nu inom ramen för uppsatta mål på årsbasis (se tabell nedan). Genom en utökad information till sökanden har handläggningen av utbetalningarna kunnat effektiviseras. Inom Leader finns inga gemensamma mål, men Länsstyrelsen har däremot ett eget ambitiöst mål om 21 dagars handläggningstid som ej uppnåtts (se figur 2). Det finns ofta behov av kompletteringar av dessa ansökningar.

För området "kompetensutveckling", där gemensamma mål saknas, ligger handläggningstiderna över 100 dagar för axel 1 och under inom axel 3.

Inom "utvald miljö" i axel 2 pågår 2011–2013 ett särskilt arbete för effektivisering av verksamheten och en arbetsgrupp vid Länsstyrelsen arbetade under året med att få ner den ärendebalans som uppstått. De ärendebalanser som fanns 2010 har i stort sett arbetats av. Av 80 ansökningar inkomna till och med 2011 har det fattats 58 beslut. Dessutom har 49 rådgivningar utförts efter intresseanmälningar och ansökningar.

Figur 2: Handläggningstider för företags- och projektstöd inom Landsbygdsprogrammets axel 1, 3 och 4 (antal dagar)

	MABO-mål	Länsstyrelsen i Stockholms län
Beslut ansökan FÖR	100	Axel 1: 124 Axel 3: 116
Beslut ansökan PRO	100	Axel 3: 83
Beslut utbetalning FÖR	30	Axel 1: 25 Axel 3: 27
Beslut utbetalning PRO	40	Axel 3: 35
Beslut ansökan PROLAG	-	Axel 4: 105
Beslut utbetalning PROLAG	Eget mål 21	Axel 4: 41

Detta medför en kortsiktig negativ effekt på de genomsnittliga handläggningstiderna med effekten bedöms bli positiv på längre sikt. Handläggningstiden av ansökan om utbetalningar inom "utvald miljö", som är ett annat slags stöd men där gemensamma mål saknas, låg över 40 dagar att jämföras med projektstöden, men hade en tydlig positiv trend över året.

– vilka åtgärder som har låg anslutning i länet, översiktligt analysera orsakerna till detta

Länsstyrelsen bedömer att merparten av åtgärder har god anslutning med vissa undantag.

- Inom axel 1 har den låga anslutningen inom åtgärderna ”infrastruktur för utveckling av jordbruket” samt ”stöd till samarbete inom jordbruks- och livsmedelssektorn” resulterat i att dessa stängts av Jordbruksverket. Inom åtgärden ”modernisering av jordbruksföretag” ligger Länsstyrelsen i fas med målen. Däremot har det ännu inte kommit in någon ansökan om stöd till biogasåtgärder.
- Inom axel 2 är det låg anslutning vad gäller ”restaurering av betesmarker och slåtterängar”, ”restaurering av våtmarker” och ”restaurering av överloppsbyggnader, alléer och trögärdesgårdar”.
- Inom axel 3 är det framförallt ”förnyelse och utveckling i byarna” samt ”serviceåtgärden” som har låg anslutning men där förväntas en del användas till utbyggnad av bredband. Svårigheterna med att ordna offentlig medfinansiering inom axel 3 samt att nämnda åtgärder delvis bygger på samverkan mellan många parter kan förklara den låga anslutningen. Vidare hanterar Leaderområdena denna typ av åtgärder och där är den offentliga medfinansieringen redan ordnad.

samt redovisa vilka insatser länsstyrelsen vidtagit för att öka anslutningen till dessa åtgärder för att besluten och utbetalningarna kopplade till programmet ska vara i fas och att de relevanta resultatmål och omfattningsmål som finns fastställda i programmet är uppnådda vid utgången av 2011.

Stöd för biogasproduktion

För att öka antalet ansökningar för investeringar i biogasproduktion sökte och beviljades Länsstyrelsen medel för 2010 från miljömålsrådet i samarbete med Uppsala län. Resultaten presenterades på ett slutseminarium i mars 2011. Ett 70-tal intresserade samlades för att diskutera projektresultatet och möjliga åtgärder. Intresserade lantbrukare hade även möjlighet att delta i en studieresa till anläggningar i regionen. Trots ett stort intresse bland lantbruksföretagen är många avvaktande. Resultatet visade att det krävs både storskalig animalieproduktion och

möjlighet till avsättning för värmeproduktion för att investeringen i biogasproduktion ska vara lönsam. Projektet resulterade även i en handlingsplan som bland annat innefattar kompetensutveckling av företagare 2012–2013.

Stöd för miljöåtgärder

Orsaken till låg anslutningsgrad inom axel 2, ”åtgärder mot övergödningen”, bedöms till viss del vara att det idag inte finns en gemensam problembild vad gäller övergödning samt att flera åtgärder inte leder till direkt ökad lönsamhet för lantbrukaren. Detta framkom i de dialoger vi har haft med lantbrukare i länet. Arbetsgruppen för att utnyttja Länsstyrelsens olika resurser och effektivisera den externa samverkan med LRF samt med kommuner i prioriterade avrinningsområden fungerade bra under 2011 och kommer att fortsätta sitt arbete 2012. Ett antal aktiviteter genomfördes i Åkerströmmens avrinningsområde och lokala arbeten påbörjades i ett antal nya prioriterade avrinningsområden. Vi ser även en positiv trend i länet vad gäller intresseanmälningar att anlägga våtmarker på strategiskt belägna platser bland annat efter aktiviteter i Åkerströmmen.

Samma arbetssätt används från och med slutet av 2011 inom målområdet ”ett rikt odlingslandskap”. Inventeringar och andra befintliga underlag samt olika typer av stöd för bevarande av ett rikt odlingslandskap utnyttjas vid behov. Syftet är att vid behov kunna genomföra riktade informationsinsatser och därmed bevara och restaurera fler värdefulla betesmarker och slåtterängar. Från och med 2011 kan man få enskild rådgivning när det gäller restaurering av överloppsbyggnader, alléer, betesmarker samt slåtterängar. Syftet är att information och kompetensutveckling ska inspirera och ge fler och bättre ansökningar. En kurs om skogsbyte, med ett 20-tal deltagare, genomfördes 2011. Löpande kursaktiviteter skedde även för att stimulera till välskötta betesmarker, bland annat en fårkurs med sju träffar och en avslutande studieresa som samlade över 30 deltagare i Norrtälje under våren. Kursen gavs i syfte att öka intresset för företagande med betesdjur och att ansökan om stöd. En informationsdag om rovdjursavvisande stängsel har genomförts för de som ansökte om detta stöd under den första halvan av året.

Vidare anordnades ett antal kurser av Länsstyrelsens inom ramen för Landsbygdsprogrammet med syfte att stärka lantbrukare och

andra företagare på länets landsbygd samt att inspirera dessa att även söka stöd inom andra miljöåtgärder. En kurs inom åtgärden "ingen övergödning" anordnades tillsammans med Österåkers kommun och samlade ett sextiototal deltagare till temat "miljövänlig hästhållning". Hästföretagarna fick en kurs i hästbeskattning inom åtgärden för företagsutveckling i syfte att kunna stärka sina företag.

När det gäller miljöersättningarna har framför allt natur- och kulturmiljöstödet låg anslutning. Efter 2005, det sista året under förra programperioden, har anslutningsgraden minskat med 30 procent. Detta beror på att många av de 300 lantbrukare som hade ett åtagande under förra perioden valde att inte förlänga eller gå in i något nytt åtagande 2007. Utifrån dialoger med lantbrukare bedömer Länsstyrelsen att detta beror på att lantbrukarna anser att stödet är krångligt. Det är tidskrävande att samtliga element måste tas med i ansökan. Ersättningen anses för låg i förhållande till det arbete som krävs. Länsstyrelsen bedömer att information och andra åtgärder inte hjälper för att öka anslutningen till stödet. Vi anser att det krävs förenklingar av regelverket för att fler lantbrukare ska bli intresserade.

Stöd för utbyggnad av bredband

Länsstyrelsen fick under året fem ansökningar om stöd till bredband men ännu har inte beslut tagits om stöd för utbyggnad av bredband inom ramen för Landsbygdsprogrammet förutom några få beslut inom ramen för stöd av kanalisation.

Kommunernas engagemang för bredbandsutbyggnad har successivt ökat. Regeringens digitala agenda "IT i människans tjänst" har börjat få genomslag. Det är viktigt att de offentliga aktörerna skapar goda förutsättningar för marknaden att bygga ut bredband och stödja där det inte finns förutsättningar för marknaden att investera. I det här sammanhanget har kommunerna som samhällsplanerare, markägare och som ägare av stadsnäten en viktig roll att fylla. Det är angeläget att kommunerna har möjlighet att informera och stötta byföreningar och samfälligheter som kan söka stöd för bredbandsutbyggnad, så att utbyggnaden äger rum i de områden som är mest intressanta för kommunen. Byanät som arbetar för utbyggnad av bredband behöver tid och stöd från kommunerna för att ta fram fullständiga underlag för projektansökan. Dessutom tar det tid att mobilisera tillräckligt antal fastighetsägare i ett sådant utbyggnads-

projekt. Investeringskostnaderna är stora och för att stödet ska vara effektivt krävs en hög andel anslutna fastigheter för att få en låg anslutningskostnad som kan ligga mellan 15 000 och 30 000 kronor. Länsstyrelsen stödjer kommunerna i detta arbete.

En handfull möten har genomförts med en grupp bestående av företrädare för Stockholms läns landsting samt fyra kommuner som utsetts av Kommunförbundet i Stockholms län (KSL). I gruppen diskuteras bland annat hur samarbetet ska ske med kommunerna för att nå målen i länet. Dialogmöten med de kommuner som har stora landsbygdsområden har inletts. Kommunerna har redogjort för hur bredbandsförsörjningen ser ut i kommunen och hur de vill gå vidare med bredbandsutvecklingen. Diskussioner om hur Länsstyrelsen kan stötta kommunerna i detta arbete har förts både ur ett tillväxt- och landsbygdsperspektiv. Information om Landsbygdsprogrammets bredbandsstöd har varit central vid dessa tillfällen. Möten har också hållits med ett antal större operatörer verksamma på bredbandsmarknaden. Vi genomförde olika typer av möten med lokala intresseorganisationer för att diskutera hinder för utbyggnad, informera om bredband och om möjligheter till stöd för kanalisation.

Länsstyrelsen beviljade LRF Mälardalen projektstöd ur Landsbygdsprogrammet för att anordna kompetensutveckling riktad till byanät och andra föreningar på landsbygden. Syftet är att upplysa om hela processen vid utbyggnad av bredband på landsbygden och att informera om möjligheterna att få stöd i olika former för detta. Kursen som påbörjades 2011 kommer att fortsätta 2012 och genomförs med fem träffar där föreläsare med sakkunskap om bredband, operatörer, Lantmäteriet och handläggare från Länsstyrelsen med flera medverkar. Syftet är att kursen ska resultera i konkreta ansökningar om stöd och utbyggnad av bredband på landsbygden. Länsstyrelsen beviljade projektstöd till SIKO (Skärgårdens intresseföreningars kontaktorgan). Tanken med stödet var att denna aktör skulle undersöka förutsättningarna för bredband i skärgården.

Kompetensutveckling

Kompetensutveckling som initieras av Länsstyrelsen är ett sätt att öka anslutningen till åtgärder. Ett antal kurser genomfördes under 2011 bland annat inom "Djurvälfärd", "Ingen övergödning", "Bete och företagsutveckling". Publikationen "Landsbygd i Centrum"

publicerade under året fyra temanummer med fokus på skärgården, mat och turism, ekologisk produktion respektive övergödning för att informera om Landsbygdsprogrammet och inspirera till företagsutveckling.

I november 2009 arrangerades en workshop i Stockholm om småskalig produktion för avsättning på lokala marknader. Syftet var att identifiera flaskhalsar, behov av kompetensutveckling eller annat stöd. Resultatet har legat till grund för prioritering av insatser även under 2011. Exempelvis användes resultatet vid de länsstyrelsegemensamma utlysningarna 2010 och 2011 för anordnande av kompetensutveckling. Ett faktablad i ämnet producerades, en projektägarträff samt en kurs i varudistribution genomfördes.

För att uppnå målet om ökat företagande bland kvinnor på landsbygden utarbetade Länsstyrelsen under 2011 en handlings- och kommunikationsplan. Ett inspirationsblad med exempel på framgångsrika landsbygdsföretag som drivs av kvinnor togs fram för att inspirera målgruppen samt en utlysning av projektmedel till kvinnliga företagare med samfinansiering av medel inom Landsbygdsprogrammet och nationella regionala tillväxtmedel. På detta vis uppnåddes synergier vad gäller optimering av resurser och att fler aktörer beviljades projektmedel.

Länsstyrelsen medverkade under året i planeringen och genomförandet av inspirations- och kompetensutvecklingsdagar för handläggare inom länsstyrelsernas integrations- och landsbygdsuppdrag. Erfarenheterna därifrån visar bland annat att länsstyrelserna behöver effektivisera arbetet med att öka antalet personer med utländsk bakgrund som bor och verkar på landsbygden samt förbättra den interna och externa kommunikationen.

Länsstyrelsen samverkar internt för att öka synergieffekterna mellan åtgärder inom Landsbygdsprogrammet, de EU-finansierade programmen inom fiskerinäringen, strukturfondsprogrammen och övriga åtgärder för utveckling av landsbygden. Dessutom träffar företrädare för Länsstyrelsen regelbundet företrädare för Skogsstyrelsen, Tillväxtverket, ESF-rådet och Regionplanekontoret. Ett gemensamt seminarium med handläggare och chefer genomfördes under året för att diskutera integrering och bättre nyttjande av resultat med lärandefokus för de olika programmen.

Fiske

VOLYMER OCH PRESTATIONER	2011	2010	2009
Årsarbetskrafter män ¹⁾	1,37	0,97	0,88
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	0,30	0,40	0,61
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	2 019	1 549	2 020
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	0,52	0,38	0,44
Antal ärenden, inkomna och initiativärenden	318	374	512
Antal beslutade ärenden	292	341	495
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	30	21	16
Bidragsutbetalningar (tkr) ^{3, 4)}	2 651	1 897	3 072

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl. OH exkl. resurssamverkan

³⁾ Där Länsstyrelsen gör utbetalningen

⁴⁾ Uppgifterna omfattar verksamhetskod 62*

Verksamhetsområdet fiske utgör mindre än 0,5 procent av Länsstyrelsens totala verksamhet. Trots detta så genererar området värdefulla resultat och får även ett stort positivt genomslag i media. Detta förklaras framförallt av vår prioritering av ett utåtriktat arbetssätt där vi samverkar med en mängd andra aktörer inom fiskeområdet i regionen. Även inom myndigheten prioriteras ett sektorsöverskridande arbetssätt.

Länsstyrelsens vision på sakområdet samt prioriterade insatser och insatsmål

Länsstyrelsen i Stockholms län har under 2011 arbetat på sakområdet utifrån en vision. Denna anger att Stockholms län ska präglas av en hållbar utveckling med levande landsbygd och skärgård. Lantbruket och det företagande som är knutet till det ska erbjuda länets invånare närproducerade, säkra och sunda livsmedel, rika fiskbestånd, säker, sund och frisk djurhållning samt ett rikt kulturlandskap.

Länsstyrelsens övergripande mål är långsiktigt hållbara fiskbestånd för utveckling av näringar baserade på fiske och turism. Vi har under året initierat samt deltagit i flera aktiviteter för att uppnå målet. Insatserna under året överensstämmer väl med de nationella målen på området. Vi har med goda resultat nått de prioriterade insatsmålen under perioden.

Fiskevård med inriktning på kustfiskbestånden

Inom ramen för det statliga bidraget till fiskevård (1:17) ansökte Länsstyrelsen om 3 036 100 kronor för år 2011. Länsstyrelsen beviljades 1 113 400 kr varav 286 300 kronor till fiske-tillsyn. Prioriterade åtgärder har varit att stärka fisket i Stockholms skärgård. En stor del av den statsfinansierade fiskevården sker i samverkan med Stockholms stad inom ramen för det samverkansavtal som finns mellan Stockholms stad, skärgårdskommunerna, Stockholms läns landsting och Skärgårdsstiftelsen. Merparten av medlen har använts till medfinansiering av verksamhet inom ramen för "Fiskeområdet", Fiskefrämjandet Stockholms skärgård.

Vid sidan av dessa medel har Länsstyrelsen medfinansierat projekt med inriktning på kustfiskbestånden via Naturvårdsverkets havsmiljöanslag. Länsstyrelsen tillsammans med andra länsstyrelser, Upplandsstiftelsen med flera ingår även som samarbetspartner i Sportfiskarnas projekt "Åtgärds paket för stärkta fiskbestånd och friskare kustmiljö i fyra ostkustlän". Vi har även tillsammans med Sportfiskarna och Kustlaboratoriet drivit projektet "pike.reg" som syftar till att öka kunskapen om kustlevande gädda.

En resurseffektiv fisketillsyn

Länsstyrelsen har under 2011 verkat för en samordning av sjöpolis, kustbevakningen och Stockholms stads (se ovan) insatser. Verksamheten har identifierat två problem, dels brister i informationen om rådande regler till den fiskande allmänheten och dels att ingripanden ges låg prioritet hos domstolarna. Vi har även medverkat till möten mellan kustbevakningen och fiskeguider med flera för bättre förståelse gällande både fiske- och behörighetsregler.

Länsöverskridande övervakningsprogram för fisk

Länsstyrelsen var under 2010–2011 projektledare för ”Biologisk mångfald i vattendrag med migrerande fisk – elfiske med standardiserad metod” och ”Metodutveckling för fiskeövervakning I Stora Sjöar” MISS. Båda projekten finns redovisade i rapporten ”Fisk i vattendrag och stora sjöar – metoder för övervakning”. Projekten finansierades av Naturvårdsverket, Fiskeriverket, Mälarens vattenvårdsförbund, Vattenmyndigheten för Norra Östersjön och Länsstyrelsen i Jönköpings län. Ett av resultaten är ett förslag på ett gemensamt övervakningsprogram med inriktning på fisk i vattendrag som mynnar till Östersjön och Vättern. Berörda län är Stockholms, Södermanlands, Gotlands, Östergötlands, Kalmar, Blekinge, Skåne, Jönköping, Örebro och Västra Götaland. Under 2011 arbetade vi även med alternativa metoder för övervakning av fiskbestånden i kustmynnande vattendrag. Vid sidan av detta genomförde vi omfattande provfiske i skärgården i samverkan med Naturvårdsverket, Fiskeriverket/SLU och fiskets organisationer.

Återrapportering regleringsbrev

14. Länsstyrelserna ska redovisa hur de främjat och bidragit till den nationella offentliga finansieringen av det operativa programmet för fiskerinäringen i Sverige perioden 2007–2013.

Länsstyrelsen i Stockholm har sedan många år prioriterat att arbeta för utökad samverkan mellan fiskets olika intressenter. Detta har bland annat resulterat i förbättrad förvaltning av fiskbestånden i Stockholms skärgård. Ett exempel på detta är att det sedan 2005 finns 25 stycken fredningsområden för fisk i Stockholms skärgård. Förslaget kom från Samrådsgruppen för

fredningsområden för fisk i Stockholms skärgård.

Under 2008 tog Länsstyrelsen initiativ till att skapa ett fiskeområde i Stockholms skärgård. Detta resulterade i att den ideella föreningen Fiskefrämjandet Stockholms skärgård bildades (www.fiskeframjandet.se). Medlemmar är Skärgårdsstiftelsen, Östra Svealands fiskevattenägarförbund, Sportfiskarna Region Stockholm, Sveriges Organiserade Fiskeguider, Stockholm läns fiskareförbund, Östhammars kommun samt Stockholms stad.

Verksamheten konstituerades under 2010 och bedrev 2010 och 2011 en framgångsrik verksamhet. Flera projekt har uppmärksammats både nationellt och internationellt och området är sannolikt det mest aktiva av de 14 fiskeområden som bildats i landet. Länsstyrelsen har bidragit till nationell medfinansiering via regeringens satsningar på Östersjön (Havsmiljömedel), lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) och statliga fiskevårdsmedel samt har genom samverkan mellan olika aktörer främjat nationell medfinansiering av flera projekt. Länsstyrelsens aktiva roll i den nationella medfinansieringen har varit en förutsättning för merparten av verksamheten.

Med utgångspunkt från ovan så bedömer Länsstyrelsen att ett långsiktigt arbete i syfte att öka samverkan mellan fiskets olika intressenter har gett goda resultat under 2011. Arbetet med Fiskefrämjandet Stockholms skärgård har under 2011 främjat och bidragit till den nationella offentliga finansieringen av det operativa programmet för fiskerinäringen i Sverige perioden 2007–2013. Länsstyrelsen bedömer vidare att detta har varit en riktig prioritering för att nå det nationella målet inom området under 2011.

Inom ramen för regeringens satsning ”Sverige – det nya matlandet” har Länsstyrelsen tagit initiativ till projektet Stockholms fiskmarknad. Målsättningen med projektet är att tillgängliggöra regionalt producerade fiskprodukter till konsumenter i Stockholm. Projektet har genererat nationell medfinansiering till två större EU-ansökningar. Länsstyrelsen ser en potential att projektet kan utgöra en plattform för ytterligare EU-finansierad verksamhet i länet de närmaste åren.

15. Länsstyrelserna ska redovisa hur de bidragit till arbetet med omprövning av vattendomar.

Länsstyrelsen har inte initierat omprövning av vattendomar under året. Vid prövning och tillsyn av vattenverksamhet beaktas alltid områdets betydelse för fiskars fortplantning och överlevnad.

Under året har Miljöavdelningen initierat ett tillsynsprojekt som särskilt avser dammanläggningar enligt 11 kap. miljöbalken. Syftet är att ta fram underlagsmaterial om dammanläggningarnas rättsstatus. Underlaget kan sedan ligga till grund för eventuella tillsynsåtgärder och eventuell omprövning. Vidare har samtliga domar om dammanläggningar inom Stockholms län skannats in digitalt. Länsstyrelsen har därmed ett fullständigt register över domar.

17. Länsstyrelsen i Stockholms län tilldelas medel från Jordbruksverkets anslag 1:21 *Konkurrenskraftig livsmedelssektor* för uppdraget att utreda och testa möjligheterna att samordna distribution och marknadsföring av lokalt fångad fisk och lokalt producerade fiskeriprodukter.

Under våren 2011 formulerades en projektplan och budget för 2011 och 2012. Projektet fick titeln "Stockholms fiskmarknad" och målet formulerades till att skapa en fysisk marknadsplats för regionalt producerad fisk i Stockholm. Visionen är ett hållbart nyttjande av fiskbestånden genom ett konsumentdrivet fiske. Med projektplanen som grund söktes medel från Fiskeriverket, Fiskefrämjandet Stockholms skärgård och EU. I maj gjordes en offentlig upphandling för kvalificerat konsultstöd till projektet.

Projektet har starkt fokus på konsumenterna och hypotesen är att det finns en stor efterfrågan på lokalt/regionalt producerade fiskprodukter. Ett identifierat problem är att det saknas en länk mellan potentiella konsumenter och nuvarande producenter. Projektet syftar till att skapa en sådan nod. En väsentlig frågeställning initialt är hur mycket fisk som produceras. Under sommaren och hösten 2011 har det därför genomförts en inventering av regionalt tillgängliga fiskprodukter. Inom en radie av 25 mil från Stockholms innerstad gjordes intervjuer med yrkesfiskare på plats enligt en framtagna mall. Även annat material insamlades, som kan vara av värde för fortsättningen av projektet. Under hösten har det konstaterats att det både finns tillräckligt med volymer fisk samt att det även är

ett stort intresse från fisket att delta och leverera fisk till Stockholm.

Länsstyrelsen har under året tillsammans med bland andra KTH drivit projektet "Hållbar fiskförsörjning i Stockholms län". Målsättningen har varit att stärka projektets nätverk, stödja initiativ för att få till stånd en ökad fiskodling i länet samt att stödja initiativ för att stärka samverkan mellan marknad, handel och konsument. Under året har vi stärkt nätverket som nu omfattar cirka 80 personer. Samarbetet har genererat projektet FISHWELFARE som Formas beslutade att stödja under 2010 och NÄRFISK som 2011 beviljades medel av Vinnova för en förstudie om närproducerad fisk, med fokus på vattenbruk samt på marknaden i Stockholm.

Figur 1.2: Länsfakta inom fiskeområdet

	2011	2010	2009	2008
Antal fiskevårdsområden	54	54	54	55
Antal yrkesfiskelicenser	35	36	40	40
Antal fartygstillsstånd	32	30	33	33
Antal inkomna ansökningar om stöd ur strukturfondsprogram	8	11	7	18

Källa: Havs- och vattenmyndigheten

Kommentarer Tabell 1.2

Merparten av fiskevårdsområdena är bildade före 1990. Längs hela ostkusten finns totalt 45 fiskevårdsområden varav 30 av dessa finns i Stockholms län. Övriga 24 finns i länets inlandsvatten. Ett område, Stockholms ströms fiskevårdsområde, upplöstes av Länsstyrelsen under 2009 efter ansökan från området. Antalet yrkesfiskare och fartygstillsstånd har varit i princip oförändrat under den senaste femårsperioden. Sannolikt kommer det att minska något under de kommande åren eftersom medelåldern är hög. Det sker emellertid viss nyrekrytering. Antalet ansökningar till fiskfonden uppvisar stora variationer mellan år. Förklaringen är i första hand att ansökningarna många gånger avser stora projekt som löper under flera år.

Vilt- och rovdjursförvaltning

Närmare hälften av länets kommuner hade under året en stationär förekomst eller regelbundna besök av lodjur. En föryngring av lodjur med 6–8 familjegrupper skedde i den norra länsdelen under året. Ett vargrevir har sedan 2010 varit etablerat mellan Åkersberga och Norrtälje. Nordvästra delen av Norrtälje kommun har sedan några år tillbaka haft en stationär björn. Sammantaget medförde detta omfattande arbetsinsatser med inventering, information, förebyggande arbete, besiktning och ersättning vid angrepp orsakade av rovdjur.

Under året antogs en förvaltningsplan för stora rovdjur av viltförvaltningsdelegationen. Planen är ett policydokument som ska gälla under åren 2011–2015. Avsikten är att skapa en förutsägbar förvaltning med mål för rovdjursbestånden samt strategier, riktlinjer, åtgärder och rutiner för rovdjursförvaltningen. Under hösten 2011 tog Länsstyrelsen även fram en fördjupad kommunikationsplan för rovdjursförvaltningen.

I oktober redovisade vi, på regeringens uppdrag, lämpliga revir för utsättning av vargvalpar samt två områden för utsättning av vuxen varg. Områdena har beslutats av viltförvaltningsdelegationen.

Länsstyrelserna har fått i uppdrag att upprätta älgförvaltningsområden i sina län. Beslut om nya älgförvaltningsområden ska vara fattat senast den 31 januari 2012. Länsstyrelsen i Stockholms län har tagit fram förslag till älgförvaltningsområde. Vi för diskussioner med olika intressegrupper samt med Länsstyrelsen i Uppsala län för att slutligt bestämma gränsdragningen för vissa områden kring östra Mälaren.

Återrapportering regleringsbrev

18. Länsstyrelserna ska utarbeta regionala planer för utvecklingen av vildsvinsstammarna med ledning av den nationella förvaltningsplanen för vildsvin.

Med Naturvårdsverkets nationella förvaltningsplan för vildsvin som ledning tog Länsstyrelsen fram en regional förvaltningsplan för Stockholms län under året. Syftet är att ge markägare, lantbrukare, jägare, allmänhet och intresseorganisationer vägledning för förvaltningen av vildsvin i

Stockholms län. För att skapa en förankring av förvaltningsplanen bildades en arbetsgrupp som förutom Länsstyrelsen bestått av representanter för jägare, ägare av jordbruksmark samt trafikintresset. Viltförvaltningsdelegationen tillstyrkte den 12 december 2011 att Länsstyrelsen fastställer förvaltningsplanen för vildsvin.

Det långsiktiga målet för vildsvinsförvaltningen i länet är en livskraftig, frisk och kontrollerad population av vildsvin anpassad till regionala och lokala förutsättningar. Vildsvinstammen bör genom lokal samverkan balanseras till en nivå där vildsvinsrelaterade skador och trafikolyckor begränsas i omfattning och kostnad. Vildsvinens utbredning bör med hänsyn till regionala förutsättningar koncentreras till vad som är att betrakta som landsbygdsmiljö. Inom gränsområden mellan tätort och landsbygd bör stor vaksamhet över vildsvinsstammens utveckling iakttas. I detaljplanerat område och andra urbana miljöer bör förekomsten av vildsvin undvikas.

Kortsiktiga mål för 2011–2013 är:

- Att skadebilden på jordbruksmark och andra areella näringar begränsas genom lokala förvaltningsåtgärder.
- Att trafikolyckor med vildsvin inblandade begränsas med förebyggande åtgärder.

Att kunskap och samverkan bland jägare, markägare, lantbrukare samt övriga intressenter ökar.

Regional tillväxt

VOLYMER OCH PRESTATIONER	2011	2010	2009
Årsarbetskrafter män ¹⁾	4,67	4,93	6,07
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	13,14	12,93	11,49
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	28 697	63 113	73 873
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	7,43	15,40	16,17
Antal ärenden, inkomna och initiativärenden	226	123	160
Antal beslutade ärenden	86	96	147
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	10	24	23
Bidragsutbetalningar (tkr) ^{3, 4)}	4 177	2 676	4 063

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl. OH exkl. resurssamverkan

³⁾ Där Länsstyrelsen gör utbetalningen

⁴⁾ Uppgifterna omfattar verksamhetskod 30*

Verksamhetsområdet har både i absoluta och relativa tal minskat påtagligt sedan 2010 vilket huvudsakligen beror på att Länsstyrelsen under 2009–2010 var projektägare för flera större strukturfondsprojekt vilka avslutades under 2010.

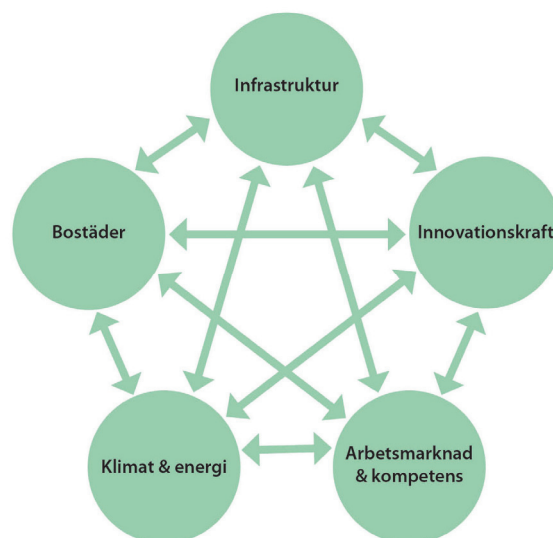
Arbetet med regional tillväxt sker främst via nätverk och andra grupper. Antalet ärenden som berör området är oftast få men komplexa.

Länsstyrelsens vision på sakområdet samt prioriterade insatser och insatsmål under 2011

Länsstyrelsen i Stockholms län har under 2011 arbetat med sakområdet utifrån en vision. Denna vision anger att Länsstyrelsen ska bidra till ett attraktivt företagsklimat i Stockholmsregionen. Länet ska möta den globala konkurrensen genom att förstärka sin ledande position inom kunskap, kompetens och innovation. Genom en fungerande infrastruktur ska tillgängligheten såväl inom länet som till och från andra regioner och delar av världen, vara föredömlig. Stockholms län ska välkomna invandrare och flyktingar och ta tillvara den tillgång på arbetsmarknaden och kulturellt som dessa utgör. Jämställdhet mellan män och kvinnor ses som en del av tillväxtambitionerna. Stockholms län ska vara en aktiv partner i det internationella samarbetet, särskilt i närområdet. Länsstyrelsen ska i de nämnda hänseendena verka som en katalysator för samordning med och mellan berörda kommuner, myndigheter, företag och organisationer.

Länsstyrelsen har under året lagt stor vikt vid att samla regionen kring ett antal frågor som är av avgörande betydelse för regionens utveckling. Detta arbete har huvudsakligen redovisats i det så kallade tillväxtuppdraget som lämnades till regeringen i december 2011. Där preciserades fem utmaningar och till varje utmaning kopplades tre prioriteringar som bedömdes vara av särskild vikt. Uppslutningen inom regionen är mycket stark och utgör en viktig hörnsten för det framtida arbetet.

Figur 3. De fem utmaningarna.

Med anledning av den forsknings- och innovationspolitiska propositionen har Länsstyrelsen samlat regionen i gemensamma ställningstaganden i ett antal ärenden, exempelvis "Järnvägens behov av ökad kapacitet", "Medfinansiering och långsiktig planering av infrastruktur" och "Gemensamma prioriteringar från Stockholmsregionen".

Det mer konkreta arbetet inom respektive utmaning redovisas under respektive avsnitt i årsredovisningen.

Återrapportering regleringsbrev

21. Länsstyrelserna ska följa upp och redovisa hur andra statliga myndigheter tillämpar länets regionala utvecklingsstrategi.

Bakgrund och arbetssätt

År 2010 antog Länsstyrelsen länets regionala utvecklingsprogram (RUP) som samtidigt utgör regionplan enligt plan- och bygglagen, sammanfört i RUFS 2010. De statliga myndigheterna deltog i utarbetandet av det regionala utvecklingsprogrammet bland annat genom att medverka vid dialogmöten och svara på remisser.

I januari 2011 samlade Länsstyrelsen statliga myndigheter till ett seminarium om vision, mål, och strategier i RUP, genomförandet av RUP och en diskussion om de statliga myndigheternas medverkan i att förverkliga visionen, målen och strategierna. Utgångspunkten för mötet var de statliga myndigheternas uppdrag i förordningen om regionalt tillväxtarbete. Vid seminariet deltog 55 personer från 25 myndigheter.

Under hösten 2011 skickade Länsstyrelsen en enkät till 24 statliga myndigheter med frågor om deras insatser kopplade till genomförandet av RUP. Sjutton myndigheter svarade antingen via e-post eller per telefon. Sju myndigheter avstod från att svara.

Resultat och slutsatser

Såväl seminariet som enkäten visar att många av de statliga myndigheterna är väl förtrogna med målen och strategierna i länets RUP. De tillämpar länets regionala utvecklingsprogram genom att de har insatser som bidrar till genomförandet av det regionala utvecklingsprogrammet. Myndigheterna bidrar i första hand till

genomförandet av RUP genom insatser inom deras ordinarie verksamhet som sammanfaller med prioriteringar i RUP, bland annat genom att de:

- tar fram kunskapsunderlag,
- utarbetar statistik som kan brytas ned på regional nivå,
- deltar i konkreta projekt och insatser tillsammans med regionala aktörer,
- bidrar med finansiella medel till regionala insatser samt
- medverkar vid seminarier, konferenser, workshops etcetera.

Några exempel på myndigheters insatser kopplade till mål och strategier i RUP är:

- Trafikverket bidrar till genomförandet av strategin "Öka uthållig kapacitet och kvalitet inom utbildningen, transporterna och bostadssektorn". Trafikverket och Länsstyrelsen arbetar nära tillsammans med SL (Storstockholms Lokaltrafik) och kommunerna för att bygga den transportinfrastruktur som finns angiven i RUFS 2010:s strukturförslag.
- Invest Sweden gör insatser som har bäring på strategin "Utveckla idéer och förnyelseförmåga". Invest Sweden arbetar främst med sektorer där Sverige har god internationell konkurrenskraft och kan attrahera företag som bidrar till ökad internationell konkurrenskraft, innovationer och förnyelse. Exempel på sådana sektorer är Life Science och IKT som är några av Stockholmsregionens spetsmiljöer.
- Tillväxtverket och Vinnova bidrar till strategin "Utveckla idéer och förnyelseförmåga" genom att delta med såväl kunskap som medel i projektet Innovationskraft Sthlm som syftar till att ta fram en regional innovationsstrategi.

22. Länsstyrelserna ska redovisa exempel på och kommentera hur samverkan mellan länsstyrelserna och statliga myndigheter sker inom det regionala tillväxtarbetet samt hur samverkan utvecklats.

Hur samverkan sker

Samverkan mellan Länsstyrelsen och myndigheter sker genom såväl dialog och informationsutbyte som gemensamma projekt och analyserarbeten. Nedan ges exempel på samverkan mellan Länsstyrelsen och myndigheter:

- ”Innovationskraft Sthlm” syftar bland annat till att utarbeta en vision och strategi för regionens innovationsförmåga. I den inledande fasen av arbetet har en funktionsanalys av innovationssystemet genomförts. Den visade bland annat att stödet till nyföretagandet fungerar bra i länet, men att bostadsbrist och för små investeringar i fysisk infrastruktur som vägar och spår utgör hinder för fortsatt framgång. I ”Innovationskraft Sthlm” deltar Vinnova, Tillväxtverket, Stockholms universitet, Kungliga Tekniska högskolan (KTH) samt Karolinska institutet.
- Inom infrastrukturområdet finns ett nära samarbete med Trafikverket såväl på högsta politiska nivå i länet som på tjänstemannanivå via trafikdirektörerna och Trafikberedningen. I dessa grupperingar ingår även kommuner, SL och Stockholms läns landsting. I grupperingarna diskuteras och samordnas genomförandet av de beslutade planerna för infrastrukturinvesteringar. Dessutom pågår förberedelser inför nästa planeringsomgång. Att utveckla regionens infrastruktur hör till en av regionens stora utmaningar. Det behövs såväl omfattande nyinvesteringar, drift- och underhållsåtgärder samt en effektivisering av transportsystemet för att möta behovet hos den växande befolkningen.
- Ett regionalt arbetsmarknadsråd har bildats som resultat av samordningsuppdraget för varsel som Länsstyrelsen drev mellan 2008 och september 2010. Arbetsmarknadsrådet leds av Länsstyrelsen och Arbetsförmedlingen. Övriga parter är Kommunförbundet Stockholms län, Stockholms läns landsting, LO, TCO, SACO, Stockholms handelskammare, Företagarna, Stockholms universitet, KTH, Karolinska institutet, Södertörns högskola, Stockholms stad, Stockholms hantverksförening samt
- Föreningen för yrkeshögskoleanordnare i Stockholms län. Syftet är att skapa en strategisk samsyn inom arbetsmarknadsområdet samt att bidra till en effektivare kompetensförsörjning utifrån arbetsgivarens behov. Målet är att minska arbetslösheten generellt men i synnerhet bland unga och utrikes födda.
- En av insatserna för att underlätta för nyanländas ankomst till regionen är projektet ”Welcome house”. Idén är att bygga upp en länsövergripande mottagningsservice för nyinflyttade i länet. Welcome house är ett samarbete mellan Försäkringskassan, Migrationsverket, Skatteverket, Arbetsförmedlingen, Tillväxtverket, universitet och högskolor, länets 26 kommuner och Länsstyrelsen i Stockholm. Genom samarbete mellan aktörerna ska tillgängligheten och servicen gentemot individerna förbättras samtidigt som effektiviteten och samarbetsvinster hos berörda aktörer blir högre.
- Länsstyrelsen i Stockholms län har i samverkan med SCB, Tillväxtverket, Tillväxtanalys, Region Skåne och Västra Götalandsregionen utarbetat en regional utbildnings- och arbetsmarknadsprognos. Det är ett metodutvecklingsarbete där myndigheterna deltagit med både kunskaper, tid och pengar. Resultatet är att prognoser om brister i matchning mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft inom ett femtiotal yrken tagits fram. Prognosen visar bland annat att år 2020 beräknas en brist på nästan 150 000 eftergymnasialt utbildade finnas i Stockholms län. Framförallt tekniker kommer att saknas.
- Inom ramen för Strukturfondspartnerskapet samverkar Länsstyrelsen, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan med andra regionala och lokala aktörer. Uppgiften är att följa genomförandet av programmen och att prioritera Socialfonds- och regionalfondsansökningar. Det är en fördel att genomförandet av Socialfond och Regionalfond diskuteras i ett och samma partnerskap.

Hur samverkan har utvecklats

Samverkan mellan Länsstyrelsen och statliga myndigheter har ökat de senaste åren. Det finns en öppenhet hos många statliga myndigheter att bidra till det regionala tillväxtarbetet och flera konkreta samarbeten har kommit till stånd där de statliga myndigheterna bidrar till det regionala tillväxtarbetet med såväl kunskap som medel.

Tillväxtfrågorna är komplexa till sin natur och kräver ofta många parter deltagande. Det har i regionen utvecklats en större medvetenhet om vikten av samarbete med fler myndigheter och mellan andra lokala och regionala aktörer.

26. Länsstyrelserna ska redovisa varför aktuella prioriteringar gjorts vid beslut om medel inom ramen för ändamålen inom anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.

Generellt gäller att beslut om medel inom anslaget "Regionala tillväxtåtgärder" ska:

- stödja insatser inom ramen för det regionala utvecklingsprogrammet (RUP),
- medfinansiera projekt inom ramen för EU:s strukturfonder,
- medfinansiera projekt inom ramen för EU:s övriga program och
- via landsbygdsstöd och stöd till kommersiell service bidra till en levande skärgård,

samt att projektet ingår inom något av följande områden:

- 1A Innovativa miljöer
- 1B Entreprenörskap
- 2A Kompetensförsörjning
- 2B Ökat arbetskraftsutbud
- 3A Regionförstoring
- 3B Ett utvecklat informationssamhälle
- 4A-F Strategiskt gränsöverskridande samarbete.

Inom ramen för ovanstående generella kriterier prioriterar Länsstyrelsen i första hand projekt som:

- är av nyskapande karaktär eller pilotprojekt,
- innefattar flera samverkande parter,
- omfattar hela eller delar av länet,

- gärna bidrar till att utjämna inom-regionala skillnader,
- är strukturspåverkande och bedöms skapa långsiktiga resultat,
- förmedlar ny kunskap till andra aktörer inom området i länet och
- tydligt beaktar hållbarhetsperspektiven - integration, jämställdhet och miljö.

Under 2011 tillkom utpekade områden som kompletterade områdena 1A–4F ovan. Under våren identifierade Länsstyrelsen fem områden av särskild betydelse för regionens utveckling. Dessa områden är desamma som redovisas som regionens prioriteringar för det framtida regionala tillväxtarbetet.

- Bostadsförsörjning
- Infrastruktur (transporter, IT, vattenförsörjning)
- Klimat- och energifrågor
- Kompetensförsörjning och arbetsmarknad
- Innovationskraft

Utfall 2011 – Prioriteringar gjorda för att stödja önskad utveckling

Inom område 1: Innovativa miljöer och entreprenörskap

Framförallt har medel prioriterats till åtgärder som rör kvinnors företagande, kraftsamling i Flemingsberg, stöd till kulturella och kreativa näringar samt nyföretagande.

Inom område 2A: Kompetensförsörjning

Medel har främst prioriterats till samarbetsprojekt som vägledning för tillväxt och kompetensutveckling i små företag, Kompetensförsörjning 2020. Stöd har också utgått till BOSAM – regional bosättningsamordning för nyanlända – samt till Föreningen Yrkehögskoleanordnare i Stockholms län. Dessutom har mindre stöd givits till Strategigruppen och Kriminellas revansch i samhället (KRIS) och för en ESF-ansökan av ett strategiskt viktigt jämställdhetsprojekt.

Inom område 2B: Ökat arbetskraftsutbud

Stöd har utgått till Rekryteringsbazaren som är en regional kraftsamling för att fler ska få möjlighet att komma i arbete. Dessutom har stöd utgått för hantering av dagskassor i Stockholms skärgård.

Inom område 3A: Regionförstoring

Främst riktades medel till deltagande i SATSA-projekt, främst för att utveckla Arlandas internationella tillgänglighet.

Inom område 3B: Ett utvecklat informationssamhälle

Prioriterade medel har främst gått till utveckling av regionala analyser för att hitta metoder och system att identifiera problem och flaskhalsar i regionens utvecklingsförmåga.

Inom område 4A–4F: Strategiskt gränsöverskridande samarbete

Medel har främst gått till ett gemensamt Mobility management-projekt inom PIMMS Capital för jämförelse mellan 12 städer/regioner i Europa samt två mindre belopp till stöd för innovation och företagande respektive metoder för hållbar utveckling i Baltikum genom kunskapsutbyte.

Inom det utpekade området Bostad (från och med maj 2011)

Medel har använts till att skapa kunskapsöversikt om överdäckning av vägar/järnvägar som möjlighet för ett ökat bostadsbyggande.

27. Berörda länsstyrelser ska, i enlighet med prioriteringarna i den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007–2013, innefattande tydliggörandena i regeringens skrivelse Strategiskt tillväxtarbete för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning (skr. 2009/10:221), ge en sammanfattning av verksamheten inom regional tillväxt. Sammanfattningen ska vara uppdelad på prioriteringarna i den nationella strategin och innehålla de viktigaste insatserna under året. För prioriteringen Kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud ska särskilt arbetet med den regionala kompetensplattformen redovisas. För prioriteringen Strategiskt gränsöverskridande samarbete ska särskilt aktiviteter inom ramen för Östersjöstrategin redovisas. Sammanfattningen ska innehålla en bedömning av resultatet av de redovisade prioriteringarna.

Prioriteringar i enlighet med den nationella strategin:

- Innovation och förnyelse
- Kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud
- Tillgänglighet
- Strategiskt gränsöverskridande samarbete

Prioritering 1: Innovation och förnyelse

Rådgivning

”Entrepreneur Sthlm” (1 april 2008–31 mars 2011) var en regional arena vars arbete leddes av Länsstyrelsen och som finansierades av Regionalfonden. Syftet var att främja entreprenörskap och företagande genom utökad och kvalitetssäkrad innovations- och nyföretagarrådgivning. Resultaten redovisades på en slutkonferens maj 2011 och kan sammanfattas i nedanstående punkter:

- Upphandlingar av rådgivning cirka 42 miljoner kronor.
- 89 569 rådgivningstimmar, varav 71 procent till kvinnor. Av kvinnorna hade 17 procent utländsk bakgrund. Av männen hade 11 procent utländsk bakgrund.
- 3 889 nya företag, varav 1 300 startades av kvinnor
- 2 451 nya arbetstillfällen

”Entrepreneur Sthlm” tilldelades det nationella priset i tävlingen European Enterprise Awards. Priset som instiftats av Europeiska kommissionen är ett erkännande av goda insatser för att främja regionalt entreprenörskap. Insatserna har efter avslutat regionalfondsprojekt fortsatt med fokus på nyföretagande och kvinnors företagande.

Länsstyrelsen har ett aktivt samarbete med kommunerna i länet och driver ett nätverk där kommunernas näringslivschefer medverkar. Under året genomfördes 4 nätverksträffar.

Länsstyrelsen inledde under året arbetet med affärsutvecklings- och innovationsinsatser riktade till kvinnor i Stockholms län (finansierat av Tillväxtverket). Under hösten 2011 har 17 leverantörer, varav åtta offentliga och nio privata, beviljats medel för att genomföra insatser inom ramen för programmet. Genomförandet kommer att pågå även under 2012.

Länsstyrelsen har i samarbete med landsbygdsprogrammet utlyst medel riktade till kvinnor som driver företag på landsbygden. Under hösten 2011 har cirka 125 kvinnor tagit del av rådgivningsinsatser.

Länsstyrelsen påbörjade en studie om villkoren för män och kvinnor att starta och driva företag. Studien innehåller en beskrivning och analys av förutsättningarna för kvinnor och män att ta del av det företagsfrämjande systemet i regionen

samt även förslag på hur regionen bättre ska integrera kvinnors företagande i det regionala tillväxtarbetet.

Produkt- och tjänsteutveckling i befintliga företag

Länsstyrelsen leder på uppdrag av Tillväxtverket arbetet för programmet "Produktutveckling i små företag", vars syfte är att öka produkt- och tjänsteutvecklingen för stärkt konkurrenskraft i företagen. Inom produktutvecklingsprogrammet har 46 projekt om sammanlagt 14,9 miljoner kronor beviljats stöd. Under året etablerades ett samarbete med ALMI i Stockholms län, Södermanland och Gotland. För programmen "Utvecklingscheckar för vård & omsorg och Äldreomsorg" samt "Utvecklingscheckar för kulturella och kreativa företag" (också Tillväxtverket) har information om programmen spridits och beredning av ansökningar påbörjats. Länsstyrelsen har därutöver medverkat till att stärka arbetet med kreativa näringar i regionen, bland annat genom att samla länets aktörer i en gemensam ansökan till Tillväxtverket som också beviljats.

Länsstyrelsen har stött projektet "Kunskapslotsen" vars syfte är att öka konkurrensförmågan och affärsnyttan i små och medelstora företag verksamma inom vård och omsorg. Initiativtagare är högskolor (Kungliga Tekniska högskolan, Stockholms universitet, Karolinska institutet, Södertörns högskola och Konstfack) som genom projektet utvecklar nya sätt att samverka med näringslivet.

Regional innovationsstrategi

Regionens förmåga att omvandla forskningsresultat och idéer till kommersiellt gångbara produkter och tjänster är sämre än den borde vara. Detta utgör motiven till initiativet "Innovationskraft Stockholm" som samlar regionala aktörer kring en gemensam innovationsstrategi samt koordinerar initiativ som är viktiga för regionens innovationsförmåga. Till "Innovationskraft Stockholm" kopplas också ett bredare Östersjösamarbete. Arbetet koordineras av Länsstyrelsen. Deltar gör Stockholms stad, Kommunförbundet Stockholms Län, Stockholms läns landsting, Stockholms universitet, Kungliga Tekniska högskolan, Karolinska Institutet, Stockholms Handelskammare. Arbetet leds av en högnivågrupp med landshövdingen som ordförande.

Länsstyrelsen deltog i konferenser och regionala dialoger inom ramen för IVA-projektet

"Innovation för tillväxt" och deltog även i ett nätverk som initierats av Näringsdepartementet vars syfte är att stärka den regionala dialogen kring forskning och innovation.

Bedömning av resultatet:

Insatserna har sammantaget haft god effekt i form av ökat entreprenörskap vilket bland annat lett till många nystartade företag och en betydande utväxling i befintliga företag genom produktutvecklingsprogrammet. Detta understryks inte minst av att Länsstyrelsen via Tillväxtverket får alltfler utlysningssamar. I övrigt är det mest väsentliga resultatet att regionen står mer samlad än tidigare för att möta den globala konkurrensen, inte minst gäller det arbetet med att ta fram en regional innovationsstrategi.

Prioritering 2: Kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud

Länsstyrelsen och Arbetsförmedlingen inrättade tillsammans ett regionalt arbetsmarknadsråd där regionens nyckelaktörer samlas kring frågor om arbetsmarknad, utbildning och företagande. Rådet leds av landshövdingen. Under året genomfördes fyra möten. Viktigt arbete görs av flera aktörer i länet. Länsstyrelsen finns bland annat med i arbetet om de regionala programråd för gymnasieskolan som etableras av Kommunförbundet i Stockholms län och i insatser för att säkerställa tillgången till högutbildade, ett arbete som drivs av Stockholm läns landsting inom ramen för RUP/RUFS.

För uppdraget att etablera en regional kompetensplattform har insatser inom nedanstående områden prioriterats:

- Stödja framväxten av starka forskningsmiljöer och världsledande forskning (insatserna redovisas under rubriken "Prioritering 1: Innovation och förnyelse/regional innovationsstrategi").
- Öka intresset för naturvetenskap och teknik bland unga.
- Säkra tillgången till yrkesutbildade.
- Tillvarata ungas drivkraft och kompetens på arbetsmarknaden.

En central del av uppdraget är att ta fram behovsanalyser på kort och lång sikt. Tillgången till relevant regional statistik och prognoser, utifrån regionens särskilda förutsättningar, var mycket

bristfällig. Länsstyrelsen, Region Skåne och Västra Götalandsregionen har därför tillsammans med Prognosinstitutet (SCB) genomfört ett projekt för att utveckla en modell för en regional utbildnings- och arbetskraftsprognos för år 2020. Tillväxtverket och Tillväxtanalys är medfinansiärer och har följt den metodologiska delen av arbetet. Syftet med prognosen är att synliggöra obalanser mellan tillgång och efterfrågan på utbildade utifrån en regional närings- och sysselsättningsprognos. Länsstyrelsen har förankrat utvecklingsarbetet löpande och har tidigt involverat regionala och lokala aktörer i arbetet. En regional analys- och prognosgrupp bestående av regionala aktörer från utbildning och arbetsliv har etablerats och fyra möten har genomförts. Därtill genomfördes flera seminarier tillsammans med länets anordnare av yrkeshögskoleutbildning.

Länsstyrelsen yttrade sig över Teknikdelegationens betänkande och framhöll särskilt vikten av att Kungliga Tekniska högskolan (KTH) tillförsäkras kapacitet. Länsstyrelsen är samarbetspartner i det ESF-finansierade projektet "Tekniklyftet". Projektet drivs av Vetenskapens hus (som är ett samarbete mellan KTH och Stockholms universitet). Genom "Tekniklyftet" får grundskollärare fort- och vidareutbildning inom teknik. Länsstyrelsen tillsammans med Vetenskapens hus och Teknikföretagen anordnade en startkonferens som samlade cirka 100 skolledare och företagare. Länsstyrelsen har också bidragit till att medverka i och sprida information om Polhemsjubileet. Projektet "Forskarfredag" som har till syfte att öka intresset för och kunskaperna i naturvetenskap och teknik har stötts av Länsstyrelsen. "Forskarfredag" genomfördes inom ramen för EU-kommissionens initiativ "Researchers Night".

Yrkeshögskoleutbildade är eftertraktade och det är angeläget att länet tillförsäkras utbildningsplatser som svarar mot behoven. I dialog med länets drygt 50 yrkeshögskoleanordnare blev det tydligt att yrkeshögskoleutbildningar behövde bli mer synliga i regionen. Som ett resultat av detta bildade anordnarna i januari 2011 den ideella föreningen Yrkeshögskoleanordnare i Stockholms län. Länsstyrelsen anordnade en utbildning för anordnare i jämställdhet och likabehandling. Länsstyrelsen har löpande kontakt med Myndigheten för yrkeshögskolan och har bland annat deltagit i möten för att etablera regional dialog kring myndighetens yrkesanalyser, gett skriftligt svar på förfråg-

ningar om arbetslivets behov, svarat på enkäter samt deltagit i konferenser.

Två sektorer där kompetensbristen är reell, och förutses bestå eller förvärras, är vård och omsorg samt IT-sektorn. Länsstyrelsen har initierat ett arbete för att tillsammans med offentliga och privata aktörer identifiera insatser och formulera handlingsplaner för att för att motverka bristen på kort och lång sikt.

Under året har den omfattande kampanjen "Anställ kompetensen" genomförts. "Anställ kompetensen" är en kraftsamling som initierades och samordnades av Länsstyrelsen. Tillsammans med flera aktörer synliggjordes de utrikes födda kompetens och den tillgång de är för länets arbetsgivare. Kampanjen samlade över 100 ambassadörer från arbetslivet, över 70 möten genomfördes och 20 artiklar skrevs. Länsstyrelsen är också en drivande kraft i svenska för yrkesutbildade (Sfx). Sfx är ett samlingsbegrepp för yrkesutbildningar med svenskspråkundervisning för nyanlända. I dagsläget genomgår cirka 1 000 personer en Sfx-utbildning i länet.

Länsstyrelsen har i dialog med nationella och regionala aktörer uppmärksammat ungdomsarbetslösheten med särskilt fokus på elever som hoppar av, drop-outs, i gymnasieskolan i länet. I rapporten "En dörr in – flera vägar ut" fördjupades kunskapen om ungdomsarbetslösheten, studieresultaten och kommunernas arbete med det så kallad uppföljningsansvaret för 16- till 19-åringar. Resultaten visar att Stockholms län har en stor andel högpresterande elever och samtidigt en hög andel elever som lämnar gymnasieskolan med ofullständiga betyg. Studien presenterades på ett flertal seminarier under våren 2011.

Bedömning av resultatet:

Arbetet har bidragit till att skapa en gemensam behovsbild vilket i sin tur bidragit till ett antal förbättringar inom området. Exempel på detta är att matchningsproblematiken tydliggjorts både i form av arbetskraftsbristen och av den outnyttjade arbetskraften. Yrkesskolorna har synliggjorts vilket bidragit till en kraftig ökning i intresset för denna skolform och den yrkesnriktade svenskundervisning för nyanlända har vidgats ytterligare.

Prioritering 3: Tillgänglighet

Den starka befolkningsutvecklingen i Stockholmsregionen förutsätter en helhetssyn i planeringen av såväl bostäder som infrastrukturprojekt. Staten, och i detta fall Länsstyrelsen, kan bidra till effektiva processer genom sin myndighetsutövning och hantering av ärenden. Handläggningstiden för detaljplaner är ett exempel på arbete där Länsstyrelsen aktivt arbetat för effektivare interna processer. Mellan 2010 och 2011 har den genomsnittliga handläggningstiden för samrådsyttrande i detaljplaneärenden minskat från 70 till 55 dagar.

Andra processer där Länsstyrelsen har möjlighet att bidra till effektiva regionala planprocesser är handläggningen av översiktsplaner. Exempelvis har den genomsnittliga tiden för samråd av översiktsplanerna minskat från 209 dagar till 176 dagar mellan 2010 och 2011. Tiden för utställningsyttrande i översiktsplaner har däremot ökat mellan från 70 dagar till 98 dagar mellan 2010 och 2011.

Bedömning av resultatet:

Det är ännu för tidigt att dra säkra slutsatser av vilken effekt kortare handläggningstider ger. I olika undersökningar lyfts de långa handläggningstiderna fram som ett av de stora problemen för hela kedjan bostad-infrastruktur och därmed tillgängligheten. Det är därför rimligt att säga att resultatet är gott.

Prioritering 4: Gränsöverskridande samarbete

Till "Innovationskraft Stockholm" (se under rubriken "Prioritering 1: Innovation och förnyelse") kopplas ett bredare Östersjösamarbete. I detta samarbete kommer företrädare för innovationsintressenter i Estland, Lettland och Litauen att följa arbetet i "Innovationskraft Stockholm". Det prövas om också S:t Petersburg kan inkluderas i ett sådant erfarenhetsutbyte.

Bedömning av resultat:

Arbetet är ännu i sin linda så det är inte möjligt att redovisa några konkreta resultat.

28. Berörda länsstyrelser ska redovisa de viktigaste frågorna för att stärka och utveckla arbetet med länets regionala utvecklingsstrategi.

Genomförandet av länets regionala utvecklingsprogram

Det regionala utvecklingsprogrammet RUF 2010 antogs under andra halvåret av 2010 och under 2011 har en viktig del i arbetet handlat om att mobilisera regionen i ett kraftfullt genomförande av strategierna. Genomförandet sker främst genom ett antal handlingsprogram, regionala samverkansprocesser och operativa insatser under ledning av Länsstyrelsen och andra samverkansaktörer. Som exempel kan särskilt nämnas Länsstyrelsens arbete med "infrastruktur och åtgärdsplanering", insatser inom "Kompetensplattform Sthlm", genomförandet av kampanjen "Anställ kompetensen" samt etableringen och förankringen av det regionala Arbetsmarknadsrådet. Ett annat exempel på en viktig regional process är initiativet "Innovationskraft Stockholm" där Länsstyrelsen samlar aktörer i ett långsiktigt strategiskt arbete i syfte att stärka innovationsförmågan i Stockholmsregionen.

Uppföljning – ett medel för att stärka det regionala utvecklingsarbetet

Länsstyrelsen har tagit ett särskilt ansvar för de statliga myndigheternas medverkan i genomförandet av en regional utvecklingsplan (RUP). Det har dels skett genom ett särskilt seminarium där Länsstyrelsen i januari bjöd in och samlade ett tjugotal statliga myndigheter och diskuterade deras aktiva roll och medverkan i genomförandet av strategierna. Det har dels skett genom Länsstyrelsens och Landstingets uppföljning av RUP om hur genomförandet av strategierna kan stärkas och utvecklas. Landstingets uppföljning har särskilt adresserat två av strategierna – "Vidareutveckla en flerkärnig och tät region" samt "Öka idéer och förnyelseförmåga".

Länsstyrelsens uppföljning av RUP har i sin tur bestått av tre delar. En kvantitativ del med ett tydligt fokus på tillväxtdrivande faktorer (kunskaps- och kompetensutveckling, entreprenörskap, bostäder och infrastruktur), en kvalitativ uppföljning av de statliga myndigheternas roll och medverkan i genomförande av RUP (enkät och intervjuer) samt Länsstyrelsens egna verksamheter kopplat till de sex strategierna i RUP (intern kartläggning).

I oktober genomfördes också en konferens, "Läget i Stockholmsregionen" med cirka 300 aktörer från organisationer i Stockholmsregionen. En nulägesbild av såväl genomförande

av RUP som en analys av hur regionen presterar inom ett antal områden adresserades.

Lärandeplan för regionalt tillväxtarbete

En del i samordningen och utvecklingen av det regionala tillväxtarbetet handlar om att bidra till ett ökat lärande kring tillväxtfrågorna i regionen. Under året utarbetades en lärandeplan av Länsstyrelsen i syfte att beskriva de processer och aktiviteter som på olika sätt ökar regionens förmåga till lärande. I Stockholmsregionen är ett stort antal aktörer på såväl regional som lokal (och nationell) nivå involverade i tillväxtarbetet och lärandeplanen har på så vis ökat förståelsen för såväl den komplexitet som dynamik som präglar regionen. Lärandeplanen synliggör således mångfalden av aktörer och aktiviteter inom tillväxtområdet.

Prioriteringar i det regionala tillväxtarbetet – förankring av regionens utmaningar

Det särskilda uppdraget att identifiera och redovisa regionens prioriteringar i det regionala tillväxtarbetet fram till 2020 är ett tydligt sätt att vidareutveckla det regionala utvecklingsprogrammet. Med utgångspunkt i de övergripande utmaningarna i RUP har Länsstyrelsen fokuserat på en bred förankringsprocess med aktörer i regionen under september–november. Ett tjugotal externa seminarier och hearings för kommuner, regionala aktörer och strategiska grupperingar såsom regionala trafikdirektorsgruppen, regionala miljögruppen, regionala skärgårdsrådet, ledningsgruppen för ”Innovationskraft Stockholm”, näringslivsorganisationer, civilsamhälle och de statliga myndigheterna med flera har genomförts.

Därutöver har prioriteringarna antagits politiskt, i samtliga kommuner genom Kommunförbundet i Stockholms län, i Stockholms läns landsting och i Stockholms stad. Det omfattande analys- och förankringsarbetet utmynnade i fem områden av särskild betydelse för Stockholmsregionen – ”Bostäder”, ”Infrastruktur”, ”Energi- och klimat”, ”Innovationskraft” samt ”Arbetsmarknad och kompetensförsörjning”. De fem områdena med tillhörande underprioriteringar är en konkretisering av RUP och lägger en särskild grund för Länsstyrelsens utveckling av regionens tillväxtarbete de närmaste åren.

Slutsatser

Den enskilt viktigaste frågan för att stärka och utveckla arbetet med länets regionala utvecklingsstrategi är att åstadkomma regional samsyn på ett mer operativt plan i för regionen avgörande frågor. Under året har regionens aktörer på flera områden ställt sig bakom gemensamma ställningstaganden inom bland annat den långsiktiga infrastrukturen, innovationsområdet, energi- och klimatarbetet, bostadsfrågan samt inom arbetsmarknad och kompetensförsörjningsfrågor. Regionen är mer samlad än någonsin.

29. Berörda länsstyrelser ska redovisa hur ett jämställdhetsperspektiv har integrerats i det regionala tillväxtarbetet. Redovisningen ska innehålla en redogörelse för med vilka aktörer samverkan sker, hur samverkan utvecklats samt vilken roll lokala och regionala resurscentra för kvinnor har i arbetet.

Den regionala jämställdhetsstrategin har varit styrande i arbetet. Satsningar har genomförts dels på samarbetsprojekt för att stärka besöksnäringen, dels på att öka kvinnors företagande. Länsstyrelsen har även inom ramen för ESF-jämnt genomfört ett stort antal insatser för att jämställdhetsintegrera utvecklingsprojekt inom socialfonden. Riktade insatser har genomförts för att öka kompetensen inom yrkeshögskolorna.

Jämställdhetsstrategin

I mars presenterade Länsstyrelsen och strategigruppen halvtidsuppföljningen av länets regionala jämställdhetsstrategi 2008–2013 i rapporten nr 2011:3 ”På rätt väg?” vid en konferens för ett hundratal personer. Uppföljningen visar med ny statistik och analyser att utvecklingen mot jämställdhet går sakta. Beträffande lönegapet mellan kvinnor och män är utvecklingen negativ i mer än hälften av kommunerna. Inom skolans område presterar unga kvinnor bättre än pojkarna – men de är mer stressade. I flera kommuner är andelen invandrad befolkning mycket hög varför kommunanställda behöver mer kompetens i jämställdhet och lika-behandling. Inom innovationsområdet kan konstateras att kvinnor tar en ytterst liten andel av patenten och att mer stöd behövs för att utveckla kvinnors företagande och innovationskraft.

Strategigruppen har träffats regelbundet fem gånger under året för att diskutera uppföljningen av strategin, den nya gemensamma ESF-ansökan samt kopplingen till RUP/RUFS handlingsprogram, där samverkan särskilt ska ske på kompetensutvecklingsområdet samt området för ökad anställning av invandrad arbetskraft.

Quadruple Helix

Länsstyrelsen har varit deltagande partner i "Quadruple Helix", ett projekt inom Interreg Baltic-programmet med syfte att stödja klusterbildning inom turistbranschen i Sverige, Estland och Finland. Ett annat syfte har varit att utveckla ny teknik som stöder företagens behov. Förutom näringsliv, offentlig sektor och forskning var även det civila samhället engagerat i projektet via resurscentra för kvinnor och turistföreningar. Projektet för samman en kvinnodominerad bransch (turism) med en mansdominerad (teknik). Projektet skapade nya produkter och ny samverkan både i Sverige och i Estland, en cykelled i Norrtälje och en regional strategi för utveckling i Estland. Det togs också fram en mobil applikation för Iphone samt Android vari de ingående områdena beskrivs utifrån turistattraktiva aktiviteter och företag. Norrtälje kommun var projektägare, Länsstyrelsen, Åbo Akademi, KTH samt Baltic Fem var partners. Flera seminarier har genomförts i de tre länderna och rapporter, curriculum samt forskningsrapporter har tagits fram. Projektet har gett till effekt att Länsstyrelsen i satsningar på kvinnors företagande nu lägger större vikt vid lokal anknytning och lokala nätverk. Det har även lett till ett nytt samarbete med landsbygdsenheten där vi ser till helheten av företagandet i stad och på landsbygd.

ESF-projektet Stockholm Jämt & Likt

I februari lämnade Länsstyrelsen tillsammans med elva deltagande aktörer och åtta samverkanspartners en ansökan till ESF om ett treårigt jämställdhetsprojekt med aktiviteter inom flera områden, baserat på uppföljningen av jämställdhetsstrategin. Ansökan blev prioriterad men medel saknades i juni. Efter ett möte med alla samverkande aktörer i augusti lämnades en reviderad ansökan in i september. Ansökan omfattar kompetensutveckling i jämställdhet/likabehandling, företagande/innovationer, skolan samt våld mot kvinnor. Projektet innehåller även en transnationell del. I slutet av mars deltog sakkunnig i jämställdhet i en partnersökskonferens i Warszawa för att finna trans-

nationella partners till projektet, samt i oktober på ett partnersöksmöte i Stockholm. I början av december beslöt det regionala partnerskapet att ansökan inte beviljades medel från ESF-fonden.

ESF Jämt

ESF Jämts styrgrupp har haft flera möten under året med länsrådet från Gotland som ordförande. ESF:s processtöd i jämställdhet i Stockholm har under året anordnat 18 BAS-utbildningar, sex workshops, 12 kombinerade BAS och workshop-utbildningar, totalt 36 utbildningar för ESF-projekt i olika stadier. Därtill har sex seminarier anordnats tillsammans med andra processtöd och 117 enskilda rådgivningstillfällen anordnades med företrädare för ESF-projekt. Bland annat kan nämnas att ESF Jämt tillsammans med SKL och ESF/Tema likabehandling och Länsstyrelsen på Gotland arrangerade ett seminarium i Almedalen i juli. Vidare arrangerades två internationella seminarier tillsammans med Arbetsmiljöforum och EU-nätverket Gender Cop, ett inom ramen för Working life och ett annat om stödsystem för jämställdhetsintegrering i ESF. Sakkunnig deltog som företrädare för ESF Jämt i nätverket Gender Cops möte i Warszawa i september samt har tillsammans med processtödjaren medverkat i den internationella konferensen i Stockholm.

Utbildning

Länsstyrelsen höll en utbildning i jämställdhet och mänskliga rättigheter för Yrkehögskolorna den 10 februari samt den 8 mars 2011. Den checklista som utarbetades har varit efterfrågad då Länsstyrelsen fått många beställningar.

Kvinnors företagande

Enheten för infrastruktur och företagande har upphandlat rådgivning, utbildning och stöd till kvinnors företagande inom projektet "Entreprenör Sthlm 2". Den första utlysningen gjordes på försommaren. Under hösten initierade enheten ett samarbete med landsbygdsavdelningen kring kvinnors företagande på stad och landsbygd, så att medel från Tillväxtverket respektive Jordbruksverket kunde samordnas. På uppdrag av Tillväxtverket påbörjades under hösten en analys av mäns och kvinnors behov som företagare, hur olika stödmedel fördelas på könen samt förslag till hur tillgängligheten till olika stöd kan bli bättre för kvinnor som är

företagare. Detta uppdrag ska redovisas till Tillväxtverket i juli 2012.

Internationellt

Länsstyrelsen har deltagit som partner i ett ESF Projekt rörande att öka kunskapen om EUs policys och transnationellt arbete kopplat till det egna arbetet. Projektet Inclusive Europe kommer att pågå under 2012 -2013 och leds av Arbetsmiljöforum.

Publikationer

Under våren kom rapporten ”På rätt väg? Uppföljning av den regionala strategin för jämställdhet i Stockholms län 2008–2013” (rapport 2011: 3). Under hösten har en ny upplaga av skriften ”Kvinnorum – historia från vikingatid till nutid” tagits fram. Den publicerades i oktober 2011 på Länsstyrelsens webbplats.

30. Berörda länsstyrelser ska redovisa och ge exempel på hur arbetet med att utveckla uppföljning, utvärdering, analys och lärande av det regionala tillväxtarbetet fortskrider.

Bakgrund

Bilden av regionens utmaningar har under de senaste åren blivit tydligare. Det är ett flertal analysarbeten hos flera av regionens aktörer som tydliggjort bilden av utmaningarna. Exempel på analysarbete är till exempel inom ramen för ”Innovationskraft Stockholm” där bland annat en funktionsanalys för att beskriva regionens förmågor tagits fram liksom att SCB och Länsstyrelsen tillsammans tagit fram en arbetskrafts- och utbildningsprognos nedbruten på regional nivå som visar att bristen på högskoleutbildad arbetskraft kommer att vara nästan 150 000 personer år 2020.

Som angetts i lärandeplanen, som redovisades i mars i år, har Stockholms län en mängd aktörer på lokal, regional, flerregional och nationell nivå som alla bidrar till det regionala tillväxtarbetet som bedrivs. Det finns bland annat 26 kommuner, Stockholms läns landsting, 19 högskolor, sju forskningsinstitutioner, Stockholms handelskammare, Stockholms akademiska forum, Mälardalsrådet, ett flertal bransch- och klusterorganisationer samt många statliga myndigheter. Flertalet av dessa arbetar med analyser, uppföljningar och utvärderingar och bidrar på detta sätt till lärandet.

Arbetsätt

Länsstyrelsen följer kontinuerligt utvecklingen i regionen, bland annat genomförs en uppföljning av det regionala utvecklingsprogrammet med fokus på regional tillväxt. Denna visar en stark utveckling i regionen generellt med en hög befolkningsökning, välutbildad befolkning, samt en ökning av företagandet. De inomregionala skillnaderna är dock stora. Dessutom är konkurrensen från regioner i andra länder hård och för att fortsatt hävda sig i den ökande konkurrensen har regionen stora utmaningar inom bland annat infrastruktur, bostäder, innovationskraft, arbetsmarknad och kompetensförsörjning samt klimat och energi.

Ett stort antal analyser genomfördes inom området. Exempel är:

- trafikanalysstudien som visar på en stor ökning av trafiken framöver,
- kartläggningen av näringslivsaktörer i kommunerna,
- utvecklingen av KIBS (Knowledge Intensive Business Services) som Stockholms läns landsting (SLL) har studerat,
- benchmarkingstudien som gjorts inom ramen för kompetensplattformen,
- Stockholms handelskammars barometer.

För att ett lärande ska ske behöver kunskaper som kommer ur analyser, uppföljningar och utvärderingar spridas. De regionala parterna använder många kanaler:

- webbplatser för Länsstyrelsen, landstinget (Tillväxt och Regionplanering), Mälardalsrådet, Tillväxtverket, Vinnova, Tillväxtanalys, Stockholms handelskammare,
- Länsstyrelsens nyhetsbrev om arbetsmarknad och ekonomi, Handelskammarens nyhetsbrev, Tillväxtverkets nyhetsbrev, Nyhetsbrev från Stockholm Business Region,
- Tillväxt- och regionplanerings tidning ”Stockholmsregionen”,
- Företagarna Stockholms stads tidning ”Stockholms Näring” och
- en mångfald av seminarier, workshops och frukostseminarier som har genomförts.

Ett exempel på att utveckla en modell för lärande har varit arbetet med att skapa ett lärande kring den regionala utbildnings- och arbetsmarknadsprognosen. Där har en regional prognosgrupp med Arbetsförmedlingen, Kommunförbundet i Stockholms län, Stockholms stad, Stockholms akademiska forum, Mälardalsrådet, Stockholms läns landsting och Länsstyrelsen arbetat i flera steg. Steg ett var att ge prognosgruppen kännedom om den utbildnings- och arbetsmarknadsprognos som var under utveckling, steg två att diskutera kvalité och innehåll i prognosen, steg tre att diskutera prognosens användbarhet, steg fyra att sprida prognosen och se till att den påverkar det fortsatta tillväxtarbetet i regionen.

Resultat och slutsatser

Det regionala tillväxtarbetet följs upp på flera sätt. Dels genomför Länsstyrelsen och Stockholms läns landsting uppföljningar av insatser kopplade till genomförandet av RUP. Uppföljningarna visar vad som pågår och vad resultatet blir av dessa insatser. Dels följs program och större projekt upp inom ramen för deras genomförande.

Exempel på uppföljningar och utvärderingar som gjorts under året är:

- En uppföljning av regionalfonden och dess genomförande där en lärdom är att projekt med stark regional förankring och som bygger på befintliga strukturer och genomför konkreta och affärsnära aktiviteter förfaller ha större möjligheter att nå mätbara resultat.
- En utvärdering av projektet "Entrepreneur Sthlm" som bland annat visar att projektet bidragit till ett förstärkt rådgivningssystem i länet och att ansatsen varit innovativ genom att konkurrensutsätta och upphandla den offentligt finansierade rådgivningssystemet.

34. För sin uppgift att verka för en god tillgång till kommersiell service för medborgare och företag ska berörda länsstyrelser redovisa och kommentera:

- Vilka insatser som genomförts, hur insatserna genomförts, vilka aktörer som deltagit i genomförandet samt på vilket sätt insatserna förhåller sig till övriga insatser för hållbar regional tillväxt i länet,
- vilka resultat genomförda insatser har haft på utvecklingen av tillgång till kommersiell service för medborgare och företag, samt
- vilket finansiellt stöd inklusive regionala projektmedel som beviljats för utveckling av kommersiell service. Redovisningen ska relatera till mål och intentioner i länets regionala serviceprogram.

Insatser och aktörer

Länsstyrelsens arbete med att stödja utvecklingen av kommersiell service omfattar i första hand stödhanteringen i form av investeringsbidrag till livsmedelsbutiker och bensinläggningar i skärgården men också stöd till en säkrare dagskassehantering.

Insatserna avseende stödhanteringen i form av investeringsbidrag sker genom ett ansöknings- och beslutsförfarande. Insatserna avseende stöd till säkrare dagskassehantering har skett genom att Länsstyrelsen har upphandlat hämtning av dagskassar.

Skärgårdssamarbetet sker huvudsakligen inom ramen för Skärgårdsrådet och Skärgårdens exekutivkommitté där bland annat landshövdingen, ledande politiker inom landstinget, kommunpolitiker i skärgårdskommunerna samt företrädare för Skärgården i form av Skärgårdens Intresseföreningars Kontaktorganisation (SIKO) med flera ingår.

Resultat

Länsstyrelsens stöd för kommersiell service har medverkat till att säkerställa försörjningen av livsmedel och bensin i skärgården.

Av de beviljade stöden 2011 har tre avsett ombyggnader och inventarier som inneburit en mer rationell hantering i butiken samtidigt som servicen för kunderna förbättrats. En butik har fått stöd till en kylanläggning på fastlandet, med syftet att inte bryta kylkedjan. Ett stöd har gällt utrustning i form av en kontopelare till en

bensinponten, vilket möjliggjort en dygnetrunt-service för kunderna.

Av stöden har två gått till ett företag med manligt ägare, ett till ett företag med kvinnlig ägare, ett till en förening och ett till ett företag med både man och kvinna i ledningen.

Dagskassehantering kräver ytterligare insatser och överväganden och Länsstyrelsen har under slutet av 2011 genomfört en utvärdering av försöksverksamheten och slutsatser från denna kommer att föreligga under 2012.

Insatserna ligger väl i linje med länets regionala serviceprogram för kommersiell service, enligt vilket tillgängligheten till dagligvaror, drivmedel och betaltjänster utgör tre av fyra insatsområden, det fjärde området är samordning av kommersiell och offentlig verksamhet.

Finansiellt stöd

Under 2011 har Länsstyrelsen beviljat fem stöd till kommersiell service i form av investeringsbidrag på sammanlagt 623 000 kronor.

När det gäller butikerna så innebär utvecklingen att själva livsmedelshanteringen kompletteras med olika sidofunktioner för att bredda serviceutbudet och samtidigt öka inkomsterna. Det kan gälla apotek, Systembolaget, Svenska Spel, ATG, Posten (brev och paket), betaltjänster, kafé, restaurang med mera.

39. Länsstyrelserna ska redovisa vilka insatser som har gjorts på konkurrensområdet, i enlighet med konkurrensförordningen (2008:604).

Länsstyrelserna ska i länet verka för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet till nytta för konsumenterna. Länsstyrelsen har utsett en konkurrensansvarig som bevakar konkurrensfrågorna. Information om konkurrensfrågor finns bland annat på Länsstyrelsens webbplats.

En särskild upphandlingsfunktion har inrättats på Länsstyrelsen. Utgångspunkten är att i allt upphandlingsarbete ska Länsstyrelsen, så långt det är möjligt, konkurrensutsätta de varor/tjänster som myndigheten avser köpa. Länsstyrelsen har en upphandlingspolicy för att ge riktlinjer för hur upphandlingsarbetet på myndigheten ska skötas.

Länsstyrelsen besvarade remisser som behandlar förbättrad marknad och ökad konkurrens. Länsstyrelsen har yttrat sig dels över Europeiska

kommissionens meddelande ”På väg mot en inre marknadsakt”, dels över TPA-utredningens betänkande om fjärrvärme i konkurrens.

Länsstyrelsen har tillsammans med Konkurrensverket planerat för ett seminarium om konkurrenslagstiftningen och kommunernas roll i arbetet med konkurrensfrågor. Själva seminariet kommer att hållas i början av 2012.

Länsstyrelsen har också inom ramen för arbetet med bostadsförsörjningsfrågor tittat på konkurrenssituationen inom byggbranschen. Mycket talar för att kommunerna i högre grad än idag kan öppna för fler aktörer och därigenom öka konkurrensen. Länsstyrelsen kommer att arbeta vidare med denna fråga under 2012.

Flera av de verksamhetsområden som står under Länsstyrelsens tillsyn har på senare år signalerat att de företag som inte följer gällande regelverk ofta tillskanskar sig ekonomiska fördelar och konkurrerar ut de företag som registrerar sig och följer regelverken. Detta snedvrider konkurrensen och riskerar att slå ut den ansvarsmedvetna näringen. De senaste åren har Länsstyrelsen organiserat om sin verksamhet och ökat sina insatser på tillsynsområdet för att möta detta och andra problem.

Ett exempel är tillsynsområdet penningtvätt. De företagare som ignorerar penningtvättslagen och dess regelverk skaffar sig en konkurrensfördel i förhållande till andra företagare som följer regelverket. Länsstyrelserna utövar tillsyn över bland annat redovisningskonsulter, skatterådgivare, vissa oberoende jurister, bolagsmäklare och verksamhetsutövare som säljer varor mot kontant betalning överstigande 15 000 euro. I uppdraget ingår bland annat att verka för att företagen, tillsynsobjekten, anmäler sig till penningtvättsregistret och har rutiner och verktyg för att upptäcka penningtvätt.

Ett annat exempel är bevakningsbranschen där Länsstyrelsen under året deltagit i flera branschmöten där bland annat konkurrensfrågor belysts. För att undvika konkurrensproblem agerar Länsstyrelsen aktivt när icke auktoriserade bevaknings- eller utbildningsföretag påträffas bedriva verksamhet. Under året har Länsstyrelsen även yttrat sig över en remiss rörande skyddslagstiftningens nya föreskrifter och då särskilt uppmärksammat riskerna med att i ett regelverk gynna statliga verksamhetsutövare så att förutsättningarna för konkurrensen snedvrids alternativt upphör helt.

Tabell 3.1: Kostnader för strukturfondsadministrationen, programperiod 2007-2013

Strukturfonds-administration (tkr)	Anslag (5:1)	Övrig finansiering	Årsarbets-krafter
Totala kostnader och årsarbetskrafter för strukturadministration	0	0	0
Varav Förvaltande myndighet	0	0	0
Varav Attesterande myndighet	0	0	0
Varav Kontroller i territoriella program	0	0	0

Källa: Agresso

Tabell 3.2: Länsfakta inom EU-stöd

Utbetalade bidrag, summa (tkr)	2011	2010	2009
Bidrag, vilka länsstyrelsen fattar beslut om och betalar ut	0	0	0
varav Artikel 33 (inom mål 1-området)	0	0	0
Bidrag, vilka länsstyrelsen inte fattar beslut om, men betalar ut	0	0	0
Bidrag, vilka länsstyrelsen har fattat beslut om, men där Jordbruksverket har gjort utbetalningen	270 136	251 828	254 657
Landsbygdsprogrammet	0	0	0
varav Leader	5 832	4 619	0
varav miljöersättningar	54 415	50 358	41 050
varav kompensationsbidrag (LFA)	1 699	1 713	1 223
varav företagsstöd	22 173	14 396	2 831
varav projektstöd	7 701	8 175	0
varav miljöinvesteringar	899	0	0
Gårdsstöd	173 232	172 567	191 553

Källa: Statens Jordbruksverk

Kommentarer Tabell 3.2

Det finns en tydlig trend att stöden inom Landsbygdsprogrammet nu är i full gång med framförallt en kraftig ökning av företagsstöden. Fler beslut med maximalt stödbelopp har tagits och fler företagsstöd har nu hunnit till slututbetalning. Det syns också att verksamheten inom Leader nu kommit igång. Inom miljöinvesteringar är det framförallt investeringar i rovdjursavvisande stängsel som genomförts och gått till slututbetalning.

Ökningen av utbetalade medel i miljöersättningar har två orsaker. Dels har Länsstyrelsen blivit mer effektiv och ökat andelen miljöersättning som betalas ut vid första utbetalningstillfälle från 90 % 2010 till 95 % 2011 och dels var utbetalade medel lägre än vanligt 2010 eftersom fler brukare fick sanktion på betesmarksutbetalningen efter Jordbruksverkets arealinventering.

Infrastrukturplanering

VOLYMER OCH PRESTATIONER	2011	2010	2009
Årsarbetskrafter män ¹⁾	4,55	2,34	2,40
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	1,29	1,13	1,63
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	9 065	5 074	9 729
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	2,35	1,24	2,13
Antal ärenden, inkomna och initiativärenden	57	55	63
Antal beslutade ärenden	55	54	66
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	4	17	11
Bidragsutbetalningar (tkr) ^{3, 4)}	305	915	178

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1 760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl. OH exkl. resurssamverkan

³⁾ Där Länsstyrelsen gör utbetalningen

⁴⁾ Uppgifterna omfattar verksamhetskod 34*

Förändringen i antalet årsarbetskrafter och verksamhetskostnaden rör huvudsakligen ökade insatser inom betaltjänster i skärgården, EU-finansierat projekt kring den internationella tillgängligheten och bredbandsfrågor.

Länsstyrelsens vision på sakområdet och prioriterade insatser och insatsmål

Länsstyrelsen i Stockholms län har under 2011 arbetat på sakområdet utifrån en vision. Denna anger att Stockholms län ska vara en attraktiv region för människor och företag med en väl fungerande fysisk struktur. Detta inbegriper en ändamålsenlig infrastruktur, grönstruktur, tillgång till bostäder och arbetsplatser, en bra miljö samt goda, trygga och säkra levnadsvillkor. Genom en fungerande infrastruktur ska tillgängligheten såväl inom länet som till och från andra regioner och delar av världen, vara föredömlig. Länsstyrelsen ska i de nämnda hänseendena verka som katalysator för samordning med och mellan berörda kommuner, myndigheter, företag och organisationer.

I syfte att skapa förutsättningar för att visionen ska nås har Länsstyrelsen definierat följande mål på sakområdet: Ett effektivt och långsiktigt hållbart transportsystem ska säkerställas. Inom detta mål beslutades följande sex insatser för 2011:

Insatser 2011

En strukturerad uppföljning av genomförandet av fattade infrastrukturplaner 2010–2021 ska genomföras

Under 2011 togs rutin för regelbundna uppföljningar tertiärvis fram mellan Trafikverket, Storstockholms Lokaltrafik AB (SL), Stockholms stad samt Länsstyrelsen under ledning av Länsstyrelsen. Dessa rutiner har tillämpats under året. Uppföljningarna sker av samtliga investeringsobjekt som är finansierade helt eller delvis inom ramen för gällande läns-transportplan eller med trängselskatt. Uppföljningen ger en tydlig bild av förseningar, fördyringar och i enstaka fall objekt som blir billigare än planerat. Tertiäruppföljningen rapporteras till den av Länsöverdirektören sammankallade trafikdirektörsgruppen där ledningen för Trafikverkets regionkontor, Landstingets Tillväxt, miljö och regionplanering (TMR), SL, Stockholms stads gatukontor och Kommunförbundet i Stockholms län (KSL) är representerade. Uppföljningen under 2011 har inte föranlett behov av förändringar av planerna.

Förberedelser för nästkommande planperiod ska genomföras

Inför kommande planeringsperiod togs en projektplan fram och förankrades. Huvuddelarna i planen är upprättandet av ett sekretariat för samordning av alla aktörer i länet. Sekretariatet är bemannat med resurser från Länsstyrelsen och Trafikverket. Kopplat till sekretariatet påbörjades ett antal analysarbeten under 2011. Dessa genomförs i samarbete med andra aktörer för att på ett tidigt skede ta fram relevanta planeringsunderlag. Analyserna kommer att pågå under 2012. Dessa är bland annat:

- Regionala trafikanalyser, prognoser och modellanvändning.
- Tillgänglighetens betydelse för det kunskapsintensiva näringslivet med särskilt fokus på kluster och FOI-miljöer i Stockholmsregionen.
- Besöksnäringen och behovet av tillgänglighet.

Insatser för att främja en ändamålsenlig pendeltrafik till och från regionen ska genomföras

Vi har under året samarbetat med planupprättarna i angränsande län i inspel till Trafikverkets kapacitetsutredning för att lyfta upp betydelsen av pendling mellan de stora städerna i östra Mellansverige.

Arlandas roll som nationellt och internationellt nav ska främjas

Under 2011 bedrev vi delprojektet Internationell tillgänglighet som är en del av projektet SATSA II. Delprojektet syftar till att genomföra samlade och kraftfulla insatser för att utveckla det internationella linjeutbudet och förbättra regionens internationella tillgänglighet. Delprojektet drivs under perioden 2011–2013 i samarbete med TMR, Regionförbundet Uppsala, Trafikverket, SL, Sigtuna kommun, Swedavia, Stockholms business region, Invest in Sweden samt Tillväxtverket.

Under året slutade projektledaren och ersättningsrekrytering genomfördes. Som resultat av detta justerades tidplanen och en del av de planerade aktiviteterna under 2011 genomfördes inte – dessa kommer i stället att genomföras i början av 2012 (främst gäller detta fyra stycken frukostseminarier som kommer att genomföras januari–mars 2012). Bedömningen är att

projektet kommer att kunna nå uppsatta mål under utsatt tid.

Ett nära samarbete med regionens övriga infrastrukturintressenter

Under året har Länsstyrelsen, Trafikverket, Landstinget, SL, Kommunförbundet för Stockholms län och Stockholms stad utvecklat befintliga grupper inbegripande såväl den politiska som tjänstemannanivån. På politiker-nivå träffar Länsstyrelsen länets politiska ledning i flera olika konstellationer. Vi sammankallade var sjätte vecka länets ledande tjänstemän från Trafikverket, Landstinget, SL, Kommunförbundet för Stockholms län och Trafikkontoret Stockholms stad i så kallade trafikdirektörsmöten. Mötena avhandlar gemensamma frågeställningar på strategisk nivå för utvecklingen av transportsystemet. Länsstyrelsen sammankallade även Trafikberedningen – mellanchefer i samma organisationer som i trafikdirektörsgruppen. I Trafikberedningen avhandlas gemensamma frågor på taktisk operativ nivå och gruppen är en beredande funktion till trafikdirektörsmötena. Dessutom infördes ett gemensamt sekretariat i samarbete med Trafikverket i syfte att dels säkerställa den innevarande planens genomförande men också att förbereda nästa planeringsomgång i nära samarbete med övriga infrastrukturintressenter.

Inom ramen för dessa samarbeten har exempelvis ett för länet gemensamt yttrande av remisserna ”Järnvägens behov av ökad kapacitet” och ”Medfinansiering och långsiktig planering av infrastruktur” lämnats.

Regional strategi för IT-infrastrukturen ska utarbetas

Ett utkast regional IT-strategi togs fram under 2011. Utkastet har utgjort grunden för ett fortsatt arbete med bredbandsutvecklingen i länet och kommer att utgöra grunden för det fortsatta arbetet med regional digital agenda.

Fysisk planering av transportinfrastruktur

Länsstyrelsen deltar aktivt vid den fysiska planeringen av nya vägar och järnvägar/spårvägar. Det sker främst genom kontinuerliga samråd med länets infrastrukturbyggare vilka i huvudsak är Trafikverket och Storstockholms Lokaltrafik AB (SL). Samråden sker under utrednings- och planeringsarbetet och rör bland annat projektets planeringsförutsättningar,

inriktning i miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) samt utformning av anläggningen med hänsyn till allmänna intressen såsom hälsa och säkerhet, natur- och kulturmiljö, riksintressen med mera. I Länsstyrelsens formella roll ingår även att godkänna MKB samt att skriva ett slutligt yttrande inför Trafikverkets fastställande av planen.

Under 2011 arbetade Länsstyrelsen med en rad större transportinfrastrukturprojekt som alla kommer att ha stor betydelse för länets framtida utveckling. Det gäller framförallt Förbifart Stockholm (Kungens kurva–Häggvik), Norra Länken (Karlberg–Värtan), Mälarbanan (Barkarby–Kallhäll) samt Tvärbanan genom Solna. Andra viktiga infrastrukturprojekt är Södertörnsleden, Roslagsbanans dubbelspårsutbyggnad, E18–Arninge resecentrum i Täby med flera. Arbetet med många av dessa projekt fortsätter under 2012.

Länsstyrelsen var under 2011 ansvarig för delprojektet ”Verktyg för effektiva planprocesser” inom ramen för SATSA – ”Samverkan för ett attraktivt transportsystem i Stockholms-regionen”. SATSA är ett samfinansierat gemensamt projekt mellan länets regionala aktörer med stöd från EU:s strukturfond. Delprojektet har samlat regionens planerande aktörer i en seminarieserie och en idéskrift för effektiv samverkan inom planeringsprocessen av infrastrukturprojekt har tagits fram.

Energi och klimat

VOLYMER OCH PRESTATIONER	2011	2010	2009
Årsarbetskrafter män ¹⁾	0,22	0,10	0,04
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	1,61	1,25	0,07
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	2 503	1 588	148
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	0,65	0,39	0,03
Antal ärenden, inkomna och initiativärenden	2	2	0
Antal beslutade ärenden	2	1	0
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	1
Bidragsutbetalningar (tkr) ^{3, 4)}	1 500	0	0

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1 760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl. OH exkl. resurssamverkan

³⁾ Där Länsstyrelsen gör utbetalningen

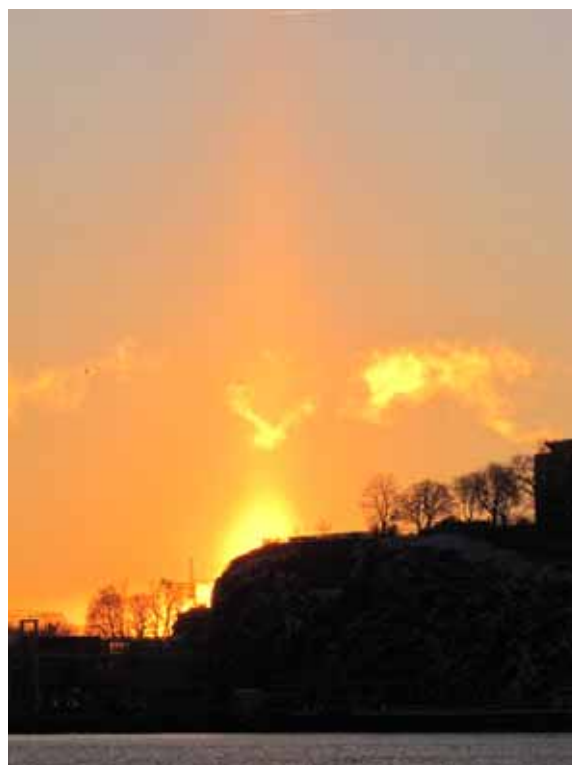
⁴⁾ Uppgifterna omfattar verksamhetskod 42*

Sakområdet kännetecknas av ett få antal ärenden. Det mesta av Länsstyrelsens arbete sker i dialog med andra aktörer via seminarier, konferenser eller via remisser och samråd i den ordinarie verksamheten.

Länsstyrelsens vision på sakområdet samt prioriterade insatser och insatsmål

Länsstyrelsen i Stockholms län har under 2011 arbetat på sakområdet utifrån en vision. Enligt denna ska Stockholms län vara ett föredöme vad avser klimatpolitiken. Länets jämförelsevis låga utsläpp av klimatpåverkande gaser per capita ska minskas ytterligare genom fortsatta åtgärder för att nå de nationella utsläppsmålen och genom en sammanhållande klimat- och energistrategi. Teknik och metoder som kan bidra till miljödriven näringslivsutveckling ska främjas.

Det övergripande målet vad gäller minskad klimatpåverkan och energiomställning – att Länsstyrelsens klimat- och energistrategi ska bidra till Stockholmsregionens konkurrenskraft – har brutits ned i ett antal insatser och insatsmål. När det gäller klimatanpassning har verksamhetsmålet varit att utforma och erbjuda ett effektivt, samordnat och målgruppsanpassat stöd till länets aktörer. Målet är att Stockholmsregionen är anpassad till ett förändrat klimat och att kommuner och andra aktörer tar ett långsiktigt ansvar för att möta klimatförändringarna och vidta åtgärder.

Stor vikt har lagts vid att arbetet med såväl minskad klimatpåverkan och energiomställning som klimatanpassningsperspektivet ska integreras i Länsstyrelsens ordinarie verksamheter. Länsstyrelsens verksamheter berör i många avseenden frågor om klimat och energi, med varierande roll och rådighet. En viktig funktion utifrån målen om begränsad klimatpåverkan och klimatanpassning är remissbehandling och rådgivning avseende kommunernas fysiska planering.

Dialogen i det så kallade regionala miljömålsrådet, med kommundirektörer med flera (se inledning Naturvård, miljö- och hälsoskydd) rörande länets nya klimat- och energistrategi har varit av stort värde i arbetet för minskad klimatpåverkan och energiomställning. Detta arbete har även i övrigt skett i bred dialog med aktörer i länet.

Länsstyrelsens arbete med klimatanpassning har resulterat i att klimatanpassning i betydande grad tas i beaktande i kommunernas verksamheter och Länsstyrelsens ärendehantering. Klimatanpassning har numera etablerats som ett känt begrepp, i synnerhet bland kommunala tjänstemän. Arbetet kvarstår när det gäller att öka kunskaperna och benägenheten att vidta åtgärder hos branschorganisationer, näringsliv, allmänheten och beslutsfattare i länet.

I årsrapporten "Stockholm – full fart framåt!" som Länsstyrelsen tagit fram och som beskriver tillståndet i länet finns ett särskilt kapitel om klimat, energi och utsläpp.

Återrapportering regleringsbrev

43. Länsstyrelserna ska redovisa:

- Insatser som genomförts för att strategiskt samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga regeringens politik avseende energiomställning och minskad klimatpåverkan,
- insatser för att vidareutveckla och genomföra arbetet med regionala klimat- och energistrategier i samverkan med berörda lokala och regionala aktörer i syfte att identifiera, planera och genomföra regionala insatser och åtgärder för att uppnå minskad klimatpåverkan, ökad andel förnybar energi och ökad energihushållning,
- insatser för att stödja näringslivets och kommunernas klimat- och energiarbete,
- insatser för att verka för en ökad andel förnybar energi, särskilt avseende insatser för att uppnå planmässiga förutsättningar inom planeringsramen för vindkraft.

Ett av de handlingsprogram som påbörjats för att genomföra intentionerna i den regionala utvecklingsplanen, RUF2010, avser klimat och energi. Arbetet med detta handlingsprogram, har under 2011 gått in i en genomförandefas. Handlingsprogrammet är ett samarbete mellan Länsstyrelsen, landstingets avdelning för tillväxt, miljö och regionplanering (TMR), samt Kommunförbundet Stockholms län (KSL). Handlingsprogrammet för energi- och klimat, Hp/EK, fokuserar på fyra områden: fjärrvärme, avfall, biogas och samhällsplanering. Urvalet aktiviteter bestämdes utifrån kriterier såsom praktisk genomförbarhet respektive vilja och rådighet att agera bland berörda privata och offentliga aktörer.

Länsstyrelsen bedrev under 2011 också insatser för energi och klimat inom infrastrukturiområdet. Insatserna avsåg två regionalfondsprojekt, "Infra BioGas Öst" samt "Samverkansprogram för effektiv trafik".

"Infra BioGas Öst" är ett projekt som drivs av Energikontoret i Mälardalen/BioGas Öst, Tillväxtverket, Stockholms läns landsting samt flera andra offentliga och privata aktörer. Projektet har fått finansiering från regionalfonden i Östra Mellansverige. Länsstyrelsen är

medfinansierare och ingår i referensgruppen. Syftet är att utreda möjligheterna att tillvarata biogasens potential som drivmedel i fordon. Detta ska ske genom kartläggning av biogasens förutsättningar och möjligheter, förenklad planering samt kunskapsspridning. Projektet förväntas bidra till ökad produktion, förbättrad distribution och ökad konsumtion av biogas i Östra Mellansverige och Stockholmsregionen.

Det andra projektet, "Samverkansprogram för effektiv trafik", avslutades under 2011 och var ett delprojekt i regionalfondsprojektet SATSA 1.1. Detta drevs av Stockholms läns landsting tillsammans med Trafikverket, Länsstyrelsen i Stockholms län, Storstockholms Lokaltrafik AB (SL) och Stockholms stad. Delprojektet ska bli ett program för åtgärder med fokus på steg 1–3 i den så kallade fyrstegsprincipen som innebär att trafikplanering ska ske utifrån fyra steg:

Steg 1. Åtgärder som påverkar transportefterfrågan och val av transportsätt

Steg 2. Åtgärder som ger effektivare utnyttjande av befintligt vägnät

Steg 3. Mindre vägförbättringsåtgärder

Steg 4. Nyinvesteringar och större ombyggnadsåtgärder

Samverkansprogrammet syftar till att identifiera problem och utmaningar i transportsystemet som regionens parter kan lösa gemensamt. Målsättningen är god tillgänglighet, effektiv energianvändning, effektivt kapacitetsutnyttjande och effektiva användare. Sammantaget ger det ett mer effektivt och miljöanpassat och mindre sårbart transportsystem. Länsstyrelsen är medfinansierare och ingick under året i arbetsgrupp och styrgrupp.

Utöver dessa projekt deltar Länsstyrelsen inom SATSA II i ett arbete med att ta fram en regional cykelstrategi. Det långsiktiga önskade resultatet med projektet är att den skapade regionala plattformen för cykelfrågan i Stockholms län ska bidra till att cykeltrafiken kan öka som andel av det totala resandet.

- insatser för att vidareutveckla och genomföra arbetet med regionala klimat- och energistrategier i samverkan med berörda lokala och regionala aktörer i syfte att identifiera, planera och genomföra regionala insatser och åtgärder för att uppnå minskad klimatpåverkan, ökad andel förnybar energi och ökad energihushållning,

Länsstyrelsen utarbetade under 2011 en ny klimat- och energistrategi för länet. Den ska ligga till grund för identifiering, planering och genomförande av regionala insatser och åtgärder för att uppnå minskad klimatpåverkan och ökad energieffektivitet. Genomförandet av strategin förutsätter samverkan med lokala och regionala aktörer och strategin har också tagits fram i samråd med dessa.

Som ett led i dialogen och förankringsarbetet av klimat- och energistrategin hölls vintern 2011 en hearing dit ett urval av länets aktörer bjöds in. Syftet med hearingen var dels att samla in synpunkter från berörda aktörer inför framtagandet av strategin, dels att bidra till att skapa en gemensam arena där erfarenheter kan utbytas och samverkan initieras. Landshövdingen inbjöd också till ett seminarium med företrädare för länets näringsliv för att undersöka privata sektorns möjligheter och incitament i klimatarbetet.

Klimat- och energistrategin är avsedd som underlag för länets arbete för minskad klimatpåverkan och energiomställning inklusive energieffektivisering och robust energitillförsel. Den kan också ses som Länsstyrelsens programförklaring för myndighetens del i detta arbete och ska ge konkret vägledning vid beslut och kunna nyttjas som underlag för samarbeten med andra aktörer.

Strategin beskriver situationen, formulerar målsättningar och pekar ut prioriteringar som måste göras för att målen ska nås. Den beskriver ramförutsättningar, inriktningar och intressekonflikter samt hur aktörer och regionala beslutsprocesser kan bidra till vidareutvecklingen och genomförandet av arbetet med klimat- och energistrategin.

Ett förslag till klimat- och energistrategin sändes under året ut på remiss. Under remisstiden anordnades dialogmöten med syfte att ge stöd för remissvarsskrivandet och ge kunskap om aktörernas förutsättningar och incitament att bidra till att genomföra strategin. Mötena fungerade också som informella mötesplatser för att utbyta idéer samt identifiera insatser.

Dialogmötena skedde branschvis enligt följande: intresseorganisationer, avfalls-, vatten, och energibolag, kommunala energi- och klimathandläggare, fastighets- och byggbranschen, handel och näringsliv samt transport- och trafiksektorn. Därutöver hölls löpande dialog med forskningsinstitut, idéburna

organisationer, företag och andra regionala aktörer under hösten 2011.

Som ett led i länsstyrelsernas arbete att samordna och konkretisera det regionala arbetet med att förverkliga regeringens politik för energiomställning och minskad klimatpåverkan har Energi-myndigheten tilldelat medel att fördelas i form av bidrag till lokala och regionala aktörers insatser för genomförandet av länets klimat- och energistrategi. Under sommaren 2011 gjordes en utlysning av totalt en miljon kronor. Projektmedel kunde sökas för regionalt och/eller lokalt klimat- och energiarbete inom ett eller flera av de sex insatsområden som föreslås i remissionen av nyss nämnda klimat- och energistrategi, nämligen:

1. Transporter och resande
2. Energianvändning i bebyggelsen
3. Energiproduktion – nya och gamla system
4. Samhällsplanering, regionala strukturer och markanvändning
5. Långsiktigt bärkraftig konsumtion av varor och tjänster
6. Kunskapsuppbyggnad och experiment

Ett kriterium för att tilldelas medel var att projekten skulle genomföras i samverkan mellan minst två lokala och/eller regionala aktörer, till exempel kommuner, föreningar. Totalt inkom 15 projektansökningar varav följande åtta projekt tilldelades medel (bidragsmottagare inom parentes):

- Inventering inför gemensamma riktlinjer för byggande i Södertörn (Södertörnskommunerna)
- Förstudie rörande samordnad varudistribution inom Södertörn (Södertörnskommunerna)
- Odlå lokalt – påverka globalt (KTH, Centrum för hälsa och byggande(CHB))
- Hållbart byggande i Nacka (Nacka kommun)
- Lärresor i Stockholms län för nya perspektiv på globala-lokala och sammanhängande klimatutmaningar, infrastrukturutmaningar och samhällsutmaningar (Tällberg foundation)
- Solcellsstrategi för Stockholms län (Direct energy)

- Från vision till livsstil – i framtidens Gustavsberg (Värmdö kommun)
- Lilla Durban (Upplands Väsby kommun)

Slutligen initierade Länsstyrelsen ett kompetensutvecklingsprojekt riktat mot lantbrukssektorn. Projektet syftar till att kartlägga behovet av kompetensutveckling inom områdena klimat och energi. Projektet har genomförts i samverkan med LRF, enskilda lantbrukare och kommunrepresentanter.

– insatser för att stödja näringslivets och kommunernas klimat- och energiarbete, samt

För att koordinera, stödja, informera och på andra sätt underlätta för kommuner och landsting som ansökt om det statliga energieffektiviseringsstödet för energistrategiskt arbete i den egna verksamheten bedriver Länsstyrelsen sedan 2010 ett nätverk. Syftet med nätverket är att bidra till att upprätthålla och skapa nya kontaktytor med och mellan de personer som arbetar med energiomställning i Stockholms läns landsting och i länets kommuner.

Inom ramen för nätverket anordnades under året utbildningsdagar, seminarier och workshops ungefär varannan månad. Under dessa utbytte kommuner, landstinget och andra regionala aktörer erfarenheter gällande energieffektivisering och andra områden kopplade till energiomställning, exempelvis transporter, byggnader och offentlig upphandling av energieffektiva varor och tjänster. Representanter från privat och offentlig sektor bjöds in till mötena för att informera om sin verksamhet och hur de på olika sätt kan bistå kommunerna och landstinget i energiomställningsarbetet.

En konferens på temat energismart upphandling av varor och tjänster är ytterligare ett exempel på samarbetsprojekt som genomfördes under året. Länsstyrelserna i Stockholm, Västmanland och Södermanland samt Miljöstyrningsrådet stod tillsammans bakom arrangemanget som syftade till att stödja kommuner och landstingen i energiomställningsarbetet.

Länsstyrelsen var under året värd för ett seminarium om samordnad varudistribution. Seminariet var ett samarbete med Miljöresurs Linné och Miljöstyrningsrådet samt projektet

”Gård till gaffel” och riktade sig till kommunernas upphandlare och kostchefer.

Inom ramen för Landsbygdsprogrammet beviljades det bland annat stöd till investering i biobränslepannor, till bergvärme inom lantbruks- och trädgårdssektorn samt till inköp av kväve-sensorer.

Under året genomfördes också ett antal aktiviteter kopplade till kompetensutveckling bland lantbrukare och andra landsbygdsföretagare inom Landsbygdsprogrammet. Kurser i bland annat klimatsmart företagande och sparsam körning genomfördes. Vidare arrangerades informationstillfällen om energikartläggningscheckar för lantbrukare med 50–100 djurenheter samt olika gruppaktiviteter för att skapa och främja energieffektivare landsbygdsföretag.

Vi var huvudarrangör för ett gemensamt möte för länsstyrelserna och landstingen i Stockholms, Uppsala, Västmanlands och Södermanlands län, med syfte att medverka till kunskapsutbyte och samordning mellan landstingen i Mälardalen-regionen avseende olika åtgärder för energieffektivisering och energiomställning.

Länsstyrelsen bedrev under året också uppsökande verksamhet mot den del av näringslivet som vi har tillsyn över. Vi uppmuntrade bland annat verksamhetsutövarna att ta del av de energikartläggningscheckar som kan sökas hos Energimyndigheten. Vi höll även ett seminarium för delar av näringslivet på temat energieffektivisering inom industrin.

Under året anordnades också en tillsynsväglingsdag för länets kommuner där kommunala miljöskyddshandläggare informerades om olika energieffektiviseringsprojekt. Syftet med tillfället var att inspirera till att driva frågan om energieffektivisering i projektform.

– insatser för att verka för en ökad andel förnybar energi, särskilt avseende insatser för att uppnå planmässiga förutsättningar inom planeringsramen för vindkraft.

Inom Landsbygdsprogrammet erbjöd och genomförde vi ett antal aktiviteter för kompetensutveckling bland lantbrukare och andra landsbygdsföretagare. Ett exempel är seminarier som genomfördes i samarbete med Länsstyrelsen i Uppsala län och en förstudie för etablering av biogas på olika typgårdar.

Länsstyrelsen hanterar ett antal stöd som avser förnybar energi. Under 2011 har aktuella stöd bland annat gällt installation av solfångare och solceller. Syftet med stöden var att stimulera produktutveckling genom ökad efterfrågan.

Vad gäller insatser för ökad vindkraft har Länsstyrelsen haft samråd med ett företag inför en tillståndsansökan hos Mark- och miljödomstolen. Företaget planerar att ansöka om tillstånd för en havsbaserad vindkraftspark med 66 vindkraftsverk vid fyren Svenska Björn i Norrtälje kommun.

44. Länsstyrelserna ska redovisa insatser och medelsanvändning med anledning av uppdraget att samordna det regionala klimatanpassningsarbetet.

Kunskapsutveckling och samverkan

Målsättningen har varit att öka kunskapen om klimatförändringarna hos länets aktörer och bidra till den anpassning som behövs och kommer att behövas framöver ska integreras som en naturlig del i Länsstyrelsens och andra aktörers olika verksamhetsområden.

Varje länsstyrelse svarar för att samordna klimatanpassningsarbetet i det egna länet. För att kunna byta erfarenheter och skapa samordningsvinster länen emellan har länsstyrelsernas klimatanpassningssamordnare bildat ett nationellt nätverk. Nätverket som helhet träffas två gånger per år. Inom nätverket sprids information och diskuteras gemensamma frågeställningar. Vid behov tillsätts även arbetsgrupper för angelägna läns-gemensamma frågor. En särskild insats under 2011 var framtagandet av en läns-gemensam skrift med rekommendationer kring klimatanpassning i den fysiska planeringen. En annan var att utarbeta två händelse-scenarier, värmebölja och skyfall, som länsstyrelser och kommuner kan använda i sitt risk- och sårbarhetsreducerande arbete. Inom nätverket finns ett antal grupper som har till uppgift att bevaka vissa intressen, exempelvis en referensgrupp gentemot SMHI.

Seminarier inom klimatanpassningsuppdraget

Som en betydande del av verksamheten anordnas seminarier där viktiga teman med bäring på klimatförändringar kopplat till Stockholms-regionen lyfts fram. Seminarier-serien som har pågått sedan hösten 2009 kommer även framöver

att vara en viktig del i verksamheten.

Seminarierna har varit gemensamma för interna tjänstemän på Länsstyrelsen samt externa aktörer, exempelvis kommuner. Seminarier-na har haft mellan 40 och 100 deltagare. Syftet har varit att öka kompetensen internt och externt samt att öka dialogen och samverkan mellan olika aktörer.

Under året hölls först ett seminarium i samband med avrapporteringen av det nya klimatunderlaget för länet och redovisning av riskområden för naturolyckor. Därefter har tre temaseminarier följt: "Klimatförändringarnas påverkan på den biologiska mångfalden", "Klimatförändringarnas konsekvenser för hälsan", "Klimatförändringar och sårbarheter i Stockholms län". Två öppna föreläsningar anordnades tillsammans med Kulturhuset i Stockholm i samband med utställningen "Nordens Venedig – varmare och blötare", som framförallt riktats till allmänheten i Stockholms län: "Klimatförändringarna berör väl inte mig – eller?" samt "Kan man odla morötter på taket" – samtal om möjligheterna att ta hand om vattnet i ett blötare Stockholm och samtidigt få en grönare stad.

Verksamheten med seminarier som ett effektivt medel att samla aktörer, bedriva workshops och sprida kunskap har bidragit till att profilera Länsstyrelsen som den regionala samordnande aktören som samlar och sprider kunskap på ett effektivt sätt. Seminarier-na har också bidragit till att medvetenheten om klimatförändringarna och om Länsstyrelsens roll hos länets aktörer har ökat. Även dialogen med och mellan kommuner har gynnats av seminarieverksamheten. Därför kommer Länsstyrelsen i det fortsatta arbetet med uppdraget att fortsätta anordna seminarier och tematiska workshops.

För att öka kunskaperna om klimatförändringarna och integrera frågan om anpassning till ett förändrat klimat i Länsstyrelsens olika verksamhetsområden har internutbildning inom klimatområdet och information om arbetet pågått löpande. Omvärldsbevakning inom olika sakområden ingår också i projektarbetet. En extern webbplats, www.lansstyrelsen.se/stockholm/klimatanpassning, drivs och uppdateras kontinuerligt med information om interna och externa seminarier, relevanta rapporter, med mera.

Inom uppdraget genomfördes ett antal externa föredragningar, exempelvis för Länsstyrelsens insynsråd, Försvarsdepartementet, Stockholms

brandförsvaret och under konferensen Klimatanpassning i Sverige samt med anledning av rapporten Mälaren om 100 år som bland annat presenterades under Mälarkonferensen i Västerås i augusti 2011. Länsstyrelsen deltog också i ett antal konferenser och workshops, bland annat inom forskningsprogrammet Mistra Urban Futures. Arbetet har varit både en del i erfarenhets- och kunskapsutbyte på nationell nivå som har betydelse för utvecklingen av det regionala klimatanpassningsarbetet.

Rapporter och analyser från klimatanpassningsuppdraget

Inom rapportserien "Anpassning till ett förändrat klimat" togs flera regionala, målgruppsanpassade analyser, uppdrag och kartläggningar fram under 2011: "Är våra kommuner klimatanpassade? Ansvar, riktlinjer och åtgärder", kortversioner av dels den regionala klimatsammanställningen för Stockholms län, dels av "Riskområden för skred, ras, erosion och översvämning i Stockholms län i dagens och framtidens klimat" samt "Stockholm – varmare, blötare. En klimat- och sårbarhetsanalys för Stockholms län".

Rapporten "Robust och klimatsäkrad dricksvattenförsörjning i Stockholms län" samt en kortversion av densamma togs fram tillsammans med Kommunförbundet Stockholms län och VAS-rådet. Syftet med det omfattande kunskapsunderlaget som Länsstyrelsen tagit fram är att förse länets aktörer med ett tydligt och läns-gemensamt underlag när det gäller senaste forsknings- och planeringsunderlaget. Det är ett led i den kompetensutveckling som det finns stora behov av inom området. Underlaget har varit efterfrågat och tryckts i upplagor om 500 till 900 exemplar.

I februari 2012 slutredovisas även rapporten "Klimatförändringarnas konsekvenser för människors hälsa i Stockholms län", som genomförs i samverkan med Karolinska institutet och Stockholms läns landsting. Länsstyrelserna kring Mälaren har gemensamt tagit fram "Mälaren om 100 år – förstudie om dricksvattentäkten Mälaren i framtiden". Denna ska fungera som utgångspunkt för ett fortsatt utredningsarbete tillsammans med relevanta aktörer i Mälarenregionen. Länsstyrelserna i Stockholm, Skåne, Halland, Uppsala och Västernorrland tog i en länsövergripande arbetsgrupp gemensamt fram skriften

"Klimatanpassning i den fysiska planeringen" som kommer att avrapporteras i januari 2012.

Inom ramen för samarbetet med övriga länsstyrelser deltog Stockholms län under 2011 i framtagandet av två scenarier för arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser med fokus på värmeböljor och skyfall. Samarbete har också i en länsövergripande arbetsgrupp bedrivits tillsammans med SMHI. Detta arbete väntas kunna stärkas i och med inrättandet av det nationella kunskapscentrat vid SMHI.

Utställningen NORDENS VENEDIG – Varmare, blötare

För att på ett tilltalande och lättillgängligt sätt väcka intresse och sprida information till landets politiker och invånare om hur klimatförändringar påverkar Stockholms län togs utställningen "Nordens Venedig – varmare och blötare" fram i samarbete med Kulturhuset i Stockholm och SMHI. I utställningen omsätts projektets rapporter och analyser i gestaltningar och visuella intryck. Under utställningsperioden har också ett antal öppna föreläsningar anordnats kring ett antal teman som berör allmänheten i Stockholms län. En webbsida, www.nordensvenedig.org, och en informationssida på Facebook upprättades i samband med invigningen av utställningen. Utställningen invigdes den 10 november av landshövdingen i Stockholms län. Utställningen pågår mellan den 10 november 2011 och 4 mars 2012. Avsikten är också att utställningen under 2012–2013 ska kunna visas i de av länets kommuner som så önskar. Syftet är att på ett pedagogiskt och lättillgängligt sätt sprida och på så sätt öka kunskaperna om klimatförändringarnas betydelse hos länets politiker och medborgare.

På initiativ av Länsstyrelsen och i samarbete med Kungliga Tekniska högskolan (KTH) anordnades workshopen "Urban AC-climation" för studenter på masternivå inom utbildningarna för arkitekter och samhällsplanerare med flera på KTH. Som examinationsuppgift för kursen tog studenterna fram förslag på nytänkande klimatanpassningsåtgärder i staden. Tre av förslagen valdes ut för att ställas ut på utställningen "Nordens Venedig – varmare och blötare".

Kommunbesök i länets kommuner

Under hösten 2011 genomfördes kommunbesök i 13 av länets kommuner. Resterande 13 kommuner besöks enligt tidplan under våren 2012. Besöken riktas till såväl politiker som tjänstemän

och innefattar en genomgång av länets specifika klimatunderlag, en sammanställning av Länsstyrelsens klimatanpassningsarbete som genomförts under uppdragstiden samt relevant nationellt kunskapsunderlag. En viktig del var också att ta del av kommunernas arbete inom området. Genom en workshop fördes en dialog kring kommunernas specifika förhållanden och utveckling av klimatanpassningsarbetet. Under besöken har mellan 5 och 25 personer deltagit. Målsättningen var att kommunerna ska integrera klimatanpassning i sina olika verksamheter och genomföra en klimat- och sårbarhetsanalys samt en klimatanpassningsplan som gäller för den egna kommunen.

Medelsanvändning anslag 1:10 klimatanpassning

Under 2011 har vi använt cirka 5,1 miljoner kronor, ungefärligt fördelat på följande poster:

- Löner och andra personalkostnader – 4 miljoner kronor
- Utställning – 600 000 kronor
- Seminarieverksamhet – 150 000 kronor
- Trycksaker och publikationer – 200 000 kronor
- Konsulter och externa utredningsuppdrag – 200 000 kronor

Budgetavstämning 2011 läggs upp efter bokslut.

Resultat

Det intensiva arbetet resulterade i att klimatanpassning i högre grad än tidigare tas i beaktande i kommunernas och Länsstyrelsens arbete. Klimatanpassning har numera etablerats som ett känt begrepp, i synnerhet bland kommunala tjänstemän. Arbete kvarstår när det gäller att kommunicera budskapet till och öka såväl kunskaperna som benägenheten att vidta åtgärder hos branschorganisationer, näringsliv, allmänheten och beslutsfattare i länet. En av utmaningarna handlar också om att genomgående få in frågan i handläggningen av fysiska planer och att den ska integreras både i kommunernas och Länsstyrelsens ärendehantering.

45. Länsstyrelserna ska samordna planeringen för i vilken prioriteringsordning som begränsning eller avbrytande av överföring av el till elanvändare inom länet ska genomföras i händelse av förutsedd eller plötsligt uppkommen elbrist samt, på förslag från kommunerna, sammanställa underlag om vilken rangordning av elledningar som ska gälla.

Arbetet med detta uppdrag har varit en lärandeprocess som har medfört en ökad kunskap om bland annat samhällsviktig verksamhet i länet samt om roller och ansvar mellan samverkande aktörer, inte minst mellan kommunerna och elnätsföretagen. Vi bedömer att arbetet bidragit till att stärka förmågan till samverkan mellan dessa aktörer. Den ökade kunskapen om samhällsviktig verksamhet och dess geografiska placering bedömer vi också vara värdefull för hantering av andra önskade händelser än elbrist.

Samordning av planeringen

Arbetet med att samordna planeringen genomfördes i bred samverkan med länets kommuner, elnätsföretag samt centrala och regionala myndigheter.

Länsstyrelsen har under året genomfört ett antal aktiviteter i syfte att samordna arbetet. Några exempel på sådana aktiviteter har varit:

- Möten/konferenser
 - startmöte för att initiera planeringsprocessen i länet
 - möte för att följa upp planeringsprocessen samt erfarenhetskonferens
 - löpande informella kontakter med kommuner och elnätsföretag samt avstämningsmöten med mitt- och sydkommungrupperingar
 - samordningsmöten med centrala myndigheter
- Samverkan med storstadslänet samt med ÖSAM (Övergripande samverkan i Mellansverige) där åtta länsstyrelser samverkar

För att skapa en effektivare process har Länsstyrelsen även gjort särskilda insatser för att inhämta underlag från vissa aktörer. Detta gäller polisen, Kriminalvården, Regeringskansliet, Riksdagsförvaltningen, Hovförvaltningen och Riksbanken.

Sammanställning av planeringsunderlaget

Länsstyrelsen sammanställde och levererade under december underlag för rangordning av elledningar till Svenska Kraftnät och elnätsföretagen. Sammanställningen bygger på planeringsunderlag från kommunerna som Länsstyrelsen kompletterat med underlag från nationella och regionala aktörer. Planeringsunderlag gjordes för vart och ett av länets elva elnätskoncessionsområden. Totalt har 7 184 objekt identifierats och prioriterats på 1 443 elledningar.

Identifierade utvecklingsbehov

Vi identifierade vissa utvecklingsområden avseende identifiering, prioritering och listning av samhällsviktig verksamhet. Detta är naturligt med tanke på att detta var den första planeringsomgången gällande Styrel. Några exempel på områden där det finns särskilda utvecklingsbehov är:

- Elektroniska kommunikationer
- Mediasektorn

Det saknas också underlag från myndigheter som Länsstyrelsen anser vara viktiga men som inte har mottagit hemställan av Energimyndigheten att inkomma med underlag till Styrels planeringsprocess. Detta gäller till exempel rättsväsendet som i stora delar saknas i nuvarande underlag.

Länsstyrelsen tog fram en konsekvensanalys angående brister i underlaget gällande elektroniska kommunikationer. Ytterligare analyser för utvalda områden kommer att genomföras i början av 2012. Därefter bedöms på vilket sätt vi vill gå vidare med dessa frågor. Vi avser även i övrigt att, i samråd med berörda aktörer, kontinuerligt arbeta för att förbättra nuvarande planeringsunderlag.

Hållbar samhällsplanering och boende

VOLYMER OCH PRESTATIONER	2011	2010	2009
Årsarbetskrafter män ¹⁾	9,75	12,10	11,97
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	28,89	30,70	29,34
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	46 723	49 130	43 346
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	12,0	11,99	9,49
Antal ärenden, inkomna och initiativärenden	4 053	4 496	4 661
Antal beslutade ärenden	4 262	4 450	5 217
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	57	93	114
Bidragsutbetalningar (tkr) ^{3, 4)}	1 350	3 995	0

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1 760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl. OH exkl. resurssamverkan

³⁾ Där Länsstyrelsen gör utbetalningen

⁴⁾ Uppgifterna i ovanstående tabell omfattar verksamheterna 40* och 41*

Länsstyrelsen hanterade drygt 960 detaljplane-ärenden under året, varav drygt 310 ärenden avsåg antagna detaljplaner. I Länsstyrelsens planyttranden är frågor om riksintressen, miljö-kvalitetsnormer för vatten, buller samt risk- och säkerhetsfrågor vanligt förekommande. Vi uppmärksammar vid behov även frågor som avser miljökvalitetsmål, barnperspektiv, folkhälsomål och tillgänglighetsfrågor.

Nedgången i antal ärenden, inkomna och initiativ samt antal beslutade ärenden förklaras av att antalet ärenden av typen Stöd till boende, 41*, successivt minskar som en följd av att flera stöd avvecklats.

Länsstyrelsens vision på sakområdet samt prioriterade insatser och insatsmål under 2011

Länsstyrelsen i Stockholms län har under 2011 arbetat med sakområdet utifrån en vision. Visionen anger bland annat att Stockholms län ska vara en attraktiv region för människor och företag med en väl fungerande fysisk struktur. Detta inbegriper en ändamålsenlig infrastruktur, grönstruktur, tillgång till bostäder och arbetsplatser, en bra miljö samt goda, trygga och säkra levnadsvillkor. Länsstyrelsens insatser för att skapa ett socialt hållbart samhälle ska ge resultat som kan utgöra inspiration för andra aktörer i

länet och landet. Stockholms län ska vara tongivande i arbetet för en god folkhälsa med goda bostadsförhållanden. Bostadsförsörjningen ska hålla jämna steg med länets befolkningsökning.

I syfte att skapa förutsättningar för att visionen ska nås har Länsstyrelsen definierat mål i verksamhetsplanen 2010–2011 för sakområdet. Målen är:

- Planeringsprocesserna ska möjliggöra ett hållbart samhällsbyggande och säkra regionens attraktionskraft.
- En enhetlig och rättssäker tillämpning av plan- och bygglagstiftningen samt miljöbalken inom Länsstyrelsen samt i länets kommuner ska säkerställas.
- En väl fungerande bostadsmarknad som svarar mot de behov som utvecklingen av storstadsregionen kräver, ska främjas.
- Effektiv stödhantering med fokus på stödets syfte och kundnytta ska genomföras.
- Ett byggande av god kvalitet som uppfyller samhällets krav ska främjas.

Vi har huvudsakligen nått våra prioriterade insatsmål under perioden.

Planeringsprocesserna ska möjliggöra ett hållbart samhällsbyggande och säkra regionens attraktionskraft

Aktiviteten inom planering och byggande var fortsatt hög under året. Länsstyrelsen har nått sina prioriterade insatsmål under perioden.

Under året stod bostadsfrågorna i centrum. Länsstyrelsen tog bland annat fram ett handlingsprogram för att ge bättre förutsättningar för ett ökat bostadsbyggande. Handlingsprogrammet syftar bland annat till att korta handläggnings-tider och tillgodose behov av vägledning och underlag för den kommunala planeringen.

En stor del av länet utgörs av kustområden där fritidsbebyggelse enligt 4 kap. 4 § miljöbalken huvudsakligen endast får komma till stånd i form av kompletteringar till befintlig bebyggelse. Länsstyrelsen uppmärksammade under året svårigheterna att styra bebyggelseutvecklingen i dessa områden på så sätt som lagstiftaren avsett. Vi påtalade under året även problemet med att många riksintressen enligt 3 kap. miljöbalken under lång tid inte har setts över. Dessa inaktuella riksintresseanspråk hindrar eller försvårar ibland genomförandet av angelägna projekt, vilket bland annat påverkat möjligheten att tillgodose behovet av bostäder i länet. Det är angeläget att denna översyn kommer till stånd.

Försvarsmakten beslutade under våren 2010 om en översyn av totalförsvarets riksintressen enligt 3 kap. 9 § miljöbalken. Vi har under året tillsammans med Försvarsmakten haft en dialog med länets kommuner kring de nya riksintresseanspråken.

För att bland annat åstadkomma ett hållbart samhällsbyggande besökte Länsstyrelsen, inom ramen för klimatanpassningsuppdraget, under 2011 hälften av länets kommuner. Vid dessa besök diskuterades allmänna problem och möjligheter i samband med klimatförändringar och behovet av anpassning. Länsstyrelsen förmedlade kunskapsunderlag och diskuterade processer där klimatanpassning bör ingå, vilka åtgärder som kan vara lämpliga och hur arbetet kan organiseras. Övriga kommuner i länet kommer att besökas under år 2012. Se vidare under sakområdet "Energi och klimat".

Tillsammans med länsstyrelserna i Skåne, Uppsala, Halland och Västernorrland tog vi fram rapporten "Klimatanpassning i den fysiska planeringen". Rapporten, som i första hand vänder sig till kommunala planerare, har som

syfte att ge vägledning kring hur klimatanpassningsfrågorna kan vävas in i den fysiska planeringen. Rapporten planeras att tryckas i januari 2012.

Vi har tillsammans med Stockholms stad och Upplands Väsby kommun utarbetat en vägledning för hur miljö kvalitetsnormer (MKN) för vatten kan hanteras i den fysiska planeringen.

Länsstyrelsen har under året arbetat med bullerfrågorna i länet. Vi har tidigare publicerat råd och riktlinjer om hur bullerfrågorna kan hanteras. Under året arbetade vi med en uppföljande studie i samarbete med bland andra Stockholms stad och rapporten "Trafikbuller och planering IV" kommer sannolikt att färdigställas i början av 2012.

En enhetlig och rättssäker tillämpning av plan- och bygglagstiftningen samt miljöbalken inom Länsstyrelsen samt i länets kommuner ska säkerställas

Länsstyrelsen uppnådde flera av sina prioriterade insatsmål under perioden, även om det finns brister när det gäller myndighetens handläggningstider. Myndigheten genomförde utbildningsinsatser och rådgivning för kommunerna i länet samt informerade om lagändringar och förmedlade kunskapsunderlag inom plan- och byggområdet.

I maj började den nya plan- och bygglagen (2010:900), PBL, att gälla. En stor del av årets arbete inom PBL-området präglades av införandet av den nya lagen. Under våren genomförde Länsstyrelsen, tillsammans med Kommunförbundet Stockholms län, utbildningar i nya PBL. Till grund för utbildningarna låg det utbildningsmaterial som den statliga kommittén Ny PBL – på rätt sätt (M 2010:01) tagit fram för att underlätta införandet av den nya lagen. Tre av totalt fjorton utbildningar genomfördes i Visby i samarbete med Länsstyrelsen i Gotlands län och Region Gotland. Sammanlagt cirka 650 deltog personer i utbildningarna.

Den nya lagen har medfört ett stort behov av vägledning, framför allt hos kommunerna. I syfte att underlätta introduktionen anordnade Länsstyrelsen under året fem träffar under rubriken "Mötesplats PBL" för kommunala tjänstemän inom PBL-området. Dessa träffar erbjöd en arena för att diskutera olika konkreta tillämpningsfrågor som uppstått till följd av den nya lagen. Vi förmedlade även information i

nyhetsbrevet ”Miljö- och plannytt” som kommit ut fem gånger under verksamhetsåret. Vi träffar regelbundet länets kommuner, vanligtvis 1–2 gånger per år, för samråd kring aktuella plan- och byggfrågor. Under året fick tyvärr antalet kommunsamråd begränsas något till följd av kompetenssatsningen med anledning av nya PBL.

Arbetet med att korta handläggningstiderna för överklaganden av lov- och förhandsbesked, detaljplaner enligt plan- och bygglagen, kommunala beslut enligt miljöbalken samt övriga överklaganden fortsatte under året. Länsstyrelsens målsättning är att ärendehantering ska vara effektiv och rättssäker. Samtliga handläggningstider ska vara rimliga och acceptabla ur ett kundperspektiv. Vi kommer i samband med det interna uppföljningsarbetet att följa utvecklingen av handläggningstiderna.

Länsstyrelsens prioritering om att handläggningstiden för detaljplaner gällande större bostads- och infrastrukturutbyggnadsprojekt inte skulle överstiga tre månader kunde hållas. Myndighetens målsättning att handläggningstiderna för övriga överklaganden inte skulle överstiga ett år vid utgången av 2011, kunde nästan nås tack vare medvetna prioriteringar.

Även om handläggningstiderna kortades ned dras området dock fortfarande med handläggningstider som inte kan anses vara acceptabla ur ett kundperspektiv.

Inom ramen för kompetenssatsningen för bättre tillämpning av PBL deltog Länsstyrelsen under året i två pilotprojekt som genomfördes av Boverket på regeringens uppdrag. Ett av projekten var ”Kontinuerlig översiktsplanering i storstadsmiljö” som genomfördes tillsammans med bland andra länsstyrelsen i Skåne län. Det andra projektet, som genomfördes tillsammans med bland andra länsstyrelsen i Dalarnas län, avsåg formerna för länsstyrelsernas tillsyn, tillsynsvägledning och uppföljning inom byggområdet enligt nya PBL.

Till följd av nya PBL har Länsstyrelsen fått en delvis ny roll inom tillsynsområdet. Detta innebär att Länsstyrelsen i princip inte längre som tidigare kommer att arbeta med tillsyn av enskilda ärenden utifrån klagomål. Under året har vi arbetat intensivt med att försöka slutföra tillsynsärenden som väckts av enskilda med stöd av den äldre plan- och bygglagen (1987:10). Ett trettio-tal ärenden kvarstår efter verksamhetsårets slut.

En väl fungerande bostadsmarknad som svarar mot de behov som utvecklingen av storstadsregionen kräver, ska främjas

Länsstyrelsen har under året analyserat och följt utvecklingen på bostadsmarknaden. Genom bland annat rapporter och seminarier bidrar Länsstyrelsen till en samsyn om hur en hållbar boendeutveckling kan nås. Vi genomförde i stort årets planerade insatser.

Den årliga Bostadsmarknadsenkäten genomfördes och besvarades av samtliga kommuner i länet. Enkätresultatet kvalitetssäkrades och sammanställdes i en rapport som skickades till Boverket. Syftet med enkäten är att ge en bred överblick över det aktuella läget i länet. Utifrån bland annat Bostadsmarknadsenkäten och kompletterande intervjuer har situationen på länets bostadsmarknad analyserats i syfte att ge en tydlig regional bild. Analysen publicerades i rapporten ”Läget i länet – Bostadsmarknaden i Stockholms län 2011”.

Rapporten ”Riktlinjer för bostadsförsörjning med koppling till rullande översiktsplanering” färdigställdes under året som en del av ovan nämnda pilotprojekt. Rapporten är en metodvägledning för kommunernas arbete med boendeplanering och diskuterades bland annat i en workshop med aktörer som arbetar med bostadsförsörjningsfrågor i länets kommuner. En rapport kring möjligheter och hinder för byggande av bostäder i skärgården togs också fram under året.

Länsstyrelsen arrangerar tillsammans med Stockholms läns landsting ”Öppet forum för boendeplanering”, ett forum för kunskapsförmedling och erfarenhetsutbyte mellan aktörer på länets bostadsmarknad.

Vidare fortsatte under året samverkan mellan Länsstyrelsen, Kommunförbundet Stockholms län, Stockholms läns landsting och Stockholms stad i den regionala bostadsgruppen i syfte att uppnå ett tillräckligt bostadsbyggande. Bland annat arrangerade Länsstyrelsen fyra träffar för nätverken för stadsbyggnadschefer och för bygg- och bostadsbolag.

Vi anordnar tillsammans med Stockholms universitet ett praktikprogram för studenter som studerar samhällsplanering. Praktikprogrammet har efterfrågats av branschen och kommunerna som en del i att förbättra kompetensförsörjningen i länet.

Länsstyrelsen leder, inom ramen för Hjälpmedelsinstitutets satsning ”Bo bra på äldre dar”,

ett nätverk för kommuner i östra Sverige kring strategisk boendeplanering med fokus på äldre boende. Nätverksarbetet syftar till att öka samverkan inom och mellan kommuner i arbetet med boende för äldre.

Vi fördelade under åren 2008–2010 pengar till projekt som bidrar till att stärka tryggheten i stads- och tätortsmiljöer ut ett jämställdhetsperspektiv. Resultaten från dessa projekt presenterades vid ett seminarium för att inspirera planerare och andra aktörer att arbeta med jämställdhetsfrågor och trygghetsfrågor i planeringen.

Effektiv stödhantering med fokus på stödets syfte och kundnytta

Länsstyrelsen har i stort sett genomfört planerade insatser. Information om stöden lämnades, bidragsgivningen följdes kontinuerligt och en vidareutveckling av e-tjänsterna har skett.

Efterfrågan på bidrag för åtgärder mot radon är stor. Radonansökningar som bara avser materialkostnad har ökat de senaste åren. Anledningen är att fastighetsägarna utnyttjat möjligheten att samtidigt ansöka om ROT-bidrag för arbetskostnaden. Det ger ett lägre radonbidrag samtidigt som kombinationen ger en högre sammanlagd subvention. Radonbidraget sjönk därför mellan 2008 och 2011 från att igenomsnitt varit 13 800 kronor till 12 000 kronor. Trots detta räckte bidragsmedlen inte till ansökningar som kom in senare än september. De som kommit in med ansökningar därefter får beslut 2012.

Även till investeringsstödet för äldreboendestäder och solceller saknades medel. Under perioder med medelsbrist förbereddes inkomna ärenden så att beslut snabbt ska kunna lämnas när medel återställs till Länsstyrelsens förfogande. Bristen på medel tog betydande resurser i anspråk. För maximalt utnyttjande av tilldelade medel följs projekten som beviljats bidrag upp och besluten återkallas om arbetet inte kommer till stånd eller om annat inträffar som innebär att den sökande inte längre är berättigad till bidrag. På så sätt kan pengarna komma andra projekt till del.

De konsulttjänster som upphandlades under 2010 för besiktning av stora och komplexa solcellsanläggningar nyttjades även under 2011. Vid besiktningarna och granskningarna inför utbetalning konstaterades i flera fall avvikelser från villkor i besluten, vilket ledde till att bidraget sänktes eller återkallades.

Ett byggande av god kvalitet som uppfyller samhällets krav

Länsstyrelsens insatsmål inom området har i stort sett uppnåtts och de arbetsuppgifter som utpekats i tillsynsplanen har utförts under perioden. Kontroll av tillgänglighet och användbarhet genomfördes i alla stödärenden som gäller ny- och ombyggnad av äldre- och trygghetsbostäder. I många ansökningar förekom det brister i utformningen av bostäderna som innebar att kraven på tillgänglighet, användbarhet och arbetsmiljö inte uppfylldes. Oftast rättar byggherren till bristerna efter ett påpekande, men i tre fall avslogs ansökningarna av denna anledning.

Arbetet med regeringsuppdraget ”Tillgänglighetsanalyser i planprocessen” bedrivs i samarbete med de övriga sju län som omfattas av uppdraget. Länsstyrelsen i Uppsala län har sammanställt en delredovisning som översänts till regeringen.

Återrapportering regleringsbrev

Tabell 4.1: Bidrag för vilka länsstyrelsen har fattat beslut, men där annan myndighet har gjort utbetalningen (tkr)

	2011	2010	2009
Boverket: Engångsbidrag	68 685	238 759	426 255
Boverket: Periodiska bidrag totalt	64 802	153 076	221 347
Totalt	133 487	391 835	647 602
varav Boverket: Nyutbet. periodiska bidrag respektive år	1 443	14 030	25 494

Källa: Boverkets statistiksystem Svanen

Kommentarer Tabell 4.1

Den stora nedgången beror på att flera tidigare stöd upphört och utfasats.

Tabell 4.2: Genomsnittlig genomloppstid för första beslutet

	2011	2010	2009
Kompletta	0	0	0
Nybeviljade bidrag för ny- och ombyggnader enl. 1993 års regelsystem (dgr)	0	0	0
Andel ärenden med genomloppstid > 60 kalenderdagar (%)	0	0	0
Nybeviljade investeringsbidrag till hyresbostäder (dgr)	0	0	963
Andel ärenden med genomloppstid > 60 kalenderdagar (%)	0	0	100
Nybeviljade investeringsstimulans till hyres-/studentbostäder (dgr)	0	0	963
Andel ärenden med genomloppstid > 60 kalenderdagar (%)	0	0	100

Källa: Boverkets statistiksystem Svanen

Kommentarer Tabell 4.2

Senaste dag för att ansöka om de stöd som tabellen avser var den 31 december 2006. De sista beviljandebesluten fattades under 2009.

Tabell 4.3: Beslut om stöd (antal första beslut)

	2011	2010	2009
Reguljära stöd			
Räntebidrag nybyggnad, 1993 års regelsystem	1	0	6
Räntebidrag ombyggnad, 1993 års regelsystem	5	0	12
Radonbidrag egna hem	1 003	1 013	1 015
Tillfälliga stöd			
Konvertering från direktverkande elvärme	78	246	98
Konvertering från oljevärme	0	0	0
Bidrag till solvärme	114	143	112
Investeringsstimulans till studentbostäder	0	0	0
Solvärme till kommersiella lokaler	0	0	0
Investeringsbidrag till hyresbostäder	0	0	2
Investeringsstimulans till hyresbostäder	0	0	2
Stöd för energieffektivisering m.m. (OFFROT)	0	0	41
Investeringsstöd äldre bostäder	7	18	
Stöd för installation av energieffektiva fönster och bio-bränsleeldade uppvärmningssystem i småhus	0	1	
Övriga beslut			
Beslut om omprövning	465	211	161
Beslut om avslag/avskrivning	78	87	74
Beslut om återkallande	256	144	248
Beslut om utbetalning	1 137	1 315	2 133
Beslut om omprövning efter utbetalning	63	155	154

Källa: Boverkets statistiksystem Svanen

Kommentarer Tabell 4.3

Uppgifter om stödet till solceller saknas i denna sammanställning. Antal antagna beslut i solcellsstödet var 29 under 2009, 65 under 2010 och 116 under år 2011.

Tabell 4.4: Prövning enligt plan- och bygglagen (PBL)

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
Del av sakområde	Ingående balans 11-01-01	Antal inkomna/initierade ärenden under 2011	Antal beslutade ärenden under 2011	varav upphävida beslut enligt PBL 12:3	Utgående balans 11-12-31 (F=B+C-D)	Antal överklagade ärenden under 2011	Antal överklagade ärenden som avgjorts i högre instans	varav antal ändrade	Genomsnittlig genomströmningstid (dagar)	Antal ej beslutade ärenden, äldre än två år
Prövning av kommunens beslut enligt PBL 12:1 (402)	4	5	5	3	4				322	2
Överklagande av beslut om detaljplan och områdesbestämmelser enl. PBL (403)	20	192	169		43	67	114	4	68	1
Överklagande av beslut om bygglov och förhandsbesked enl. PBL (403)	936	1 620	1 663		893	464	461	39	326	5

Källa: Diabas och Platina

Kommentarer Tabell 4.4

I årsredovisningarna för 2009 och 2010 redovisas antalet antagna planer istället för antalet planer som har prövats enligt 12 kap. 1 § plan- och bygglagen (1987:10), vilket är anledningen till att antalet redovisade planer är väsentligt lägre för verksamhetsåret 2011. Den genomsnittliga genomströmningstiden för prövning enligt 12 kap. 1 § påverkas i hög grad negativt av ett enskilt ärende som förutsatte kompletterande riskanalyser, där kommunen och exploatören tog mycket lång tid på sig att ta fram det kompletterande underlaget. 403 - Omfattar även ärenden om rättidsprövning (överklagande av Länsstyrelsens beslut).

Naturvård, miljö- och hälsoskydd

VOLYMER OCH PRESTATIONER	2011	2010	2009
Årsarbetskrafter män ¹⁾	34,63	31,84	34,67
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	49,29	45,26	41,06
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	104 404	100 713	93 945
Andel av totala verksamhetskostnader (procent) ²⁾	27,03	24,58	20,57
Bidragsutbetalningar (tkr) ^{3, 4)}	57 249	14 101	13 574
Antal ärenden, inkomna och initiativärenden	2 833	2 930	2 794
Antal beslutade ärenden	2 886	2 725	2 654
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	296	296	315
Varav Tillsyn av miljöfarlig verksamhet, VÅS 555			
Beslutade tillsynsärenden, (st)	290	204	217
Totala verksamhetskostnader inkl OH vht 555*, (tkr)	3191	3 237	2 245
Kostnad per tillsynsärende, (kr/st)	11 005	15 867	10 345
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 535, Tillsyn av vattenverksamhet ⁵⁾	74	-	-

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1 760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl. OH exkl. resurssamverkan

³⁾ Där Länsstyrelsen gör utbetalningen

⁴⁾ Uppgifterna i ovanstående tabell omfattar verksamhet 5*

⁵⁾ Nöjdindex brukarundersökning för verksamhet 535 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2011. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för samtliga 21 länsstyrelser är 71.

Sakområdet är ärendeintensivt och berör komplexa frågeställningar som kan ta tid att handlägga. Under året genomförde SKOP på länsstyrelsernas uppdrag en kundundersökning, även kallad för brukarundersökning. Inom sakområdet genomfördes undersökningen gällande delområdet "Tillsyn av vattenverksamhet". Länsstyrelsen i Stockholms län fick ett nöjdindex på 74, vilket är högre än genomsnittet för samtliga länsstyrelser (71). Vi fick högt betyg för personalens kompetens och att det är lätt att förstå skriftliga beslut och yttranden samt personalens bemötande. Områden som fick låga betyg var tillgängligheten på telefon, handläggningstiden och personalens öppenhet för dialog och synpunkter. Betygen ligger dock högre eller lika med genomsnittet för landet avseende dessa områden. Under året arbetade vi med att utveckla våra arbetsmetoder i syfte att effektivisera

handläggningen av anmälningar som rör vattenverksamhet.

Länsstyrelsens vision på sakområdet samt prioriterade insatser och insatsmål under 2011

Länsstyrelsen i Stockholms län har under 2011 arbetat på sakområdet utifrån en vision. Denna anger att länets rika djur- och växtliv ska bevaras samt friluftsliv och naturupplevelser gynnas. Kvaliteten på luft och vatten ska förbättras, störningar från trafikbuller ska minska, ekosystemtjänster ska nyttjas för en sund och resursnål stadsmiljö. Länet ska behålla sin tätposition i klimat- och miljöhänsen och utnyttja denna för miljödriven näringslivsutveckling samt som ett led i en långsiktigt hållbar utveckling av en attraktiv region – ekologiskt, ekonomiskt och socialt. Den Kungliga Nationalstadsparken ska utvecklas till en unik tillgång för länet.

För att visionen ska kunna nås definierade Länsstyrelsen ett antal mål i den reviderade verksamhetsplanen 2010–2011. Dessa är:

- Regionala miljömål ska förbättra miljön i Stockholms län.

- Utvecklingen av landskapet utifrån dess värden och användning ska harmonieras och vara förankrad hos dess aktörer.
- Länets vattentillgångar ska skyddas långsiktigt.
- Vattenkvaliteten i länets vattenförekomster ska förbättras.
- Miljökvalitetsmålen ska uppnås och uppkomsten av miljöskador motverkas genom prövning och tillsyn.
- Kostnadseffektiva åtgärder för att förbättra havsmiljön ska säkerställas.
- Skyddet för restaurering av vattenmiljöer ska förstärkas.
- Artrikedomen av djur och växter ska säkras.
- Tillgången på områden för friluftsliv, rekreation och naturupplevelser ska säkras.

De väsentligaste av dessa insatser, samt i vilken grad insatsmålen uppnåtts under året, redovisas i texten nedan.

Miljömålsuppdraget

Länsstyrelsen verkade för en hållbar utveckling av den växande huvudstadsregionen och uppfyllelse av miljömålen, genom dialog med kommuner och andra parter i länet. Samarbetet fokuserades på åtgärder för att nå miljömålen samt, i en inledande omgång, på fem mål, nämligen:

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Ingen övergödning
- Ett rikt växt- och djurliv
- God bebyggd miljö.

Efter inledande möten med samtliga kommuners kommunstyrelseordförande respektive kommundirektörer bildades en grupp – regionala miljömålsrådet – för en närmare dialog med Länsstyrelsen och återkoppling till samtliga kommuner. I gruppen ingår:

- kommundirektörerna i Nykvarn, Norrtälje och Vaxholm,
- Stockholms stads miljödirektör,
- cheferna för landstingets tillväxt-, miljö-, och regionplaneavdelning,
- chef för Kommunförbundet Stockholms län samt
- chef från Trafikverket.

Gruppens sammansättning är viktig eftersom miljömålsuppdraget rör kommunerna i hela deras bredd. Gruppen har visat sig vara en synnerligen effektiv metod för engagemang och förankrad dialog, inte minst i arbetet med länets nya klimat- och energistrategi.

Ett förslag till ny klimat- och energistrategi för länet utarbetades i bred dialog med offentlig sektor, näringsliv samt organisationer. Denna färdigställdes och remissbehandlades under året. Strategin är avsedd att vara basen för länets arbete för "Begränsad klimatpåverkan". Under remisstiden genomfördes ett antal seminarier med olika målgrupper, dels för att stödja remissinsatser och dels för att utveckla förståelse för aktörernas förutsättningar. Regeringens uppdrag om färdplanen kom mycket lägligt och understryker långsiktigheten i detta arbete (se åiterrapporteringskrav 43 och 50).

När det gäller målet "Frisk luft" påbörjades arbetet med nya åtgärdsprogram för att uppfylla miljökvalitetsnormerna för partiklar PM10 och kvävedioxid. Utifrån de goda erfarenheterna från arbetet med tidigare åtgärdsprogram inrättades en brett sammansatt styrgrupp. Förutsättningarna för de nya åtgärdsprogrammen underlättades av de utvecklingsinsatser parterna bedrivit, framför allt vad avser partiklar (se åiterrapporteringskrav 58).

För målet "Ingen övergödning" genomförde Länsstyrelsen under året insatser inom ramen för vattenförvaltning och avseende VA-lösningar. Vattenförvaltning och lantbruksstöd samverkade under året för att stimulera lokala samarbeten för anläggande av våtmarker i särskilt näringsbelastade avrinningsområden. Insatser prioriterades främst till avrinningsområden med stort näringsläckage. 2010 bildades ett lokalt vattenråd för Stavbofjärden och under 2011 har förberedelser genomförts för ett nytt vattenråd i Hemmerfjärdens avrinningsområde. Utvecklingen av VA-lösningar avser såväl småskaliga som storskaliga frågor. Länsstyrelsen deltog i det så kallade VAS-samarbetet med regionens VA-huvudmän för att stödja kommunernas arbete med VA-planer, med underlag av den handledning Länsstyrelsen tidigare utarbetat. LOVA-stöd riktades till projekt för att stimulera till lokala avloppslösningar i skärgården. Mer storskaligt medverkade Länsstyrelsen till VAS-samarbetets utredning om den framtida avloppsstrukturen i regionen (se åiterrapporteringskrav 64).

I enlighet med Europeiska landskapskonventionen inleddes ett arbete att ge en geografisk

överblick och utveckla synergier mellan Länsstyrelsens olika insatser genom landskapsperspektivet. Syftet var bland annat att stödja arbetet för "Ett rikt växt- och djurliv" och det regionala samarbetet om de gröna kilarna. Länsstyrelsen deltog i utvecklandet av ett data-stött planeringsinstrument, Matrix Green, som vi erbjuder kostnadsfritt för analys av ekologiska samband. Tillsammans med Trafikverket och kommuner fortsatte arbetet med att undanröja vandringshinder för fisk och landlevande djur under året.

All vård och utveckling av natur-, kultur- och rekreationsvärden ska bidra till regionens attraktivitet samt invånarnas livskvalitet och hälsa. Ett sektorövergripande arbete där landskapsdimensionen är viktig var utarbetandet av vård- och utvecklingsplan för Kungliga Nationalstadsparken. Samverkansplanen för BSPA-området Stora Nassa–Svenska Högarne slutfördes under året och arbetet övergick i ett förvaltningsskede.

Beträffande övriga miljömål inledde Länsstyrelsen arbetet för ett bättre helhetsgrepp rörande "Giftfri miljö". Betydande insatser ägnades skärgården med dess speciella förhållanden. Insatser gällande marina miljöer, vård av natur- och miljövärden, utveckling av friluftsliv, fiskevård med mera har haft bäring på målet om "Hav i balans samt levande kust och skärgård".

Stor vikt i miljöarbetet lades vid extern kommunikation, information och delaktighet. I länets samrådsgrupp för naturvård har diskuterats allemansrätt, regionens grönstruktur samt länets Värna-Vårda-Visa-program.

Vattenförvaltningsarbetet genomfördes i samverkan med ett antal vattenvårdförbund och andra aktörer. "Vattendagar" anordnades för Stockholms stad respektive Åkerströmmens avrinningsområde, tre "vattenverkstäder" anordnades i samarbete med Länsstyrelsen i Södermanlands län.

I den återkommande serien av så kallade samhällsbyggnadsdialoger diskuterade cheferna för miljö, plan och samhällsskydd strategiska samhällsbyggnadsfrågor vid tre möten med chefer för plan och miljö i kommuner. Centrala frågeställningar var hur samhällsplanering kan bidra till minskad klimatpåverkan, klimatanpassning och biologisk mångfald.

Utvecklingsinsatser genomfördes för att höja kvalitet och effektivitet i verksamheten och att

utveckla nya arbetssätt. Vi deltog i det länsstyrelsegemensamma projektet att utveckla e-tjänster för kemikalietillstånd och avfalls-transporter. Vi medverkade även i utvecklandet av den nya verksamheten "gränsöverskridande avfallstransporter" (GRÖT), varav många passerar Stockholms län.

Miljöprövningsdelegationen har för femte året i rad minskat ärendebalansen. Under året har fokus legat på att avgöra ärenden av äldre datum. Arbetet har varit framgångsrikt och för första gången på flera år har Miljöprövningsdelegationen nu fler nya än äldre ärenden att hantera. Tillstånd för oljeanläggningarna på Loudden löpte ut vid årsskiftet och flera ansökningar lämnades in i sent skede. Trots det kunde Miljöprövningsdelegationen innan årsskiftet meddela slutligt tillstånd för en av anläggningarna. För de övriga har tidsbegränsade förlängningar av befintliga tillstånd till och med juni 2012 meddelats. Miljöprövningsdelegationen har under året sammanställt utfallet av delegationens samtliga överprövade beslut för åren 2008–2010. Genomgången visar att delegationens beslut håller hög kvalitet och att domstolarna, om ändring skett, i de flesta fall endast gjort mindre justeringar. Regeringens beslut om koncentrationen av miljöprövningsdelegationen innebär för Stockholms del att Gotlands ärenden kommer att hanteras av Länsstyrelsen i Stockholm.

Under året fattades beslut om sju nya samt utvidgning av sex befintliga naturreservat. Det särskilda uppdraget om natur- och/eller kulturreservat på Lovö–Kärsö, med anledning av Förbifart Stockholm, fortsatte under året. Kvalitetssäkring av länets Natura2000-objekt slutfördes, förslag till förbättringar inom 206 av länets 235 Natura2000-områden redovisades och åtta bevarandeplaner fastställdes. Programmet "Ut-o-lek" utarbetades med syfte att utveckla lek-möjligheterna i naturreservat.

Bidragsgivningen inom LOVA och LONA hade ett högt ansökningstryck och det inkom ansökningar för belopp långt utöver tillgängliga ramar. Ett flertal informationsinsatser och kontakter med kommunerna medverkade till att ett nät av tömningsstationer och båtbottentvättar i skärgården växer fram. Bidrag gavs till lokala VA-projekt med syftet att utveckla VA-lösningar lämpliga för skärgården. Bidrag gavs även till strukturkalkning vilket minskar näringsläckaget från åkrar. Vårt mål att minst 30 procent av LONA-bidragen ska gå till projekt som lockar

nya besökargrupper ut i naturen uppnåddes, något som även bidrog till Länsstyrelsens integrationsarbete.

Återrapportering regleringsbrev

50. Länsstyrelserna ska svara för den regionala samordningen av arbetet med miljö kvalitetsmålen. Det innebär bl.a. att i bred förankring i länet utveckla regionala

åtgärdsprogram för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. Länsstyrelserna ska översiktligt redovisa insatser för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. Länsstyrelserna ska särskilt redovisa:

- Viktigare insatser inom de miljöpolitiskt prioriterade områdena: klimat, havsmiljö (i berörda län), biologisk mångfald samt giftfri miljö,
- viktigare insatser i arbetet med att andelen privatfinansierade åtgärder när det gäller efterbehandling av förorenade områden ska öka.

I detta arbete har det regionala miljömålsrådet varit ett effektivt forum för gemensamt engagemang. Länsstyrelsen samordnade även det regionala miljömålsarbetet genom en miljögrupp med chefer och handläggare från landstinget, kommunförbundet, Stockholms stad och Karolinska institutet. Utöver detta har vi fört dialoger med kommuner, näringsliv, organisationer och regionala myndigheter i olika konstellationer. Under året har vi främst samrått och diskuterat om åtgärdsprogram och åtgärder för länets fem prioriterade miljösmål:

- *Begränsad klimatpåverkan*: En klimat- och energistrategi för länet skickades ut på remiss och kommer att beslutas under 2012. Vi genomförde flera åtgärder, exempelvis fördelade vi cirka 33,6 miljoner kronor i bidrag till aktörer i länet samt verkade för utsläppsminskande åtgärder inom jordbrukssektorn och i arbetet med tillsyn.
- *Frisk luft*: Åtgärdsprogram för partiklar (PM 10) respektive kvävedioxid har utarbetats enligt uppdrag från regeringen och kommer att beslutas under 2012. Vi arbetade även med åtgärder som rörde dubbdäck.
- *Ingen övergödning*: Det finns etablerade samarbeten inom fyra avrinningsområden

och flertalet åtgärder genomfördes under året, till exempel strukturkalkning på åkermark och insatser avseende enskilda avlopp.

- *Ett rikt växt- och djurliv*: En samrådsgrupp har bildats och flertalet åtgärder har genomförts exempelvis inrättandet av naturreservat samt kartering och skötselinsatser för jätteträd i odlingslandskapet.
- *God bebyggd miljö*: Vi har informerat om miljömålen innebörd vid planändringen och vi har tagit fram kunskapsunderlag, bland annat en vägledning för fysisk planering och miljö kvalitetsnormer för vatten och påbörjat en regional bullerkarta som kommunerna kan använda i sin översiktsplanering. Vi har även påbörjat ett arbete med att identifiera vilka utredningar som behöver tas fram inför nästa länstransportplan vad gäller miljö- och naturvärden.

Vidare anordnades en regional miljömålsdag med kommunförbundet, landstinget och Karolinska institutet i syfte att driva på åtgärdsarbetet för länets prioriterade miljösmål. Cirka 100 personer deltog. Vi informerade också om miljömålen under ett tvådagarsutbyte om planerings- och miljöfrågor med deltagare från de baltiska länderna samt på flera olika sammankomster med länets kommunala miljöchefer, länets kommunala miljöstrateger och för studenter på Stockholms universitet. Vid träffar med länsstyrelserna i Mälardalen har erfarenhetsutbyte om miljömålsuppföljning skett.

I enlighet med Naturvårdsverkets riktlinjer följde vi upp och uppdaterade de länsstyrelsegemensamma indikatorerna på webbplatsen "Miljömålsportalen". Förra årets miljömålsuppföljning sammanställdes i rapporten "Saldo 2010" som distribuerades till länets skolor och kommuner. Vi bidrog även med regional rapportering till den fördjupade utvärderingen av miljömålen samt till Naturvårdsverkets förslag till preciserings- och miljömålsberedningens förslag till etappmål. Under året publicerade vi också rapporter om klimat, övergödning, gift, limniska miljöer, biologisk mångfald, och bebyggda miljöer. Vi tog även fram en sammanställning över offentliga medel som aktörer i länet kan söka för att genomföra projekt som syftar till ett förbättrat miljö tillstånd.

Länsstyrelserna ska särskilt redovisa:

– Viktigare insatser inom de miljöpolitiskt prioriterade områdena: klimat, havsmiljö (i berörda län), biologisk mångfald samt giftfri miljö,

Klimat

Vi uppdaterade en klimat- och energistrategi för länet som inkluderar regionala miljömål för miljömålet "Begränsad klimatpåverkan" och inriktningar för arbete med åtgärder i länet. Strategin förankrades genom hearingar, samråd med det regionala miljömålsrådet samt genom remissutskick. Beslut om strategin kommer att fattas under 2012. Vi administrerade medel för minskad klimatpåverkan. Det rörde sig om en miljon kronor för energiomställning till kommuner, företag och andra aktörer i länet, cirka 5,5 miljoner kronor i stöd till jordbruksföretag för minskad klimatpåverkan och medel för solceller och för installation av solfångare.

Vi arbetade för minskade klimatutsläpp från jordbrukssektorn genom att bidra med finansiering till ett regionalt samverkansprojekt kallat "BioGas Öst". Tillsammans med Länsstyrelsen i Uppsala län tog vi fram en handlingsplan och höll seminarier om potentialen för biogasproduktion på landsbygden. Vi har även arbetat med energieffektivisering vid tillsyn av våra egna tillsynsobjekt.

Havsmiljö

Vi verkade för minskad övergödning genom att fortsätta miljömålsprojektet "Verktyg för en renare Östersjö". Det är ett gemensamt åtagande mellan kommuner, kommunala avloppsbolag, LRF, lantbrukare och ideella organisationer med syfte att genomföra effektiva åtgärder inom fyra avrinningsområden. Under året genomfördes markkartering för att identifiera var insatser ska sättas in, strukturräkning på åkermark samt insatser avseende enskilda avlopp. Därtill fördelades cirka nio miljoner kronor i LOVA-medel varav en fjärdedel till VA-projekt, cirka 40 procent till jordbruksrelaterade projekt, cirka 15 procent till latrintömningsstationer och en femtedel till båtbottentvättar.

Vi ansökte om medel från havsmiljöanslaget (tillsammans med Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Upplandsstiftelsen och Sportfiskarna) för fiskevårdsåtgärder inriktat på ostkustens rovfiskebestånd. Därtill intervjuades fiskare för att

kartlägga vilken potential som finns i att få tillstånd en hållbar fiskemarknad i länet.

Flera kunskapsunderlag om hav och kust togs fram genom att vi inventerade vegetation, fisk samt viss annan fauna vid kusten och i skärgården samt uppdaterade kunskapsläget om dammanläggningar som reglerar vattensystem.

Vi handlade ärenden som rör kust och hav, bland annat granskning av kommunala beslut om strandskyddsdispenser respektive prövning av cirka 150–200 vattenverksamhetsärenden.

Biologisk mångfald

Vi arbetade med skydd och skötsel av skyddade områden och beslutade om 13 naturreservat.

Ett naturvårdsavtal tecknades och åtta bevarandeplaner för Natura 2000-områden fastställdes. Vidare genomfördes skötselåtgärder i skyddade områdena och ett program för förvaltning av skyddade områden (Värna Vårda Visa) fastställdes.

Under året fördelades medel som bidrar till biologisk mångfald. Vi fördelade och betalade ut cirka 31 miljoner kronor i miljöersättning till länets lantbrukare för betesmarker, slåtterängar och vallodling och cirka 6,4 miljoner kronor till kommuner för sammanlagt 31 lokala naturvårdsprojekt (LONA).

Insatser för rovdjur och hotade arter utfördes genom åtgärder inom ett tjugotal av åtgärdsprogrammen för hotade arter samt genom att Viltförvaltningsdelegationen fastställde en förvaltningsplan för rovdjur. Vi verkade för att stärka den biologiska mångfalden vid infrastruktur och fysisk planering genom arbete med skydd av Lovön–Kärsön parallellt med tillkomsten av Förbifart Stockholm. Inventeringar påbörjades och samrådsmöten hölls. Vi tog även fram en vägledning för fysisk planering och miljö kvalitetsnormer för vatten. Vi anordnade tillsammans med forskare, landstinget och Stockholms stad seminarier om ett GIS-verktyg, kallat Matrix Green, som kan användas för att analysera ekologiska spridningssamband. Verktuget är utvecklat av Stockholm Resilience Centre och KTH.

Giftfri miljö

Vi har arbetat med prövning av ärenden, tillsyn och tillsynsvägledning. Miljöprövningsdelegationen prövade cirka 45 ansökningar om

ändring eller tillstånd för miljöfarliga verksamheter. Länsstyrelsen gjorde under året tillsyn av miljöfarlig verksamhet och Sevesotillsyn genom ett tiotal besök. Vi anordnade tillsynsvägledande seminarier riktade till främst kommuner inom ramen för ”Kemilänken” – ett samverkansforum med representanter från Länsstyrelsen, kommunerna och VA-verken.

Vi utvecklade information om kemikalier genom att tillsammans med Jönköpings och Västernorrlands län ta fram e-formulär och mallar för en ensad hantering av tillståndsansökningar som gäller hantering och överlåtelse av särskilt farliga kemiska produkter. Syftet är att underlätta för företagen och är ett första steg i att skapa en nationell databas. Därtill tog vi fram rapporter om metaller och miljögifter i sediment respektive avloppsslam.

Vi har även administrerat medel som bidrar till miljömålet ”Giftfri miljö”, cirka 16,8 miljoner kronor i miljöersättning till länets lantbrukare för ekologisk produktion, skyddszoner och miljöskyddsåtgärder. Därtill fördelade vi medel till ett tiotal projekt i länet som arbetar med närproducerad mat.

– viktigare insatser i arbetet med att andelen privatfinansierade åtgärder när det gäller efterbehandling av förorenade områden ska öka.

För att öka andelen privatfinansierade åtgärder genomförde vi nio branschinventeringar för nedlagda verksamheter och vi inventerade även privatfinansierade avfallsanläggningar i drift. Vi genomförde fyra ansvarutredningar av nedlagda verksamheter och begärde in sex markundersökningar från egna tillsynsobjekt. Under året vidtog två privata verksamhetsutövare saneringsåtgärder till följd av Länsstyrelsens arbete.

Vi anordnade två utbildningar och ett arbetsgruppsmöte för kommuner om ansvarutredningar, granskning av provtagningsrapporter samt om Naturvårdsverkets vägledningsmaterial. Projekt inom ”Miljösamverkan” om inventering av pågående miljöfarliga verksamheter slutfördes. Vi deltog tillsammans med länsstyrelserna i Mälardalen i en mäklarmässa för aktörer i fastighetsbranschen för att öka andelen privatfinansierade åtgärder.

Vi har även gjort ett utskick till cirka 850 privata och kommunala fastighetsägare med information om att de har en fastighet som kan vara förorenad.

Utskicket var samtidigt en kvalitetssäkring av databasen. Dessutom gav vi råd till miljö/teknikkonsulter och mäklare som hade frågor om förorenad mark vid överlåtelse av fastigheter.

51. Länsstyrelsernas miljötillsynsarbete ska bidra till att miljö kvalitetsmålen nås och att

– uppkomsten av miljöskador motverkas. Arbetet med tillsynsvägledning ska bland annat ske genom regional miljösamverkan.

Länsstyrelsen har aktuell behovsutredning för miljöfarlig verksamhet och uppdaterade tillsynsplaner för miljöfarlig verksamhet, vattenverksamhet och Sevesoanläggningar. Vi har dock ingen samlad behovsutredning respektive tillsynsplan enligt miljötillsynsförordningen. Vi har därför startat ett projekt i syfte att ta fram en behovsutredning som visar tillsynsbehovet för hela myndigheten.

Länsstyrelsens tillsynsplan för 2011–2012 grundar sig på behovsutredning i vilken hänsyn har tagits till miljö kvalitetsmålen och respektive tillsynsobjekts miljöpåverkan. Tillsynen av miljöfarlig verksamhet omfattade under 2011 i huvudsak granskning av inkomna rapporter, tillsyn till följd av klagomål och ändrad verksamhet samt debitering av avgifter. Fokus under året var större komplexa miljöfarliga verksamheter med stor miljöpåverkan, skyddade naturområden och artskydd, gränsöverskridande avfallstransporter (GRÖT) samt efterbehandling av förorenade områden.

Länsstyrelsen prioriterade samråd inför tillståndsprocesser, hanteringen av beslut om betydande eller icke betydande miljöpåverkan, beslut om kontrollprogram av vattenverksamhet. I prövningssammanhang enligt miljöbalken hos mark- och miljödomstolen och mark- och miljööverdomstolen prioriterades yttranden i mål som gäller verksamheter av regional betydelse såsom större infrastrukturprojekt.

Förutom dessa områden initierades ett tillsynsprojekt som särskilt avser dammanläggningar enligt 11 kap. miljöbalken. Tillsynen genomfördes dels som en kartläggning av dammanläggningar och dels som en informationsinsats gentemot dammägare. Syftet var att ta fram ett underlagsmaterial om dammanläggningars rättsstatus som kan användas i den operativa tillsynen. Det samlade underlaget om dammanläggningar i länet ska föras in i våra

system vilket bedöms leda till effektivare handläggning i framtiden.

Skyddade naturområden

När det gäller tillsynen inom skyddade naturområden bedrevs insatserna främst av naturbevakare, antingen personer utsedda av Länsstyrelsen eller av annan förvaltare. I uppdraget ingår bland annat att anmäla överträdelser till Länsstyrelsen eller polisen. För att stärka rollen arrangerade Länsstyrelsen ett samverkansmöte under hösten för länets naturbevakare. Länsstyrelsen inspekterade naturområden, med fokus på skötselverksamheten. Antalet anmälningsärenden enligt 12 kap. 6 § miljöbalken har varit relativt konstant de senaste åren. Under året gällde dessa främst nedläggning av kablar för att ersätta luftledningar. Den föreskrivna handläggningstiden, sex veckor från anmälan, har i stort sett kunnat hållas.

När det gäller tillsynen inom artskyddsområdet medverkade Länsstyrelsen bland annat vid en mäsia för zoobutikernas branschorganisation Zoorf i oktober. Vi medverkade också i utarbetandet av nationella informationsmaterial.

Gränsöverskridande avfallstransporter

Under året deltog Länsstyrelsen aktivt i arbetet med att ta fram en nationell handlingsplan för gränsöverskridande avfallstransporter (GRÖT). Vi deltog även i referensgruppen och styrgruppen i utredningen rörande koncentration av GRÖT.

Länsstyrelsens operativa tillsyn avseende GRÖT inriktades under året på inspektioner av utgående containrar med begagnade varor och avfall i samarbete med Tullverket. Speciellt containrar med misstänkt innehåll av avfall till Afrika inspekterades. Arbetet ledde till fem exportförbud och en åtalsanmälan (freon i klimat-anläggning). Under hösten rapporterades det om en ökad mängd illegala transporter av bilbatterier till Baltikum. Mot bakgrund av det besöktes vi av inspektörer från Estland som förevisades hur Länsstyrelsen arbetar med inspektioner i hamnar. Länsstyrelsen deltog under året i den regionala samverkan med Tullverket, polisen, Arbetsmiljöverket och Kustbevakningen vid kontroll av avfallstransporter med färjor till Baltikum och Polen. Inget illegalt avfall upptäcktes dock vid dessa inspektioner.

För att öka kunskapen hos exportörer anordnade vi tillsammans med miljöförvaltningarna i Stockholm och Botkyrka ett möte med exportörer av begagnade varor och avfall där bland annat frågor som lagstiftning, hur varor ska förpackas och vad som gäller för vissa varutyper (kylskåp och elektronisk utrustning) gicks igenom. Vi föreläste även under året om gränsöverskridande avfallstransporter vid polisens interna utbildning i syfte att förbättra kommunikationen och samsynen mellan Länsstyrelsen och polisen och därmed bättre kunna stödja varandra i tillsynsarbetet.

Efterbehandling av förorenade områden

Arbetet med att inventera förorenade områden har i stort sett genomförts enligt plan. Under 2011 pågick arbete inom nio branschinventeringar (nedlagda verksamheter). Fyra ansvarsutredningar avseende förorenade områden genomfördes. Länsstyrelsens projekt för inventering och riskklassning av pågående miljöfarliga verksamheter, där Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet, har följts upp beträffande de högst prioriterade objekten med krav på utredningar med mera. Under året fortsatte vi inventeringen av de avfallsanläggningar i drift där vi har tillsynsansvar.

En tvådagarsutbildning om genomförande av ansvarsutredningar hölls under året för länets kommuner. Vidare genomfördes en utbildning i tre delar om Naturvårdsverkets vägledningsmaterial för kommunerna. Utbildningen omfattade granskning av provtagningsrapporter och riskbedömningar samt en workshop med praktikfall. Ett arbetsgruppsmöte anordnades för kommunerna i tillsynsvägledning samt övrig information och erfarenhetsutbyte om förorenade områden. Tillsynsvägledning genomfördes via informationsutskick och genom råd och stöd, både övergripande och i enskilda ärenden.

Länsstyrelsen har fortlöpande kontakt och samarbete med andra handläggare och inventare på andra länsstyrelser, särskilt i Mälardalsregionen (Uppsala, Västmanlands, Södermanlands, Örebro och Gotlands län). I samarbete med Mälardalsregionen anordnades en tillsynsvägledningsdag om förorenade områden. Under dagen behandlades bland annat lagstiftning och problematik kring bergvärmeborrning. Tillsammans med Mälardalsregionen har Länsstyrelsen även medverkat på en mäklarmäsia med ett särskilt framtaget informationsmaterial. Syftet var att öka

kunskapen om förorenade områden och ansvarsfrågan vid fastighetsöverlåtelser. Informationen riktades till aktörer på fastighetsmarknaden såsom fastighetsmäklare med flera.

Länsstyrelsen ska särskilt redovisa:

– Tillsynsområden inom vilka den operativa tillsynen och tillsynsvägledningen kan utvecklas och förbättras,

Länsstyrelsen bedömer att den operativa tillsynen kan utvecklas och förbättras genom behovsutredning och genom att uppdatera tillsynsplanen. När det gäller tillsynsvägledningen skulle denna bättre kunna anpassas efter kommunernas behov och förutsättningar. Syftet med detta skulle vara att få en likvärdig hantering och bedömning i kommunerna. Dessutom bedömer vi att det finns utvecklings- och förbättringspotential inom nedanstående områden.

Egeninitierad tillsyn av miljöfarlig verksamhet och täkter

Länsstyrelsen påbörjade under året en utveckling av arbetssätt rörande miljörapporter som kan underlätta och förbättra rapporteringen och granskningen för såväl verksamhetsutövare som tillsynsmyndighet. Beträffande täktillsynen ser vi att det finns förbättringspotential till en effektivare rapportering och uppföljning.

Egeninitierad tillsyn av vattenverksamhet

Den operativa tillsynen av vattenverksamhet kan förbättras genom exempelvis informationskampanjer. Länsstyrelsen bedömer att informationen som lämnas i förebyggande syfte bidrar till störst miljönytta, exempelvis de "dikesrensningsdagar" som under året genomfördes. Länsstyrelsen konstaterar ökande svårigheter att hinna med tillsynen med anledning av klagomål. Ärendena är ofta komplexa och kräver en stor utredningsinsats innan beslut kan fattas. Erfarenhet från överprövning av Länsstyrelsens tillsynsbeslut visar att mark- och miljödomstolen ibland kräver omfattande utredningar av tillsynsärendena i form av tillsynsbesök, fotodokumentation, kommunicering av handlingar och expertbedömningar för att inte ärenden ska återförvisas för vidare handläggning.

Tillsyn inom vattenskyddsområden

Tillsynen av länets vattenskyddsområden (cirka 90 stycken) ska effektiviseras och utvecklas. Bland annat överväger Länsstyrelsen att genomföra kampanjer i samband med tillsyn av olika verksamheter såsom avlopp, dagvatten med mera inom skyddsområdena. Även utmärkning och skyltning av vattenskyddsområdena kan förbättras.

Tillsyn av gränsöverskridande avfallstransporter (GRÖT)

Länsstyrelsen konstaterar att arbetet med gränsöverskridande avfallstransporter är komplext och att arbetsinsatsen på området bedöms öka. Tillsynsarbetet involverar flera samverkande myndigheter vilka också utökade sin tillsyn på avfallstransporter. Att utveckla och fastställa rutiner för arbetet och samverkansgrupperna är av stor vikt.

Samverkan och uppföljning

Länsstyrelsen avser förbättra och utveckla samverkan med andra länsstyrelser. Det pågår bland annat diskussioner med Länsstyrelsen i Södermanlands län om utökat samarbete. Detta kan även bidra till att finna bra ämnen och teman till seminarier och möten med andra myndigheter och aktörer.

När det gäller uppföljning överväger vi möjligheter att utveckla uppföljning av kommunernas operativa tillsyn, å ena sidan genom att välja ut lämpliga områden för uppföljning, å andra sidan genom att följa upp hur utvalda kommuner arbetar med frågan som helhet. Under året påbörjades även en diskussion om att följa upp anläggningar som omfattas av IED-direktivet.

samt

– årsberättelsen från Miljösamverkan Sverige och respektive regional

Miljösamverkan i de län där sådana projekt finns.

Miljösamverkan Sverige

Miljösamverkan Sverige är ett samverkansorgan kring tillsyn och tillsynsvägledning inom miljöbalksområdet mellan Sveriges länsstyrelser, Naturvårdsverket och Socialstyrelsen. Samarbetet ska öka samsynen mellan länsstyrelserna

och ge en mer enhetlig hantering i tillsynsfrågor samt stödja länsstyrelserna både i deras roll som tillsynsvägledare och som operativ tillsynsmyndighet.

Miljösamverkan Sverige arbetade under 2011 med sammanlagt sju olika projekt. Två projektledare, 33 länsstyrelsemedarbetare från 16 olika län, två personer från Naturvårdsverket samt en representant från vardera Generalläkaren, Ljungby kommun, Vattenmyndigheten Bottenhavet respektive Vattenmyndigheten Bottenviken har deltagit i de olika projektgrupperna. Projektgrupperna arbetar aktivt på en intern webbaserad grupparbetsplats. Projektrapporter finns tillgängliga på www.miljosamverkansverige.se. Den samlade kostnaden för 2011 års verksamhet har preliminärt uppgått till 2,1 miljoner kr.

Projekt som avslutades 2011

Förbränning – tillsyn

Projektet har tagit fram ett handläggarstöd med syfte att ge samsyn och hjälp vid tillsyn av stora förbränningsanläggningar och anläggningar som förbränner avfall.

Länsstyrelserna och skyddet av människors hälsa

Projektet har tydliggjort hur länsstyrelserna medverkar till skyddet av människors hälsa och hur länsstyrelserna arbetar med tillsynsvägledning inom området.

Optimal tillsynsplan

Projektet har tagit fram en rubrikmall för länsstyrelsernas tillsynsplan, ett skelett till tillsynsplan med förklarande text. Rubrikmallen är uppbyggd kring länsstyrelsernas gemensamma verksamhetsstruktur (VÄS). Denna struktur valdes för att länsstyrelserna lättare ska kunna göra uppföljningar av tid och kostnad och göra avvägningar mellan olika tillsynsområden. Den valda strukturen möjliggör också jämförelser mellan länen.

Tillsynsutbildning

Att bedriva en effektiv miljötillsyn är en viktig utmaning inför framtiden. Miljösamverkan Sverige har tagit fram ett koncept för en nationell tillsynsutbildning och genomfört en pilotutbildning för 40 deltagare under september 2011. Pilotutbildningen utvärderades och utbildningskonceptet justerades därefter.

Projekt som startade 2011

Samsyn i hantering av 12:6 samråd

Syftet med projektet är att på sikt åstadkomma en mer likriktad och effektiv hantering av 12:6 samråd inom länsstyrelserna genom att ta fram ett handläggarstöd. Detta sker delvis i samverkan med det länsstyrelsegemensamma P4-projektet med e-hantering av samrådsanmälان.

Tillsyn MKN vatten

Ett övergripande mål för projektet är att i vissa delar tydliggöra för tillsynsmyndigheterna hur de kan agera för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska uppnås, vilka möjligheter och skyldigheter de har och vilka begränsningar som finns.

Vattenkraft egenkontroll/recipientkontroll

Projektets syfte är att skapa gemensamma utgångspunkter för en väl fungerande egenkontroll för vattenkraft. Det är viktigt att belysa kopplingen mellan verksamheters påverkan och en skäligen övervakningsinsats. Ett vägledningsdokument kommer att ge en tydlighet gentemot verksamhetsutövarna om vad som krävs inom ramen för egenkontrollen och en möjlighet för tillsynsmyndigheterna (i regel länsstyrelserna) att vid tillsyn ställa likvärdiga krav.

Miljösamverkan Stockholms län

Den regionala miljösamverkan bedrivs i länet via Miljösamverkan Stockholms län (MSL), som är ett samarbete mellan Länsstyrelsen, länets kommuner, och Kommunförbundet Stockholms län (KSL). MSL är en del av Länsstyrelsens tillsynsvägledningsuppdrag. MSL samverkar med övriga miljösamverkansorganisationer, dels för erfarenhetsutbyte och dels för att undvika dubbelarbete.

MSL bedrev under 2011 flera samverkansprojekt, ett av dessa som särskilt kan nämnas är tvådagarsutbildningen "Kommunikation och bemötande i tillsynen" för inspektörer i länet. Målet med utbildningen var att utveckla tillsynen och att kombinera inspektion med inspiration för ökad regelefterlevnad hos verksamhetsutövarna. Hittills har 220 inspektörer – flertalet från kommunerna men även Länsstyrelsen – deltagit i utbildningen. (Mer finns att läsa i MSL:s verksamhetsberättelse).

Miljösamverkan Stockholms län samarbetar sedan tidigare med Hälso skydds nätverket för hälso skyddsinspektörer. Detta samarbete fort-

satte under året. Nätverket ska i första hand göra olika vägledningsinsatser, men också erbjuda inspektörer från olika delar av länet tillfälle att träffas och utbyta erfarenheter av det fortsatta arbetet med att främja människors hälsa. År 2011 arrangerades två seminarier, ett om gränsdragning vid tillsyn på hälso- och sjukvårdslokaler och ett om buller i skolor och förskolor där särskilt barnens perspektiv belystes. Satsningen på barn fortsätter under 2012 med bland annat ytterligare seminarium med fokus på barnens hälsa.

Ett av de större hälsoproblemen i regionen är buller från olika källor. Bullernätverket, som finns i länet för att sprida kunskap och erfarenheter om buller, påbörjade under året ett projekt som syftar till att sammanställa länets befintliga bullerkartläggningar till en regional bullerkarta för Stockholms län. Kartan kommer att presenteras i mars 2012. Under 2011 startades ett nyhetsbrev om buller. Två seminarier anordnades, ett om trafikbuller och ett om ljudkvalitet i rekreationsområden.

52. Länsstyrelserna ska efter samråd med kommunerna bidra till genomförandet av Naturvårdsverkets vägledningsplan. Länsstyrelserna ska redovisa hur länsstyrelsernas arbete har bedrivits.

Under året följdes planen för tillsynsvägledning för åren 2009–2012. Detta innebär att tillsynsvägledning gentemot kommunerna bedrivits i nätverket Miljösamverkan i Stockholms län (MSL), genom utbildningar och handläggarträffar samt övriga informationsinsatser. Via två årliga träffar med kommunernas miljöchefer får Länsstyrelsen återkoppling kring behovet av tillsynsvägledningen i kommunerna samt hur denna kan förbättras. Nedan följer en redovisning av viktigare genomförda vägledningsinsatser under 2011. Rubriksättningen är densamma som Naturvårdsverket tillämpar i sin ”Plan för tillsynsvägledning 2010–2012”.

Generella frågor om tillsyn och egenkontroll

Vid nya eller uppdaterade ansökningar från kommunerna angående övertagande av tillsyn gör Länsstyrelsen en genomgång av kommunens resurser, planering och organisation av tillsynen. Under året har Haninge och Värmdö kommun tagit över tillsynen.

Kemiska produkter

Inom ramen för ”Kemilänken” genomförde Länsstyrelsen tillsynsvägledning avseende kemiska produkters miljöpåverkan, detta via samråd med kommuner och VA-verk i länet samt genom kunskapsförmedlande åtgärder. Vi anordnar två seminarier per år med kommuner (främst miljökontor) som primärmålgrupp och företag som sekundärmålgrupp. I maj handlade seminariet om ansvarsfördelningen mellan myndigheter och kommun vid brand och kemikalieolyckor. I november genomfördes ett seminarium som belyste kopplingen mellan kemikalietillsyn enligt miljöbalken och gällande miljö kvalitetsnormer för vatten.

En workshop om miljö kvalitetsnormer för vatten och dess koppling till 9, 10 och 11 kap. miljöbalken har genomförts i samarbete med Vattensekretariatet och länsstyrelserna inom vattendistriktet (Uppsala, Västmanlands, Örebro och Södermanlands län). Syftet var att förbättra handläggningen inom tillsyns- och prövningsärenden gällande miljö kvalitetsnormerna.

Reviderat ramdirektiv för avfall

De nya avfallsreglerna var en av huvudpunkterna på Länsstyrelsens tillsynsvägledningsdag i april 2011. Presentationen tog upp avfallsdirektivet, avfallsdefinitionen, lag om nedskräpning, förslag till ändringar i avfallsreglerna samt kopplingen mellan regler för kemikalier och avfall. Representer från 20 kommuner deltog. Länsstyrelsen informerade under året länets miljökontor om de nya avfallsreglerna via ett nyhetsbrev.

Kampanj om enskilda avlopp

14 av länets kommuner deltog i Naturvårdsverkets kampanj om enskilda avlopp. Det resulterade i ytterligare förfrågningar från allmänhet och kommuner om information och tillsynsvägledning från Länsstyrelsen om enskilda avlopp. Kontakterna skedde löpande via telefon och e-post. I samverkan med branschen arrangerade Länsstyrelsen också ett teknikseminarium om markbaserade avloppslösningar.

Tillämpning av miljö kvalitetsnormer i tillsynen

Länsstyrelsen arbetade under året med att ta fram nya åtgärdsprogram för partiklar PM10 och kväveoxider i utomhusluften. I samband med detta informerades kommundirektörerna i samt-

liga 26 kommuner i länet om arbetet. Förslag till nya åtgärdsprogram väntas vara klara under våren 2012 och kommer då att skickas ut på remiss i länet.

Strandskydd

Länsstyrelsen deltar i styrgruppen för arbetet med att revidera Naturvårdsverkets befintliga handbok om strandskydd. Länsstyrelsens tillsyn över strandskyddet sker främst inom ramen för den statliga kontrollen av kommunala strandskyddsdispenser. Sedan de nya strandskyddsbestämmelserna infördes 2009 har Länsstyrelsen kontinuerligt arbetat för att höja kompetensen i kommunerna om strandskyddets syften och förståelsen för hur särskilda skäl för dispens ska tillämpas. Även i kontakten med enskilda läggs stor möda på att nå förståelse för bestämmelserna. Förändringarna i lagstiftningen har lett till en ökad förståelse för lagstiftningen och ökad tydlighet i kommunernas beslut.

Nationellt tillsynsprojekt om gränsöverskridande transporter (GRÖT)

Genomförandet av den så kallade Uppströmskampanjen har av Naturvårdsverket flyttats fram till våren 2012. Länsstyrelsen påbörjade under året arbetet med bland annat informations-spridning om projektet via Länsstyrelsens webbplats. Länsstyrelsen har deltagit i arbetet med att ta fram en nationell handlingsplan för GRÖT-arbetet och ingår i projektarbetsgruppen och styrgruppen.

54. Länsstyrelserna ska fortsätta arbetet med biologisk mångfald och naturvård när det gäller bl.a. områdesskydd, restaurering, förvaltning och samhällsplanering. Länsstyrelserna ska särskilt:

- Skydda värdefulla naturområden enligt miljö kvalitetsmålen. Bevarande av skogar är högt prioriterat och ska ske med utgångspunkt i strategierna för formellt skydd av skog,
- förvalta skyddade områden väl, fortsätta arbetet med artbevarande, genomförandet av rovdjurspolitiken och främjandet av friluftslivet, samt
- se till att naturvårdsarbetet sker i god dialog med medborgare, företag och andra aktörer.

Länsstyrelserna ska vidare översiktligt redovisa viktigare insatser inom området. Länsstyrelserna ska särskilt redovisa hur arbetet med naturvårdsavtal för bevarande av skyddsvärda områden utvecklas.

Skydd av värdefulla naturområden enligt miljö kvalitetsmålen

Arbetet med skydd av värdefulla naturområden inom de av Länsstyrelsen prioriterade naturmiljöerna skogar, myrar, skärgård/marina miljöer samt tätortsnära natur fortsatte under året. Skydd av värdefulla skogar skedde enligt den regionala strategin. Totalt har Länsstyrelsen under 2011 beslutat om sju nya naturreservat, utvidgat sex reservat samt ingått ett naturvårdsavtal. De under året skyddade områdena har en total area om 403 hektar. Totalt har 21 avtal om ersättning för områdesskydd ingåtts i länet under 2011, omfattande drygt 38 miljoner kronor.

Figur 4: Naturreservat, kulturresevat och nationalparker i Stockholms län (inklusive kommunala resevat)

År	2009	2010	2011
Antal NP, NR, KR	262	271	278
Varav kommunala	65	73	74
Total area (land+vatten) ha	122 594	124 707	125 106

I många reservatsärenden är markägarersättningarna klara, men det formella beslutet återstår. Vid årets utgång fanns cirka 30 reservatsärenden där ersättningsfrågan var löst. I syfte att minska balanserna har Länsstyrelsen under det senaste året prioriterat att slutföra påbörjade ärenden framför att initiera nya. Somliga reservatsärenden är komplexa och tar lång tid att slutföra, bland annat avseende markägarförhandlingar. Vi bedömer att det kommer att dröja ett par år innan balanserna minskat till en mer acceptabel nivå.

År 2011 fastställdes åtta bevarandeplaner för Natura 2000-områden, vilket innebär att 213 av länets 235 Natura 2000-områden nu har en bevarandeplan. I oktober slutförde vi regeringsuppdrag 24 från 2008 (kvalitetssäkring av Natura 2000-objekt) och redovisade förslag på kvalitetsförbättringar som gäller yttergränser, naturtyper och arter inom 206 av Natura 2000-områden.

Den samverkansplan för BSPA-området Stora Nassa–Svenska Högarna (BSPA: Baltic Sea Protected Area) som utarbetades i nära samarbete med berörda markägare, kommuner och andra intressenter fastställdes i februari 2011. Projektet utgjorde en del av ett nationellt pilotprojekt initierat av Naturvårdsverket. Under året fortskred projektet i enlighet med planen, främst

genom fortsatt dialog med markägare och intressenter.

Arbetet med översyn av det utvidgade strand-skyddet tog form när Naturvårdsverkets färdig-ställt sin vägledning. På grund av dess omfattning och komplexitet i länet väntas projektet pågå fram till och med 2014 (en projektplan har tagits fram under året). En dialog med kom-munerna har inletts, dels genom information till kommunledningarna, dels genom ett startmöte med kommunerna för att diskutera projektets genomförande.

Förvaltning av skyddade områden, artbevarande rovdjursförvaltning samt främjandet av friluftslivet

Länsstyrelsen fastställde programmet "Värna Vårda Visa – ett program för bättre förvaltning och nyttjande av skyddade naturområden i Stockholms län 2012–2021" enligt uppdrag 63 i regleringsbrevet för 2010. Programmet speglar de behov och prioriteringar som Länsstyrelsen har identifierat för att bidra till att nå målen i den nationella naturvårds- och friluftspolitiken, sam-tidigt som lokala och regionala förutsättningar tas tillvara. Programmet togs fram efter samråd med kommuner, organisationer, stiftelser med flera aktörer i Stockholms län.

Värna Vårda Visa-programmets viktigaste del är en handlingsplan med prioriteringar, mål och åtgärder för fortsatt skötsel av skyddade natur-områden i länet. Länsstyrelsen ser programmet vara av strategisk betydelse för det viktiga uppdraget att förvalta skyddade naturområden så att natur- och kulturmiljövärden samt friluftsliv värnas och utvecklas. Naturområdena ska göras tillgängliga och attraktiva och olika gruppers särskilda behov ska uppmärksammas. Arbetet innefattar dialog och samråd med lokala mark-ägare, brukare, ideella organisationer och andra berörda. Verksamheten ska ta tillvara möjlig-heten till landsbygdsutveckling, turism och rekreation inom skyddade naturområden på ett sådant sätt att områdenas värden inte hotas.

Vid slutet av 2011 var Länsstyrelsen förvaltare/ekonomiskt ansvarig för naturvårds-förvaltningen av Ängsö nationalpark och 133 naturreservat, därtill Natura 2000-områden som inte är skyddade på annat sätt, naturminnen och djurskyddsområden. Vi beviljades bidrag från Naturvårdsverket för skötseln av skyddade områden.

Figur 5: Anslag per område från Naturvårdsverket (schablonfördelning)

År	2009	2010	2011
Antal områden (statliga NR, NP)	196	197	203
Anslag till skötsel (tusen kronor)	12 010	11 780	11 482
Kronor per område	61 275	59 797	56 562

Kommentar: Tabellen visar utvecklingen av anslaget per statligt skyddat område. I realiteten sköts fler områden, bl.a. Natura 2000-områden, via anslaget. Samtidigt ingår i tabellen 69 områden som förvaltas och helt finansieras av annan förvaltare (kommun, Skärgårdsstiftelsen m.m.). Siffrorna ger dock en bild av trenden.

Utöver den löpande skötseln genomförde vi under 2011 särskilda satsningar på fortsatt restaurering av strandängar i tre naturreservat med syfte att gynna fågellivet och floran samt återskapa kulturhistoriskt intressanta miljöer. Vi arbetade också med åtgärder för jätteträd i odlingslandskapet, främst i ekmiljöer, eftersom dessa är viktiga för den biologiska mångfalden. Även gränsmarkering av skyddade områden (cirka 20 områden) genomfördes och relevant information publicerade på myndighetens hemsida.

Under året fastställdes programmet "Ut-o-lek" som föreslår särskilda åtgärder för barn i ett urval av naturreservaten i länet. Syftet är att stimulera barn till mer lek utomhus och att öka barnens intresse för naturen.

Betesdrift återinfördes på Villinge Boskapsö och projektering av ladugård för betesdjur skedde för Käringboda naturreservat med syftet att bevara skärgårdsmiljöer. Vi genomförde åtgärderna inom ramen för LIFE+-projektet GRACE, ett samarbete med länsstyrelserna i Blekinge, Halland och Västra Götaland

Länsstyrelsen genomförde åtgärder inom ett tjugotal av åtgärdsprogrammen för hotade arter. Vi prioriterade arbete med de fem åtgärds-program där vi har ett nationellt samordnings-ansvar. Under våren fastställdes åtgärdsprogram-met för den hotade fetörtsblåvingen, ett program som Länsstyrelsen ansvarade för. Vidare inriktades arbetet mot biotopvårdande insatser för två starkt hotade fjärilsarter – asknät- och mnemosynefjäril. Arbetet med skyddsvärda träd fortsatte. Tre kommuner inventerades 2011 vilket innebär att 20 av länets 26 kommuner nu är inventerade. Totalt har mer än 24 000 träd registrerats.

Inom verksamheten med bidrag för lokala naturvårdsprojekt – LONA – avslutades 40 projekt under året. Samtliga 165 projekt från tidigare LONA-period (2004–2006) är nu avslutade. Under 2011 beviljades 31 projekt bidrag om totalt 6,4 miljoner kronor, varav 2,8 miljoner kronor var återförda medel från ej genomförda projekt från perioden 2004–2006. När det gäller projekten som beviljades bidrag 2010 har sex projekt avslutats medan 36 projekt pågår.

När det gäller rovdjursförvaltningen har närmare hälften av länets kommuner haft stationär förekomst eller regelbundna besök av lodjur och vi har haft 8–10 föryngringar i länet. Ett vargrevir har sedan 2010 varit etablerat mellan Åkersberga och Norrtälje. Sammantaget har detta medfört arbetsinsatser med inventering, information, förebyggande arbete, besiktning och ersättning vid angrepp orsakade av rovdjur. Under året antogs en förvaltningsplan för stora rovdjur av viltförvaltningsdelegationen. Planen är ett policydokument som ska gälla under åren 2011–2015. Avsikten är att skapa en förutsägbar förvaltning med mål för rovdjursbestånden samt strategier, riktlinjer, åtgärder och rutiner för rovdjursförvaltningen. Under hösten 2011 tog Länsstyrelsen fram en fördjupad kommunikationsplan för rovdjursförvaltningen. Länsstyrelsen redovisade i oktober, på regeringens uppdrag, lämpliga revir för utsättning av vargvalpar samt två områden för utsättning av vuxen varg. Områdena har beslutats av viltförvaltningsdelegationen.

Naturvårdsarbete för god dialog

Samrådsgruppen för naturvård fortsatte sin verksamhet under 2011. Det är ett forum för dialog och samverkan inom naturvårdsarbetet i länet som initierades 2010. Under året behandlade gruppen allemansrätten, tätortsnära natur, de gröna kilarna och det regionala Värna Vårda Visa-programmet.

I arbetet med skydd av Lovön–Kärsön genomförde Länsstyrelsen en särskild satsning på delaktighet och kvalitativ information om det pågående arbetet. Antalet berörda var många och för att upprätthålla en bra dialog med medborgarna och andra intressenter hölls ett informationsmöte. Dessutom gavs tre nyhetsbrev ut.

Samrådsgrupper som finns för vissa skyddade områden, till exempel Angarnssjöängens naturreservat, fortsatte att verka under året. Löpande samråd skedde med andra förvaltarorganisa-

tioner, till exempel Skärgårdsstiftelsen och Tyrestastiftelsen, liksom med kommunerna. Under 2011 genomförde Länsstyrelsen också den årliga kommunekologkonferensen i samarbete med Nykvarns kommun.

Redovisning om hur arbetet med naturvårdsavtal utvecklas

Under året ingick Länsstyrelsen ett naturvårdsavtal för ett naturskogsområde i Värmdö kommun. Totalt har nu Länsstyrelsen ingått två naturvårdsavtal. Orsaken till det begränsade antalet är bland annat att Länsstyrelsen prioriterat arbete med pågående ärenden, och att dessa från början var inriktade på naturreservatsbildning. Där det varit lämpligt har Länsstyrelsen aktualiserat möjligheten till naturvårdsavtal, vilket resulterat i att ett tidigare föreslaget naturreservat omvandlats till ovan nämnda naturvårdsavtal.

57. Länsstyrelserna i Stockholms, Skåne och Västra Götalands län ska fortsätta genomförandet av skyddet av tätortsnära natur i enlighet med de program som utarbetades för detta på regeringens uppdrag (regeringsbeslut nr I 3, dnr M2002/2284/Na) med ambitionen att programmen ska vara genomförda 2015. Länsstyrelserna ska redovisa insatser och resultat för 2011.

Under 2011 beslutade Länsstyrelsen om att bilda ett naturreservat (Kolartorp) som ingår i programmet för skydd av tätortsnära natur. Inga kommunala reservat har tillkommit under året. Det innebär att det nu beslutats om 35 naturreservat av de totalt 71 områden som ingår i programmet. Av dessa beslut är 30 kommunala medan fem beslut är tagna av Länsstyrelsen. De beslutade reservaten har en sammanlagd landarea på cirka 8 000 hektar och berör 19 kommuner.

Vid slutet av 2011 arbetade Länsstyrelsen med reservatsbildning inom fem av programmets områden (Bogesund, Lindholmen, Lovön–Kärsön, Stickligsberg samt Täby Prästgård–Skogberga). Tack vare särskilt anvisade medel för arbetet kunde Länsstyrelsen under året prioritera tätortsnära natur.

Arbetet med skydd av Lovön–Kärsön prioriterades särskilt högt för att löpa parallellt med tillkomsten av Förbifart Stockholm (tillkomsten av natur- eller kulturresevatet tas upp i regeringens tillåtighetsbeslut). Områdets storlek, de många

värdena samt det stora antalet aktörer som berörs gör arbetet särskilt omfattande. Flera inventeringar (rekreation, limnologi, ängs- och betesmarker, skogar, kulturhistorisk utredning) har genomförts eller håller på att genomföras. Samråd med berörda myndigheter, organisationer och privatpersoner har genomförts.

58. Länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands, Skåne, Jönköpings, Östergötlands, Uppsala och Västerbottens län ska, för de kommuner eller områden där det fastställts åtgärdsprogram med syfte att nå miljökvalitetsnormerna för luftkvalitet, redovisa i vilken grad åtgärderna har genomförts, vilken effekt åtgärderna bedöms ha haft på halterna samt om miljökvalitetsnormerna följs.

Resultat av tidigare åtgärdsprogram

Länsstyrelsen genomförde en enkät med frågor till aktörer som ansvarar för olika åtgärder i nuvarande åtgärdsprogram (från 2004). Utifrån de insamlade uppgifterna bedömer vi att vissa åtgärder vidtagits i linje med programmen, men att programmets samtliga 15 åtgärder inte kan anses genomförda. Däremot har ett antal andra åtgärder som bidrar till möjligheten att uppfylla miljökvalitetsnormerna för kväveoxider och PM10 genomförts.

Miljökvalitetsnormen för kvävedioxid och PM10 överskrids fortfarande och åtgärdsprogrammen har inte fullt ut haft avsedd effekt. Genomförda åtgärder har inte varit tillräckliga. Åtgärdsprogrammet är inte heller i balans med den ökade befolkningen i länet.

I tabellen nedan sammanfattas översiktligt effekten av de pågående och vidtagna åtgärderna i regionen. Åtgärderna beskrivs i texten nedan. Texter och tabeller har delvis hämtats i Rapport från SLB-analys (LVF 2011:17) beställd av Länsstyrelsen.

Figur 6: Översiktlig sammanfattning av pågående och vidtagna åtgärder.

Åtgärd	Effekt kväveoxider NO _x /NO ₂		Effekt PM10
	Utsläpp NO _x , %	Halt NO ₂ , %	Halt PM10 %
Trängselskatt, effekt i Sthlm innerstad	-13	-10	
Dubbdäcksförbud på Hornsgatan	-9 ¹⁾		-14– -25
Hastighetssänkningar	-3 ²⁾		-13– -18 ²⁾
Dammbindning	0	0	-20 – -35
Städning av gator	0	0	10–20 ³⁾
Sandning	0	0	?
Trädplantering	0	0	0

1) pga trafikminskning

2) gäller höga hastigheter på större vägar 3) Städfordon med effektiv vakuumenteknik utan borstar

Åtgärder som pågår eller vidtagits

Trängselskatt

Trängselskatter genomfördes som försök under första halvåret 2006 under namnet Stockholmsförsöket. Den permanenta trängselskatten infördes i augusti 2007. Trängselskatten har inneburit färre fordonspassager in till staden samt att en större del av fordonsflottan består av miljöbilar. Den totala trafiken i Stockholms innerstad minskade med drygt åtta procent under försöket och har sedan hållit sig på ungefär samma nivå. För hela länet vägs minskningen i Stockholms innerstad till stor del upp av en allmän ökning utanför staden. Trängselskatt ingick inte som åtgärd i de fastställda åtgärdsprogrammen.

Effekt på PM10: Utsläppen av PM10 beräknas ha minskat med tre procent i Stockholms innerstad. För hela Stockholms stad beräknades en ökning med två procent fram till 2008 jämfört med före införandet av försöken. En viss sänkning av PM10-halterna har observerats efter införandet, men det är inte säkerställt att sänkningen beror på trängselskatten. Den största delen av PM10-halterna kommer från vägdamms och påverkas mycket av de meteorologiska förhållandena och framförallt av vägbanans fuktighet, vilken varierar mellan åren. Den ökande andelen miljöbilar påverkar endast avgasutsläppen och inte vägdammet och därför är skillnaden i utsläpp mindre för PM10 än för kväveoxider.

Effekt på NO₂: Utsläppen av kväveoxider beräknas ha minskat med 13 procent i Stockholms innerstad. För hela Stockholms stad beräknades en minskning med åtta procent jämfört med före införandet av försöken.

Dubbdäckförbud på Hornsgatan

Sedan 1 januari 2010 är det förbjudet att köra med dubbdäck på Hornsgatan. Innan införandet genomfördes flera informationskampanjer för att få bilisterna att välja dubbfria vinterdäck. Efter förbudet använder cirka 30 procent av personbilarna dubbdäck på Hornsgatan och cirka 50 procent av fordonen på andra gator i innerstaden under vintersäsongen. Innan informationskampanjer och förbud var dubbdäckanvändningen 65–70 procent i hela staden. Förbudet innebar att trafiken på Hornsgatan minskade med cirka 25 procent under vinterdäckssäsongen och med 15 procent på årsbasis.

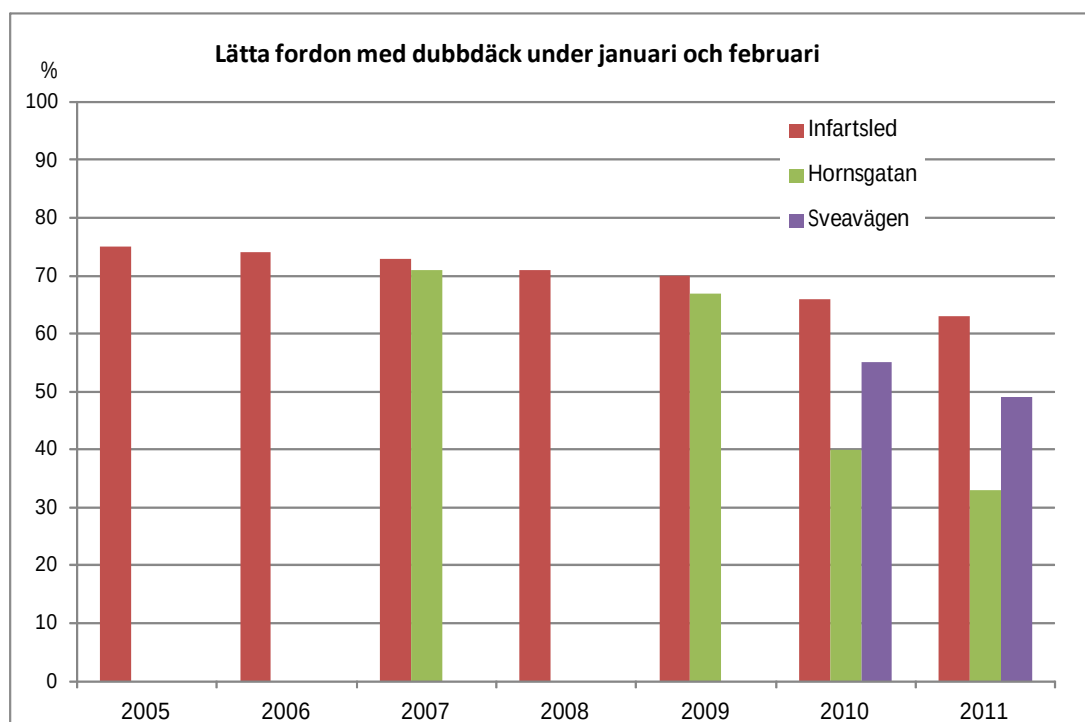
Dubbdäcksandelen på infartsleder minskade från cirka 75 procent till 70 procent under åren 2005 till 2009. Orsaken kan vara ökad uppmärksamhet på PM10-problematiken samt de senare årens annonskampanjer i Stockholmsområdet. Under vintern 2010, när dubbdäckförbudet infördes,

minskade dubbdäcksandelen ytterligare på infartsleder till cirka 66 procent under 2010 och cirka 63 procent under 2011. Innan förbudet var dubbdäcksandelen på Hornsgatan nästan lika hög som på infartslederna, men minskade kraftigt till cirka 40 procent under 2010 och cirka 33 procent under 2011 när förbudet infördes. Även på Sveavägen, som inte omfattas av förbudet, sågs en tydlig minskning av dubbdäckanvändningen i samband med att förbudet infördes. På Sveavägen var dubbdäcksandelen under 2010 cirka 55 procent och 2011 cirka 50 procent, se figur nedan.

Effekt på PM10: Utvärdering visade på att PM10-halterna på Hornsgatan under januari till maj har sjunkit med 14 procent och 25 procent för respektive 2010 och 2011. De olika värdena beror främst på att de olika meteorologiska förhållandena. Dubbdäckförbudet har främst haft lokal effekt, men beräkningar för Storstockholm visar att befolkningens exponering för PM10 har minskat med cirka tre 3 procent.

Effekt på NO₂: Minskningen av personbilstrafiken med 15 procent på Hornsgatan har lett till en minskning med nio procent av de totala kväveoxidutsläppen.

Figur 7: Dubbdäcksandel i Stockholms stad år 2005–2011.

Hastighetssänkningar

Hastighetssänkningar som åtgärd mot höga partikelhalter är främst effektivt längs stora infartsleder. Hastigheten har längs vissa av Trafikverkets sträckor sänkts med 20 km/h. Längs till exempel E18 i Danderyd och Täby finns även variabla hastigheter. Den verkliga hastighetssänkningen är betydligt mindre än den minskade skyltade hastigheten på testade sträckor.

Effekt på PM10: En sammanvägd analys av mätdata från E18 vid Danderyd sjukhus, Essingeleden vid Lilla Essingen samt i Södra länkens tunnel visar att emissionsfaktorn för PM10 skulle minska med cirka 70 mg/fordon-kilometer med en verklig hastighetssänkning på 10 km/h i intervallet 50-90 km/h. För E18 vid Danderyds sjukhus gjordes beräkning att en minskning av verklig hastighet med 10 respektive 20 km/h skulle leda till 13 procent respektive 18 procent lägre medelhalt under perioden från december 2008 till och med april 2010. Effekten av en hastighetssänkning är endast lokal längs de sträckor där hastigheten sänks. Hastighetssänkningar har störst effekt vid höga hastigheter på större vägar och motsvarande effekt kan inte tillgodoräknas på gator i städer och tätorter.

Effekt på NO₂: Lägre hastighet leder även till lägre kvävedioxidutsläpp. En verklig sänkning med 10 km/h skulle ge en minskning av emissionerna på en genomsnittlig motorväg med tre procent.

Olika beläggningstyper

Den beläggning som idag används på de hårt trafikerade gatorna och vägarna i länet är av hård typ för att minimera slitaget på vägarna. På vissa av Trafikverkets vägar har traditionell asfalt ersatts med bullerreducerande beläggning, bland annat längs E4/E20 vid Botkyrka. Längs E4 utanför Uppsala har betongbeläggning används.

Effekt på PM10: Flera studier har visat att den asfalt som används på hårt trafikerade gator och vägar idag ger upphov till lägre partikel-emissioner än alternativa mjukare beläggningar.

Studier av lågbullrande beläggning på motorvägar och trafikleder har visat på en viss ökning alternativt ingen skillnad i PM-halten längs sträckor där tyst beläggning har ersatt traditionell asfalt.

Effekten av betongbeläggning har endast testats på motorväg och inte vid lägre hastigheter. Betongbeläggningen gav generellt något mindre partikelemissioner än asfalt, men skillnaden är beroende av både hastighet och andelen dubbdäck. Vid en dubbdäcksandel på 70 procent och vid 70 km/h skulle emissionerna minska med 22 procent och vid 30 procent dubbdäcksandel och 70 km/h skulle emissionerna minska med 15 procent jämfört med asfalt. Effekten på halterna skulle vara lägre på grund av influens av andra källor.

Effekt på NO₂: En ändring av beläggningen påverkar inte trafiken och har ingen påverkan på kväveoxider.

Dammbindning

Dammbindning är testat i flera omgångar i Stockholmområdet. Trafikverket använder magnesiumklorid (MgCl₂) som dammbindningsmedel på de större infartslederna under våren. Trafikkontoret i Stockholm planerar att använda CMA (kalcium magnesium acetat) under vinter och våren 2011/2012.

Effekt på PM10: MgCl₂ har visats sänka PM10-halterna med 20–30 procent intill Essingeleden under dygnet efter behandling. CMA har testats på infartsleder och på innerstadsgator i Stockholm med en visad sänkning av PM10-halterna med cirka 20 procent i innerstaden och cirka 35 procent längs motorvägar under dygnet efter behandling. Den lägre effekten i innerstaden beror på att halterna till större del påverkas av kringliggande gator än vid en infartsled eller motorväg.

Effekt på NO₂: Påverkar inte trafiken och har ingen effekt på kväveoxider.

Städning av gator

Vid mekanisk städning med konventionella städmaskiner, som med hjälp av borstar tar upp grus från vägbanan, finns en mycket begränsad möjlighet att ta upp partiklar i PM10 storlek. Tester med moderna maskiner, som än så länge inte används i drift, har gjorts i Stockholm.

Effekt på PM10: Ett fordon med effektiv vakuumteknik utan borstar, visade sig kunna ta upp 80 procent av utlagt PM10 från vägbanan vid torra förhållanden under laboratorieförsök. Vid tester i gatumiljö i Stockholm sänktes PM10-halten med 10–20 procent efter städning och upp till 30 procent vid dagar med mycket grus på vägbanan.

En modern städmaskin där borstarna kombinerades med sugturbiner och med effektiva filter på utblåsluften visade sig kunna minska PM10-mängden på vägbanan med cirka 10 procent under fuktiga förhållanden vid laboratorieförsök. Vid tester i gatumiljö i Stockholm kunde en liten (~10 procent) men inte statistiskt säkerställd sänkning av PM10-halten noteras. Vid användning av friliggande borstar kunde en tydlig ökning av PM-halterna ses vid passage av mätstation.

En prototyp av städmaskin med kombinerad högtryckspolning i kåpor samt sugkåpor var i laboratorieförsök mycket effektiv genom att ta upp mer än 95 procent av utlagt PM10-material. Den maskinen är inte utvecklad för drift i stadsmiljö. Städning har endast lokal effekt där själva städningen utförs.

Effekt på NO₂: Påverkar inte kväveoxidhalterna annat än en kort förhöjning i samband med städningen om större maskiner används.

Sandning

Det finns flertalet studier som visar att mängd och typ av sandningsmaterial på vägytan påverkar partikelhalterna. Sedan flera år tillbaka används inte sandningsmaterial på Trafikverkets vägar i länet. I Stockholms stad används sand endast då salt inte fungerar. Däremot sandas mindre gator och gångbanor.

Effekt på PM10: Flera studier visar att emissionerna av PM10 ökar med mängden material på vägbanan. Samtidigt visar motsvarande studier att den skillnaden är mindre viktig än vilken däcktyp som används (LVF 2011:17 Problembeskrivning av halterna NO₂ och PM10, dubbdäck eller inte dubbdäck). Halter över miljö kvalitetsnormen har uppmätts intill motortrafikleder och motorvägar under de senaste åren trots att sand inte används där, vilket visar på höga halter utan sandmaterial. Under de två senaste vintrarna har mängden sandmaterial som lagts ut på gatorna i Stockholms innerstad stad varit mångdubbelt mer än tidigare år. Trots det har PM10-halterna varit lägre än under tidigare år. Det visar också på att sanden inte har en avgörande betydelse för partikelhalterna i staden. Någon exakt kvantifiering av sandens relativa betydelse för partikelhalterna är inte gjord i fält.

Effekt på NO₂: Påverkar inte trafiken och har ingen effekt på kväveoxider.

Trädplantering

Trädplantering i stadsmiljö gör att stadsmiljön blir trivsammare och genom trädens förmåga att ta upp luftföroreningar har det plantering av träd föreslagits för att förbättra luften. Detta pågår till exempel på Hornsgatan i Stockholm, men samtliga träd är inte på plats och ingen utvärdering är gjord.

Effekt på PM10: Omfattande trädplantering i städer har visats reducera PM10 halterna med några procent. Trädplantering i ett slutet gaturum riskerar att leda till försämrade luftomblandning som i sin tur kan leda till högre halter av partiklar längs gatan. Det faktum att träden saknar löv under vinter och vår då partikelhalterna är högst innebär rimligen att effekten av lövträd är begränsad. Vintergröna träd (barrträd) har inte varit aktuella som gatuträd.

Effekt på NO₂: Upptaget av kvävedioxid på träden är litet och den dominerande effekten är den försämrade omblandningen vilket kan leda till högre halter.

60. Länsstyrelserna ska särskilt verka för att arbetet med vattenrelaterade miljö kvalitetsmål, havsmiljöarbetet, miljöövervakningen och arbetet enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön samordnas och så långt som möjligt sker på ett integrerat sätt. Länsstyrelserna ska översiktligt redovisa viktigare insatser och resultat i vattenmiljöarbetet.

Samordning om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön

Inom miljömålsprojektet "Verktyg för en Renare Östersjö" pågår ett internt samarbete för åtgärder att förbättra vattenkvaliteten i Stavbofjärden. Under 2011 utökades projektet till att även inbegripa avrinningsområdena Himmerfjärden, Märstaån och Åkerströmmen.

Den interna samordningen på länsstyrelsen bidrar till att frågor om miljö kvalitetsnormer för vatten i tillsyn och prövning enligt 9, 10 och 11 kap. miljöbalken uppmärksammas. En checklista som innefattar alla relevanta frågeställningar som rör vattenmiljön används i samband med samråd. Liknande checklista finns för vattenverksamheter. I tillståndsärenden vid mark- och miljödomstolen yrkar Länsstyrelsen på att sökanden ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa miljö kvalitetsnormer för vatten.

Länsstyrelsens vandringshindergrupp med representanter från bland annat Trafikverket och kommuner arbetade aktivt för att undanröja vandringshinder. Ett aktuellt restaureringsprojekt som påbörjats under året är "Hemmesta sjöäng" där ett stort våtmarksområde ska återskapas. I projektet, som har fått LONA-bidrag, deltar Värmdö kommun, WWF, Trafikverket och Sportfiskarna.

Vattenförvaltning

En "Vattendag" för Stockholms stad arrangerades av Länsstyrelsen, Stockholms stad och Stockholm Vatten i september 2011, där politiker och tjänstemän deltog. Genom "Vattendagen" togs beslut om extra medel till arbete för att minska utsläppen till den kraftigt förorenade Bällstaån. Inom projektet, som kommunen driver och Länsstyrelsen deltar i, ska en mer intensiv miljöövervakning samt utökad kontroll, kartläggning och analys av utsläpp från A, B, och C-verksamheter ske.

Beredningssekretariatet arbetade under 2011 med att ta fram underlagsdokument till nästkommande åtgärdsprogram för 2015–2021. Två pilotrapporter med förslag på konkreta åtgärder utarbetades under året, en för Tumbaån och en för Tyresån. Även en plan för Länsstyrelsens åtgärder (åtgärd 30 i åtgärdsprogrammet för Norra Östersjöns vattendistrikt) utarbetades under 2011, med koppling till arbetet med miljö-kvalitetsmål, havsmiljöarbetet, vattenförvaltning samt annan styrning såsom klimatstrategi, landsbygdsprogram och RUFs (Regional utvecklingsplan för Stockholm).

Tre vattenverkstäder för kommuner, intresseorganisationer, enskilda företagare, branschorganisationer och andra länsstyrelser genomfördes på Länsstyrelsen i Stockholm i slutet av året. Seminarierna fokuserade på vattenvårdande åtgärder i Mälaren, norra och södra kusten. Resultatet av dagarna var bättre samverkan, förslag på fysiska åtgärder och synpunkter gällande Länsstyrelsens arbete med att ta fram underlagsrapporter för avrinningsområden till nästa vattenförvaltningscykel. I brist på nationell vägledning tog Länsstyrelsen i samarbete med Stockholms stad och Upplands Väsby kommun fram en vägledning om hantering av miljö kvalitetsnormer för vatten i fysisk planering av mark och vatten. Rapporten "Miljö kvalitetsnormer för vatten – en vägledning

för fysisk planering i Stockholms län" publicerades i maj 2011.

En kundundersökning genomfördes under sommaren 2011 av Svenskt kvalitetsindex som visade på att vi i våra samverkansinsatser har nöjda samverkanspartner och att vårt arbete uppfattas positivt.

Havsmiljöarbetet

Mellan 2009 och 2011 beviljade Länsstyrelsen LOVA-bidrag för lokala vattenvårdsåtgärder till 33 tömningsstationer och nio båtbottentvättar både i Mälaren och i Stockholms skärgård samt utmed länets kust. Syftet var att minska tillförseln av näringsämnen och miljögifter till Östersjön. Båtmiljöanläggningarna ingår i sammanlagt 35 projekt med anknytning till båtlivet. Även nio LOVA-projekt genomfördes med målsättning att rena avloppsvatten från enskilda avlopp. Det största projektet, "Avlopp i kretslopp" i Södertälje kommun, förenar kretsloppsanpassade avloppslösningar för enskilda avlopp med återföring av näringsämnen till jordbruksmark. Tre projekt avser restaurering av våtmarker för att fånga upp näringsämnen som annars skulle rinna ut i havet.

Klickbara kartor på Länsstyrelsens webbplats med information om båtmiljöstationer i Stockholms skärgård underlättar för båtägare att hitta till tömningsstationer och båtbottentvättar.

Figur 8: Fakta om LOVA i Stockholms län.

LOVA	Totalt sedan 2009	LOVA 2011
Antal projekt	54	23 beviljade, 34 sökta
Beviljade medel	22 591 000 kr	8 900 000 kr
Förväntad reduktion av näringsämnen:		
Fosfor	2 600 kg/år	1 100 kg/år
Kväve	23 000 kg/år	9 200 kg /år

Under året har Länsstyrelsen fortsatt drivit arbetet med länets "Hänsynsområden" – Stora Nassa och Huvudskär i Stockholms skärgård. Bland annat byggde Haninge kommun under året en miljöstation med hjälp av medel som Länsstyrelsen förmedlat från havsmiljöanslaget. Syftet med ett hänsynsområde är att personer som vistas i dessa visar hänsyn gällande hastighet, svall, buller, nedskräpning och toalettavfall.

Länsstyrelsen tog under året fram kunskapsunderlag om hav och kust, vilket medförde en stor förbättring av kunskapsläget jämfört med tidigare år. Det rör sig om inventeringar av vegetation, fisk inklusive fiskyngel samt viss annan fauna vid kusten och i skärgården. Länsstyrelsen har hållit ett seminarium för länsstyrelsepersonal, kommuner och forskare om inventeringar och ett pågående projekt med syfte att ta fram planeringsunderlag i form av kartor för marina naturvärden.

Miljöövervakning

En rad olika undersökningar som Länsstyrelsen genomförde under 2011 ger en uppdaterad bild av tillståndet i länets vatten. Vi har uppdaterat statusklassificering för kväve och fosfor. Statusklassificeringen är ett led i den nya kartläggning och analys som kommer att genomföras inför nästa vattenförvaltningscykel fram till 2015. Vi undersökte även näringstillståndet i länets sjöar och har utvecklat metoder för övervakning av stränder inom landskapsprojektet "Lill Nils". Vi tog fram ny kunskap om miljöförhållandena i Stockholms skärgård, bland annat en rapport i samarbete med Stockholms stad och Statens Geologiska Institut om miljögifter i sediment, en kartläggning av mjukbottenfauna samt provtagning av kustfisk. Som en indikator på övergödningsspåverkan tog vi prover på kiselalger i norra delarna. Informationscentralen har rapporterat om sommarens algblooming i Egentliga Östersjön. Vi har även utvecklat webbplatsen om främmande arter i svenska hav (www.frammandearter.se).

Övriga rapporter som tagits fram är: "Klimatförändringar" och "Mälaren ur ett vatten- och naturmiljöperspektiv" samt "Robust och klimatsäkrad dricksvattenförsörjning i Stockholms län". Länsstyrelsen har i ett samarbete mellan länsstyrelserna runt Mälaren tagit fram en broschyr om konsekvenserna av och anpassning till ett förändrat klimat, "Mälaren om 100 år – förstudie om dricksvattentäkten Mälaren i framtiden". Broschyren är avsedd som stöd för kommunernas arbete med fysisk planering och genomförande av åtgärder för att möta förväntade klimatförändringar.

68. Länsstyrelserna i Norrbottens, Skåne, Stockholms, Västra Götalands och Gävleborgs län ska aktivt medverka i framtagandet av den nationella handlingsplanen för arbetet med tillsyn över gränsöverskridande avfallstransporter.

Arbetet med att ta fram den nationella handlingsplanen för arbetet med tillsyn över gränsöverskridande avfallstransporter delades in i delprojekten "Utredning av roller och ansvar för berörda myndigheter", "Framtagande av utbildningsprogram" och "Framtagande av handlingsplan för övriga åtgärder". Länsstyrelsen hade en representant i projektgruppen och en i styrgruppen. Länsstyrelsen bedrev tillsyn av gränsöverskridande avfallstransporter samt deltog i internationella projekt och kunde därigenom tillföra erfarenhet och kunskap till projektet. Det finns en rad oklarheter och frågeställningar inom området som vi därmed kunde bidra till att få fram lösningar på. Handlingsplanen syftar till att stärka och förbättra tillsynen på området. Uppdraget ska redovisas senast den 1 november 2012.

Tabell 2.1: Länsfakta om rennärning

	2011-12-31	2010-12-31	2009-12-31
Faktiskt antal renar i förhållande till tillåtet antal (procent)	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Antal slaktade renar/år	0	0	0
Produktion av renkött/år (ton)	0	0	0
Antal renskötsel-företag	0	0	0
Antal samebyar	0	0	0

Kommentarer Tabell 2.1

Länsstyrelsen i Stockholms län berörs inte av denna verksamhet.

Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar

VOLYMER OCH PRESTATIONER	2011	2010	2009
Årsarbetskrafter män ¹⁾	11,66	11,76	11,23
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	8,26	5,89	3,40
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	28 613	23 162	18 052
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	7,41	5,65	3,95
Antal ärenden, inkomna och initiativärenden	314	298	252
Antal beslutade ärenden	300	254	260
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	35	32	39
Bidragsutbetalningar (tkr) ^{3, 4)}	0	0	0

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1 760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl. OH exkl. resurssamverkan

³⁾ Där Länsstyrelsen gör utbetalningen

⁴⁾ Uppgifterna i ovanstående tabell omfattar verksamhetskod 45*

Ärendehantering är inte en väsentlig del av verksamheten inom detta sakområde. Huvuddelen av de ärenden som diarieförs på sakområdet är långsiktiga projekt och utvecklingsarbeten samt regeringsuppdrag.

Som framgår av tabellen ovan har den procentuella andelen av totala verksamhetskostnader ökat under perioden 2009–2011. Orsaken till detta är främst att Länsstyrelsens ekonomiska medel för regionens arbete med anpassning till ett förändrat klimat redovisas inom detta sakområde. Arbetet spänner över ett brett område och berör flera verksamheter inom Länsstyrelsen i Stockholms län, bland annat avdelningarna för planfrågor, miljö respektive samhällsskydd och beredskap och bedrivs därför i ett gemensamt projekt. Länsstyrelsens insatser och medelsanvändning när det gäller att samordna det regionala klimat- anpassningsarbetet redovisas under sakområdet Energi och klimat (under åiterrapportering för regleringsbrevsuppdrag nr 44).

Länsstyrelsens vision på sakområdet samt prioriterade insatser och insatsmål 2011

Länsstyrelsen i Stockholms län har under 2011 arbetat inom sakområdet utifrån en vision. Denna anger att Stockholms län ska erbjuda en trygg och säker miljö för alla som bor, vistas och verkar i regionen. Länsstyrelsen ska bidra till att

minska sårbarheter och att stärka samhällets förmåga att hantera sina uppgifter under kris-situationer genom att ha en sammanhållande roll inom sitt geografiska område före, under och efter en kris. Länsstyrelsen ska verka för samordning och gemensam inriktning av de åtgärder som behöver vidtas samt bevaka att hänsyn till hälsa och säkerhet tas i samhällsplaneringen.

Länsstyrelsen har definierat två mål för arbetet inom sakområdet. Dessa är:

- Länets samlade krishanteringsförmåga ska stärkas och utvecklas.
- Risker och framtida olyckor i länet ska motverkas.

Sammantaget kan konstateras att Länsstyrelsen i stort har genomfört sina planerade insatser inom sakområdet. Endast inom några få områden har insatsmålen inte uppnåtts. Dessa kommenteras särskilt i inledningen av redovisningen för respektive målområde.

Länets och myndighetens samlade arbete inom sakområdet utförs på bred front och utgår från ansvarsprincipen. Varje aktör, såväl myndigheter som privata aktörer, har ett ansvar att utveckla sin egen förmåga att motverka olyckor, att

hantera kriser och allvarliga händelser och bidrar därmed i stor grad med insatser som ligger i linje med vår vision och de mål som vi har formulerat inom sakområdet.

Länsstyrelsen har genomfört en mängd insatser inom sakområdet, ofta i samverkan med andra. I det följande fokuserar vi på att redovisa måluppfyllelsen i förhållande till Länsstyrelsens insatsmål. Vi redovisar även insatser som gjorts med anledning av regleringsbrevsuppdrag samt med utgångspunkt från vår författningsreglerade uppgift att vara en sammanhållande funktion i samhällets krishanteringssystem.

Länets samlade krishanteringsförmåga ska stärkas och utvecklas

Samtliga insatsmål inom "Länets samlade krishanteringsförmåga ska stärkas och utvecklas" har uppnåtts utom två. Det ena handlade om genomförandet av ett "högnivåmöte" inom ramen för Samverkansfunktion Stockholmsregionen. Det andra handlade om att ta fram en regional övningsstrategi. Arbetet med den regionala övningsstrategin blev inte utfört på grund av vakanser och planeras istället att genomföras under 2012. Konsekvenserna av att dessa insatsmål inte genomfördes bedöms vara små.

Länsstyrelsens bedömning av länets krishanteringsförmåga

Länsstyrelsen bedömde länets generella krishanteringsförmåga vara god i den regionala risk- och sårbarhetsanalysen som redovisades till Socialdepartementet och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) i november (Rapport 2011:34). Vi bedömer också att den generella samverkansförmågan ökade under året. Utvecklingsarbetet inom Samverkansfunktion Stockholmsregionen som Länsstyrelsen initierat har starkt bidragit till detta.

Länsstyrelsens krishanteringsförmåga

Länsstyrelsen har under året tagit fram och antagit en ny stabsinstruktion, en ny krishanteringsplan samt riktlinjer för kriskommunikation. Dessa dokument fastställdes i början av 2011 och är av stor betydelse för att ge intern vägledning för Länsstyrelsens arbete i samband med allvarliga händelser. Länsstyrelsens krishanteringsorganisation har utbildats och övats under året, detta som en del av våra förberedelser inför vårt deltagande i den

nationella samverkansövningen SAMÖ – KKÖ 2011 där övningsscenariot var kärnteknisk olycka och elbrist.

Länsstyrelsen deltog vid oljeskyddsövningen BOILEX som genomfördes i september. Övningen var en internationell lärande övning med provande inslag som pågick i tre dagar. Syftet var att öka kunskapen om hantering av oljeutsläpp som påverkar strandzonen samt att uppnå en god internationell samverkan kring hantering, bedömningar och beslut i ett tidigt skede. I denna övning deltog från länet även Södertörns Brandförsvarsförbund samt åtta kommuner i länet – Haninge, Nacka, Norrtälje, Nynäshamn, Södertälje, Tyresö, Värmdö och Österåker. Övningen bedöms ha bidragit till att stärka samverkan samt att ha ökat förmågan att hantera ett större oljepåslag i länet.

Kunskapshöjande insatser

Under september genomfördes den regionala samverkanskursen (RSK) med ett trettio-tal deltagare från olika myndigheter och privata aktörer. Liksom under 2010 hade årets kurs ett bredare krisberedskapsperspektiv där vi bland annat under spelövningar lyfte in andra typer av scenarier i syfte att stimulera till kunskapsöverföring och samverkan.

Under juni och december genomfördes sammankomster med länets kommuner och regionala rådets aktörer i syfte att informera, utbilda och samverka gällande krisberedskap i länet. Vid den första sammankomsten behandlades bland annat ämnet kärnteknisk olycka. Detta för att höja länets grundläggande kunskap om radioaktiva utsläpp och de stora utmaningar som en sådan olycka medför både på regional och nationell nivå. Ämnet var aktuellt, inte minst med anledning av den allvarliga kärnkraftsolyckan vid Fukushima i Japan den 11 mars.

Stöd och uppföljningen av kommunernas och landstingets beredskapsarbete

Länsstyrelsen har under hösten genomfört kommunbesök hos sex av länets kommuner. Syftet var att ge kommunerna stöd samt att följa upp kommunernas förberedande arbete enligt lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH). Vårt uppföljningsarbete genomfördes utifrån en övergripande målsättning att uppföljningen av den

kommunala krisberedskapen ska bidra till att förbättra och effektivisera länets krishanteringsförmåga.

Det är vår bedömning att dialogen med kommunledningarna i samband med kommunbesöken har varit värdefull, bland annat när det gäller att identifiera framgångsfaktorer samt lokala och regionala utvecklingsbehov. Vi upplever att dialogen också har varit värdefull för att ge kommunernas beredskapssamordnare eller motsvarande ett starkare internt stöd för det fortsatta arbetet med att utveckla och stärka krisberedskapen på lokal nivå.

Kommunbesöken bidrog till ökad kunskap om lokala förhållanden samt ökad förståelse för kommunernas vardag och deras utmaningar. Vi har bland annat kunnat notera att det ofta förekommer ett ambitiöst beredskapsarbete hos kommunerna. Vi har även kunnat konstatera att det finns en utvecklingspotential, exempelvis när det gäller att genomföra utbildning och övning av tjänstemän och förtroendevalda.

Länsstyrelsen har även med utgångspunkt av uppdrag i regleringsbrevet angående en förbättrad uppföljning av samhällets krisberedskap analyserat ett omfattande material med särskilt fokus på länets kommuner och Landstinget. Redovisning av genomförd uppföljning och Länsstyrelsens bedömning finns att läsa i vår återrapportering enligt regleringsbrevet, nr 72 nedan.

Samverkansfunktion Stockholmsregionen

Ett utvecklingsarbete av långsiktig karaktär som under året har fått en allt fastare struktur är Samverkansfunktion Stockholmsregionen (SfSr) som bland annat syftar till att senast 2014 tydliggöra en struktur för samverkan som innefattar omvärldsbevakning, analys och koordinering vid eller inför kriser. Funktionen har veckovisa möten via telefon och ett fysiskt möte varje månad. Vid mötena görs en återblick på den gångna veckans händelser samt informationsdelning avseende kommande veckas händelser och eventuella hot. Fokus är på den kommande veckan.

Ett tiotal aktörer deltar normalt i de veckovisa mötena. Vid behov kan ytterligare aktörer knytas till funktionen med kort varsel. Varje deltagare har möjlighet att vid behov kunna initiera ett samverkansmöte. Funktionen ska ses som ett gemensamt verktyg för att underlätta och främja

samverkan inom länet. SfSr är ett viktigt verktyg för Länsstyrelsen när det gäller att fullgöra vår uppgift att vara en sammanhållande funktion mellan olika nivåer samt för att kunna upprätta samlade lägesbilder vid allvarliga händelser.

I det utvecklingsarbete som har bedrivits under året har det bildats arbetsgrupper för en mängd olika delprojekt som ingår i paraplyprojektet. Delprojekt inom SfSr är:

- Snabba resultat
- Sekretess
- Gemensam omvärldsbevakning och informationsdelning
- Gemensam lägesbild och analys
- Koordinering
- Gemensam utvärdering och lärande
- Information och kriskommunikation
- Samordnad planering
- Teknik och ledningsstöd
- Övergång till löpande verksamhet

Funktionen har också utvecklats under året genom att den har aktiverats i samband med inträffade händelser i enlighet med vad som nedan redovisas. Det fortsatta utvecklingsarbetet bedöms starkt bidra till att ytterligare stärka länets förmåga att skapa en effektiv samverkan/samordning vid allvarliga händelser.

Erfarenheter från inträffade händelser

Erfarenheter från ett antal händelser bidrog under året till att stärka och utveckla länets förmåga att samverka och stärka länets krishanteringsförmåga. Länsstyrelsen har med utgångspunkt i myndighetens geografiska områdesansvar varit engagerad i dessa händelser.

Exempel på sådana händelser är:

- kärnkraftsolyckan i Fukushima,
- terrorhändelserna i Norge och
- vulkanaska

Samtliga dessa händelser medförde behov av samverkan. Länsstyrelsen tillhandahöll i stor utsträckning en regional samverkansplattform för dessa händelser. Detta skedde i stor utsträckning genom att Samverkansfunktion Stockholmsregionen aktiverades. Samverkansmöten genomfördes både som fysiska möten och telefonkonferenser.

Kärnkraftsolyckan i Fukushima

Händelserna i Japan föranledde samverkan på flera nivåer även i Sverige. Samverkansfunktion Stockholmsregionen (SfSr) var också aktiverad. Länsstyrelsen genomförde ett flertal samverkansmöten där relevanta aktörer enades om att ta fram ett dokument avseende ett gemensamt budskap.

Terrorhändelser i Norge

Länsstyrelsen fick på ett tidigt stadium kännedom om händelserna i Oslo och Utöya den 22 juli 2011. Polisen inbjöd Länsstyrelsens tjänsteman i beredskap (TiB) till samverkansmöte. Vi genomförde på begäran av polisen ett regionalt samverkansmöte med SfSr med syfte att informera om de åtgärder som polisen vidtagit samt att identifiera behov av fortsatt samverkan.

Vi följde händelseutvecklingen samt rapporterade om händelseutvecklingen till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Socialdepartementet. Ytterligare en samverkanskonferens genomfördes med särskilt fokus på att förbereda ett gemensamt budskap i form av talepunkter om beredskapen för samma typ av händelse i Stockholm.

Vulkanaska

Uti från erfarenheter från vulkanutbrottet på Island 2010 aktiverade Länsstyrelsen kris- hanteringsorganisationen när vulkanutbrottet i Grimsvötn på Island inträffade i maj 2011. Länsstyrelsen följde händelsen och deltog i nationella samverkansmöten. Därefter initierade Länsstyrelsen samverkansmöte med delar av SfSr där också Stockholms Handelskammare deltog. Händelsen medförde dock inga större konsekvenser för länet vid detta tillfälle.

Åtgärder i samband med elbrist

Länsstyrelserna ska enligt sitt regleringsbrevs- uppdrag (nr 45) samordna planeringen för i vilken prioriteringsordning som begränsning eller avbrytande av överföring av el till elanvändare inom länet ska genomföras i händelse kortsiktig elbrist samt sammanställa ett underlag om vilken rangordning av elledningar som då ska gälla.

Risker och framtida olyckor i länet ska motverkas

Samtliga våra insatsmål inom målområdet har uppnåtts utom två. Det ena gällde kommunbesök med fokus på hälsa och säkerhet i samhälls- planeringen. Det andra handlade om publicering

och presentation av rapporten om riskhänsyn i samhällsplaneringen. Konsekvenserna av att dessa insatsmål inte uppnåddes bedöms vara små. Riskhänsynsrapporten beräknas bli färdig under första kvartalet 2012, och förseningen innebär att viktigt kunskapsunderlag gällande klimatanpassning kan inkluderas i rapporten.

Riskhänsyn i större infrastrukturprojekt

När det gäller hälsa och säkerhet i samhälls- planeringen har Länsstyrelsen på olika sätt medverkat till att erforderlig riskhänsyn tagits i flera olika infrastrukturprojekt. Arbetet innebär huvudsakligen samråd, informationsutbyte, stöd, granskning och till viss del godkännande. Följande större projekt kan nämnas:

- Detaljplan för Albano, Norra Djurgårdsstaden 2:2
- Godkännande av miljökonsekvensbeskrivning (MKB) för Förbifart Stockholm
- Översiktplan för Sollentuna
- Detaljplan för Cirkusängen i Sundbyberg
- Detaljplan för Åsens och Glädjens arbetsområde Upplands Väsby
- Detaljplan för Hallstavik Uppsalavägen verksamhetsområde etapp 1

Tillsyn av Sevesoverksamhet

I enlighet med upprättad tillsynsplan har tillsyn med platsbesök skett av följande verksamheter:

- AB Djurgårdsberg, Loudden, Stockholm
- Nynas AB, Nynäshamn
- OK-Q8 Loudden, Stockholm
- Svenska Statoil AB, Bergs oljehamn, Nacka
- A flygbränslehantering, Sigtuna
- Becker Industrial Coatings, Sigtuna
- Sandvik i Västberga, Stockholm
- Nynäs gasterminal, Nynäshamn
- Holmen Paper, Hallstavik
- AstraZeneca, Södertälje
- Dyno Nobel, Upplands Väsby

Stöd och tillsyn enligt lagen om skydd mot olyckor (LSO)

Länsstyrelsen har gett länets fyra räddnings- tjänster stöd när det gäller att leva upp till de nationella målen och verksamhetskraven enligt lagen om skydd mot olyckor bland annat genom samråd och granskning av inkomna förslag till

handlingsprogram enligt LSO. Länsstyrelsen genomförde även under året tillsynsbesök hos tre av länets fyra räddningstjänster.

Översvämningsrisker

Länsstyrelsen lämnade i november underlag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) med uppgifter om historiska översvämningar som haft ogynnsamma effekter. Rapporteringen kompletterar dokumentationen av översvämningar med betydande konsekvenser som gjordes 2010.

Återrapportering regleringsbrev

72. För att förbättra uppföljningen av samhällets krisberedskap ska länsstyrelserna göra en översiktlig regional sammanställning, analys och värdering av de risk- och sårbarhetsanalyser och handlingsplaner som kommuner och landsting ska göra enligt lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Länsstyrelserna ska bedöma i vilken utsträckning enskilda kommuner och landsting analyserat och dokumenterat de extraordinära händelser som kan inträffa i fredstid, hur dessa händelser kan påverka kommunernas och landstingens verksamheter, samt vilken förmåga kommunerna och landstingen har att verka vid en sådan händelse. Länsstyrelsen ska även senast den 1 mars 2011 till regeringen (Försvarsdepartementet) och i årsredovisningen för verksamhetsåret 2011 redovisa hur stor andel av länets kommuner och landsting som under det senaste året har kommit in med en risk- och sårbarhetsanalys. Länsstyrelsen ska också redovisa hur stor andel av inkomna risk- och sårbarhetsanalyser som enligt länsstyrelsens värdering håller tillräckligt god kvalitet. Även den översiktliga regionala sammanställningen ska redovisas.

Risk- och sårbarhetsanalyser

Att avgöra om en risk- och sårbarhetsanalys håller tillräckligt god kvalitet innebär en subjektiv bedömning. Med hänsyn till att kommunerna har valt att redovisa uppdraget på så varierande sätt har detta varit en svår uppgift. Vi har valt att göra vår bedömning i huvudsak utifrån i vilken grad analyserna har behandlat de punkter som efterfrågas enligt Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) föreskrifter för risk- och sårbarhetsanalyser (2010:6). Har den aktuella analysen behandlat punkterna

som efterfrågas så har Länsstyrelsen bedömt att analysen håller en tillräckligt god kvalitet enligt de officiella krav som ställs på kommuner och landsting. I de fall där det funnits större brister utifrån vad som efterfrågas i föreskrifterna har Länsstyrelsen kontaktat den aktuella kommunen och bett om en komplettering.

Med utgångspunkt i denna genomgång av analyserna är det Länsstyrelsens bedömning att majoriteten av kommunerna har berört och behandlat punkterna i den givna dispositionen.

För den enskilda kommunen är såväl själva processen med att utarbeta en risk- och sårbarhetsanalys som den färdiga produkten ett stöd och ett värdefullt arbete. Det är värdefullt för Länsstyrelsen att få kunskap om risk, sårbarheter, kritiska beroenden och förmåga i den enskilda kommunen. På grund av de skilda tolkningarna och strukturerna på analyserna är det dock fortfarande svårt att dra några generella och aggregerade slutsatser för länet utifrån de enskilda analyserna.

Länsstyrelsens sammanfattande bedömning är:

- Att en majoritet av inkomna risk- och sårbarhetsanalyser håller en tillräckligt god kvalitet.
- Att analyserna i stor utsträckning identifierar och värderar de extraordinära händelser som kan inträffa i fredstid.
- Att det av analyserna framgår att kommuner och landstinget har kunskap om hur de analyserade händelserna kan påverka verksamheterna genom redovisningar av sårbarheter, kritiska beroenden samt en förmåga att hantera och motstå störningar.
- Att kvaliteten på analyserna är varierande. Med detta menas att kvaliteten varierar på så sätt att vissa kommuner endast berört punkterna på en övergripande nivå medan andra visat en bakomliggande process och gjort ett mer gediget arbete i att sammanställa risk- och sårbarhetsanalysen.

Länsstyrelsen har fått in 25 risk- och sårbarhetsanalyser från länets kommuner och landsting. Av länets 26 kommuner har två ännu inte rapporterat in en samlad analys. Vi har påmint dessa två kommuner om vikten av att de genomför och rapporterar in dessa analyser. Arbetet med dessa analyser pågår i respektive kommun. I årets analyser har kommuner och landsting enligt

MSBFS 2010:6 fått en given disposition att förhålla sig till och därmed också uppgifter som ska redovisas i analysen.

De rapporterade analyserna är av varierande omfattning och kvalitet. Vissa kommuner har berört uppgifterna som efterfrågas i föreskrifterna på en övergripande nivå utan detaljer medan andra analyser vittnar om en bakomliggande process och ett mer gediget arbete i att värdera risker, sårbarheter och förmåga. Det finns även en bred variation när det gäller hur kommunerna har valt att genomföra uppdraget att sammanställa en risk- och sårbarhetsanalys. Vissa kommuner har i sin riskidentifiering valt att utgå från tidigare genomfört arbete med stöd av analysverktyget IBERO. I det arbetet analyserades tolv förutbestämda scenarier mellan åren 2006–2009 i samarbete med Länsstyrelsen. Några kommuner har valt att utgå från störningar i den basala infrastrukturen. I det senare fallet finns också fokus på att identifiera skyddsåtgärder och värdera konsekvenser. Andra kommuner har valt att utgå från endast ett scenario som är vanligt förekommande i den aktuella kommunen och har analyserat verksamhetens förmåga utifrån detta. Denna metodik valdes för möjligheten göra en mer fördjupad analys, snarare än att genomföra en bredare riskidentifiering

Kommunerna och landstinget har i stor utsträckning identifierat och värderat de extraordinära händelser som kan inträffa i fredstid. Genomgången har visat en stor bredd i antalet analyserade händelser, men de mest frekventa analyserade händelserna är störningar i elförsörjningen, i elektroniska kommunikationer, i dricksvattenförsörjningen samt smitta.

I analyserna värderas kritiska beroenden och sårbarheter dels i egen verksamhet och i vissa fall det geografiska området. Länsstyrelsens bedömning är att det finns en kunskap om hur de analyserade händelserna kan påverka verksamheterna genom redovisningar av sårbarheter, kritiska beroenden samt en förmåga att hantera och motstå störningar. I analyserna finns ett avsnitt kring identifierade behov av åtgärder kopplat till genomfört arbete och behov av att ytterligare stärka förmågan att hantera händelser och motstå störningar i samhällsviktig verksamhet.

Vi har tidigare i redovisningen gjort bedömningen att majoriteten av kommunerna har behandlat punkterna i den givna dispositionen.

Däremot finns det en varierande kvalitet i analyserna och det finns ur några aspekter potential för vidare utveckling.

En sådan aspekt är att många kommuner upplever svårigheter med att aktivt arbeta med det geografiska områdesansvaret. Denna svårighet yttrar sig bland annat i att analyserna huvudsakligen behandlar kommunernas egna verksamheter. Detta gör det svårt för kommunerna att bedöma och värdera risker inom hela det geografiska området. Detta kan i förlängningen innebära att kunskapen om förmågan att hantera och motstå störningar inom det geografiska området blir begränsad.

En ytterligare aspekt där det finns utrymme för förbättring och utveckling är att skapa en systematik och en samsyn i att bedöma förmågan att hantera och motstå störningar. I likhet med riskidentifieringen finns det olika metoder och tillvägagångssätt i att bedöma och beskriva förmågan att hantera extraordinära händelser. Detta gör att det är svårt att göra en likvärdig bedömning av förmågan att hantera extraordinära händelser. Denna svårighet behandlas även nedan under rubriken förmåga.

Handlingsplaner

Handlingsplanerna enligt lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) samlades in, analyserades och värderades och rapporterades i årsredovisningen 2010, samt i delrapporteringen i mars 2011. Länsstyrelsens samlade bedömning när det gäller handlingsplanerna enligt LEH var då att kommunerna och landstinget arbetar med dessa kontinuerligt och att de har ett relevant innehåll som bland annat behandlar frågor om ledning, kriskommunikation och samverkan.

En förfrågan om uppdatering angående handlingsplaner för den nya mandatperioden gjordes under hösten 2011. Resultatet av denna förfrågan var att sex nya handlingsplaner inkom till Länsstyrelsen. De övriga 20 kommunerna och Landstinget angav att handlingsplanen för den nya mandatperioden förväntas färdigställas under 2012. Detta var ett förväntat resultat eftersom kommunerna under 2011 har färdigställt risk- och sårbarhetsanalyser och enligt lagstiftningen LEH kap 2 §1 ska risk- och sårbarhetsanalysen beaktas i sammanställningen av planen för hantering av extraordinära händelser.

Förmåga

Länsstyrelsen bedömer att länets kommuner samt landstinget har en god förmåga att hantera extraordinära händelser i fredstid – även om det finns vissa brister. Detta gäller framför allt händelser som riskerar att bli tidsmässigt utdragna alternativt skulle hota tillgången till el, elektroniska kommunikationer, bränsle och transportmöjligheter. I sådana fall skulle samtliga aktörers handlingsutrymme begränsas. Denna bedömning återfinns även i Stockholms läns regionala risk- och sårbarhetsanalys för 2011.

Kommunerna har i sina enskilda risk- och sårbarhetsanalyser bedömt förmågan inom kommunen samt i samhällsviktig verksamhet att motstå och hantera identifierade risker som kan leda till en extraordinär händelse. Majoriteten av kommunerna har skattat förmågan att motstå och hantera störningar ur ett generellt perspektiv. Ett fåtal har värderat förmågan med hjälp av de indikatorer som anges i MSBFS 2010:6. Majoriteten av kommunerna bedömer förmågan att motstå och hantera störningar som god alternativt god med viss brist. I de fall då förmågan har bedömts som bristfällig finns i de flesta fall föreslagna eller planerade åtgärder för att höja förmågan inom det aktuella området. Det är dock svårt att entydigt tolka och sammanställa resultaten från de enskilda analyserna eftersom det finns en variation i arbetssätten och i de utgångspunkter man använder sig av för att bedöma nivån på sin förmåga. En del kommuner har utgått från de givna indikatorerna och använt sig av bedömningsgrunderna ”oberoende av scenario” alternativt ”ett givet scenario”. Andra kommuner har valt att enbart använda bedömningsgrunderna utifrån den redovisade samhällsviktiga verksamhetens förmåga – utan koppling till de givna indikatorerna. Ett ytterligare arbetssätt är att benämna förmågan som ”hanteringsmöjligheter” och referera till detta i allmänna ordalag utan att använda givna bedömningsnivåer eller indikatorer.

Vissa åtgärder som kan vidtas för att stärka förmågan att hantera händelser är oberoende av scenario. En sådan åtgärd är att inrätta funktionen tjänsteman i beredskap som bidrar till att stärka den generella krishanteringsförmågan genom att säkerställa att kommun och landsting alltid kan upptäcka, verifiera, larma och informera om en allvarlig störning eller kris. Hos kommunerna är denna funktion en relativt ny företeelse som successivt inrättas hos allt fler

kommuner. Detta är en utveckling som välkomnas av Länsstyrelsen.

Funktionen tjänsteman i beredskap (TiB) finns hos landstinget och sju av länets kommuner. Ytterligare sex kommuner har planer på att inrätta funktionen under den närmaste framtiden. Majoriteten av övriga kommuner – de som inte har planer på att inrätta funktionen – anger att det finns klargjorda kontaktvägar in i kommunen, som består i uppdaterade larmlistor hos länets två räddningscentraler alternativt hos SOS Alarm.

73. Länsstyrelsernas tillsyn över kommunerna, avseende skydd mot olyckor, ska bedöma och främja kommunernas förmåga att leva upp till de nationella målen samt de verksamhetsmål och de särskilda skyldigheter som framgår av lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. Länsstyrelsernas tillsyn enligt lagen ska inriktas så att den kan samordnas med den uppföljning som ska ske av kommunernas uppgifter i samhällets krishanteringssystem enligt avtalet mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting. Länsstyrelserna ska redovisa en sammanfattande bedömning av kommunernas arbete enligt lagen om skydd mot olyckor.

Sammanfattande bedömning

Länsstyrelsens sammanfattande bedömning av kommunernas arbete enligt lagen om skydd mot olyckor är att kommunerna väl lever upp till kraven. Länsstyrelsen anser dock att kommunerna bör utveckla samverkan kring larm och ledning, samt samverkan i gränsområdena. Vidare bör samverkan kring policys och genomförande av tillsyn utvecklas för att underlätta för objektsägare som verkar i olika kommuner i länet.

Främjande av kommunernas förmåga

Länsstyrelsen har gett länets fyra räddningstjänster stöd när det gäller att leva upp till de nationella målen och verksamhetskraven enligt lagen om skydd mot olyckor. Detta har skett, bland annat genom samråd vid framtagande av deras handlingsprogram samt genom granskning av de förslag till handlingsprogram som inkom under året. Länsstyrelsen har även särskilt lyft fram de nationella målen i samband med myndighetens tillsynsbesök.

Länets fyra räddningstjänster har inkommit med förslag till handlingsprogram. Grunderna i

handlingsprogrammen är gemensamma för Södertörns brandförsvarsförbund, Brandkåren Attunda och Norrtälje kommuns räddningstjänst. Detta gör att förutsättningarna för att de som vistas och verkar i länet får ett likvärdigt skydd. Storstockholms brandförsvarsförbund har själva utarbetat sitt förslag.

Bakgrund

Sedan årsskiftet 2009/2010 finns det fyra räddningstjänster i länet. Endast Norrtälje kommun har sin räddningstjänst organiserad inom egen förvaltningsorganisation. Länets tre kommunalförbund ansvarar för länets övriga 25 kommuners räddningstjänstverksamhet inom ramen för lagen om skydd mot olyckor och de mandat som har formulerats i respektive förbundsordning.

Tillsyn

Länsstyrelsen genomförde under året tillsyn av Södertörns brandförsvarsförbund, Storstockholms brandförsvaret och Brandkåren Attunda. Tillsyn av Räddningstjänsten i Norrtälje kommun kommer att genomföras i början av 2012. Tillsynen har skett i dialogform med ansvariga tjänstemän och politiker. Länsstyrelsen har valt att se över kommunens skyldigheter inom området samt utvärdera resultatet och effekten av organisationens verksamhet. Fokus har varit på resultat och effekt.

Länsstyrelsen har också begärt att de obligatoriska olycksundersökningar som en kommun ska göra alltid ska skickas till länsstyrelsen. Denna rutin bidrar till att vi inom ramen för vårt tillsynsarbete fortlöpande kan bedöma kommunernas förmåga att genomföra effektiva räddningsinsatser. Under året har endast vissa stickprovskontroller gjorts då ett stort antal olycksundersökningar inkom vid ett och samma tillfälle. Försättningsvis kommer de att följas upp mer regelbundet och direkt då de inkommer till myndigheten.

På förekommen anledning begärde Länsstyrelsen under våren en redogörelse från länets räddningstjänster av hur man kontrollerar och följer upp att VMA-tyfonerna ljuder vid provningstillfällena. Detta resulterade i att Södertörns brandförsvarsförbund skapade en möjlighet för medborgarna att felanmäla via deras hemsida. Länsstyrelsen föreslog MSB att inrätta motsvarande möjlighet för hela landet.

Länsstyrelsen har också genomfört en särskild tillsyn av Storstockholms brandförsvaret med anledning av Statens haverikommissions rapport om branden i Rinkeby den 25 juli 2009 då sju människor dog och en skadades. Länsstyrelsen har erhållit en redogörelse av Storstockholms brandförsvares åtgärder med anledning av de brister och erfarenheter som både organisationen och Statens haverikommission noterat. Länsstyrelsens uppfattning är att brandförsvaret har vidtagit åtgärder i linje med haverikommissionens synpunkter.

Samordnad tillsyn

Länsstyrelsen har samordnat sin tillsyn enligt lagen om skydd mot olyckor med de kommunbesök som görs för att följa upp kommunernas arbete med sina uppgifter i samhällets kris- hanteringssystem.

Samordningen har skett genom att den handläggare på Länsstyrelsen som är huvudansvarig för kommunuppföljningen även har deltagit vid genomförd tillsyn enligt LSO. Samordning har även skett genom att likartade frågor om samverkan mellan kommun och räddningstjänst i gränssnittet mellan LSO och LEH har blivit belysta i båda dessa sammanhang.

Den bild som härvid har framkommit är att samarbetet mellan kommunerna gällande LSO och LEH successivt har förstärkts och fördjupats bland annat genom ett allt mer utvecklat nätverksarbete. Kommunerna samverkar ofta med räddningstjänsterna kring uppgifterna i samhällets krishanteringssystem.

Utifrån hur räddningstjänstverksamheten är organiserad i vårt län måste samordningen ske på annat sätt än genom att tillsyn och uppföljning, enligt dessa båda lagstiftningar, sker vid ett samlat tillfälle, kommun för kommun. Vår modell för samordning är istället att korskoppla frågeställningar på det sätt som ovan har beskrivits. Vår modell har skapats efter en dialog med berörda aktörer. Syftet har varit att åstadkomma en rationell hantering för alla parter.

Kulturmiljö

VOLYMER OCH KOSTNADER	2011	2010	2009
Årsarbetskrafter män ¹⁾	2,71	3,06	3,76
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	6,90	6,41	7,34
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	11 563	12 537	13 850
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	2,99	3,06	3,03
Antal ärenden, inkomna och initiativärenden	905	953	832
Antal beslutade ärenden	943	898	767
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	82	80	63
Bidragsutbetalningar (tkr) ^{3, 4)}	572	1 299	4 433
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 431, Fornminnen ⁵⁾	71	-	-

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1 760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl. OH exkl. resurssamverkan

³⁾ Där Länsstyrelsen gör utbetalningen

⁴⁾ Uppgifterna i ovanstående tabell omfattar verksamhetskod 43*

⁵⁾ Nöjdindex brukarundersökning för verksamhet 431 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2011. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för samtliga 21 länsstyrelser är 72.

Länsstyrelsens vision på sakområdet och prioriterade insatser och insatsmål

Länsstyrelsen i Stockholms län har under 2011 arbetat på sakområdet utifrån en vision. Denna anger att i Stockholms län ska det levande kulturlandskapet med kulturmiljöer i huvudstaden och länets omland samt skärgården vårdas som tillgångar för regionens attraktivitet. Kulturarvets värde för länets utveckling ska tas tillvara.

Länsstyrelsens arbete inom kulturmiljöområdet är i hög grad ärendestyr. Förändringstrycket i länet är stort, samtidigt som Stockholms län innehåller ett stort antal kulturmiljöer av högt värde. Länsstyrelsen i Stockholms län arbetade under 2011 inom sakområdet utifrån myndighetens verksamhetsplan 2010–2011. Målen inom sakområdet var:

- Storstadsregionens kulturmiljöer ska nyttjas som tillgång för regionens attraktivitet och långsiktigt hållbara utveckling.
- Planering och utbyggnad av infrastruktur och bostäder ska ta tillvara kulturhistoriska miljöer och värden.

Storstadsregionens kulturmiljöer ska nyttjas som tillgång för regionens attraktivitet och långsiktigt hållbara utveckling

Genom att värna och tillvara på kulturmiljövärdena i byggnader, parker, kulturlandskap och skärgårdsmiljöer har Länsstyrelsen i stort uppnått sina mål på området då planerade insatser och insatsmål i VP 2010–2011 genomfördes.

Länsstyrelsen deltog under året i ett strategiskt arbete genom en dialogprocess med Stockholms stadsbyggnadskontor avseende kulturmiljövärdenas hantering inom ramen för en ny byggnadsordning "Arkitektur i Stockholm" som kopplas till den nya översiktplanen. Ett anknutet projekt är det kunskapsunderlag för riksintresset Stockholms innerstad som Länsstyrelsen utarbetat i samverkan med Stockholms stads-museum. Resultatet kommer att presenteras i bokform under 2012.

Kyrkomiljöer

Länsstyrelsen arbetar kontinuerligt med kyrko-frågor genom beslut, tillsyn och uppföljning av beslut enligt 4 kap. kulturminneslagen samt bidragshantering för kyrkoantikvarisk ersättning. Löpande under året hanterades ansökningar kring kyrkorestaureringar från olika församlingar inom Svenska kyrkan med en markant topp de sista månaderna efter det att ansökningstiden gått ut i oktober. Tillståndsfrågorna är ofta kopplade till ansökningar hos stiftet (Stockholms stift, Strängnäs stift och Uppsala stift) om tilldelning av kyrkoantikvarisk ersättning och kyrkobyggnadsbidrag. Det finns ett stort förändringstryck på kyrkorna som föranleds av ett förnyat gudstjänstbruk kombinerat med Svenska kyrkans försämrade ekonomi. Länsstyrelsens målsättning har varit att tillsammans med Svenska kyrkan arbeta för en god relation mellan bevarandekrav och brukande av det kyrkliga kulturarvet. Under året fanns många ansökningar om alternativa uppvärmningsmetoder, både bergvärme samt direktvärmade luftsystem. I Söderby-Karls kyrka i Norrtälje, Tyresö kyrka, Utö kyrka, Haninge och Hölö kyrka i Södertälje installerades och prövades nya värmesystem.

Länsstyrelsen genomförde under året samråd och godkände därefter större inre ombyggnader och förändringar av kyrkorummet gällande Västra Ryds kyrka, Upplands Bro kyrka och Nacka kyrka. Detta för att de ska kunna användas i modernt gudstjänstbruk. Under året tillstyrkte vi att Bodals kyrka på Lidingö, byggd 1970, avlystes för gudstjänstbruk. I övrigt har önskemålen om att avlysa kyrkor i länet inte varit stort.

På landsbygden har ett större antal kyrkor skydd enligt 19 § naturvårdslagen i dess äldre lydelse (landskapsbildsskydd) som syftar till att förhindra att kyrkomiljöer fördärvas i samband med utbyggnadsplaner av olika slag. Tretton sådana beslut om tillstånd till förändring togs under året, bland annat för trädgallring vid Söderby-Karls kyrka och för byggandet ett nytt magasin vid Fasterna kyrka, båda i Norrtälje.

Byggnadsminnen

Under året tillkom tre nya byggnadsminnen: Anders Franzéns museum i Dalarö, Kista gård i Norrtälje kommun och Villa Lusthusporten på Djurgården. Närmare 20 nya frågor om byggnadsminnesförklaring väcktes av enskilda personer och 18 av dem avlogs.

Länsstyrelsen har ett femtiotal öppna ärenden gällande väckta frågor om byggnadsminnesförklaring av byggnader och anläggningar i länet. Under 2011 satsade vi extra medel på att utföra byggnadsminnesutredningar och ta fram förslag till byggnadsminnesförklaringar för åtta av dessa objekt: Almgrens sidenväveri, Stuckatörens hus och Kårhuset vid Kungliga Tekniska högskolan i Stockholm, Saltsjöbadens badhus, Filmstaden i Gamla Råsunda och Överjärva kapell i Solna, civilförsvarsanläggningen Elefanten i Sollentuna och Kvarnholmen i Nacka. Diskussioner påbörjades med samtliga fastighetsägare och målet är att fatta beslut om byggnadsminnesförklaring under våren 2012.

Hälften av alla liggande väckta frågor om byggnadsminnesförklaring gäller byggnader som ägs av Stockholms stad. Under året inleddes en dialog mellan staden och Länsstyrelsen i syfte att pröva ett nytt och förenklat sätt att genomföra byggnadsminnesförklaring genom skydds-föreskrifter kombinerade med vård och underhållsplaner. Staden åtog sig att ta fram underlag avseende Stadshuset, Börshuset och Stadsbiblioteket som ett första steg i ett gemensamt utvecklingsarbete som fortsätter under 2012.

Länsstyrelsen samlade i maj 2011 ett femtiotal ägare och förvaltare av byggnadsminnen i länet till ett seminarium om tapeter och färg. Utvärderingen av dagen visade att samtliga deltagare var nöjda. Syftet med sådana ”byggnadsminnesforum” är att öka kunskapen och intresset för byggnadsvård hos ägare och förvaltare av våra mest värdefulla byggnader.

Bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer (7:2)

Länsstyrelsen fördelade under året knappt 13 miljoner kronor i kulturmiljöbidrag till byggnadsvård, kulturlandskapsvård, tillgänglighetsinsatser och projekt. Fördelningen sker dels efter Riksantikvarieämbetes direktiv, dels efter vår egen strategi och handlingsplan för kulturmiljövårdsbidraget. Utgångspunkten är att medlen ska förmedlas till de projekt där de göra största möjliga kulturmiljönytta.

Inom regeringens satsning ”Hus med historia” som vänder sig till länets hembygdsföreningar fördelades i samverkan med länets hembygdsförbund 625 000 kronor som byggnadsvårdsbidrag. I övrigt beviljade några av länets byggnadsminnen bidrag för restaurering, bland

annat Markelius kollektivhus på Kungsholmen, Pythagoras motorfabrik i Norrtälje samt Kersö säteri på Ekerö. Bidrag beviljades också till vård och underhållsplaner, dels för enskilda byggnadsminnen, dels för Mörby slottsruin samt för ett tiotal hembygdsgårdar. Länsstyrelsen har ökat antalet bidrag till vård- och underhållsplaner eftersom de är strategiskt och handfasta verktyg för det långsiktiga underhållet av byggnaderna.

Exempel på några större projekt är fördjupningen av kunskapsunderlaget för riksintresset Stockholms innerstad, en utredning av civilförsvarsanläggningen Elefanten i Sollentuna, kvalitetssäkring inom projekten ”Skog & Historia”, ”Om kriget kommer” och ”Kalejdoskop”. Bidrag beviljades också till Stockholms stadsmuseum och länsmuseum samt ett fåtal privatpersoner för att göra tillgänglighetsinsatser för fornlämningar i länet.

Länets enda kulturresevat – Brottö skärgårdsjordbruk i Roslagen – fick fortsatt stöd till ett hävdat landskap med betesdrift. Det gröna kulturarvet lyftes fram i en vägledning om historia, skötsel, restaurering och förnyelse av herrgårdsanläggningarnas lindplanteringar i Mälardalen, en i europeiskt sammanhang unik kulturskatt. Vägledningen blev klar till sommaren och utarbetades inom Länsstyrelsen i samråd med övriga länsstyrelser i Mälardalenregionen.

Fornvård

Länsstyrelsen utarbetade under året ett program för fornvården i länet. Programmet anger riktlinjer för det statliga stödet till fornvård, som framledes uttalat kommer att fokusera på insatser för ett kvalificerat tillgängliggörande av ett fyrtiotal fornminnen. Arbetet kommer att utföras i länsmuseets regi. Barn och skolor är viktiga målgrupper vid urvalet av objekt. I övrigt förväntas kommunerna sköta fornvården inom sina domäner. Detta sätt att hantera fornvårdsfrågor är unikt för Stockholms län.

Planering och utbyggnad av infrastruktur och bostäder ska ta tillvara kulturhistoriska miljöer och värden

Målen inom området har i stort uppnåtts då planerade insatser i verksamhetsplanen för 2010–2011 har genomförts. Samverkan med olika aktörer fungerade bra. Särskilt värt att nämna är samverkan med Svenska kyrkan och Trafikverket som innebar att kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer inte påverkades negativt av Citybanans sprängningar.

Länsstyrelsen deltog i detalj- och översiktsplaneprocesser och verkade för att kulturhistoriska värden tillvaratogs.

Kulturmiljösakkunniga deltog i internsamråd för planer och överklagade bygglov, samt vid ett stort antal samrådsmöten med kommuner rörande detaljplaner och översiktsplaner. Stockholms län har ett ansevärt antal riksintressen för kulturmiljövården som ofta medför diskussioner och revideringar i planerna för att värdena inte ska påverkas negativt. Ett trettio-tal av plansamråden föranledde beslut om arkeologiska utredningar. Viktiga ärenden under året ur kulturmiljösynpunkt var bland annat Stockholms nya översiktsplan, ombyggnaden av Slussen, Gasverksområdet på norra Djurgården, Kvarnholmen i Nacka och Fabriksstaden i Gustavsberg i Värmdö kommun.

Sprängningarna för Citybanan under Stockholm och de vibrationer de orsakade medförde tidskrävande arbetsinsatser med bland annat samråd och prövning av tillstånd. Detta berörde under året främst Maria Magdalena kyrka på Södermalm och Gustav Vasa kyrka vid Odenplan. Länsstyrelsen bedömde att svensk standard för sprängningar inte är tillräcklig för att skydda mot skador på äldre, kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Därför påbörjades ett stort utvecklingsarbete i samverkan med Svenska kyrkan och Trafikverket för att skador på kyrkorna ska minimeras. Utbyggnaden av Citybanan föranledde även beslut om en omfattande arkeologisk undersökning, nämligen undersökningen av sjöbotten direkt söder om Riddarholmen.

Länsstyrelsens arbete med fornlämningar dominerades helt av att pröva frågor om utredningar och tillstånd av i samband med planering av infrastruktur och bostäder. Utbyggnaden av Mälarbanan och en ny tågstation vid Barkarby är exempel på ärenden som under året medfört större arkeologiska undersökningar. Utbyggnad av vägar och järnvägar medförde även ett flertal arkeologiska förundersökningar och utredningar under året – bland annat Förbifart Stockholm och förbifarten vid Norrtälje. Vidare har SL:s planer för nya depåer vid Måby i Vallentuna (Roslagsbanan) och Norsborg i Botkyrka (T-banan) föranlett arkeologiska förundersökningar. Om- och utbyggnaden av stomnätet för starkström (Stockholms ström) och en omfattande utbyggnad av diverse VA-ledningar ledde till att ett

antal utredningar på land och i vattenområden genomfördes. Planerade bostadsbyggen för-
anledde ett flertal arkeologiska förundersök-
ningar i de centrala delarna av Norrtälje och
Södertälje. Ombyggnad av riksdagens fastigheter
i kvarteret Mercurius medförde att en för-
hållandevis stor arkeologisk undersökning
påbörjades under vintern 2011–2012. Påverkan
på landskapsbilden i fornlämningsstäta områden
är särskilt påtaglig i samband med utbyggnaden
av verksamhetsområden för lager, industri,
kraftverk, järnvägsdepå med mera runt Arlanda, i
Märsta och Rosersberg i Sigtuna kommun.

Under året färdigställdes ett program för upp-
dragsarkeologin i Stockholm län – det första i
landet och ett länge efterfrågat strategiskt
dokument. Programmet har två syften, dels att
formulera förslag till inriktning för den fortsatta
arkeologiska forskningen i länet i samband med
olika tillståndsärenden, dels att förtydliga vilka
förväntningar och krav som kan ställas på olika
typer av undersökningar och rapporter i den
uppdragsarkeologiska verksamheten. Förhopp-
ningsvis ska detta leda till mer stringenta under-
sökningar och möjliggöra en mer effektiv
administrativ hantering. Ofta finns i dagsläget
oklarheter i inriktning och förväntningar både
från Länsstyrelsens och från de uppdrags-
verksamma institutionernas sida. Länsstyrelsen
håller ett årligt uppföljningsmöte med var och en
av de cirka tio undersökande institutioner som
verkar i länet, i syfte att få en återkoppling åt
båda håll för att förbättra verksamheten. Dess-
utom kallar Länsstyrelsen samtliga till ett årligt
seminarium angående de samlade resultaten från
årets undersökningsverksamhet. Länsstyrelsen
handlade under året cirka 450 ärenden som rör
fornlämningar, varav 30 utredningar, 58 för-
undersökningar och sex slutundersökningar. Fyra
upphandlingar gjordes av arkeologiska
undersökningar. De arkeologiska uppdragen
uppgick till 23 miljoner kronor under året.

Särskilda projekt som finansierats av bidraget till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer

Kaljedoskop

Länsstyrelsernas kulturmiljöenheter i landet har
samlats kring projektet ”Kalejdoskop” som syftar
till att i enlighet med de kulturpolitiska målen
lyfta fram förbisedda kulturmiljöer som kan
spegla Sveriges mångfald. Vidare syftar projektet

till att utveckla nya samverkansformer och vidga
kulturmiljövårdens perspektiv. Mer långsiktigt
avses projektet skapa ökad delaktighet i sam-
hället och förändrade arbetssätt och metoder i
länsstyrelsernas arbete. Inom ramen för
”Kalejdoskop” har Länsstyrelsen samarbetet med
Stockholms kyrkogårdsförvaltning och
Kulturskolans Unga berättar. Genom en
workshop har ungdomar dokumenterat
världsarvet Skogskyrkogården och utrett
förutsättningarna för att utveckla ett digitalt
redskap för barn och ungdomar.

Om kriget kommer

För att tillgängliggöra lämpliga delar av det
kulturarv som det kalla krigets miljöer utgör för
en bredare allmänhet och samtidigt sätta
anläggningarna i sitt sammanhang initierades
projektet ”Om kriget kommer” 2010. Det är ett
samarbetsprojekt mellan Stockholms läns
museum, Stockholm stadsmuseum och
Länsstyrelsen. Projektet ska resultera i en
guidebok som tar upp såväl det militära som det
civila försvaret. Material hämtas ur arkiv och
genom intervjuer. Under 2011 avslutades genom-
gången av Fortifikationsverkets arkiv. Två
miljöer kring Arholma respektive Landsort har
valts ut för att presenteras utförligare i guide-
boken. Länsstyrelsen har lett projektet samt
fungerat som styrgrupp. Länsstyrelsen har även
intervjuat äldre militärer verksamma inom
kustartilleriet under kalla kriget.

Vattenknutna kulturmiljövården

Arbetet med ”Biologiskt kulturarv” och
”Vattenknutna kulturmiljövården” fortsatte i
samarbete med Stockholms läns museum.
Åkerströmmen inventerades med syftet att öka
kunskapen om de kulturmiljöer som ligger i
anslutning till vatten för att få ett bättre underlag
inför beslut om de åtgärder som planeras inom
ramen för restaurering av värdefulla
vattenmiljöer.

Medeltidsstaden

Som ett led i arbetet med det arkeologiska
programmet har problem bland annat
identifierats angående bedömningen av de
medeltida lämningarna i länet. Därför har
länsstyrelsen låtit genomföra en förstudie om hur
de medeltida lämningarna från Helgeandsholmen
i Stockholm ska hanteras. Förstudien, som avser
att mynna ut i ett treårsprojekt, ska identifiera

och precisera problemområden för samtliga våra fyra medeltida städer: Stockholm, Sigtuna, Södertälje och Norrtälje. Detta är ett långsiktigt strategiskt arbete som syftar till att förenkla framtida handläggning och bättre kunna möta ett exploateringsstryck i dessa städer.

– redovisa de viktigaste prioriteringarna och insatserna under året för arbetet,

Första prioritet har varit att sköta den löpande handläggningen inom våra sakområden och ständigt söka nya sätt att effektivisera den. Här ingår ett antal utvecklingsprojekt, exempelvis arbetet med Citybanan genom Stockholm, översynen av kunskapsunderlaget för riksintresset Stockholms innerstad, utvecklingsarbetet i samverkan med Stockholms stad angående byggnadsminnen samt att slutföra programmen för den uppdragsarkeologiska verksamheten och fornvården.

– redovisa de största svårigheterna under året för arbetet

Arkeologifrågorna är stora och komplexa. Under 2011 genomförde Länsstyrelsen fyra större arkeologiska upphandlingar. Till detta kommer ett stort antal mindre ärenden som också innehåller komplicerade frågeställningar och som är av stor vikt för enskilda att få prövade. De långa handläggningstiderna är besvärande – väntetiderna för sökanden minskade dock tack vare en särskild resursförstärkning under året.

Det stora ärendetrycket medförde svårigheter att prioritera förebyggande åtgärder. Detta fick till följd att tillstånd ibland gavs att ta bort fornlämningar i motsättning till kulturminneslagens intentioner.

Arbetet med byggnadsminnesförklaringar är tidskrävande på grund av det omfattande utredningsarbete och kommunikering som krävs.

– redovisa de tre viktigaste samarbetsprojekten med andra verksamheter inom eller utanför länsstyrelsen under året.

- Samarbete med Stockholms stad angående fördjupning av riksintressena och metodutveckling angående byggnadsminnen (se ovan).
- Arbetet i förvaltningsrådet för Birka/Hovgården var framgångsrikt och bestod under året i att arbeta för att utveckla besöksnäringen och mottagandet på Hovgården genom att inspirera och stödja de småföretagare som redan finns på platsen. De insatser som gjorts har tagits emot positivt och vi står nu sannolikt i startgroparna för en bra utvecklingsprocess. Förvaltningsrådet består av representanter för Ekerö kommun, Riksantikvarieämbetet och Länsstyrelsen.

- Samverkan med Svenska kyrkan och Trafikverket angående Citybanan (se ovan).

Tabell 5.1: Länsfakta kulturmiljö

	2011-12-31	2010-12-31	2009-12-31
Antal registrerade fornlämningar (exkl. marina)	102 000	102 000	102 000
Antal byggnadsminnen enligt 3 kap. kulturminneslagen	189	186	183
Antal kyrkobyggnader enligt 4 kap. kulturminneslagen	186	186	186
Riksintresseområden för kulturmiljövården (antal)	132	132	132
yta (ha)	16 % av länets yta	16 % av länets yta	16 % av länets yta
Kulturresevat (antal)	1	1	1
yta (ha)	60,0	60,0	60,0
Andel av länets kommuner som har kulturmiljöprogram (%)	100 %	100 %	100 %

Källa: Länsstyrelsens register, Riksantikvarieämbetets fornminnesregister och Boverkets riksintresseregister.

Kommentarer Tabell 5.1

Inga kommentarer förutom de som nämns i texten ovan.

Tabell 5.2: Utbetalade bidrag för kulturmiljö, summa (tkr)

	2011	2010	2009
Bidrag, vilka länsstyrelsen fattar beslut om och betalar ut	0	0	0
Bidrag, vilka länsstyrelsen har fattat beslut om, men där Riksantikvarieämbetet har gjort utbetalningen	13 562	13 820	14 735

Källa: Riksantikvarieämbetets ekonomiprogram

Kommentarer Tabell 5.2

Riksantikvarieämbetet delegerar ut bidraget till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer (7:2) till länsstyrelserna att fördela i enlighet med tillhörande förordning. Inga kommentarer i övrigt förutom de som nämns i texten ovan.

Folkhälsa

VOLYMER OCH KOSTNADER	2011	2010	2009
Årsarbetskrafter män ¹⁾	3,60	3,02	7,40
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	7,18	6,54	34,02
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	14 659	13 779	44 643
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	3,79	3,36	9,77
Antal ärenden, inkomna och initiativärenden	145	175	3 512
Antal beslutade ärenden	133	154	3 670
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	68	118	131
Bidragsutbetalningar (tkr) ^{3, 4)}	50 375	77 934	91 827
Nöjdindex brukarundersökning – för verksamhet länsmyndighet ANDT-frågor. Varje län ansvarar för att föra in ev resultat från brukarundersökningar från 2011 och tidigare år. ⁵⁾	85	-	-

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1 760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl. OH exkl. resurssamverkan

³⁾ Där Länsstyrelsen gör utbetalningen

⁴⁾ Uppgifterna i ovanstående tabell omfattar verksamhetskod 70*

⁵⁾ Vid redovisning av ev tidigare års undersökning, ange tydligt hur resultatet har tagits fram.

Sakområdet kännetecknas av få ärenden. Avseende utvecklingsmedel till kommuner (bidragsutbetalningar) så har denna siffra sjunkit sedan 2009 och 2010. Detta beror på att länsstyrelserna har fått färre uppdrag som syftar till att fördela bidrag till kommunerna inom folkhälsoområdet.

För 2011 har Länsstyrelsen fördelat utvecklingsmedel till kommunerna avseende verksamhet med personligt ombud samt till verksamhet som ska förstärka och kvalitetsutveckla stödet till våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnar våld. Utöver dessa uppdrag fördelar vi resterande 20 procent av beviljade utvecklingsmedel för pågående verksamheter. Detta avseende tidigare uppdrag med: tidiga insatser för barn till missbrukare, psykiskt sjuka, utsatta för våld i nära relation, förebyggande insatser mot missbruk och anhörigstöd. Länsstyrelsens arbete avseende våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnar våld redovisas under rubriken jämställdhet.

Länsstyrelsens vision på sakområdet samt prioriterade insatser och insatsmål

Länsstyrelsen i Stockholms län har under 2011 arbetet på sakområdet utifrån en vision. Denna anger att Länsstyrelsens insatser för att skapa ett socialt hållbart samhälle ska ge resultat som kan utgöra inspiration för andra aktörer i länet och landet. Den sociala tryggheten ska vara hög. Stockholms län ska vara tongivande i arbetet för en god folkhälsa. Myndigheter och aktörer inom det civila samhället ska stödjas i sitt arbete.

Länsstyrelsen arbetade utifrån målet att bruk av alkohol, tobak och narkotika bland ungdomar och unga vuxna ska minska. Under året har detta arbete skett främst genom tillsyn av kommunerna enligt alkohol- och tobakslagen, regional samordning och stöd till kommunerna inom området alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT). Insatserna har i stort genomförts utifrån verksamhetsplanen för 2011.

SKOP tog under året för länsstyrelserna fram ett nöjdindex (NI). Intervjuer genomfördes med 26 kontaktpersoner i länet som arbetar med ANDT-frågor. Länsstyrelsen i Stockholms län fick ett genomsnittligt nöjdindex på 85 på en 100-gradig skala, vilket vi bedömer är ett tillfredställande resultat när det gäller myndighetens arbete på området.

Tillsyn

Tillsyn på alkohol- och tobaksområdet genomfördes enligt den upprättade tillsynsplanen för 2011. Detta innebär att vi genomförde tillsyn av verksamheten i tio kommuner i Stockholms län. Tillsynen följer dels upp hur kommunerna sköter arbetet med alkohol- och tobakslagarna generellt, dels hur kommunerna säkerställer rättssäkerhet och lagenlighet i ett vidare perspektiv.

Två tematillsyner genomfördes under året. Dels slutfördes en tematillsyn av alkoholservering och tobaksrökning på de idrottsarenor i länet där elitfotboll och ishockey spelas. Syftet med tillsynen var att kontrollera att alkohol- och tobakslagarna följs. Dels genomfördes en granskning avseende rökning på skolgårdar som visade att länets skolgårdar långt ifrån är de rökfria miljöer som lagstiftaren avsett. Vi genomförde även en kartläggning av ungdomars tobaksvanor. Den visade att underåriga ungdomar i stor utsträckning själva kan köpa tobak. Resultaten från de båda kartläggningarna och tematillsynerna uppmärksammades i media.

Länsstyrelsen fortsatte arbetet med att stimulera kommunerna till att utbilda krögare och arrangörer av studentfester i metoden ”Ansvarsfull alkoholservering” som nu är implementerad i länets samtliga kommuner. Vi har även arrangerat föreläsningar, dels om ”Ansvarsfull tillståndsgivning” för beslutande politiker, dels om alkohol- och tobakslagen för Polismyndigheten.

Länsstyrelsen bidrog i en rad förbättringsarbeten. Ett viktigt sådant var utvecklingen av en länsstyrelsegemensam tillsynsprocess med gemensamma riktlinjer. Vi har också – tillsammans med Statens Folkhälsoinstitut, Länsstyrelsen i Skåne län samt Åre kommun – tagit fram en modell för hur kommunerna i framtiden ska utforma sina alkoholpolitiska riktlinjer.

Länsstyrelsen fortsatte under 2011 att samordna den myndighetsgemensamma tillsynen av restauranger. För framtagande av intressanta tillsynsobjekt leder vi en samverkansgrupp bestående av representanter för Skatteverket, Ekobrottsmyndigheten, finanspolisen och Stockholms stad. Ett trettiotal restaurangföretag var föremål för granskning. Under året fortsatt vi att leda en regional samverkansgrupp mot illegal tobak. I denna samverkansgrupp ingår Tullverket, Skatteverket, kommuner, Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten. Gruppen anordnade en utbildning om införsel och beskattning av tobaksvaror.

Förankring av den nationella ANDT-politiken

En strategiskt viktig plattform för samverkan om genomförandet av ANDT-politiken, som Länsstyrelsen leder, är den regionala samverkansgrupp där Polismyndigheten, Stockholms läns landsting, Tullverket, Karolinska Institutet och Stockholms stad deltar. En gemensam verksamhetsplan antogs där en rad konkreta insatser formulerades och genomfördes. Merparten av de insatser som beskrivs i denna redovisning finns i den nämnda verksamhetsplanen. För att lansera och informera om regeringens ANDT-strategi 2011–2015 anordnade Länsstyrelsen en konferens till vilken länets kommuner, polismyndigheten, tullverket, landstinget och idéburna organisationer bjöds in. Uppslutningen var god – 25 av länets 26 kommuner var representerade och antalet deltagare var 170. Som en direkt följd av konferensen kontaktades Länsstyrelsen av ett antal kommuner och även polismästare i ett par av länets polismästardistrikt för att komma och presentera strategin för ledningsrepresentanter.

Vi ansvarade för länets delaktighet i den nationella informationssatsningen ”TÄNK OM” där budskap om föräldrars viktiga roll för att minska tonåringars drickande kommunicerades i länsmedia och via lokaltrafik. Därutöver producerades en kort informationsfilm i syfte att få unga vuxna att inte köpa cigaretter eller alkohol till dem som är underåriga. Filmen visades på länets samtliga SF-biografer under fyra veckor i november och december.

Stöd till kommunerna

Länsstyrelsen anordnade under 2011 en rad nätverksträffar och utbildningar för kommunala preventionssamordnare och tillsynshandläggare med syfte att stödja kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte i länet. Ett exempel är en heldagsutbildning i hur kommunerna bör skriva förbud och förelägganden enligt tobakslagen. Övriga teman för nätverksträffarna var bland annat Social Marketing, implementeringsforskning, samverkan med idéburna organisationer, marknadsföring och märkning av tobaksprodukter. Totalt 20 träffar genomfördes och deltagarantalet varierade mellan cirka 15 och 25 personer per tillfälle. Överlag var deltagarna mycket positiva till att träffa kollegor från andra kommuner.

En av träffarna för preventionssamordnarna arrangerades tillsammans med Centralförbundet

för Alkohol- och Narkotikaupplysning (CAN). Syftet var att öka kontakterna mellan preventionssamordnarna och cirka 20 av länets idéburna organisationer. Ökad samverkan mellan myndigheter och idéburna organisationer är ett av ANDT-strategins prioriterade områden. Länsstyrelsen var även delaktig i att arrangera mässan "Mot samma mål" där man fokuserade på ökad samverkan mellan idéburna organisationer och myndigheter i länet. Vid mässan föreläste Länsstyrelsen om den nya alkohollagen och om vattenpipsrökning.

Vi genomförde en konferens för preventions-samordnare och övrig berörd personal i länets kommuner där Skolverket inbjöds att beskriva sitt preventiva uppdrag. Syftet var att förmedla kunskap om och förstärka/skapa samarbeten kring tobaksprevention i skolan. Även en utbildning inom tobakspreventivt arbete för fritidspersonal i länets kommuner arrangerades. Efter önskemål från kommunala preventionssamordnare arrangerades en nationell kunskapskonferens om metoden Örebro Preventionsprogram (ÖPP) som syftar till att stärka föräldrars restriktiva hållning till att bjuda underåriga på alkohol. För att stärka preventionssamordnarna i deras roll som utvecklingsledare anordnade vi en två dagar lång utbildning med namnet "Att leda utan att vara chef". Utbildningen finansierades till hälften av Länsstyrelsen och respektive kommun.

I ANDT-strategin prioriterades samordning av det brotts- och drogförebyggande arbetet. Länsstyrelsen initierade och genomförde i samverkan med länets polismyndighet en granskning av de åtta cheffsamråd som polis-myndigheten i länet leder. Cheffsamråden syftar till att utveckla samverkan mellan främst polis och kommun i lokalt brotts- och drogförebyggande arbete. Granskningen visade att det finns ett antal konkreta förbättringsområden, som kan bidra till att utveckla såväl lokal som regional samverkan. Återkoppling av resultaten till de berörda påbörjades under 2011 och fortsätter under 2012.

Personligt ombud

Länsstyrelsen fortsatte att administrera och stödja verksamheten med personliga ombud för människor med psykisk funktionsnedsättning. I Stockholms län finns 48 ombud som delfinansierats genom de 15 750 000 kr som Länsstyrelsen fördelat till kommunerna.

Länsstyrelsen administrerade även två nätverksmöten under året.

Återrapportering regleringsbrev

Tabell 6.1: Verksamhetskostnader och årsarbetskrafter

Kostnader och årsarbetskrafter för Folkhälsa	Kostnader (tkr)	Årsarbetskrafter
Totala kostnader (exkl. OH)	10 283,1	10,78
varav Allmänt och övergripande inom folkhälsa (700)	4 272,4	3,65
varav Fördelning av statsbidrag (704)	4 032,7	4,34
varav Alkohol- och tobaksärenden (705)	1 969,3	2,77
varav alkoholärenden (7051 – 7053)	0	0
varav tobaksärenden (7054)	0	0
Totala kostnader (inkl. OH)	14 658,0	

Tabellen skall innehålla verksamhetskostnader enligt resultaträkningen. Fakta i tabellen skall endast redovisas för senaste räkenskapsår (dvs. 2011)

Källa: Agresso

Jämställdhet

VOLYMER OCH KOSTNADER	2011	2010	2009
Årsarbetskrafter män ¹⁾	3,13	3,95	2,05
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	5,65	8,04	4,49
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	15 914	16 252	7 795
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	4,12	3,97	1,71
Antal ärenden, inkomna och initiativärenden	102	202	90
Antal beslutade ärenden	79	63	44
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	22	22	6
Bidragsutbetalningar (tkr) ^{3, 4)}	4 242	24 504	9 400

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1 760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl. OH exkl. resurssamverkan

³⁾ Där Länsstyrelsen gör utbetalningen

⁴⁾ Uppgifterna i ovanstående tabell omfattar verksamhetskod 80*

Den kraftiga uppgången under 2010 beror dels på den nya uppgiften att vara nationell samordnare inom minoritetspolitiken och dels en särskild satsning på samordning mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Nedgången under 2011 beror på att statsbidragen inom minoritetsområdet förs på annan verksamhetskod samt att det inte betalats ut några medel inom området prostitution och människohandel under 2011.

Sakområdet kännetecknas av få ärenden. Det mesta av arbetet sker i projektform, via nätverk eller via informationsinsatser.

Länsstyrelsens vision på sakområdet och prioriterade insatser och insatsmål

Länsstyrelsen i Stockholms län har under 2011 arbetat på sakområdet utifrån en vision. Denna anger att Stockholms län ska vara det mest jämställda länet i hela landet. Under året har vi arbetat brett med frågan, bland annat via utbildningsinsatser, insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck samt insatser gällande prostitution och människohandel. Vi har även under året delat ut statsbidrag till projekt som syftar till att stärka jämställdheten i länet. De väsentligaste insatserna beskrivs nedan.

ESF Jämt

Det nationella socialfondsprojektet 2008–2011 om jämställdhetsintegrering (ESF Jämt) ska under perioden genomföras. Projektet drivs tillsammans med övriga länsstyrelser och syftet är att ge stöd i jämställdhetsintegrering till alla ESF-projekt som efterfrågar stöd. Stödet bygger på länsstyrelsernas särskilda kompetens inom jämställdhetsintegrering och ska hålla samma höga kvalitet över hela landet. I varje NUTS-region har ett processtöd anställts för att arbeta med projekten.

ESF Jämts styrgrupp har haft flera möten under året med länsrådet från Gotland som ordförande. ESF:s processtöd i jämställdhet i Stockholm anordnade under året 18 BAS-utbildningar, sex workshops, 12 kombinerade BAS- och workshoputbildningar, totalt 36 utbildningar för ESF-projekt i olika stadier. Därtill anordnades sex seminarier tillsammans med andra processtöd och 117 enskilda rådgivningstillfällen med föreläsare för ESF-projekt.

Bland annat kan nämnas att ESF Jämt tillsammans med Sveriges kommuner och landsting (SKL), ESF Tema likabehandling och Länsstyrelsen på Gotland arrangerade ett seminarium i Almedalen i juli. Vidare

arrangerades två internationella seminarier tillsammans med Arbetsmiljöforum och EU nätverket Gender Cop, dels ett seminarium inom ramen för Working life, dels ett om stödsystem för jämställdhetsintegrering. Sakkunnig deltog som företrädare för ESF Jämt i nätverket Gender Cops möte i Warszawa i september samt i en internationell konferens i Stockholm.

De mål som Länsstyrelsen satt upp inom området har uppfyllts:

- Att rådgivning ska ges till 50 projekt per år inom ramen för socialfondsprojektet.
- Att minst tio utbildningar ska genomföras inom ramen för socialfondsprojektet.
- Att socialfondsprojektet ska ha 95 procent nöjda kunder.

Vidare hade vi som mål att en lägesbeskrivning av den regionala jämställdhetsstrategin skulle tas fram under 2011. I mars presenterade vi tillsammans med den så kallade strategigruppen halvtidsuppföljningen av länets regionala jämställdhetsstrategi 2008–2013. Uppföljningen visar med statistiska analyser att utvecklingen mot jämställdhet går sakta. Beträffande lönegapet mellan kvinnor och män var utvecklingen negativ i mer än hälften av kommunerna. Rapporten visade också att unga kvinnor är bättre än pojkarna i skolan men att de är mer stressade. I flera kommuner var andelen invandrad befolkning mycket hög varför kommunanställda bedöms behöva mer kompetens i jämställdhet och likabehandling. Inom innovationsområdet konstaterades att kvinnor tar en ytterst liten andel av patenten och det bedöms att mer stöd behövs för att utveckla kvinnors företagande och innovationskraft.

Strategigruppen träffades regelbundet fem gånger under året för att diskutera uppföljningen av strategin, den nya gemensamma ESF-ansökan samt kopplingen till RUFs handlingsprogram, där samverkan särskilt ska ske på kompetensutvecklingsområdet samt området för ökad anställning av invandrad arbetskraft.

I februari lämnade Länsstyrelsen tillsammans med elva deltagande aktörer och åtta samverkanspartners en ansökan till ESF om ett treårigt jämställdhetsprojekt med aktiviteter inom flera områden, baserat på uppföljningen av jämställdhetsstrategin. Ansökan blev prioriterad men medel saknades i juni. Efter ett möte med alla samverkande aktörer i augusti lämnades en

reviderad ansökan in i september. Ansökan omfattar kompetensutveckling i jämställdhetslikabehandling, företagande-innovationer, skolan, våld mot kvinnor. Strategigruppen hade utifrån uppföljningen av strategin valt de mest eftersatta områdena när det gäller jämställdhet. Projektet innehöll även en transnationell del. I mars deltog sakkunnig i jämställdhet i en partnersökskonferens i Warszawa för att finna transnationella partners till projektet, samt i ett partnersöksmöte i oktober i Stockholm. Återigen var ansökan prioriterad men då regeringen kraftigt begränsat ESF-medlen kunde det regionala partnerskapet inte bevilja ansökan vid beslutsmötet i december 2011.

Även internt arbetade vi under året med jämställdhet, detta inom ramen för handlingsplanen "Allas lika rättigheter och möjligheter" som personal på Länsstyrelsen fick utbildning i. Ett MR-nätverk som ska arbeta med mänskliga rättigheter har träffats ett antal gånger med företrädare på myndigheten för att lyfta upp frågan. Även interna utbildningar inom mänskliga rättigheter genomfördes under hösten.

Utbildningar

Länsstyrelsen genomförde under hösten 2011 en omfattande utbildningssatsning om våld i nära relation med barnens situation i fokus. Bakgrunden är ett omfattande behov av kompetensutveckling av socialtjänsten som Länsstyrelsen konstaterade efter en kartläggning 2008 och tillsyn 2009. Utbildningen riktade sig till yrkesutövare som arbetar med barn- och familjeärenden i socialtjänsten och omfattade fem heldagar för 400 personer och tre halvdagar för 200 personer. Därutöver erhöll kommunernas familjerättshandläggare en särskild utbildningsdag med fokus på vårdnad, boende och umgänge. En avslutande konferens på temat hur man integrerar ny kunskap i vardagen genomfördes med 300 deltagare. Både yrkesutövare och förtroendevalda deltog. En utvärdering av utbildningsinsatsen ska redovisas i februari 2012.

Vi genomförde också en utbildning om äldre kvinnor som utsätts eller har utsatts för våld i en nära relation för att öka socialtjänstens medvetenhet om detta. Samtliga av länets kommuner samt enskilda bolag som utför socialtjänst inom äldreområdet deltog. Satsningen omfattade sammanlagt 22 utbildningstillfällen med 540 deltagare. Utbildningen genomfördes under tre halvdagar på temana "Våga se våldet", "Våga

fråga” och ”Våga agera”. Utbildningens effekter följs upp av Stiftelsen Äldrecentrum och resultatet redovisas i juni 2012.

Under året genomfördes heldagsutbildningar i ”Riskbedömningar i ärenden med hedersrelaterat våld”, där verksamhetssystemet Barns Behov i Centrum (BBIC) och utredningsmetoden Signs of Safety användes. Hundra socialsekreterare deltog i utbildningen. Sedan 2008 har totalt 370 socialsekreterare deltagit. Efterfrågan på ytterligare utbildning i ämnet bedöms fortsatt vara stor. Metodstöd för socialsekreterare som arbetar med barn och ungdomar delades ut i 700 exemplar till socialsekreterare i länets kommuner.

Länsstyrelsens bedömning är att dessa länsövergripande utbildningar har bidragit till en jämnare kunskapsnivå och en bättre samsyn i dessa frågor i länet. I början av 2012 kommer resultaten av utvärderingarna avseende dessa utbildningar.

Statsbidrag som lett till utveckling

Länsstyrelsen fattade beslut om drygt 20 miljoner kronor i statsbidrag för stöd till våldsutsatta kvinnor och barn som har bevittnat våld. Större delen av dessa medel kommer att utbetalas under 2012. Ansökningar som fokuserat på barn som bevittnat våld har prioriterats.

Statsbidragen till kommunerna har lett till att socialtjänsten i flera kommuner/stadsdelar har utvecklat strukturer för arbetet med våldsutsatta kvinnor, barn som bevittnat våld samt våldsutövande män. Såväl intern som extern samverkan har utvecklats. Kompetens och struktur för arbetet är två viktiga komponenter för att kvalitetssäkra arbetet med att motverka våld i nära relationer.

Ett nätverk med alla kvinnofridssamordnare skapades och leds av Länsstyrelsen för att öka kunskapen och samverkan inom hela kvinnofridsområdet. Länsstyrelsen fördelade också 3,5 miljoner kronor i statsbidrag för stöd till förebyggande arbete mot hedersvåld. Ett exempel är framtagandet av en handbok på arabiska riktad till kvinnor från 13 år och uppåt. Handboken delades ut i cirka 4 000 exemplar.

Länsstyrelsen i Stockholm har tillsammans med länsstyrelserna i Skåne och Västra Götaland ett uppdrag att ge stöd till utveckling av skyddat boende för hedersvåldsutsatta. Inom ramen för detta har länsstyrelserna gjort en nationell

kartläggning av skyddat boende för hedersvåldsutsatta och kommunicerat resultaten i en särskild rapport till regeringen. Därutöver fördelades 2,2 miljoner kronor till skyddade boenden för hedersvåldsutsatta i hela landet. Syftet var att stödja kvalitetsutvecklingen i denna verksamhet.

Särskilda insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck

Inom ramen för myndighetssamverkan ”Operation Kvinnofrid” har arbetet med att utveckla ett resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck gått vidare under året. Målet är att skapa såväl ett fysiskt som ett virtuellt hus dit utsatta personer kan vända sig vid behov av råd och stöd. Även yrkesverksamma och frivilliga aktörer ska få vägledning i sitt arbete. Under 2011 har frågan om ett gemensamt resurscentrum gått ut i en ”kommunremiss” till länets kommuner och gensvaret från kommunerna har varit positivt.

Under hösten 2011 tog projektledningen fram ett koncept för verksamheten med en fördjupad beskrivning av det planerade resurscentrumets arbete. Resurscentrumets virtuella hus som kommer att vara ett viktigt verktyg i arbetet är klart för upphandling. Stockholms stad fastslog i december att de kommer att ta på sig uppgiften som huvudman för resurscentrumet, vilket planeras att öppna under hösten 2012.

Tillsammans med Haninge kommun har vi drivit projektet ”Hedra-Haninge”. Syftet var att öka kompetensen hos skol- och fritidspersonal och ge metoder och verktyg för att arbeta förebyggande mot hedersrelaterat förtryck och våld. Cirka 155 personer deltog i kompetensutvecklingen. 500 ungdomar erbjöds föreläsningar i ämnet. Därutöver deltog drygt 190 ungdomar i en dialog om hedersvåld och förtryck, som initierades av skolpersonal och fritidsledare.

Prostitution och människohandel

Länsstyrelsen har haft som mål att prostitution och människohandel för sexuella ändamål ska förebyggas och stöd ges till utsatta under 2011. Vi genomförde planerade insatser och uppnådde samtliga insatsmål som redovisas nedan.

I uppdraget för nationell samordning fortsatte vi att leda och utveckla en operativ och strategisk samverkan i form av Nationellt Metodstödsteam mot prostitution och människohandel (NMT). NMT, som består av landets främsta experter

inom prostitution och människohandel, har i enlighet med insatsmålet träffats vid fyra tillfällen under 2011. I NMT deltar bland andra representanter från Rikspolisstyrelsen, Rikskriminalpolisen, specialiserade enheter inom lokala polismyndigheter, socialtjänstens prostitutionsgrupper från Stockholm, Göteborg och Malmö, Åklagarmyndigheten och Migrationsverket. På www.nmtsverige.se finns information till myndigheter och allmänhet.

Länsstyrelsen och NMT har under året noterat en markant ökning av ärenden där NMT:s kompetens har använts som operativt metodstöd. De flesta av dessa ärenden har aktualiserats utanför storstadsregionerna. Vi leder också länsstyrelsernas gemensamma arbetsgrupp mot människohandel och prostitution (LAMP) som samlar personer med ansvar för regeringsuppdrag mot prostitution och människohandel i respektive län. Under 2011 övertog Länsstyrelsen i Stockholms län, efter överenskommelse med berörda myndigheter, ansvaret för det nätverk av myndigheter och frivilligorganisationer som Socialstyrelsen samlade under perioden för regeringens handlingsplan mot prostitution och människohandel.

Nationella riktlinjer för hantering av prostitutions- och människohandelsärenden har spridits genom befintliga nätverk samt till samtliga kommuner och landsting under året. Insatsmålet för 2011 har därmed uppnåtts. Det nationella utbildningsmaterialet uppdaterades och översattes till engelska. Ett flertal informations- och utbildningsinsatser har genomförts, såväl till utländska som till svenska myndigheter och frivilligorganisationer. Målet för 2011 att utbilda och informera 1 500 personer har uppnåtts. Länsstyrelsen har kontinuerligt deltagit i tv- och radioinslag för att informera om arbetet mot prostitution och människohandel samt kommentera aktuella frågeställningar inom området.

Länsstyrelsen fick under 2011 i uppdrag av regeringen att anordna en nationell konferens om prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Syftet med konferensen var att belysa det arbete som har utförts av olika myndigheter och organisationer inom ramen för regeringens handlingsplan mot prostitution och människohandel. Konferensen, som hölls den 14–15 december, blev fullbokad.

I uppdraget för att skapa ett tryggare återvändande för utländska medborgare i prostitution och människohandel för sexuella ändamål har allmänna riktlinjer spridits till samtliga län och

kommuner i enlighet med insatsmålet för 2011. Länsstyrelsen har dock identifierat problem som hindrar ett effektivt och tryggt återvändande.

Detta har via möten och skrivelser lyfts till berörda myndigheter i syfte att finna en fungerande lösning. Därmed har även detta insatsmål för 2011 uppnåtts. Som ett resultat kommer samarbete att inledas under 2012 med International Organization for Migration (IOM) i Helsingfors som kan stötta svenska myndigheter när stöd och hjälp behövs vid ett återvändande.

I uppdraget att utveckla stödprogram för rehabilitering genomförde vi en enkätundersökning för att dels identifiera boenden som har kunskap om området människohandel och prostitution och dels inventera dessas eventuella konkreta erfarenheter och arbetssätt. Vi erbjöd därefter cirka 30 geografiskt spridda boenden med erfarenhet eller kunskap om människohandel möjlighet att delta på en konferens/nätverksträff i maj 2011. Syftet med nätverksträffen var bland annat att identifiera gemensamma problemområden samt att diskutera hur nätverket kan fortsätta att träffas framöver. Vi utförde också en enkätundersökning om den beredskap som kommuner i Sverige har gällande boende och rutiner för målgruppen. I arbetet med att utveckla ett nationellt stödprogram beviljade vi år 2010 medel till ett nätverk av organisationer samt till ett kvinnoboende med tidigare erfarenhet av att ta emot personer utsatta för människohandel.

Ett pilotprojekt genomfördes under 2010 för att utveckla en modell för stöd och rehabilitering. Modellen ska utgöra en grund för det slutgiltiga konceptet för det nationella stödprogrammet. Länsstyrelsen valde att 2011 låta Malmö högskola utvärdera modellen och därför har spridningen av konceptet till viss del senarelagts i förhållande till insatsmålet för 2011. Detta eftersom konceptet kommer att vidareutvecklas med grund i utvärderingens resultat som presenteras i februari 2012. Det preliminära konceptet har emellertid spridits och presenterats inom ett flertal forum såsom boendenätverket, NMT och på departementsnivå.

Inom ramen för fördelning av medel till utvecklingsprojekt delfinansierade Länsstyrelsen en länskoordinator vid socialtjänstens prostitutionsenhet i Stockholm. Koordinators funktion är att upprätthålla en effektiv samverkan mellan socialtjänsten och polisens människohandelssektion samt övriga relevanta aktörer i Stockholms län.

Återrapportering regleringsbrev

Tabell 7.1: Kostnader/intäkter för sakområde Jämställdhet

	2011	2010	2009
Verksamhetskostnader inkl. OH ¹⁾ (tkr)	15 913,7	16 252,1	7 794,5
varav ramanslag 5:1, netto (tkr)	2 273,6	2 472,8	1 347,2
varav övrig finansiering (tkr)	13 640,2	13 779,3	6 436,1
Andel av länsstyrelsens totala verksamhets- kostnader (%)	4,11%	3,96 %	1,70 %
Verksamhetsintäkter	6 182,3	5 679,9	4 092,6

¹⁾ Med OH avses Myndighetsövergripande verksamhet (10+11)

Källa: Agresso

Kommentarer Tabell 7.1

Den kraftiga uppgången under 2010 beror dels på den nya uppgiften att vara nationell samordnare inom minoritetspolitiken och dels en särskild satsning på samordning mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Nedgången under 2011 beror på att statsbidragen inom minoritetsområdet förs på annan verksamhetskod samt att det inte betalats ut några medel inom området prostitution och människohandel under 2011.

Verksamhetsintäkterna består bl a av bidrag från landstinget (4 milj kr), Stockholms stad (1 milj kr).

Rättsliga frågor

Tillsyn

Tillsynen genomfördes i enlighet med upprättade tillsynsplaner vilket medförde att egeninitierad tillsyn prioriterades under året. Länsstyrelsen strävar även efter att bedriva en förebyggande tillsyn i form av råd och information. Genom att bedöma inkomna anmälningar som en faktor vid riskvärdering kunde resurser för inspektioner säkras. Detta för att nå Länsstyrelsens mål med att tillsynsverksamheten ska riktas mot områden med hög risk och där följderna av en otillräcklig tillsyn får störst konsekvenser för samhälle och individ.

Stiftelser

Totalt finns cirka 15 600 registrerade stiftelser i Sverige. Drygt 7 300 (47 procent) av dessa är registrerade i stiftelseregistret för Länsstyrelsen i Stockholm och de förvaltar 70 procent (250 miljarder kronor) av landets totala stiftelsekapital.

Ett kontinuerligt arbete för att effektivisera stiftelsernas offentliggörande av sina årsredovisningar pågår. Från och med 2011 skannas samtliga årsredovisningar. Att dessa nu är lättillgängliga innebär en fördel ur såväl ett gransknings- som ett medborgarperspektiv.

Under 2010 påbörjades en granskning av ett fyrtiotal stiftelser som ska tillhandahålla bostäder åt särskilda kategorier av destinatärer (bostadsstiftelser). Resultatet av detta arbete avslutades under året med en rapport som visade att 30 procent av stiftelserna hade sådana avvikelser i sin ändamålsuppfyllelse att Länsstyrelsen behövde ingripa.

Vi har under året påbörjat en granskning av insamlingsstiftelser. Anledningen är en ny lagregel som anger att minst 75 procent av stiftelsens intäkter ska användas till ändamålet sett över en treårsperiod. Granskningen bedöms fortgå under 2012.

Under året påbörjades även en granskning av 170 forskningsstiftelser. Flera av dessa stiftelser stod tidigare under så kallad "begränsad tillsyn". Syftet med granskningen är att bedöma hur stiftelserna uppfyller sina ändamål samt om nivån på arvoden och övriga förvaltnings

kostnader är skälig. Analys och rapport beräknas vara färdigställda i slutet av sommaren 2012.

Penningtvätt och finansiering av terrorism

Tillsynsinsatserna under 2011 inriktades dels på att vandelspröva verksamhetsutövare som anmält sig till penningtvättsregistret, dels att kontrollera att verksamhetsutövare har de verktyg som behövs för att upptäcka penningtvätt så att brottslig verksamhet i samhället motverkas.

Länsstyrelsens arbete med att utveckla IT-stödet för vandelsprövningen tog fart under året. Enligt nuvarande tidplan kommer systemet att driftsättas under mars månad 2012. Eftersom IT-stödet ännu inte är i drift kunde inte samtliga anmälda verksamhetsutövare vandelsprövas under året.

Under 2010 ställde Länsstyrelserna i Stockholm, Västra Götaland och Skåne en skrivelse till departementet med önskemål om klargörande och eventuell utvidgning av myndighetens ingripandemöjligheter. Departementet meddelade under 2011 att eventuella ändringar kommer att dra ut på tiden. Länsstyrelsen bedömer att det utan sådana ändringar finns en risk att effekterna av myndighetens tillsyn starkt begränsas.

Under 2011 togs fyra urvalsgrupper fram för vandelsprövning och begäran om rutiner. Tillsynsätgärder inleddes mot 155 verksamhetsutövare – bilhandlare i Stockholms och Uppsala län (30 stycken), övrig kontanthandel (15 stycken), redovisningskonsulter i norra Sverige (50 stycken) samt redovisningskonsulter med ett större antal anställda (60 stycken).

Tillsynen av verksamhetsutövare inom kontanthandeln visade att majoriteten av aktörerna har valt att begränsa möjligheten för kunderna att betala kontant och satt ett tak vid belopp överstigande 15 000 euro. Detta innebär att de inte omfattas av penningtvättslagstiftningen och därför inte står under Länsstyrelsens tillsyn. Länsstyrelsen bedömer att en begränsning av hanteringen av stora kontanta belopp är ett viktigt led i att motverka penningtvätt.

Under 2011 genomfördes informationsinsatser i Luleå, Umeå samt i Stockholm (två tillfällen). Generellt ökade antalet anmälda verksamhetsutövare till penningtvättsregistret under året, det är dock svårt att fastställa huruvida ökningen beror på Länsstyrelsens informationsinsatser.

Överförmyndare

I enlighet med upprättad tillsynsplan inspekterade Länsstyrelsen under året samtliga överförmyndare. För att säkerställa en korrekt bedömning granskades betydligt fler ärenden än tidigare. Vid årets inspektioner granskades särskilt förmyndare som inte är redovisningsskyldiga. Beslut och protokoll där allvarlig kritik riktas mot överförmyndaren följs upp vid ett särskilt möte eller samtal med överförmyndaren i fråga.

Kameraövervakning

Under 2011 genomförde vi tillsyn av 52 solarieanläggningar (i Botkyrka, Huddinge, Järfälla, Sigtuna, Sollentuna, Solna, Stockholm och Täby). Granskningen visade bland annat att 96 procent av de obemannade solarieanläggningarna, i strid mot gällande lagstiftning bedriver allmän kameraövervakning. Länsstyrelsen sammanställde granskningen i en rapport. Efter avslutade inspektioner meddelade flera solarieanläggningar att man tagit bort kamerorna, några ansökte om tillstånd medan majoriteten av de granskade objekten meddelade att det rört sig om verkningslösa attrapper.

I mitten av året genomfördes ett tillsynsprojekt av restauranger. I samband med projektet

inspekterades 125 restauranger i Danderyd, Nacka, Norrtälje, Stockholm, Södertälje och Värmdö. Av de granskade restaurangerna bedrev 23 procent allmän kameraövervakning i strid mot gällande lag. Andelen restauranger med olagliga kameror varierade stort mellan kommunerna – från 12 procent i Nacka till 34 procent i Stockholm.

I slutet av året påbörjades tillsyn av allmän kameraövervakning i gymanläggningar. Förfrågningar om kamerainnehav skickades till berörda och tre inspektioner genomfördes. Granskningen beräknas vara klar under våren 2012.

Bevakningsföretag

Under året utförde Länsstyrelsen 20 riktade inspektioner av bevakningsföretag samt 115 inspektioner av väktare, ordningsvakter och entrévärdar. Tillsynen fokuserade främst på företagets förmåga att bedriva ordningshållande verksamhet på ett professionellt och säkert sätt. Under året påträffades företag som bedriver verksamhet utan auktorisation. Flera av ordningsvaksföretagen använde sig av icke godkänd personal i sin verksamhet och många entrévärdar var inte anmälda i det företag de sade sig arbeta för. Några visade sig även förekomma i belastningsregistret. Under året uppmärksammades tillsynsmyndigheten på ett antal allvarigare missförhållanden i vissa verksamheter vilka blivit föremål för utredning.

Enligt lagen om bevakningsföretag ska länsstyrelsen utföra inspektioner av bevakningsföretagen minst en gång vartannat år. Avvägningar mellan myndighetens tillsynsområden har medfört att samtliga bevakningsföretag inte inspekterats i enlighet med bestämmelserna detta år. Vi ser ett behov av en författningsöversyn av det fastlagda tvåårs-intervall utifrån väsentlighet och risk snarare än ett fastlagt antal inspektioner.

Ansöknings- och tillståndsärenden

Hälften av myndighetens totala antal ärenden är rättsliga ärenden. Handläggningstiderna inom de flesta ärendegrupper uppfyller uppsatta mål. För att klara målen vad gäller ansökningar om tillstånd till kameraövervakning och vissa stiftelseärenden gjordes en särskild satsning. Beträffande ansökningar om tillstånd till kameraövervakning uppnåddes målet om maximalt sex månaders handläggningstid. I fråga om prioriterade stiftelseärenden kunde målet inte nås för samtliga ärenden.

Delgivningar

Antalet ansökningar om delgivning minskade under året med 50 procent jämfört med år 2010. Länsstyrelsen hade en handläggningstid på 21 dagar som mål för delgivningar och målet nåddes redan i början av året. Sedan ansökan om delgivning avgiftsbelades har en stor andel av delgivningsföretagen börjat betala in ansökningsavgifterna två gånger per månad. Det kan innebära att Länsstyrelsen inte får in avgiften förrän uppemot 14 dagar från det att ansökan inkom till myndigheten. Lagändringen den 1 april innebär vidare bland annat att Länsstyrelsen, till skillnad från tidigare, ska vidta egna delgivningsåtgärder. Dessa omständigheter gjorde att den genomsnittliga handläggningstiden ökade.

Antalet ansökningar om delgivning på begäran av utländsk myndighet ökade till cirka 300 ärenden – en ökning med cirka 50 procent jämfört med 2010.

Sedan lagen trädde i kraft den 1 april har Länsstyrelsen auktoriserat åtta delgivningsföretag och meddelat 350 godkännande. Länsstyrelsen har dragit igång ett omfattande arbete med att utveckla ett elektroniskt datastöd för verksamheten där även övriga auktorisationsmyndigheter deltar. Avsikten är att lösningen ska underlätta både för delgivningsföretagen och länsstyrelserna.

Bevakningsföretag

Antalet auktoriserade bevaknings- och utbildningsföretag ökade under 2011 till 96 stycken (87 bevakningsföretag och nio utbildningsföretag) i Stockholms län. Samtliga av landets största bevakningsföretag har sina huvudkontor i Stockholms län. Antalet ansökningar om nyauktorisering, ärenden om godkännande för nya väktare och andra ärenden knutna till bevakningsbranschen ökade med drygt 2 000 ärenden jämfört med föregående år. Under 2011 inkom närmare 2 000 ansökningar om godkännande och myndighetens tillsynsansvar kom att omfatta 11 088 personer.

Arbetet med omauktorisationer av bevakningsföretag med anledning av nytt regelverk 2007 är inte helt avslutat. Rikspolisstyrelsens yttranden började komma in under hösten 2011 och samtliga kvarstående omauktorisationer beräknas vara klara inom en månad från inkommet yttrande.

Lönegaranti

Konkurserna fortsatte att minska under året. Antalet företagsrekonstruktioner ökade dock jämfört med föregående år. Antalet lönegarantiärenden var 667 stycken år 2010. För 2011 slutade antalet ärenden på 735 stycken. Länsstyrelsen verkställde utbetalningar från konkursförvaltare och företagsrekonstruktioner inom 14 dagar från det att besluten inkom till myndigheten.

Företaget OnOff AB:s konkurs resulterade i Länsstyrelsens största lönegarantiärende det senaste decenniet. Antalet lönegarantiborgenärer i OnOff var drygt 1 200 stycken, vilket kan jämföras med de 10–15 personer som ett normalt lönegarantiärende i genomsnitt omfattar.

Stiftelser

Omkring 200 nya stiftelser registrerades under året. År 2010 utfördes 2 460 ändringsanmälningar i de stiftelser som var registrerade medan det år 2011 utfördes drygt 2 200 ändringsanmälningar. En av anledningarna till minskningen av antalet ändringsregistreringar är att Länsstyrelsen begärde in kompletterande registeruppgifter i samband med övertagandet ett stort antal stiftelser från andra län 2010 och som myndigheten sedermera registrerade.

Kameraövervakning

Handläggningstiderna för ansökan om tillstånd till allmän kameraövervakning minskade från 18 månader vid halvårsskiftet år 2010 till under sex månader under 2011. Antalet ansökningsärenden ökade med cirka 60 procent i förhållande till föregående år. Trots den stora ärendeökningen mer än halverades handläggningstiderna och målet om sex månaders handläggningstid uppnåddes.

Länsstyrelsens mål om att handläggningstiden för anmälan om kameraövervakning ska vara två månader har kunnat nås under 2011.

SAMEB – Myndighetssamverkan mot ekonomisk brottslighet

Det SAMEB-arbete inom stiftelseområdet som påbörjades 2010 fortsatte under året med informations- och erfarenhetsutbyte samt överläggningar med Ekobrottsmyndigheten, Kronofogdemyndigheten och Skatteverket. Vi bedömer att det finns goda förutsättningar för ett

intensifierat uppgiftsutbyte med berörda myndigheter framöver. Under året utvecklades samverkan för att identifiera personer i insamlings- och bostadsstiftelser som kan bli föremål för ingripande av vardera myndigheten.

Länsstyrelsen medverkade tillsammans med bland andra Tillsynsmyndigheten i konkurser, Försäkringskassan och Ekobrottsmyndigheten i ett projekt som syftade till att undersöka missbruk av den statliga lönegarantin. Länsstyrelsen gjorde en handfull polisanmälningar inom området under året. Antalet lönegarantiborgenärer i dessa ärenden uppgick till 36 personer. Nya rutiner som är tänkta att försvåra lönegarantibedrägerier infördes under projektets gång.

Nationella minoriteter

Länsstyrelsens vision på sakområdet samt prioriterade insatser och insatsmål

Länsstyrelsen i Stockholms län har under 2011 arbetat på sakområdet utifrån en vision. Denna anger att Länsstyrelsen ska verka för att länets och landets nationella minoriteter ges de rättigheter som är lagstadgade.

För att bidra till att visionen ska kunna nås har Länsstyrelsen definierat ett mål i verksamhetsplanen 2010–2011 för sakområdet. Det är:

- Arbetet för att nå de nationella minoritetspolitiska målen ska samordnas.

Länsstyrelsen har till stor del genomfört de insatsmål som definierats i verksamhetsplanen för 2010–2011. Bidrag delades ut till kommuner och landsting samt riksorganisationer, samarbetet med Sametinget utvecklades, ett stort antal utbildningsinsatser genomfördes och omfattande informationsmaterial togs fram. Regelbundna samrådsmöten med berörda myndigheter och företrädare för de nationella minoriteterna har ägt rum.

Vi har tillsammans med Sametinget ett nationellt uppdrag att följa upp den nya lag som trädde i kraft 1 januari 2010 om nationella minoriteter och deras språk. Vi har ansvar för det som rör de judiska, romska, sverigefinska och tornedalska minoriteterna. Länsstyrelsen och Sametinget ska årligen göra en samlad bedömning av hur lagen efterlevs och rapportera detta till regeringen. Den första rapporten överlämnades till regeringen i februari 2011.

Samråd mellan företrädare för de nationella minoriteterna och berörda myndigheter på statlig, regional och lokal nivå är en grundläggande förutsättning för den nationella minoritetspolitiken. Länsstyrelsen anordnade under året ett dialogmöte med företrädare för samtliga minoriteter tillsammans med Sametinget samt regelbundna samrådsmöten med företrädare för var och en av de fyra icke-samiska minoriteterna. Ett samarbete kring samrådsfrågor inleddes under året med andra statliga myndigheter som exempelvis Skolverket. Två centrala utbildningskonferenser kring samrådsfrågor genomfördes, där myndigheter, kommuner, landsting och de nationella minoriteterna deltog. Ett arbete inleddes också för att ytterligare definiera och

utveckla formerna för samråd på olika nivåer i samhället.

Under året tillkom ytterligare sex kommuner till de 26 kommuner som redan tidigare ingått i förvaltningsområdet för finska och/eller meänkieli. Antalet landsting/regioner som ingår i samma förvaltningsområde ökade med två till sex stycken. Nästan samtliga kommuner besöktes under året vid minst ett tillfälle av medarbetare från Länsstyrelsen. Ett särskilt utbildningsseminarium hölls för de nya kommunerna i förvaltningsområdet.

Ett antal lokala/regionala seminarier med fördjupad utbildning i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk genomfördes för kommuner och landsting i förvaltningsområden över hela landet. Utbildningsseminarierna ingick dessutom i ett projekt för framtagande av en handbok för minoritetsarbete i kommuner och landsting. Vi genomförde två temakonferenser – en om äldreomsorg och en om förskola – för att uppmärksamma behovet av insatser för att stärka minoriteterna inom dessa verksamheter. En särskild konferens riktad till informatörer/kommunikatörer i kommuner och landsting genomfördes i syfte att förankra den nya lagen.

I syfte att öka kunskapen om grundskyddet för alla nationella minoriteter i hela landet påbörjades ett antal länsvisa utbildningsseminarier i samarbete med respektive länsstyrelse. Detta föregicks av ett utbildningsseminarium för länsstyrelsernas kontaktpersoner för nationella minoritetsfrågor.

I syfte att sprida information och öka kunskapen om den nya lagstiftningen framträdde Länsstyrelsen under året tillsammans med Sametinget vid Sveriges Kommuner och Landstings Demokratidagar, Språkrådets Språkdag, Mänskliga rättighetsdagarna samt Politikerdagarna under Kvalitetsmässan. Vid Politikerdagarna genomfördes ett seminarium med fokus på minoritetspolitikens grundskydd. Länsstyrelsens medverkade därutöver vid ett antal seminarier, konferenser och andra utbildningstillfällen om den nationella minoritetspolitiken.

Under hösten 2011 togs en handbok i minoritetsarbete för kommuner och landsting fram. Denna handbok distribuerades till dem som arbetar med minoritetsfrågor i myndigheter, kommuner, landsting och minoritetsorganisationer. Dessutom tog vi fram en informationsbroschyr om hur identitet och språk förs vidare från generation till generation hos de nationella minoriteterna, liksom en folder om minoritetslagens grundskydd. En populärversion av den gemensamma årsrapporten till regeringen togs fram och distribuerades brett till berörda aktörer.

Inom ramen för Länsstyrelsens tillfälliga uppdrag rörande romska frågor medverkade vi i genomförandet av ett antal konferenser och utbildningstillfällen samt vid överläggningar med kommuner och/eller myndigheter rörande romska frågor i syfte att sprida kunskap om romernas livsvillkor. Vi medverkade också i genomförandet av konferenser och utbildningstillfällen med företrädare för den romska gruppen (bland annat kvinnor respektive ungdomar) i syfte att informera och öka kunskapen om gruppens rättigheter. En särskild inspirationsbok för arbete med romska frågor presenterades under hösten och distribuerades till berörda som arbetar med romska frågor hos myndigheter, kommuner och landsting samt romska organisationer.

En delegation från Ryssland besökte Länsstyrelsen för att få information om den reformerade minoritetspolitiken i Sverige. Besöket arrangerades av Europarådets

granskningskommitté. Länsstyrelsen var även under hösten värd för ett studiebesök från Tjeckien rörande romska frågor. Därutöver deltog vi inom ramen för ett europeiskt samarbete kring romska frågor vid möten i bland annat Rumänien, Tjeckien, Ungern och Bulgarien.

Statsbidrag

Länsstyrelsen fördelar tillsammans med Sametinget statsbidrag till de kommuner och landsting/regioner som ingår i ett förvaltningsområde. Länsstyrelsen fördelade under året 38 375 000 kronor i statsbidrag till 29 kommuner samt fem landsting och en region som ingår i förvaltningsområde för finska och meänkieli.

Bidrag på sammanlagt 4,6 miljoner kronor beviljades de elva sökande nationella riksorganisationerna för minoriteter.

Ansökningstiden för statsbidrag till nationella minoriteters riksorganisationer var 1 oktober. Inför årets bidragsansökningar erbjöd Länsstyrelsen utbildning och stöd till de riksorganisationer som så önskade. Vid ansökningstidens utgång hade 14 organisationer sökt bidrag för 2012.

2011 års verksamhet och resultat redovisas mer utförligt i den gemensamma rapport som överlämnas till regeringen i mars 2012.

Integration

VOLYMER OCH KOSTNADER	2011	2010	2009
Årsarbetskrafter män ¹⁾	4,57	3,73	3,14
Årsarbetskrafter kvinnor ¹⁾	3,06	4,46	4,92
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	13 107	12 534	11 164
Andel av totala verksamhetskostnader (%) ²⁾	3,39	3,06	2,44
Antal ärenden, inkomna och initiativärenden	49	32	28
Antal beslutade ärenden	82	10	16
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	11	49	31
Bidragsutbetalningar (tkr) ^{3, 4)}	0	428	216

¹⁾ 1 årsarbetskraft = 1 760 timmar

²⁾ Andel av total verksamhetskostnad inkl. OH exkl. resurssamverkan

³⁾ Där Länsstyrelsen gör utbetalningen

⁴⁾ Uppgifterna i ovanstående tabell omfattar verksamhetskod 85*

Verksamhetsområdet har en stigande andel av den totala verksamhetskostnaden vilket är en naturlig del i att Länsstyrelsen fått förstärkt uppdrag i samband med etableringsreformen.

Integrationsarbetet under året har tydligt präglats av arbetsmarknadsfrågor och ensamkommande barn. Fokus för arbetet har i stor utsträckning varit genomförandet av etableringsreformen samtidigt som länet ska ha tillräcklig mottagningskapacitet för både ensamkommande barn och vuxna. Kapacitet uppnås inte minst genom att individen är framgångsrik i sin etablering på arbetsmarknaden vilket ställer stora krav på de myndigheter som är involverade i mottagandet. Framgång i dessa delar är viktiga för regionens tillväxt och har således också prioriterats. Det finns en regional samsyn kring många av de frågor som följer på flyktningmottagandet vilket är en styrka som inte ska underskattas.

Länsstyrelsen har haft ungefär samma antal årsarbetskrafter inom området de senaste åren. Under 2011 tog vi över utbetalningar av de så kallade § 26-medlen vilket inneburit att övriga utdelningar minskat något.

Återrapportering regleringsbrev

79. Länsstyrelserna ska inom ramen för uppdraget rörande mottagandet av nyanlända invandrare prioritera genomförandet av reformen för etablering av vissa nyanlända invandrare under verksamhetsåret 2011. Länsstyrelsen ska redovisa:

- en bedömning av behovet av insatser,
- genomförda insatser,
- en bedömning av det egna resultatet, och
- kvarstående utvecklingsbehov.

Länsstyrelserna ska även redovisa till vilka typer av insatser som ersättning enligt förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar lämnats till kommuner och kommunförbund. Ersättningarna finansieras från det under utgiftsområde 13 uppförda anslaget 1:2 *Kommunersättning vid flyktningmottagande*. Fördelningen av medel mellan länsstyrelserna

framgår av regleringsbrevet för anslaget 1:2 *Kommunersättning vid flyktningmottagande*. Anvisningar för redovisningarna lämnas av Länsstyrelsen i Kronobergs län.

Behov av insatser

Behovet av insatser har varit tydligt kring etableringsreformens innehåll och samverkansformer. Nya samverkansformer på såväl regional som lokal nivå behövs. För etableringsinsatserna har en anpassning av samhällsorientering, SFI, socialt stöd med mera varit nödvändig. Det har även funnits ett behov av att utveckla nuvarande insatser inom flyktingmottagandet för att öka anpassningen till individen. Mest framträdande har dock behovet av insatser som syftar till att öka anvisningsbara platser för nyanlända samt ensamkommande barn varit.

Genomförda insatser

Under 2011 arbetade vi vidare via samverkan med länets aktörer med syfte att förbättra länets flyktingmottagning, minska hinder för mottagande samt genomföra åtgärder för att kunna ta emot fler ensamkommande barn. Fokus för vårt arbete var dels att genomföra etableringsreformen så framgångsrikt som möjligt, dels att länet skulle öka sin kapacitet både avseende ensamkommande barn och anvisningsbara platser för nyanlända vuxna.

Samverkan

På nationell nivå deltar Länsstyrelsen i Samverkansdelegationen (det nationella samarbetet mellan länsstyrelserna, Arbetsförmedling, Migrationsverket, Försäkringskassan och Sveriges kommuner och landsting kring flyktingmottagande) och dess arbetsgrupper bosättning, samhällsorientering samt ensamkommande barn.

På regional nivå gjordes justeringar kring samverkansformer för att möta behoven i etableringsreformen och ansvaret att förhandla överenskommelser om mottagande av ensamkommande barn. För att tydliggöra arbetslinjen i etableringsreformen har det strategiska gemensamma arbetet med Arbetsförmedlingen genomförts inom ramen för arbetsmarknadsrådet i regionen. I det arbetet prioriterades utrikesföddas tillgång till arbetsmarknaden. Länsstyrelsen och Arbetsförmedlingen har utvecklats och arbete pågår för att hela flyktingmottagandet ska kunna hanteras inom arbetsmarknadsrådet.

Utvecklingsarbete

I mottagandet av vuxna har Länsstyrelsen finansierat flera utvecklingsprojekt för att

säkerställa ökat samarbete mellan kommuner och arbetsförmedling. Vi arbetade aktivt med kunskapsöverföring och råd i samband med utvecklingsarbete i länet. Bland annat har vi suttit i styrgruppen för Nordostkommunernas samverkansprojekt samt varit referens i Södertörnkommunernas samverkansarbete. Flera utmaningar har legat på lokal nivå, därför har vi genomfört flera regionala seminarier med gemensamma arbetsgrupper för flykting-samordnare, arbetsförmedlingens handläggare, sfi-lärare med flera. Vi följde även upp och avrapporterade etableringsreformen genom intervjuer och seminarium löpande under året.

En regional samhällsorientering etablerades i länet där 25 av länets 26 kommuner deltar. Till detta har även en utbildning för samhällskommunikatörer tagits fram i samarbete med Stockholms universitet.

Inom svenskundervisning pågår ett ständigt utvecklingsarbete där Länsstyrelsen deltar i det regionala utbildningsarbetet och stöttar genom råd och finansiering framtagandet av nya yrkesanpassade sfi-utbildningar, SFX. En utvärdering av tidigare SFX-arbete genomfördes.

Rekryteringsbazaren som drivs av Länsstyrelsen genomfördes under året och antalet besökare beräknades till cirka 10 000. Rekryteringsbazaren syftar till att arbetsgivare ska finna lämpliga arbetstagare. "Anställ kompetensen" – en kraftsamling för fler utrikesfödda i arbete – genomfördes också. Vi hade ansvar för koordineringen av de insatser som genomfördes, bland annat seminarier, företagsbesök och möten med personalchefer. Övriga parter var bland annat Stockholms Handelskammaren, Företagarna, Arbetsförmedlingen, LO, Svenskt Näringsliv med flera.

För att systematisera länets utvecklingsarbete med utrikesfödda och säkerställa att kunskaper och erfarenheter tas tillvara har projektet "Tema Nyanlända" genomförts.

Kapacitet och beredskap

För att säkerställa beredskapen i länet har vi kontinuerliga träffar med kommunledningarna. Länsstyrelsen har även haft verktyg tillgängligt för kommunerna i deras arbete med vidareflytt (BOSAM). Vi arbetar även aktivt i bosättningsgruppen tillsammans med Migrationsverket och Arbetsförmedlingen för att ta fram länstal och mallar för överenskommelser.

Utvecklandet av boendekedjor för ensamkommande barn ses som en nyckelfråga för att kommunerna ska kunna öka sin kapacitet varför mycket tid har lagts kring detta i förhandlingsarbetet.

Bedömning av det egna resultat

Etableringsreformen har prioriterats i Länsstyrelsens arbete med flyktingmottagande. Etableringsreformen genomfördes relativt väl i länet delvis som en följd av de regionala nätverken, utvecklingsarbetet, ”Tema Nyanlända” samt arbetsmarknadsrådet. De resultat som uppnått inom flyktingmottagandet är en hög grad av samverkan mellan kommunerna i form av gemensamma utbildningar för gode män, ett aktivt samarbete mellan ankomstkommuner och Kommunförbundet i Stockholms län (KSL), en utvecklad struktur för boendekedja, fritidsaktiviteter för ensamkommande barn, samarbete mellan landsting, Arbetsförmedling, Migrationsverket och kommuner i hälsofrågor mer mera.

Länet har idag en god kapacitet för mottagande av nyanlända men bedöms ej nå länstalet för boende från anläggningsboenden (ABO). Antalet platser för ensamkommande barn är ännu ej tillräckligt.

Arbetsgivarna i länet har fått en ökad medvetenhet kring behovet att rekrytera kompetens även bland utrikesfödda. I vissa fall har även företagens mångfaldsarbete ändrats, bland annat genom en utökning av antalet praktikplatser för utlandsfödda.

Behov av fortsatt utvecklingsarbete

Länsstyrelsen bedömer att det finns ett fortsatt utvecklingsbehov för att individanpassa insatser i flyktingmottagandet. En ökad regionalisering är ett tydligt behov för att kunna öka samverkan och därmed kapaciteten i flyktingmottagandet. För att tillvarata kunskaper från pågående utvecklingsarbete behövs att en strukturerad metod implementeras hos berörda myndigheter.

För att kunna behålla fokus utan att tappa delfrågor behöver former för den regionala och lokala samverkan utvecklas ytterligare. Det främsta hindret i länet är alltjämt stor bostadsbrist. Det är svårt för kommuner att finna lämpliga lägenheter för nyanlända som fortfarande bor i anläggningsboende. Mottagandet i länet domineras därför av de som bor i eget boende (EBO).

Redovisning av insatser enligt förordningen (2010.1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlännningar som lämnats till kommuner och kommunförbund.

Prioriterat i vårt arbete var regional samverkan och insatser som bidrog till att höja kapaciteten i mottagandet. För att säkerställa samsyn i länet och att beviljade medel får största möjliga genomslag bereds ansökningar i samråd med kommunförbundet i Stockholm (KSL).

Två viktiga samverkansprojekt som beviljades ersättning var:

- **Strateg, Etablering Södertörn** – För att skapa förutsättningar för implemteringsprocessen och förankringen av samverkan och att den nya funktionen med en gemensam strateg som finns inom ramen för Etablering Södertörn.
- **Koordination Norrort** – För att genomföra en förstudie som ska ge en samlad bild av flyktingmottagandet i de 15 norrortskommunerna. Vidare ska förstudien ge en bild av vilka insatser kommunerna kan samverka operativt i.

Inom bostad beviljades följande projekt ersättning:

- **Kommunalt perspektiv i utvecklandet av bosättningsprocessen (KUB)** – För att starta ett projekt som ska bidra till att bilda en bred plattform av kommuner som i samverkan med Arbetsförmedlingen ska försöka forma bosättningsprocessen och dess system, struktur och ansvarsfördelning som motsvarar behov och mål i nyanländas etablering hos såväl individ som samverkande aktörer. Projektet kommer att utökas genom att tre kommuner ifrån övriga delar av landet ansluter sig under 2012 efter att ha ansökt om § 37 medel i sina respektive län.
- **Utveckla flexibelt mottagande av ensamkommande barn** – För att utveckla en boendekedja med flera alternativa boenden som anpassas efter individens behov; familjehem, stödboende, träningsboende och träningslägenhet.

När det gäller sociala frågor inom utgiftsområde 13 fattades beslut om ersättning till:

- **MIRA i skolan** – För att genomföra ett projekt som ska leda till ett effektivare och bättre mottagande av nyanlända elever i gymnasieskolan genom att belysa hälsans och de sociala sammanhangens betydelse i etableringen av unga i Sverige.
- **Ensamkommande barn i Stockholms län** – Syftet med insatsen är att skapa ett samarbete mellan, och vara ett operativt stöd till, kommunerna i länet samt att genomföra en vetenskaplig utvärderingsstudie som undersöker sociala, organisatoriska och pedagogiska förutsättningar för de ensamkommande barnens mottagande i länets kommuner.

Gällande insatser inom etableringen fick följande projekt ersättning:

- **Ökad yrkesanpassning av SVEJ** – Ta fram bra och anpassat studiematerial samt erbjuda de studerande på SFEJ föreläsningar med lärare från universitet och högskola, för att ge dem en yrkesintroduktion samt kontakt med högskolevärlden.
- **Tema Nyanlända** – För att sprida och implementera det arbetssätt som utvecklats av projektet ”Tema Nyanlända” under åren 2008–2011. Arbetssättet strävar efter att främja en tvärsektoriell dialog mellan myndigheter och andra aktörer kring prioriteringar inom flykting- och integrationsfrågor. Projektet ska även fortsätta att förankra det tematiska arbetssättet.

Länsstyrelsen fokuserade under året på barn som inte har anvisats från ankomstkommuner och det höga antalet barn med eget boende. Det höga inflödet av barn via privatplacering och ankomstkommuner har varit viktiga utmaningar för att säkerställa länets mottagningskapacitet och bedriva ett långsiktigt flyktingmottagande. Genom att samråda med såväl Migrationsverket som Kommunförbundet har uppdraget kunnat samordnas med de insatser och förhandlingar som skett kring etableringsreformen

84. Länsstyrelserna ska under ledning av Migrationsverket verka för att det finns beredskap och kapacitet att ta emot asylsökande ensamkommande barn och ensamkommande barn som har beviljats uppehållstillstånd. Länsstyrelsen i Kronobergs län ska ansvara för att samordna länsstyrelsernas genomförande av uppdraget. Länsstyrelsen i Kronobergs län ska ansvara för att särskilt redovisa länsstyrelsernas insatser och samarbetet med Migrationsverket och andra berörda aktörer på nationell nivå. Av respektive länsstyrelses redovisning ska särskilt framgå:

– Vilka insatser som har genomförts av länsstyrelsen för att skapa fler platser för ensamkommande barn,

– hur länsstyrelsen har samarbetat med Migrationsverket

– hur organisation och genomförande av uppdraget har samordnats med uppdraget rörande nyanländas etablering.

Beredskap

För att säkerställa beredskapen i länet har vi kontinuerliga träffar med kommunledningarna. Det regionala samarbetet har varit en förutsättning för att kommunerna ska klara ett högre mottagande.

Ökad mottagningskapacitet i länet

Under 2011 förhandlade vi om nya överenskommelser med samtliga av länets kommuner. För att länet ska klara av den ökade inströmningen har vi tillsammans med KSL och Migrationsverket arbetat för strategin om nya platser i länet för barn som fått uppehållstillstånd (PUT). Detta har inneburit att 2010 års system med 322 platser i länet har ökat till 450 platser för att klara av länets mottagande av ensamkommande barn under 2011.

Länsstyrelsen deltog i utvecklingsarbete kring boendekedjor, gode män, skola, hälso- och sjukvård för att möjliggöra en högre mottagningskapacitet. Vi har även utvecklat och tagit fram statistik samt följt upp alla kommunöverenskommelser i länet.

För Länsstyrelsen har Migrationsverkets systemomläggning och det nya arbetssättet ”kortare väntan” inneburit större fokus på att långsiktigt skapa ett regionalt system så att platserna motsvarar antalet barn som kommer till länet under året.

Ankomstkommunerna

Länets ankomstkommuner har under 2011 ansvar för cirka 35 procent av alla ensamkommande barn som inte anvisas en mottagningskommun. För att åstadkomma en jämnare spridning och ett bättre mottagande har Länsstyrelsen arbetat med att rusta ett system för att arbeta med överföring av barn som fått uppehållstillstånd innan de anvisats en mottagningskommun.

Nationellt deltagande

Länsstyrelsen deltog i det nationella samarbetet och representerade region öst i det länsstyrelse-gemensamma arbetet med ensamkommande barn. Länsstyrelsen deltog även i den nationella arbetsgruppen mellan länsstyrelserna och Migrationsverket. Vi har även deltagit i det nationella nätverket mellan stat och ankomstkommunerna.

Barnperspektivet

På uppdrag av länsstyrelsegruppen för ensamkommande barn har Länsstyrelsen i Stockholms län tillsammans med Västra Götaland och Skåne län genomfört en utbildning på ämnet barnperspektiv i flyktningmottagandet. Utbildningen har gett länsstyrelsernas personal bättre förutsättningar att använda konventionen om barnets rättigheter i uppdraget om mottagande av ensamkommande barn och ungdomar.

Kvalité i mottagandet

Länsstyrelsen deltog i kommunernas gemensamma arbete utifrån avsiktsförklaringen från 2010. Detta arbete har resulterat i att nya platser har skapats och att ett regionalt kvalitetsarbete har kommit i gång.

Organisation och genomförande

Arbetet med ensamkommande barn ligger organisatoriskt på samma enhet som övriga arbetet med flyktningmottagande. De strategiska diskussionerna med kommunförbund och övriga statliga myndigheter är i största möjliga mån gemensamma för båda arbetsområdena. Dessutom har utvecklingsarbetet haft ett holistiskt perspektiv för minska övergång mellan ensamkommande och etableringsreform.

91. Länsstyrelserna ska redovisa hur 5 § punkt 5 i förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion har beaktats i verksamheten samt bedöma resultatet av detta. Åtgärder som har vidtagits för att genomföra myndigheternas antidiskrimineringsstrategier, samt resultatet av detta, ska särskilt redovisas.

År 2007 ställde sig samtliga länsstyrelser bakom en gemensam strategi för antidiskrimineringsarbetet. Strategin ligger till grund för handlingsplanen för lika rättigheter och möjligheter. Handlingsplanen har tagits fram i bred samverkan mellan länsstyrelserna. Syftet är att arbetet för lika rättigheter och möjligheter ska genomsyra länsstyrelsernas organisationer och verksamhet och att förhållningssättet ska vara gemensamt för länsstyrelserna.

Målsättningen med handlingsplanen är att Länsstyrelsens verksamhet ska vara fri från diskriminering. Handlingsplanen omfattar sammanlagt 36 åtgärder som ska genomföras under åren 2010–2012. 36 åtgärder är fördelade på (A) organisationsnivå, (B) verksamhetsnivå och (C) myndighetens externa och interna kommunikationen.

Inom område A, organisation, har åtgärder som planerats för 2011 genomförts. Åtgärderna har följt planen vilket bland annat innebär att kvalitetssäkra annonstexter i syfte att texten ska ha ett inkluderande språk där efterfrågad kompetens är relevant och tydligt beskriven. Länsstyrelsen har även deltagit i det länsstyrelse-gemensamma ledarutvecklingsprogrammet för nya chefer med särskilt fokus på antidiskriminering. Vidare har utbildning rörande kompetensbaserad rekrytering genomförts. För att kvalitets-säkra den interna arbetsmiljön och antidiskrimineringsarbetet har Länsstyrelsen bidragit till en länsstyrelsegemensam mall för handlingsplaner utifrån diskrimineringslagen. Mallen finns numera tillgänglig för samtliga Länsstyrelser och ska implementeras under 2012.

Det övergripande målet med område B, sakområden, är att Länsstyrelsen ska kunna leva upp till länsstyrelseinstruktionen 5 § 5 punkten. En förutsättning för detta har varit en ökad generell kunskapsnivå inom området mänskliga rättigheter och framför allt att det utvecklas metoder för verksamhetsintegrering av de mänskliga rättigheterna. Området B har under 2011 haft en särskild prioritering på verksamhetsutbildningar. Länsstyrelsen har såväl arbetat fram som deltagit i en länsstyrelsegemensam utbildning för

utbildningsledare i mänskliga rättigheter . Sammanlagt 60 utbildningsledare från hela landet har utbildats. Syftet med utbildningen har varit att ge handledarna verktyg och kunskaper i genomförande av grundutbildningen. Länsstyrelsen har påbörjat utbildningar i mänskliga rättigheter för samtliga anställda och insatserna utgår ifrån utbildningsmaterialet som togs fram i samverkan med andra länsstyrelser under 2011. Utbildningssatsningen beräknas vara klar 2012.

Det interna arbetet och ansvaret för att hålla samman genomförandet av handlingsplanen har funnits på avdelningen för tillväxt. Men för att förankra mänskliga rättigheter i organisationen har ett MR-nätverk bildats med syfte att fungera som bollplank till verksamheternas MR arbete. Deltagare har även fungerat som MR-ambassadörer i respektive enhet. Under 2011 har ett samarbete med integrering av ett rättighetsperspektiv i myndighetens styr och uppföljningsprocess påbörjats. Samarbetet kommer att löpa under 2012 och förväntas renodla mål och resultatstyrningen på området mänskliga rättigheter.

Inom ramen för det länsstyrelsegemensamma arbetet har en kartläggning och analys av förhållandet mellan länsstyrelsens verksamhet och mänskliga rättigheter genomförts. Kartläggning ska fungera som grund för en fördjupad utbildning i mänskliga rättigheter för länsstyrelsernas nyckelpersoner.

Under 2011 har en ny webbplattform följts upp ur ett antidiskrimineringsperspektiv. Insatserna med bäring på område C, har främst kretsat kring att kvalitetssäkra texter och bilder. Arbetet med den länsstyrelsegemensamma webbplattformen har främst fokuserat på sökbarhet och tillgänglighet och ska fortsätta under nästa år. Under 2011 har Länsstyrelsens informatörer fått gå en utbildning i tillgänglig information med syfte att tillgängliggöra länsstyrelsernas information som publiceras.

Länsstyrelsen har en väl utvecklad samverkan med andra aktörer som berörs av mänskliga rättigheter, exempelvis Försäkringskassan, Socialstyrelsen, DO, samt även kommuner och andra instanser. Samverkan har skett även med andra länsstyrelser och med experter på mångfalds- och diskrimineringsfrågor, civilsamhället och företrädare för näringsorganisationer. Under hösten 2011 har Länsstyrelsen varit värd för en nätverksträff för

Nationella nätverket för mångfald och mänskliga rättigheter. Syftet med nätverket har varit att sprida goda exempel på arbetet med mänskliga rättigheter inom ramen för den statliga och kommunala sektorn.

Organisationsstyrning

Under året har myndighetens ISK-nätverk arbetat med riskbedömningar. Den största risken som identifierades, och som var bestående under året, handlade om djurskyddskontrollen där såväl antalet anmälningssärenden som handläggningstider ökade under året. Detta innebär att "normalkontrollerna" nedprioriterades och risken för att djur lider ökade. Det togs fram en handlingsplan och vi arbetade medvetet med prioriteringar för att minska risken.

Andra återkommande risker som nätverket fann var att nyckelpersoner slutar sin anställning samt att IT-stödet inte håller den standard som är önskvärd. Nätverket är en del av myndighetens arbete enligt förordningen om intern styrning och kontroll (2007:603). Inom ramen för den interna styrningen och kontrollen har vi även uppdaterat olika typer av styrdokument och policyer såsom "Informationssäkerhetsinstruktion för användare" och "Representationspolicy för Länsstyrelsen i Stockholms län".

Länsstyrelsen i Stockholms län deltog även i ett länsstyrelsegemensamt projekt kallat P4 som syftar till att utveckla, förbättra och effektivisera länsstyrelsernas verksamhet. Bland annat deltog representanter från Stockholm i översynen av den gemensamma verksamhets- och ärendestrukturen. Största delen av våra insatser lades på FAS 1 – som rör framtagning av e-tjänster – med fokus på områdena "Transport farligt avfall", "Kemikalietillstånd" samt "Djurskydd". P4 kommer att fortsätta även nästa år och förhoppningen är att projektet leder till en effektivare, rättsäkrare och mer jämlik hantering av ärenden oavsett vilken länsstyrelse som handlägger ärendet.

Vi deltog även i det så kallade LISA-projektet. Projektet började som ett nyckeltalsprojekt där olika nyckeltal såsom handläggningstider för utvalda grupper togs fram. Under året var fokus för gruppen att kartlägga marknaden av så kallade beslutsstödssystem i syfte att länsstyrelserna i framtiden bättre ska kunna göra jämförelser mellan länsstyrelserna samt över tid på den egna myndigheten. Projektet kommer att fortgå nästa år då förhoppningen är att ett sådant system kommer att upphandlas.

Återrapportering regleringsbrev

99. Länsstyrelserna ska kunna använda och samverka med det gemensamma radio-kommunikationssystemet Rakel. Länsstyrelserna ska var och en betala 100 000 kr till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) som abonnemangsavgift för det gemensamma radiokommunikationssystemet Rakel. Beloppet ska betalas efter fakturering från MSB.

Vår bedömning är att Länsstyrelsen kan använda och samverka med det gemensamma radio-kommunikationssystemet Rakel.

Egen användning av Rakel

Myndighetens tjänsteman i beredskap har alltid handenheten tillgänglig. Dessutom använder myndighetens länsveterinärer Rakel i det dagliga arbetet för intern kommunikation samt för att säkerställa kommunikationen med polisens djurskyddsgrupp. Länsveterinärerna har en utsatt position i samband med djurskyddsärenden och användningen av Rakel tillför därför även ett viktigt mervärde ur ett arbetskyddsperspektiv.

Under 2011 har Länsstyrelsen genomfört utbildning i handhavande av Rakel för myndighetens tjänstemän i beredskap samt för länsveterinärerna. Information om Rakel har genomförts till några av Länsstyrelsens avdelningschefer.

Länsstyrelsen har tillförts tre fasta Rakelenheter för sin krisledning.

Samverkan med Rakel

Samverkansfunktionen Stockholmsregionen som förutom Länsstyrelsen normalt består av ytterligare 12 externa aktörer, genomför informationsdelningsmöten varje torsdag.

Under slutet av 2010 genomfördes tre informationsdelningsmöten i Rakel och under 2011 genomfördes sådana möten vid tre tillfällen.

Länsstyrelsens och Samverkansfunktionens förmåga att idag använda Rakel bygger även på vår tidigare gemensamma erfarenhet av att använda Rakel för samverkan med regionala och nationella aktörer i samband med större händelser, till exempel vid Kronprinsessans bröllop (2010) och under Sveriges senaste EU-ordförandeskap (2009). Sambandslistor upprättades för respektive händelse/eventang.

Länsstyrelsen bedömer att länet/Samverkansfunktionen har förmåga att samverka i Rakel.

Länsstyrelseinstruktion 4-6 §

4 § Länsstyrelsens uppgifter omfattar också

2. tillsyn över veterinärers verksamhet samt ledning och samordning av åtgärder mot djursjukdomar

Länsstyrelsen tar del av vilka personer i länet som omfattas av begreppet djurhälsopersonal. Härigenom kontrolleras kontinuerligt om nya kontrollobjekt tillkommer enligt den nya lagen om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård. Länsstyrelsen utför löpande administrativ kontroll av villkorad läkemedelsanvändning, veterinär kan under vissa förutsättningar föreskriva läkemedel utan klinisk undersökning av djur i anslutning till användning.

Länsstyrelsen arbetar med att identifiera risker och i möjligaste mån förhindra att en sjukdom sprids till eller i länet. Om detta ändå skulle inträffa så har Länsstyrelsen beredskap och handlingsplaner för hantering av olika sjukdomsscenarier.

3. tillsyn över att fastighetsinnehav avvecklas enligt 18 kap. 7 § ärvdabalken. Förordning (2008:1346)

Länsstyrelsen utövar tillsyn enligt ovan, och kontrollerar varje år informationen i fastighetsregistret att de aktuella dödsbona avvecklats inom fyra år. Vid behov skickas påminnelse ut.

5 § Länsstyrelsen ska

1. integrera ett jämställdhetsperspektiv i sin verksamhet genom att belysa, analysera och beakta kvinnors och mäns samt flickors och pojkars villkor

Länsstyrelsen har 2011 gjort en genomlysning av hur myndigheter och andra länsstyrelser arbetat för att öka andelen kvinnor som driver företag på landsbygden. En kommunikations- och handlingsplan har arbetats fram för hur Länsstyrelsen och länet bättre ska kunna nyttja

Landsbygdsprogrammet som verktyg för detta ändamål, se även regleringsbrev 11.

Länsstyrelsen har även anordnat konferenser tillsammans med Boverket inom projektet ”Tryggt och Jämt” för att lyfta fram kommuner som på ett bra sätt arbetat med frågan för att öka tryggheten i närmiljön.

Inom tillväxtområdet har insatser gjorts för att jämställdhetsintegrera Yrkehögskolornas verksamhet. Länsstyrelsen har hållit utbildningar för Yrkehögskolorna i jämställdhetsintegrering och mänskliga rättigheter. Checklistor har utarbetats.

I uppföljningen av jämställdhetsstrategin analyserades läget i länet vad gäller jämställdhet inom alla politikområden och därmed lyfts kvinnor och mäns, pojkar och flickors situation fram. Inom skolans område fokuserades till exempel problem med presterande men stressade flickor och underpresterande pojkar. Inom innovationsområdet belystes bristen på kvinnor bland innovatörerna. Kommunernas behov av ökad kompetens i jämställdhet och interkulturellt perspektiv för att bättre möta kvinnors och mäns behov synliggjordes.

2. genomgående analysera och presentera individbaserad statistik med kön som övergripande indelningsgrund om det inte finns särskilda skäl mot detta

Länsstyrelsens presenterar kontinuerligt en lägesrapport över sysselsättning och företagande i länet som genomgående både visar kön och nationell härkomst. Rapporten sprids brett i länet. Länsstyrelsen har också presenterat en rapport över flyktingars etablering på arbetsmarknaden under 2011 som visar att för invandrade kvinnor tar det längre tid att etablera sig på arbetsmarknaden och att deras lönenivå förblir låg även efter många år i landet.

Uppföljningen av den regionala jämställdhetsstrategin analyserar ingående olika områden ur ett könsperspektiv.

3. vid beslut och andra åtgärder som kan röra barn analysera konsekvenserna för dem och därvid ta särskild hänsyn till barns bästa

Länsstyrelsen har tillsammans med länsstyrelserna i Skåne och Västra Götaland tagit fram en

utbildningsmodell i barnkonsekvensanalyser. Utbildningsmodellens syfte är att ge handläggare bättre beslutsunderlag och på såväl kort som lång sikt förbättra barns levnadsvillkor. Utbildning har genomförts för länsstyrelsernas anställda med uppdraget kring ensamkommande flyktingbarn.

Länsstyrelsen har 2011 analyserat vilka följder beslut och åtgärder kan få för ett enskilt barn eller barn och unga som grupp. Med syftet att stärka demokratin och öka effektiviteten i verksamheten har Länsstyrelsen byggt upp en referensgrupp bestående av barn med erfarenhet av flyktingmottagande. Med dialog som verktyg har referensgruppen utvecklat principer och metoder för Länsstyrelsens arbete med migration och integrationsfrågor.

Länsstyrelsen skickar en orosanmälan till berörd kommun om barn som misstänks fara illa påträffas i samband med djurskyddskontroller.

Länsstyrelsen arbetar för att vid samråd i den fysiska planeringen med kommuner verka för att barnperspektivet uppmärksammas, bland annat för att säkerställa behovet av trygga skolvägar och skydd mot olyckor.

Länsstyrelsen har genom samarbete med Hälso- och sjukvårdsnätverket och Miljösamverkan Stockholms län anordnat seminarier i syfte att främja människors hälsa och där särskilt belyst barnens perspektiv.

I förvaltningen av skyddade naturområden har Länsstyrelsen under året fastställt ett program - Ut-och-lek - som behandlar hur vi särskilt kan tillgängliggöra skyddade naturområden för barn.

4. vid samråd, beslut och andra åtgärder verka för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning

Länsstyrelsen arbetar för att vid samråd i den fysiska planeringen med kommuner verka för att miljöer görs tillgängliga och användbara för personer med nedsatt funktionsförmåga.

För Länsstyrelsens verksamhet med skötsel av skyddade naturområden har under året ett program - Värna, vårda, visa - fastställts. I detta program tas frågan upp om hur skyddade naturområden bättre kan tillgängliggöras för personer med funktionsnedsättning. När det gäller praktiska tillgänglighetsåtgärder har

sådana genomförts vid bland annat Angarns-sjöängens naturreservat.

5. integrera de mänskliga rättigheterna i sin verksamhet genom att belysa, analysera och beakta rättigheterna i den egna verksamheten, särskilt skyddet mot diskriminering

För att underlätta arbetet mot diskriminering har Länsstyrelsen 2011 fortsatt arbetet med länsstyrelsernas handlingsplan för lika rättigheter och möjligheter. Handlingsplanens 36 åtgärder syftar till att skapa en gemensam grund och verktyg för att bedriva ett samordnat och utvecklat arbete för lika rättigheter och möjligheter.

Strategiska insatser kring rekrytering och utbildning har genomförts för att systematisera myndighetens interna HR-arbete.

I arbetet med verksamhetsintegrering har Länsstyrelsen fokuserat på att utveckla kunskap om mänskliga rättigheter och skyddet mot diskriminering (MR). Ett utbildningspaket har tagits fram som innehåller dels en grundläggande utbildning om MR, dels och en särskild handledarutbildning. Ett MR-nätverk har bildats med syfte att stödja de olika verksamheterna och för att förankra ett MR perspektiv i myndigheten.

Särskilda utbildningar har upphandlats och genomförts för länsstyrelsernas informatörer med syfte att tillgängliggöra länsstyrelsens information.

Länsstyrelsen har hållit utbildningar för Yrkes- och högskolorna i jämställdhetsintegrering och mänskliga rättigheter. Checklistor har utarbetats.

För att sprida goda exempel har Länsstyrelsen varit värd för nationella nätverket för mångfald och mänskliga rättigheter.

6. verka för att det av riksdagen fastställda nationella folkhälsomålet uppnås genom att folkhälsan beaktas inom länsstyrelsernas arbete med bland annat regional tillväxt, samhällsplanering, krishantering samt alkohol och tobak

Länsstyrelsen arbetar för att länet ska ha en god livsmedelshygien, pålitliga livsmedel och att spårbarhet i hela livsmedelskedjan ska säkras. För att samordna kommunernas livsmedelskontroll anordnar Länsstyrelsen utbildningar för kommunens livsmedelsinspektörer.

Länsstyrelsen utför kommunrevisioner då bland annat kommunernas resurser för livsmedelskontroll och personalens kompetens kontrolleras.

En beredskapsövning avseende smitta i livsmedel har hållits. Övningen genomfördes tillsammans med Länsstyrelsen i Södermanlands län. Förutom länsstyrelserna deltog flera aktörer såsom Livsmedelsverket, kommuner, landstingets smittskyddsenhet, livsmedelsföretagare. Vid övningen deltog även informatörer.

När det gäller tillämpning av alkohol- och tobakslagen arbetar Länsstyrelsen med tillsyn av kommunernas arbete dessutom samordnar myndigheten regionens aktörer i arbetet för att genomföra regeringens strategi för alkohol, narkotika, dopning och tobak.

Ett exempel inom regional tillväxt är aktionen "Anställ kompetensen" som syftade till att öka utrikes födda medborgares tillträde till arbetsmarknaden.

Ett exempel inom samhällsplaneringen är EU-projektet Satsa som syftar till att utveckla regionala cykelstråk för att öka arbetspendling på cykel. Länsstyrelsen verkar också för att kommunerna ska beakta de nationella folkhälso målen i den fysiska planeringen genom att uppmärksamma behov av rekreationsområden och gång- och cykelvägar.

7. i sin verksamhet verka för att förenkla för företag

Följande initiativ har tagits för att förbättra servicen till företagare:

Extern kommunikation

- Länsstyrelsen har i samarbete med Tillväxtverket samt Almi Företagspartner i Stockholm, Sörmland och Gotland genomfört en satsning för att bidra till stärkt konkurrenskraft hos företagen i länet. Satsningen, "Produktutveckling i små företag av varor och tjänster 2011" presenteras på Länsstyrelsen webbplats med en film för att underlätta för företag att söka bidrag för att utveckla sina produkter eller tjänster.
- Entrepreneur Sthlm syftar till att höja kvaliteten och öka rådgivningsinsatser för företagande med särskilt fokus på

nyföretagande och kvinnors företagande. En del inom Entrepreneur Sthlm är ett initiativ om bättre tillgänglighet och sökbarhet för den enskilde entreprenören. En webbportal www.entrepreneursthlm.nu har skapats där besökarna kan hitta tillgänglig rådgivning i länet och även artiklar och bloggande företagare som berättar om sitt företagande.

- Information genom löpande nyhetsbrev om utbildningar, kurser med mera som gynnar företagare på landsbygden
- Informations- och inspirationsmaterial har tagits fram riktat till kvinnors företagande på landsbygden i syfte att fler ska få kunskap om landsbygdsprogrammet och dess olika stöd. Ett samarbete pågår mellan landsbygdsprogram och program för att främja kvinnors företagande med gemensamma projektutlysningar.

Samarbete och stöd till företagare

- Aktionen "Anställ kompetensen" initierades och drevs av landshövdingen och Länsstyrelsen. Syfte var att hjälpa arbetsgivare att hitta rätt kompetens bland utrikes födda i länet med hjälp av verktyg från kommunerna och Arbetsförmedlingen. Våren 2011 genomfördes ett större antal aktiviteter (pressträffar, företagsbesök, nyhetsartiklar etc). Webbportalen, www.anstallkompetensen.se samt informationsmaterial togs fram.
- Rekryteringsbazaren är en årlig mötesplats för långsiktig kompetensförsörjning och direktkontakt (och rekrytering) mellan företag, arbetsgivare och arbetsökanden i länet. Rekryteringsbazaren har en webbplats: www.bazar.nu.
- Ett Regionalt serviceprogram för Stockholms län 2010–2013 har tagits fram. Syftet med programmet är att bidra till att uppnå en god tillgänglighet till kommersiell och offentlig service för medborgare och näringsliv i gles- och landsbygd.
- Öppet hus genomförs för lantbruksföretagare som ska söka EU-stöd.

- En föreläsning om närproducerad mat med företagare som presenterade sig och sina varor har arrangerats.
- En kartläggning av företagare på landsbygden har påbörjats för att få mer kunskap om kvinnor som driver företag på landsbygden och deras behov.
- Skärgårdsrådets exekutivkommitté har bildats med syfte att ha mer fokus, högre takt och bättre samordning i skärgårdsarbetet i länet. Målet är en livskraftig skärgård med hög attraktionskraft för boende, besökare och företag.
- Lantbrukare i Åkerströmmens och Stavbofjärdens avrinningsområden har bjudits in till stormöten. På mötena har Länsstyrelsen informerat om vilka möjligheter till finansiering som finns för åtgärder mot övergödning. Lantbrukarna har också informerats om var de kan få kompetensutveckling inom detta område. Utifrån detta har ett samarbete startats där Länsstyrelsen fortlöpande informerar om dessa frågor.
- I samarbete med andra länsstyrelser har e-formulär och mallar tagits fram för en ensad handläggning av tillståndsansökningar gällande hantering och överlåtelse av särskilt farliga kemikalier samt för tillståndsansökningar av transporter av avfall.
- Utbildning gentemot företag som exporterar avfall över landets gränser har genomförts.
- Länsstyrelsen har tagit fram en blankett för anmälan av vattenverksamhet vilket möjliggör för företagare att lämna in anmälan digitalt.

8. verka för att de av riksdagen fastställda miljö-kvalitetsmålen uppnås, och svara för regionalt mål- och uppföljningsarbete, stödja kommunerna med underlag för deras miljömålsarbete, verka för att målen får genomslag i den lokala och regionala samhällsplaneringen samt samordna arbetet på regional nivå med anpassningen till ett förändrat klimat

Länsstyrelserna ska i fråga om sitt miljömålsarbete enligt första stycket 8 rapportera till det miljömålsråd som finns inom Naturvårdsverket och samråda med rådet om vilken rapportering som behövs. Förordning (2008:1346)

Länsstyrelsen har under 2011:

- Tillsammans med aktörer i länet arbetat med åtgärdsprogram för länets prioriterade miljömål: Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Ingen övergödning, Ett rikt växt- och djurliv och God bebyggd miljö
- Följt upp miljömålen enligt Naturvårdsverkets riktlinjer och uppdaterat de länsstyrelsegemensamma indikatorerna på Miljömålsportalen
- Publicerat rapporter om klimat, övergödning, gift, limniska miljöer, biologisk mångfald och bebyggda miljöer
- Verkat för att få genomslag i samhällsplaneringen genom att informera om miljömålen i samband med planärenden och har tagit fram en vägledning för fysisk planering och miljö kvalitetsnormer för vatten, samt arbetat med en regional bullerkarta som kommunerna kan använda i sin översiktsplanering
- Samordnat arbetet med miljömål respektive klimatanpassning genom kunskapsunderlag och seminarieverksamhet. Vi tog till exempel fram en klimat- och sårbarhetsanalys och rapporter om Mälaren ur ett vatten- och naturmiljöperspektiv samt klimatsäkrad dricksvattenförsörjning.
- Informerat om miljömålen på konferenser och möten

Läs mer under åiterrapporteringskrav 44, Regionala klimatanpassningsarbetet samt 50, Miljömålsarbetet.

6 § Vissa länsstyrelser har särskilda uppgifter

8. Länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands och Skåne län är ansvariga för viss tillsyn enligt förordningen (2009:92) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Tillsynsinsatserna under 2011 inriktades dels på att vandelspröva verksamhetsutövare som anmält sig till penningtvätsregistret dels att kontrollera att verksamhetsutövare har de verktyg som behövs för att upptäcka penningtvätt så att brottslig verksamhet i samhället motverkas.

Länsstyrelsens arbete med att utveckla IT-stödet för vandelsprövningen tog fart under året. I enlighet med tidplanen kommer systemet att driftsättas i mars 2012. Eftersom IT-stödet ännu inte är i drift kunde inte samtliga anmälda verksamhetsutövare vandelsprövas under 2011.

2010 ställde Länsstyrelserna i Stockholm Västra Götaland och Skåne en skrivelse till departementet med önskemål om klargörande och eventuell utvidgning av myndighetens ingripande-möjligheter. Departementet meddelade 2011 att eventuella ändringar kommer att dra ut på tiden. Länsstyrelsen bedömer att det utan sådana ändringar finns en risk att effekterna av myndighetens tillsyn starkt begränsas.

2011 togs fyra urvalsgrupper fram för vandelsprövning och begäran om rutiner. Tillsyns-åtgärder inleddes mot 155 verksamhetsutövare – bilhandlare i Stockholms och Uppsala län (30 stycken), övrig kontanthandel (15 stycken), redovisningskonsulter i norra Sverige (50 stycken) samt redovisningskonsulter med ett större antal anställda (60 stycken).

Tillsynen av verksamhetsutövare inom kontant-handeln visade att majoriteten av aktörerna har valt att begränsa möjligheten för kunderna att betala kontant och satt ett tak vid belopp överstigande 15 000 euro. Detta innebär att de inte omfattas av penningtvättslagstiftningen och därför inte står under Länsstyrelsens tillsyn. Länsstyrelsen bedömer att en begränsning av hanteringen av stora kontanta belopp är ett viktigt led i att motverka penningtvätt.

Under 2011 genomfördes informationsinsatser i Luleå, Umeå samt i Stockholm (två tillfällen). Generellt ökade antalet anmälda verksamhetsutövare till penningtvätsregistret under året, det är dock svårt att fastställa om ökningen beror på Länsstyrelsens informationsinsatser.

9. Länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands, Skåne och Norrbottens län prövar frågor om auktorisation och godkännande samt utövar tillsyn enligt lagen (2010:1933) om auktorisation av delgivningsföretag. Förordning (2011:164).

Sedan lagen trädde i kraft 1 april har Länsstyrelsen auktoriserat åtta delgivningsföretag och meddelat 350 godkännande. Länsstyrelsen har startat ett omfattande arbete med att utveckla ett elektroniskt datastöd för verksamheten där även övriga auktorisationsmyndigheter deltar. Avsikten är att lösningen ska underlätta både för delgivningsföretagen och för länsstyrelserna.

Personaluppgifter

Enligt kraven i FÅB 3 kap 3§ ska myndigheter redovisa de åtgärder som har vidtagits i syfte att säkerställa att kompetens finns för att fullgöra de uppgifter som avses i 1§ första stycket. I redovisningen ska det ingå en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammantaget har bidragit till fullgörandet av dessa uppgifter. (Förordning 2008:747)

Återrapportering

Redovisa en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammantaget har bidragit till fullgörandet av dessa uppgifter.

Figur 9: Tabell över sjukfrånvaro i enlighet med 7 kap. 3§ FÅB

Kön	Ålder	2011			2010		
		Antal anställda	Total sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinär arbetstid (%)	Sjukfrånvaro 60 dagar och längre i förhållande till total sjukfrånvaro (%)	Antal anställda	Total sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinär arbetstid (%)	Sjukfrånvaro 60 dagar och längre i förhållande till total sjukfrånvaro (%)
Män	- 29	9	2,4	0	12	0,5	0
	30 - 49	97	1,6	5,2	88	1,8	3,9
	50 -	41	5,6	38,5	48	4,9	39,1
	Alla	147	3,2	43,6	148	2,9	43
Kvinnor	- 29	35	2,4	0	45	2,0	0
	30 - 49	174	2,5	2,4	178	3,0	8,5
	50 -	100	5,6	25,7	99	5,0	25,2
	Alla	309	3,6	28,1	322	3,6	33,8
Samtliga	- 29	44	2,4	0	57	1,8	0
	30 - 49	271	2,2	3,2	266	2,6	7,3
	50 -	141	5,6	29,4	147	5,0	29,0
	Alla	456	3,5	32,6	470	3,4	36,3

Källa: Agresso, Medelålder 2011: Kv=45 år och M=46 år, alla=45 år, 2010: Kv= 44 år, M=46 år, alla= 45 år

Länsstyrelsens vision på sakområdet samt prioriterade insatser och insatsmål

Länsstyrelsen arbetade under året utifrån en vision att myndighetens resurser ska används effektivt och ändamålsenligt, att våra medarbetare ska vara kompetenta och att de ska ge service till dem som är beroende av myndigheten. Medarbetarna ska, för att klara detta på ett effektivt sätt, ges det stöd och de resurser som behövs. Personalstyrkan ska alltid vara kvalitativt och kvantitativt anpassad till verksamhetens behov.

För att bidra till att visionen nås har Länsstyrelsen definierat två mål på området:

- Länsstyrelsen attraktivitet som arbetsgivare ska stärkas.
- Kompetensförsörjningen ska alltid relateras till verksamhetens behov.

Under året har vi arbetat utifrån VP 2010–2011. Insatserna genomfördes under året och vi bedömer att dessa haft en god effekt då personalomsättning är acceptabelt låg och den totala sjukfrånvaron i princip är oförändrad sedan föregående år. Andelen lång frånvaron över 60 dagar har minskat sedan 2010.

Kompetensförsörjning

Under året genomfördes en medarbetarenkät bland myndighetens medarbetare. Även avgångssamtal med de medarbetare som valde att lämna myndigheten genomfördes. Enkäten och samtalen visar på en hög grad av förtroende för myndighetens chefer och för deras ledarskap. Vi hade en hög arbetsbelastning på myndigheten som tog sig uttryck i dåliga värden gällande stress. Detta har under året bevakats och åtgärder har vidtagits för att minska negativa konsekvenser i form av ökad sjukfrånvaro. Länsstyrelsens kompetens och beredskap har utvecklats och vi har agerat tidigt på symptom och snabba åtgärder har kunnat vidtas.

Chefsgruppen har goda kunskaper om människors förutsättningar för hälsa i arbetslivet såväl medicinskt som organisationspsykologiskt. Detta ger cheferna ökade möjligheter att förstå, hantera och framförallt förebygga stress och andra negativa arbetsmiljöaspekter. Myndighetens chefer kan genom deltagande i de reflektionsgrupper som tillhandahålls för enhetschefer dela med sig till nytillkomna kollegor sina fördjupade insikter i detta ämnesområde. Vi

arbetar sedan början av 2000-talet framgångsrikt med reflektionsgrupper/chefsnätverk som fungerar dels som reflektion om ledarskap, men också som utveckling av såväl det egna som det totala ledarskapet.

Ett flertal av cheferna deltog som en del av sin ledarutveckling i det för länsstyrelserna gemensamma ledarutvecklingsprogrammet. Våra chefer har överlag goda resultat på den medarbetarenkät som genomförs varje år. Förtroendet för närmaste chef är ofta hög. Medarbetarsamtal genomfördes under året på ett bra sätt. Cheferna är mottagliga för nya idéer och delegerar och ger befogenheter i hög grad. För att förstärka kompetensen och arbetet med ett inkluderande förhållningssätt deltog ett tjugotal chefer i december 2011 i en utbildning i kompetensbaserade rekrytering. Detta var en del av genomförandet av den länsstyrelsegemensamma planen för lika rättigheter och möjligheter som beslutades 2009.

De positiva effekterna av denna utbildning bedöms visa sig i framtida rekryteringsarbete.

Verksamhetsutveckling

Det övergripande resultatet för myndighetens medarbetarenkät visade på att det finns ett behov av att öka kompetensutbytet och lärandet mellan avdelningar och enheter. Även behovet av att hantera stress, prioritera arbetsuppgifter och återhämtning framkom vid analys av enkäten. Samtliga avdelningar och enheter har under året arbetat med att ta fram handlingsplaner och verkställa de insatser som planerats i dessa. Resultatet och effekter av genomförda handlingsplaner kommer att följas upp i kommande medarbetarenkät som ska genomföras i februari/mars 2012.

Tillsammans med våra lokala arbetstagarparter arbetade vi under året med att utveckla våra anställningsvillkor för att därigenom bidra till en god kompetensförsörjning. Ett lönepolitiskt arbete tillsammans med samtliga arbetsgivarföreträdare inom myndigheten och arbetstagarorganisationerna pågick under året, med anledning av att centrala parter tecknat nya avtal. Tillsammans genomfördes en analys av myndighetens lönebild för att bland annat säkerställa våra förutsättningar till adekvat kompetensförsörjning. Redskap i analysen var dels en lönekartläggning, dels en arbetsvärdering av ett antal utpekade befattningar. Under året infördes tidsbegränsade förordnanden för nyanställda

chefer till vilket är kopplat till en systematisk utvärderingsmetod.

Förebyggande hälsoarbete

I samarbete med Korpen har myndigheten rediplomerats som hälsodiplomerad arbetsplats. Hälsoarbetet på myndigheten är planlagt och en rutin för vårt hälsoarbete har tagits fram och revideras årligen. I rutinen fastställs mål för hälsoarbetet som följs upp i tertialuppföljningarna. I medarbetarenkäten 2011 bekräftades att myndighetens hälsoarbete är framgångsrikt och uppskattat. Vi har ambitionen att i vårt interna arbete med hälsofrågor följa de satsningarna som myndigheten gör inom folkhälsoområdet gentemot externa målgrupper. Under den "Tobaksfria veckan" satsade vi framgångsrikt på stöd för att sluta röka och snusa.

2010 utnyttjade 88 procent av personalen möjligheten att ta ut friskvårdstimme. Motsvarande siffror 2011 är 87 procent.

Figur 10: Andel i % som använt friskvårdstimme 2011

Totalt	Kvinnor %	Män %
87	70,5	29,5

Tabellen ovan visar att kvinnorna i större omfattning än männen använde sig av förmånen friskvårdstimme under året. Av medarbetarenkät och avgångssamtal framgår att medarbetarna ser vårt hälsoarbete som en värdefull tillgång.

Rekrytering

Antalet anställda på Länsstyrelsen i Stockholms län var 453 personer (exl. timanställda) 31 december 2011. 309 av dessa var kvinnor och 144 var män. Detta motsvarar 68 respektive 32 procent.

Cirka 14 procent hade någon form av tidsbegränsad anställning. 78 personer slutade under året varav 36 tillsvidareanställda och 42 tidsbegränsat anställda. Länsstyrelsen rekryterade 63 personer under året, varav 11 tillsvidareanställdes och 52 erhöll någon form av visstidsanställning.

I all rekrytering vägs diskrimineringsgrunder in i urvalet av kandidater. Avdelningen för personalfrågor samordnar rekryteringsarbetet för att

säkerställa en hög kvalitet i rekryteringsprocessen där bland annat mångfaldsaspekterna omhändertas. Rekryteringsrutinen reviderades under 2011. I de nya rekryteringsriktlinjerna framgår att vid varje rekrytering ska jämställdhetsaspekter beaktas för att till exempel få en jämnare könsfördelning, samt att våra annonser ska vara könsneutrala så att ingen kvinna eller man exkluderas från att söka våra lediga tjänster.

Inkluderande verksamhet

Att erbjuda en arbetsplats där alla har lika villkor är en del i att vara en attraktiv arbetsgivare och en strategisk kompetensförsörjningsfråga. Fördelningen mellan kvinnor och män i gruppen enhetschefer är 47/53 procent.

Figur 11

Grupp	Antal	Andel i % och (antal)	Andel i % och (antal)
		Kvinnor 2011	Män 2011
Länsledning	2	50 (1)	50 (1)
Avdelningschefer	10	70 (7)	30 (3)
Enhetschefer	21	47 (10)	53 (11)
Alla chefer	32	56 (18)	44 (14)

Under året har uppdrag och uppgifter relaterat till länsstyrelsernas gemensamma plan för lika rättigheter och möjligheter resurssatts och planerats. Vi genomförde insatser under 2011 och arbetet kommer att fortsätta 2012. De mest omfattande insatserna inom detta område för Länsstyrelsen kommer att genomföras i början av 2012. Nyanställda medarbetare genomgår som en del av myndighetens introduktionsprogram en jämställdhetsutbildning. Medarbetarenkäten visade att medarbetarnas bild av myndigheten som arbetsgivare ser mångfald och olikheter som en tillgång samt att alla verksamheter är lika viktiga för att nå framgång.

Organisatorisk utveckling

Enheten för Kundtjänst har under senare delen av 2011 bytt organisatorisk tillhörighet från avdelningen för stöd och service till avdelningen för rättsliga frågor för att markera och understryka att enhetens arbete är en del av den grundläggande juridiska processen inom myndigheten.

Från och med den 1 oktober 2011 är avdelningen för stöd och service organisatorisk omgjord till en avdelning för personalfrågor och en avdelning

för administration som innefattar avdelningschefens stab, enheten för service och upphandling samt enheten för ekonomi.

Lönebildning

Under 2011 genomförde myndigheten två löne-revisioner dels med utgångspunkt i revisionsdatum 2010-10-01 och dels med revisionsdatum 2011-10-01. Myndigheten kommer att inom ramen för tillsvidareavtal med Saco ha 1 oktober som revisionsdatum varje år.

Utfallet för första revisionstillfället var för myndigheten 1,79 procent och för det andra tillfället 2,09 procent.

Den partsgemensamma lönekartläggning som genomfördes visade inte på några grupper där det finns osakliga löneskillnader mellan män och kvinnor.

Året i siffror

Tabell A: Verksamhetskostnader 2011

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	Kostnader exkl OH		OH kostnader		Kostnader inkl OH	
		Tkr	%	Tkr	%	Tkr	%
20-21	Övrig förvaltning	35 083,2	9,07	19 137,4	15,98	54 220,6	14,04
25	Trafikföreskrifter m.m.	1 852,5	0,48	1 006,1	0,84	2 858,6	0,74
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	18 075,5	4,67	9 881,0	8,25	27 956,5	7,24
30	Regional tillväxt	21 427,7	5,54	7 269,4	6,07	28 697,1	7,43
34	Infrastrukturplanering	6 296,4	1,63	2 768,8	2,31	9 065,2	2,35
40	Hållbar samhällsplanering och boende	27 412,6	7,09	15 300,7	12,77	42 713,3	11,06
41	Stöd till boende	2 682,2	0,69	1 327,3	1,11	4 009,5	1,04
42	Energi och klimat	1 766,5	0,46	736,6	0,61	2 503,1	0,65
43	Kulturmiljö	7 978,8	2,06	3 583,7	2,99	11 562,5	2,99
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	20 511,4	5,30	8 102,0	6,76	28 613,4	7,41
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	28 952,4	7,49	13 384,7	11,17	42 337,1	10,96
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	22 362,6	5,78	6 032,8	5,04	28 395,4	7,35
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	2 135,2	0,55	1 227,0	1,02	3 362,1	0,87
53	Vattenverksamhet	7 869,2	2,04	4 180,7	3,49	12 049,8	3,12
54	Mineral- och torvfyndigheter	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00
55	Miljöfarlig verksamhet	5 727,1	1,48	3 263,3	2,72	8 990,4	2,33
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	947,0	0,24	544,2	0,45	1 491,2	0,39
57	Förorenade områden, efterbehandling	5 196,0	1,34	2 412,7	2,01	7 608,7	1,97
58	Restaurering	168,8	0,04	0,2	0,00	168,9	0,04
60	Lantbruk	16 045,3	4,15	7 933,6	6,62	23 978,9	6,21
61	Rennäring m.m.(enbart Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00
62	Fiske	1 373,9	0,36	644,9	0,54	2 018,8	0,52
70	Folkhälsa	10 283,1	2,66	4 375,7	3,65	14 658,8	3,79
80	Jämställdhet	12 408,7	3,21	3 505,1	2,93	15 913,7	4,12
85	Integration	9 946,2	2,57	3 161,2	2,64	13 107,4	3,39
SUMMA PRODUKTION		266 502,0	68,92	119 779,0	100,00	386 281,0	100,00
10	Myndighetsövergripande verksamhet	24 433,5	6,32				
11	Administration och intern service	95 728,9	24,76				
SUMMA VERKSAMHETS-KOSTNADER EXKL RESURSSAMVERKAN		386 664,4	100,00			386 281,0	
	Resurssamverkan ¹⁾	676,5		383,4		1 060,0	
Totalsumma verksamhetens kostnader enl resultaträkningen ²⁾		387 341,0				387 341,0	
Myndighetsövergripande, adm och intern service uppdelat på: ³⁾							
	Nivå 1 (113-115)	76 384,7	36,75				
	Nivå 2 (110-112, 116-119)	19 344,1	9,31				
	Nivå 3 (100-109)	24 433,5	11,76				
Personalkostnad, produktion (inkl 4, verksamhetskod 2-8)		207 823,8					

1. Den del av kostnader för resurssamverkan som inte avser den egna länsstyrelsen redovisas på denna rad. Länsstyrelsens egen andel redovisas under relevant verksamhetskod, oftast adm. och intern service (11).

2. Totalsumma verksamhetskostnader skall överensstämma med verksamhetskostnaderna enligt resultaträkningen.

3. Summan på nivå 1-3 ska överensstämma med summan av Myndighetsövergripande verksamhet och Administration och intern service. Den procentuella fördelningen skall visa resp. nivåns andel av personalkostnaderna vg 2-8 (inkl 4).

Källa: Agresso.

Definition av resurssamverkan:

Med offentlig resurssamordning menas att en myndighet har rätt att mot avgift helt eller delvis samordna sitt resursutnyttjande avseende varor och tjänster med en annan myndighet, kommun eller landsting (s.k. sambruk). Skriftliga avtal om samordningen bör träffas mellan de berörda parterna. Ansvarsfördelningen mellan myndigheterna bör läggas fast.

Kommentarer Tabell A

1. Den del av kostnader för resurssamverkan som inte avser den egna länsstyrelsen redovisas på denna rad. Länsstyrelsens egen andel redovisas under relevant verksamhetskod, oftast adm. och intern service (11).
2. Totalsumma verksamhetskostnader skall överensstämma med verksamhetskostnaderna enligt resultaträkningen.
3. Summan på nivå 1-3 ska överensstämma med summan av Myndighetsövergripande verksamhet och Administration och intern service. Den procentuella fördelningen skall visa resp. nivåns andel av personalkostnaderna vg 2-8 (kkl 4).

Definition av resurssamverkan

Med Offentlig resurssamordning menas att en myndighet har rätt att mot avgift helt eller delvis samordna sitt resursutnyttjande avseende varor och tjänster med en annan myndighet, kommun eller landsting (s.k. sambruk). Skriftliga avtal om samordningen bör träffas mellan de berörda parterna. Ansvarsfördelningen mellan myndigheterna bör läggas fast.

De sakområden som har störst kostnader är Övrig förvaltning innefattande stiftelsehantering och lönegaranti, Hållbar samhällsplanering och boende samt Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd.

Kostnaderna för Regional tillväxt har mer än halverats jämfört med föregående år. Det beror att de två stora projekten Entreprenör Stockholm och SOL-projektet redovisade stora kostnader under 2010. Båda projekten avslutades under våren 2011.

Kostnaderna för sakområdet Krishantering, skydd mot olyckor och civilt försvar har ökat med 5 Mkr jämfört med föregående år. Orsaken till detta är främst att Länsstyrelsens ekonomiska medel för regionens arbete med anpassning till ett förändrat klimat redovisas inom detta sakområde.

Tabell B.1: Verksamhetskostnader 2009 - 2011, totalt och förvaltningsanslaget 5:1

VÄS- KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	2011 Tkr kostnader totalt	2011 Tkr varav an- slag 5:1	2010 Tkr kostnader totalt	2010 Tkr varav an- slag 5:1	2009 Tkr kostnader totalt	2009 Tkr varav an- slag 5:1
20-21	Övrig förvaltning	35 083,2	24 420,4	35 714,5	26 154,2	27 401,0	22 756,4
25	Trafikföreskrifter m.m.	1 852,5	1 656,4	2 058,4	1 763,0	29 921,7	11 351,8
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	18 075,5	16 590,2	18 546,3	17 375,2	14 853,8	13 872,9
30	Regional tillväxt	21427,7	11 401,2	55 238,8	10 215,4	66 676,5	10 523,0
34	Infrastrukturplanering	6 296,4	3 631,0	3 451,4	-35,9	8 072,7	3 402,9
40	Hållbar samhällsplanering och boende	27 412,6	26 408,1	28 486,8	27 293,8	25 245,7	24 769,5
41	Stöd till boende	2 682,2	1 921,6	2 605,4	2 064,1	2 796,0	2 270,8
42	Energi och klimat	1 766,5	309,9	991,5	154,1	95,0	95,0
43	Kulturmiljö	7 978,8	4 958,7	8 968,0	5 096,4	9 849,4	5 100,1
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	20 511,4	8 704,6	15 649,2	8 998,6	12 342,2	8 352,8
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	28 952,4	20 542,4	30 413,0	18 259,0	26 514,4	15 583,7
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	22 362,6	4 539,4	19 478,3	3 955,0	21 626,7	3 282,0
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	2 135,2	1 841,2	2 102,5	1 733,0	2 204,7	1 949,1
53	Vattenverksamhet	7 869,2	1 842,8	8 446,9	-72,3	8 652,2	1 974,2
54	Mineral- och torvfyndigheter	0,0	0,0	0,2	0,2	0,0	0,0
55	Miljöfarlig verksamhet	5 727,1	5 720,7	5 482,6	5 343,5	5 354,3	5 380,9
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	947,0	919,1	618,7	611,5	929,6	801,1
57	Förorenade områden, efterbehandling	5 196,0	440,2	3 949,3	514,5	2 322,0	378,6
58	Restaurering	168,8	0,3	167,9	0,7	193,1	0,0
60	Lantbruk	16 045,3	10 107,5	15 220,7	9 408,5	13 754,4	10 692,5
61	Rennäring m.m.(enbart Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	0,0	0,0	0,0	0,0	4,6	2,1
62	Fiske	1 373,9	919,1	1 007,5	941,4	1 490,0	947,3
64	Skogsbruk (endast Gotlands län)			0,0	0,0	67,9	67,9
70	Folkhälsa	10 283,1	3 084,8	9 642,6	2 244,1	29 153,5	18 646,8
80	Jämställdhet	12 408,7	1 463,0	11 104,4	1 564,3	5 158,8	865,6
85	Integration	9 946,2	3 932,1	8 854,5	4 222,9	7 909,7	4 497,2
	SUMMA PRODUKTION	266 502,0	155 354,5	288 199,6	147 805,4	327 996,9	171 841,5
10	Myndighetsövergripande verksamhet	24 433,5	22 968,8	26 261,7	23 647,2	27 760,8	23 968,4
11	Administration och intern service	95 728,9	71 390,2	95 661,0	74 980,8	101 257,5	77 768,0
	SUMMA VERKSAMHETSKOSTNADER EXKL RESURSSAMVERKAN	386 664,4	249 713,6	410 122,2	246 433,4	457 015,2	273 578,0
	Resurssamverkan ¹⁾	676,5		595,9		439,5	
	TOTALSUMMA VERKSAMHETENS KOST- NADER ENL RESULTATRÄKNINGEN ²⁾	387 341,0		410 718,2		457 454,7	

1) Den del av kostnader för resurssamverkan som ska belasta länsstyrelsen fördelas på respektive tvåsifferkod

2) Totalsumma verksamhetskostnader ska överensstämma med verksamhetskostnader enligt resultaträkningar

Källa: Agresso.

Kommentarer Tabell B.1

Kostnaderna för Regional tillväxt har mer än halverats jämfört med föregående år. Det beror att de två stora projekten Entreprenör Stockholm och SOL-projektet redovisade stora kostnader under 2010. Båda projekten avslutades under våren 2011.

Tabell B.2: Årsarbetskrafter 2009 – 2011

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	2011 årsarb totalt	2011 årsarb varav kvinnor	2011 årsarb varav män	2010 årsarb totalt	2009 årsarb totalt
20-21	Övrig förvaltning	54,25	43,57	10,68	49,55	41,83
25	Trafikföreskrifter m.m.	3,15	1,34	1,81	3,50	55,98
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	28,66	26,77	1,89	29,94	24,40
30	Regional tillväxt	17,81	13,14	4,67	17,86	17,55
34	Infrastrukturplanering	5,85	1,29	4,55	3,47	4,03
40	Hållbar samhällsplanering och boende	38,64	28,89	9,75	39,59	37,21
41	Stöd till boende	3,50	3,21	0,29	4,03	4,10
42	Energi och klimat	1,83	1,61	0,22	1,35	0,12
43	Kulturmiljö	9,61	6,90	2,71	9,47	11,10
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	19,92	8,26	11,66	17,76	14,63
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	34,10	25,37	8,73	32,47	29,83
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	17,36	6,09	11,27	15,19	14,98
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	3,51	2,18	1,33	3,37	3,56
53	Vattenverksamhet	11,52	4,69	6,83	11,74	13,36
54	Mineral- och torvfyndigheter	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
55	Miljöfarlig verksamhet	8,12	5,74	2,38	8,09	8,42
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	1,54	0,83	0,71	1,05	1,44
57	Förorenade områden, efterbehandling	7,77	4,39	3,38	6,45	4,13
58	Restaurering	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
60	Lantbruk	22,60	17,61	4,99	21,40	21,36
61	Rennäring m.m.(enbart Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
62	Fiske	1,68	0,30	1,37	1,37	1,49
64	Skogsbruk (endast Gotlands län)				0,00	0,11
70	Folkhälsa	10,78	7,18	3,60	9,66	41,43
80	Jämställdhet	8,78	5,65	3,13	12,04	6,57
85	Integration	7,62	3,06	4,57	8,19	8,06
	SUMMA PRODUKTION	318,59	218,07	100,53	307,58	375,88
10	Myndighetsövergripande verksamhet	19,51	13,01	6,50	22,11	22,15
11	Administration och intern service	33,41	17,50	15,91	35,70	33,06
	SUMMA ÅRSARBETSKRAFTER EXKL RESURSSAMVERKAN	371,52	248,59	122,94	365,39	431,09
	Resurssamverkan 1)	0,88	0,13	0,74	1,00	0,48
	TOTALT ANTAL ÅRSARBETSKRAFTER	372,40	248,72	123,68	366,40	431,57

¹⁾ Den del av årsarbetskrafterna för resurssamverkan som inte avser den egna länsstyrelsen redovisas på denna rad. Länsstyrelsens egen andel redovisas under relevant verksamhet på tvåsiffernivå

Källa: Agresso.

Tabell B.3: Representation

Kostnader för representation	2011	2011	2010	2010	2009	2009
	Totalt tkr	per åa kronor	Totalt tkr	per åa kronor	Totalt tkr	per åa kronor
Intern representation (undergrupp 496 i baskontoplanen)	316	848,12	1151	3141,72	778	1803,77
Extern representation (undergrupp 552 i baskontoplanen)	481	1290,47	733	2000,97	827	1916,31

Källa: Agresso.

Tabell B.4: Lokaler

Lokalkostnader	2011	2010	2009
Residens			
Lokalkostnader (tkr) 103	3 662	3 580	3 558
Lokalyta (m ²)	1 357	1 357	1 357
Lokalkostnad per m ²	2 699	2 638	2 622
Lokaler ¹⁾			
Lokalkostnader (tkr) 113	39 320	40 865	40 491
Lokalyta (m²)	16 963	16 963	16 963
Lokalkostnad per m ²	2 318	2 409	2 387
Lokalkostnad per årsarbetskraft (tkr)	106	112	94
Lokalyta per årsarbetskraft (m ²)	46	46	39
Kontorslokaler ²⁾			
Kontorslokalyta (m ²)	14 314	14 314	14 314
Kontorslokalyta per årsarbetskraft (m ²)	38	39	33
SUMMA LOKALKOSTNADER	42 982	44 445	44 049

¹⁾ Med lokaler avses samtliga utrymmen förutom residenset såsom kontorslokaler, förråd, källare och garage. Med lokalkostnader avses hyra, lokalvård, larm och bevakningskostnader, avskrivningskostnader m.m.

²⁾ Med kontorslokaler avses ytor ovan mark såsom kontorsrum, biytor som korridorer, toaletter, trapphus, närarkiv, närförråd etc.

Källa: Agresso.

Kommentarer Tabell B.4

Andrahandshyresgästerna, Föreningen Norden och Nordens Vålfärdcenter, är kvar i lokalerna och samverkan mellan dem och länsstyrelsen fungerar bra. Länsstyrelsen har en intäkt på cirka 2 000 000 kronor årligen som inkluderar hyra samt viss kontorsservice.

I Tessinska Palatset hyrs en våning om 100 m² ut till Stockholms Konserthusstiftelse med en intäkt på drygt 110 000 kronor om året.

Redogör även för följande:

- I vilken regi lokalvården bedrivs (egen eller entreprenad). I Tessinska städer Länsstyrelsen i egen regi med undantag för storstädningar. I övrigt läggs städningen på en entreprenad.
- Planerade större lokalförändringar. I Tessinska planerar Länsstyrelsen ombyggnation av kök m.m. I övrigt inga planerade ändringar.

Tabell B.5: Avgifter och andra inkomster i övrigt

Avgifter m.m. resultatområde/ärendegrupp	Ingående balans	Utgående balans	Antal beslutade ärenden	Intäkter, tkr	Kostnader, tkr (inkl. OH)	Netto, tkr
Ärenden enl. stiftelseförordningen	625	816				
- tillsyn			5 417	2 225,1	4 140,7	-1 915,6
- registrering			1 951	2 603,3	2 923,8	-320,5
Ärenden enl. förordning om bevakningsföretag	662	475	9 768	1 648,8	5 502,0	-3 853,1
Kameraövervakning	162	159	954	924,6	2 370,3	-1 445,8
Pantbanksärenden	5	12	17	12,8	129,1	-116,3
Lönegarantiärenden	161	579	583	6 203,0	3 066,2	3 136,8

Källa: Platina och Diabas. Agresso.

Kommentarer Tabell B.5

Stiftelser, tillsyn: Differensen mot 2010 års siffra (4 008) i länsstyrelseredovisningen kan förklaras med att avgifterna som togs in 2010 fortfarande rörde endast Stockholms läns stiftelser. Avgifterna för 2011 rör förutom Stockholms län även stiftelserna från de fyra överlämnande länen Uppsala, Södermanland, Västmanland och Gotland.

Stiftelser, registrering: Differensen mot föregående års siffra (3 734) kan förklaras mot bakgrunden att 2010 års siffror 4 008 + 3 734 förefaller att ha byggts upp av 4 008 stiftelser som då (2010) betalade både registerhållnings- och tillsynsavgift.

Tabell C: Kostnader och årsarbetskrafter 2011 per sakområdesindelning

VÄS-KOD	Verksamhetskostnader och årsarbetskrafter 2011 för Övrig förvaltning	Kostnader (tkr)	Varav anslag 5:1	Årsarb totalt	Varav Kvinnor	Varav Män
200	Allmänt och övergripande inom övrig förvaltning	9 399,2	9 199,9	12,14	10,00	2,14
2009	Varav Kompetensutveckling inom områdena 20 och 21	38,2	38,2	0,07	0,07	0,00
201	Allmänna val	323,8	322,3	0,52	0,40	0,12
202	Medborgarskap	414,7	414,7	0,77	0,77	0,00
203	Överförmyndare	983,0	983,0	1,70	1,70	0,00
204	Begravningsfrågor	521,0	521,0	1,02	1,02	0,00
205	Näringsrättsliga frågor	1 132,6	1 033,8	1,60	0,77	0,84
2051	Varav Pantlåneverksamhet	81,9	69,1	0,14	0,09	0,05
2052	Varav Frågor enligt aktiebolagslagen, lagen om ekonomiska föreningar m.fl.	188,4	188,4	0,19	0,19	0,00
206	Stiftelser	5 683,2	5 438,3	9,59	6,34	3,24
2061	varav Stiftelser - registrering	1 856,1	1 811,6	3,32	2,37	0,94
2062	varav Stiftelser - tillsyn	2 629,0	2 500,8	4,13	2,33	1,80
207	Lönegaranti	1 955,3	-4 247,7	4,00	3,92	0,08
208	Deponering, administration och fördelning av medel, allmänna arvsfonden m.m.	1 779,5	1 630,1	3,14	1,25	1,90
2081	varav Deponerade medel	841,5	692,7	1,20	0,94	0,26
2082	varav Allmänna arvsfonden	0,0	0,0	0,00	0,00	0,00
2083	varav Bygdeavgifter	0,0	0,0	0,00	0,00	0,00
2084	varav Rederistöd	0,0	0,0	0,00	0,00	0,00
2085	varav Åborätten och allmänningar	0,0		0,00	0,00	0,00
211	Allmän kameraövervakning	1 505,0	1 505,0	3,09	2,42	0,67
212	Bevakningsföretag m.m.	3 498,7	3 498,7	6,69	6,11	0,57
213	Ärenden enligt ordningslagen m.m. överklaganden av polismyndighetens beslut	62,5	62,5	0,12	0,04	0,08
214	Delgivning, viten, diverse förordnanden	2 564,3	2 250,1	3,03	3,03	0,00
215	Lotterier, bingo m.m.	142,1	142,1	0,25	0,25	0,00
216	Kampsportsmatcher	0,0	0,0	0,00	0,00	0,00
218	Jakt och viltvård	1 286,6	896,2	1,90	1,78	0,12
219	Övriga ärenden inom övrig förvaltning	3 831,6	770,2	4,70	3,80	0,90
20-21	Totalt Övrig förvaltning exkl OH	35 083,2	24 420,4	54,2	43,57	10,68
	Andel av myndighetsövergripande kostnader (10+11)	19 137,4				
	Totalt Övrig förvaltning inkl OH	54 220,6				

Källa: Agresso.

Tabell C: Kostnader och årsarbetskrafter 2011 per sakområdesindelning

VÄS-KOD	Verksamhetskostnader och årsarbetskrafter 2011 för Övrig förvaltning	Kostnader (tkr)	Årsarb totalt	Varav Kvinnor	Varav Män
200	Allmänt och övergripande inom övrig förvaltning	9 399,2	12,14	10,00	2,14
2009	Kompetensutveckling inom områdena 20 och 21	38,2	0,07	0,07	0,00
201	Allmänna val	323,8	0,52	0,40	0,12
202	Medborgarskap	414,7	0,77	0,77	0,00
203	Överförmyndare	983,0	1,70	1,70	0,00
204	Begravningsfrågor	521,0	1,02	1,02	0,00
205	Näringsrättsliga frågor	1 132,6	1,60	0,77	0,84
2051	Pantlåneverksamhet	81,9	0,14	0,09	0,05
2052	Frågor enligt aktiebolagslagen, lagen om ekonomiska föreningar m.fl.	188,4	0,19	0,19	0,00
206	Stiftelser	5 683,2	9,59	6,34	3,24
2061	Stiftelser - registrering	1 856,1	3,32	2,37	0,94
2062	Stiftelser - tillsyn	2 629,0	4,13	2,33	1,80
207	Lönegaranti	1 955,3	4,00	3,92	0,08
208	Deponering, administration och fördelning av medel, allmänna arvsfonden m.m.	1 779,5	3,14	1,25	1,90
2081	Deponerade medel	841,5	1,20	0,94	0,26
2082	Allmänna arvsfonden	0,0	0,00	0,00	0,00
2083	Bygdeavgifter	0,0	0,00	0,00	0,00
2084	Rederistöd	0,0	0,00	0,00	0,00
2085	Åborätten och allmänningar	0,0	0,00	0,00	0,00
211	Allmän kameraövervakning	1 505,0	3,09	2,42	0,67
212	Bevakningsföretag m.m.	3 498,7	6,69	6,11	0,57
213	Ärenden enligt ordningslagen m.m. överklaganden av polismyndighetens beslut	62,5	0,12	0,04	0,08
214	Delgivning, viten, diverse förordnanden	2 564,3	3,03	3,03	0,00
215	Lotterier, bingo m.m.	142,1	0,25	0,25	0,00
216	Kampsportsmatcher	0,0	0,00	0,00	0,00
218	Jakt och viltvård	1 286,6	1,90	1,78	0,12
219	Övriga ärenden inom övrig förvaltning	3 831,6	4,70	3,80	0,90
20-21	Totalt Övrig förvaltning exkl OH	35 083,2	54,2	43,57	10,68
	Andel av myndighetsövergripande kostnader (10+11)	19 137,4			
	Totalt Övrig förvaltning inkl OH	54 220,6			

Källa: Agresso.

Tabell D: Redovisning av ärenden 2011 (samtliga ärenden oavsett databas)

Nedanstående tabell svarar mot de krav på återrapportering som anges för samtliga områden. I de fall individärenden förekommer under regional tillväxt och infrastrukturplanering ska dessa redovisas även uppdelat efter kvinnor/män och juridiska personer, se tabell D.1.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
	Ingående balans ⁵	Antal inkomna ärenden (exkl. initiativ-ärenden)	Antal initiativ-ärenden	Antal beslutade ärenden	Utgående balans (F=B+C+D-E)	Antal överklagade ärenden ¹	Antal överklagade ärenden som avgjorts i högre instans ²	varav antal ändrade ³	Antal ej beslutade ärenden, äldre än två år
Sakområde och del av sakområde									
Myndighetsövergripande, administration och Intern service (10-11)	136	332	683	810	341	0	0	0	17
Övrig förvaltning (20-21)	3 012	22 931	2 561	24 861	2381	97	40	9	92
varav stiftelser (206)	625	9713	208	9 730	816	8	10	0	12
varav allmän kameraövervakning (211)	162	709	240	954	159	38	22	5	0
varav bevakningsföretag m.m. (212)	662	7 967	1 602	9 768	475	25	16	4	18
Trafikföreskrifter m.m. (25)	131	664	1	682	114	162	109	9	0
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (28)	741	2 549	1 189	3 777	702	0	0	0	87
varav Livsmedelskontroll (281)	44	63	26	81	52	0	0	0	3
varav Djurskydd (282)	673	2 380	1 099	3 532	620	0	0	0	80
varav Smittskydd (283)	11	52	15	71	7	0	0	0	3
varav Allmänna veterinära frågor (284)	3	16	15	17	17	0	0	0	0
Regional tillväxt (30)	77	185	41	86	217	0	0	0	10
Infrastrukturplanering (34)	25	57	0	55	23	0	0	0	4
Hållbar samhällsplanering och boende (40)	1217	2 890	8	2 936	1180	532	635	41	57
Stöd till boende (41)	533	1152	2	1 326	361	54	18	5	0
Energi och klimat (42)	0	1	1	2	0	0	0	0	0
Kulturmiljö (43)	432	862	43	943	394	0	0	0	82
Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar (45)	104	233	81	300	118	3	1	0	35
varav tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor samt uppföljning av kommunernas krishanteringssystem (456)	15	15	26	34	22	0	0	0	2
Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd (50)	763	953	46	1 022	740	0	0	0	40
Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden (51)	282	131	79	224	261	2	1	0	119
varav tillsyn av vattenskyddsområden (516)	0	1	0	1	0	0	0	0	0
Prövning och tillsyn för skydd av naturen (52)	244	453	103	530	274	35	35	6	33
Vattenverksamhet (53)	208	326	18	334	218	11	22	2	36
varav tillsyn av vattenverksamheten (535)	155	266	12	270	163	3	15	5	30
Mineral- och torvfyndigheter (54)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Miljöfarlig verksamhet (55)	348	318	24	418	272	15	12	11	56
varav tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	214	200	23	290	147	1	0	0	24

Övrigt miljö och hälsoskydd (56)	67	338	3	312	96	0	1	1	10
Förorenadeområden, efterbehandling (57)	30	25	11	40	26	2	1	1	2
varav tillsyn av förorenadeområden och miljöriskområden (575)	9	8	7	18	6	2	1	1	0
Restaurering (58)	3	3	1	5	2	0	0	0	0
Lantbruk (60) ⁴	1509	7723	946	8912	1266	93	34	2	93
varav stöd till jordbruket enligt EG:s förordningar (601)	1217	7155	925	8221	1076	16	34	2	16
Rennäring m.m. (enbart Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län (61)	0	0	0	0		0	0	0	0
Fiske (62)	124	307	11	292	150	0	0	0	30
Folkhälsa (70)	260	93	52	133	272	0	0	0	68
Jämställdhet (80)	202	58	44	79	225	0	0	0	22
Integration (85)	86	35	14	82	53	0	0	0	11
Summa	10534	42619	5962	48161	9686	1006	909	87	904
varav Vattenmyndighetens ärenden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
varav Miljöprövningsdelegationens ärenden	71	35	0	45	61	12	12	7	0

1) Avser ärenden som är beslutade av länsstyrelsen och överklagade till högre instans.

2) Redovisa de ärenden som avgjorts i högre instans och vars domar/beslut inkommit till länsstyrelsen under 2011.

3) Avser ärenden som är ändrade substantiellt (t.ex. ska ändring av angivna tidpunkter ej beaktas) i förhållande till länsstyrelsens beslut.

4) Lantbruksärenden inkl. jordbrukarstödsärenden registrerade i IAKS och Ararat.

5) På grund av bland annat övergång från diariesystemet Diabas till diariesystemet Platina stämmer inte den ingående balansen med utgående balans redovisad i ÅR 2010. Detta beror också på att äldre ärenden har diarieförts med en annan rutin än ny ärenden. Därför har ingående balans räknats ut baklänges för att ge en så korrekt redovisning som möjligt.

Källa: Boverkets statistiksystem Svanen, diariesystemen Diabas och Platina

Kommentarer Tabell D

- 206 Stiftelser, 211 Kameraövervakning, 212 Bevakning, m.m.: P.g.a. ny rapport i Platina, "Redovisning av ärenden Tabell D" uppstår en differens i antalet "Utgående balans" från 2010 års redovisning till "ingående balans" 2011. I tidigare utgående balans ingick ärenden som inte hade "Beslutsdatum", trots att de var avslutade. Detta har rättats till i detta underlag.
- 41 Stöd till boende: Ytterligare ett ärende har återförvisats till Länsstyrelsen på grund av att nya uppgifter inkommit.

Tabell D.1: Redovisning av vissa ärenden uppdelat på kvinnor, män och juridiska personer

Det är avsändare/mottagare som avgör till vilken kategori i tabellen som ett ärende registreras.

A	C			E			G		
Sakområde och del av sakområde	Antal inkomna ärenden under 2011			Antal beslutade ärenden under 2011			Antal överklagade ärenden under 2011		
	Kvinnor	Män	Jur. pers.	Kvinnor	Män	Jur. pers.	Kvinnor	Män	Jur. pers.
Trafikföreskrifter, Infrastruktur (25, 34)	187	204	315	192	205	316	37	41	7
Regional tillväxt (30)	0	0	288	0	0	85	0	0	0

Källa: Diabas, Platina

Tabell D.2: Handläggningstider

VÄS-KOD	Beskrivning	Ärendetyp	Mål 2011 median dagar	Utfall 2011 median dagar
Ärendegrupper med tresiffrig VÄS-kod				
202	Medborgarskap	alla	30	18
204	Begravningsfrågor	Ansökan om att sprida aska	14	10
206	Stiftelser	Alla	4	15
206	Stiftelser	Ändringsanmälan	7	4
206	Stiftelser	Nyregistrering	10	25
211	Allmän kameraövervakning	Anmälan	30	48
211	Allmän kameraövervakning	Ansökan	160	58
212	Bevakningsföretag m.m.	Anmälan, e-tjänster	1	1
212	Bevakningsföretag m.m.	Ansökan om godkännande av personal hos auktoriserat bevakningsföretag, e-tjänster	10	21
218	Jakt och viltvård	Tillstånd för skyddsjakt	21	29
282	Djurskydd	Förprovning av djurstall	30	66
282	Djurskydd	16 § (Tillståndsplikt för yrkesmässig djurhållning av sällskapsdjur)	90	124
402	Detaljplan, områdesbest, fastighetsplan	Prövning av antagen plan, detaljplaner m.m.	10	9
403	Överklagande av kommuns beslut enligt plan- och bygglagen	Överklagande av beslut om detaljplaner	90	54
403	Överklagande av kommuns beslut enligt plan- och bygglagen	Överklagande av beslut om lovårenden samt förhandsbesked	240	336
431	Fornminnen	Avverkningsärenden	40	128
505	Överklagande av kommuns beslut enligt miljöbalken m.fl. författningar	alla	240	42
521	Tillstånd och dispenser avseende naturskydd	Strandskyddsdispenser	80	229
525	Samråd enl. 12 kap 6 § miljöbalken	alla	35	19
551	Prövning av miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. MB	Samråd o beslut om betydande miljöpåverkan	*	156
551	Prövning av miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. MB	Prövning vid miljöprovsningsdelegationen	425	468
555	Tillsyn av miljöfarlig verksamhet	Anmälningsärenden	50	105
555	Tillsyn av miljöfarlig verksamhet	Miljörapporter	90	306
562	Prövning av avfall och producentansvar	Alla	40	33
602	Stöd till landsbygdsutveckling exkl. kompetensutveckling	Ansökan om företagsstöd landsbygdsutveckling	100	Axel 1: 125; Axel 3: 115
602	Stöd till landsbygdsutveckling exkl. kompetensutveckling	Utbetalning av företagsstöd landsbygdsutveckling	30	Axel 1 37; Axel 3: 30
602	Stöd till landsbygdsutveckling exkl. kompetensutveckling	Ansökan om projektstöd exkl. miljöinvesteringar	100	83
602	Stöd till landsbygdsutveckling exkl. kompetensutveckling	Utbetalning av projektstöd exkl. miljöinvesteringar	40	42

Källa: Diabas, Platina, Dawa

Kommentarer Tabell D.2

- 212 - Medianen speglar samtliga godkännandeärenden inkomna via e-tjänsten. Lagkravet, och Lst:s mål, avser endast "gröna" ärenden. Ärenden där personen som ansökan avser förekommer i misstanke och/eller belastningsregistret (ej gröna) kräver granskning, utredning och bedömning, och påverkar därför utfallet.
- 282 - Två handläggare har slutat och rekrytering har varit svår. En handläggare barnledig.
- 403 – Omfattar även ärenden om rättidsprövning (överklagande av Länsstyrelsens beslut). Främsta orsaken till att uppsatt mål inte kunde nås full ut, trots extra insatser, bedöms vara den personalomsättning som varit under året.

- 431 - På grund av ett fel hos Skogsvårdsstyrelsen överfördes inte 80 avverkningsärenden under hösten 2010 och när de kom över till Länsstyrelsen vid årsskiftet fanns viktigare ärenden att prioritera. När en extra resurs kom på plats i april togs ärendena omhand och handlades under hösten 2011 utan dröjsmål.
- 505 - Omfattar även ärenden om rättidsprövning (överklagande av Länsstyrelsens beslut)
- 521 - Länsstyrelsens arbete med att handlägga strandskyddsdispenser som första instans har i högre grad än planerat tagit Länsstyrelsens resurser i anspråk sedan lagändringen 30 juni 2009. Under 2011 har miljöbalken ändrats i detta avseende. Länsstyrelsen har under året tillfört extra resurser för handläggning av såväl dispensbeslut som granskning och prövning. Det har lett till att många äldre ärenden avgjorts under 2011 vilket påverkat medianen i hög omfattning.
- 551 - * Då verksamhetsutövaren äger processen fullt ut och Länsstyrelsen inte har någon påverkan på utfallet har inte något mål satts inom denna ärendegrupp.
- 602 - Uppgifter om handläggningstid inom företagsstöd redovisas per axel och inte aggregerat för företagare inom både lantbruk och övrigt landsbygdsföretagande.

Avgiftsbelagd verksamhet

Verksamhet	2011 intäkter	2011 kostnader	2011 nettoutfall	2011 nettobudget	ackumulerat utfall tom 2011	2010 intäkter	2010 kostnader	2010 nettoutfall	ackumulerat utfall tom 2009
Offentligrättslig verksamhet									
Djur och lantbruk (avgift för extra kontroller m.m.)	1 115	1 287	-173	-450	-2 616	638	947	-310	-2 134
Reg avgifter för jaktområden	290	312	-22	0	-12	292	283	9	0
Delgivningar	307	309	-2	0	0	0	0	0	0
Övrig offentligrättslig verksamhet ¹⁾	13	13	0	0	2	88	94	-6	17
Uppdragsverksamhet									
Intäkter resurs-samverkan	928	719	209	0	-21	561	612	-51	-179
Skoglig verksamhet	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Fjällförvaltning	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Övrig uppdrags-verksamhet	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Summa totalt ovan	2 652	2 640	12	-450	-2 646	1 578	1 936	-358	-2 296
Summa offentligrättsligt	1 724	1 921	-197	-450	-2 625	1 017	1 324	-306	-2 117
Summa uppdragsverksamhet	928	719	209	0	-21	561	612	-51	-179

Kommentarer avgiftsbelagd verksamhet

Intäkterna för extra kontroller inom djur och lantbruk har ökat från år 2010 till 2011. Det beror på en ökande ärendemängd samt ett utökat samarbete med polisen vilket givit möjlighet att göra fler kontroller än tidigare.

Avgiftsbelagd verksamhet för delgivning är ny fr o m 1 april 2011.

Nedan följer en sammanställning av för länsstyrelsen väsentliga nyckeltal som återfinns i andra tabeller i årsredovisningen.

Tabell Nyckeltal	2011	2010	2009
Antal inkomna ärenden	48 581	45 375	146 654
Antal beslutade ärenden	48 161	45 278	145 473
Antal beslutade ärenden/åa	129	124	337
Totalt antal beslutade ärenden/totalt antal inkomna ärenden	0,99	1,00	0,99
Antal ärenden äldre än två år	904	1 011	2 391
Utgående ärendebalans	11 313	11 309	36 877
Årsarbetskrafter (åa)	372,40	366,40	431,57
– varav kvinnor	248,72	240,81	296,25
– varav män	123,68	125,56	134,41
Lokalkostnad/åa	105,59	111,53	93,82
Intern representation (tkr)	316	1 151	778
Extern representation (tkr)	481	733	827
Total sjukfrånvaro %	3,5	3,4	3,4
Sjukfrånvaro män %	3,2	2,9	2,6
Sjukfrånvaro kvinnor %	3,6	3,6	3,8
Andel OH-kostnader av totala kostnader %	31,02%	29,69%	28,20%
Andel externfinansiering %	64,66%	60,35%	60,15%

Sammanställning över väsentliga uppgifter

Sammanställningen skall göras enl. 2 kap. 4 § Förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

	2011	2010	2009	2008	2007
Låneram i Riksgälden					
Beviljad	15 000	9 000	8 000	15 000	13 000
Utnyttjad	2 562	3 160	3 353	5 335	7 653
Räntekontokredit i Riksgälden					
Beviljad	16 400	16 350	16 350	16 350	16 350
Utnyttjad	0	0	0	10 581	11 381
Räntekonto					
Ränteintäkter	1 256	323	289	1 947	422
Räntekostnader	0	17	34	13	15
Avgiftsintäkter som disponeras					
Utfall avgiftsintäkter myndigheten disponerar	24 939	23 978	43 360	38 855	31 185
Jämförelse med beräknade avgiftsintäkter enl regleringsbrev	1 150	1 150	14 700	13 800	13 000
Avgiftsintäkter som inte disponeras					
Utfall avgiftsintäkter myndigheten ej disponerar	16 700	14 858	21 605	19 167	20 422
Jämförelse med beräknade avgiftsintäkter enl regleringsbrev	18 640	20 130	20 410	20 930	19 350
Anslagskredit					
Beviljad	9 401	8 347	13 793	12 500	12 704
Utnyttjad	0	0	0	0	0
Anslagssparande					
01 05 001 Länsstyrelserna m.m.	5 439	2 404	3 927	4 249	6 013
01 07 003 Åtgärder nationella minoriteter, statsbidrag	1 870	4 700	0	0	0
01 07 009 Nationellt uppföljningsansvar	168	7	0	0	0
01 07 010 Stöd för nationella minoriteter	0	0	0	0	0
01 07 011 Åtgärder för den romska minoriteten	223	682	0	0	0
19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder	1	11	81	58	206
- Därav intecknade åtaganden med stöd av anslagssparande	-	-	-	-	-
Bemyndiganden					
Tilldelat	7 000	8 000	8 000	12 000	13 500
Åtaganden	2 992	4 882	3 129	2 724	1 083
Personal					
Antal årsarbetskrafter ¹	372	366	432	396	417
Medeltal anställda ¹	478	471	524	508	534
Driftkostnad per årsarbetskraft					
	1 036	1 116	1 052	775	915
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	24 423	19 152	28 843	22 034	-73 085
Balanserad kapitalförändring	127 104	107 952	73 612	39 111	112 197

¹⁾ Mätmetod finns dokumenterad

Finansiell redovisning

Resultaträkning (tkr)

Verksamhetens intäkter	2011	2010	Not
Intäkter av anslag	263 231	255 602	1
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	24 939	23 977	2
Intäkter av bidrag	98 141	129 112	3
Finansiella intäkter	1 336	339	
Summa	387 648	409 031	
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	-248 063	-242 378	4
Kostnader för lokaler	-45 458	-46 499	
Övriga driftskostnader	-92 173	-119 634	5
Finansiella kostnader	-93	-31	
Avskrivningar och nedskrivningar	-1 553	-2 176	
Summa	-387 341	-410 718	
Verksamhetsutfall	307	-1 687	
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter och andra intäkter som inte disponeras av myndigheten	21 506	14 858	
Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet	-16 700	-14 858	
Saldo	4 805	0	6
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag	47 292	40 750	7
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag	610 057	568 940	8
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	86 720	129 700	9
Finansiella intäkter i transfereringsverksamhet	1	0	
Avsättning till/upplösning av fonder mm för transfereringsändamål	-56	73	10
Lämnade bidrag	-724 703	-718 624	11
Saldo	19 311	20 839	
Årets kapitalförändring	24 423	19 152	12

Balansräkning (tkr)

TILLGÅNGAR	2011-12-31	2010-12-31	Not
Immateriella anläggningstillgångar			
Rättigheter och andra immateriella tillgångar	10	43	
Summa	10	43	13
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	280	377	
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	2 478	3 018	
Summa	2 758	3 396	14
Utlåning			
Utlåning	27	27	
Summa	27	27	15
Varulager m.m.			
Fastigheter	105	105	
Summa	105	105	16
Fordringar			
Kundfordringar	2 243	1 454	
Fordringar hos andra myndigheter	57 000	83 867	17
Övriga fordringar	156 508	133 833	18
Summa	215 751	219 154	
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	10 690	10 472	
Upplupna bidragsintäkter	7 974	9 820	
Övriga upplupna intäkter	9 428	185	
Summa	28 091	20 477	19
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	125 032	54 675	
Summa	125 032	54 675	20
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgälden	90 116	58 542	21
Övr tillgodohavanden i Riksgälden	239 724	298 765	22
Kassa, plusgiro och bank	223	219	
Summa	330 063	357 526	
Summa tillgångar	701 837	655 403	

Balansräkning (tkr)

KAPITAL OCH SKULDER	2011-12-31	2010-12-31	Not
Myndighetskapital			
Statskapital	106	0	
Donationskapital	139	136	23
Balanserad kapitalförändring	127 104	107 952	24
Kapitalförändring enl resultaträkningen	24 423	19 152	24
Summa	151 771	127 240	
Fonder			
Fonder	493	436	
Summa	493	436	25
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner o likn förpliktelser	123	718	26
Övriga avsättningar	1 029	684	27
Summa	1 152	1 402	
Skulder m.m.			
Lån i Riksgälden	2 562	3 160	28
Skulder till andra myndigheter	24 791	34 731	29
Leverantörsskulder	24 581	18 583	30
Övriga skulder	12 712	11 407	
Depositioner	241 062	299 580	31
Summa	305 708	367 461	
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	15 667	16 705	
Oförbrukade bidrag	227 046	142 158	
Summa	242 713	158 863	32
Summa kapital och skulder	701 837	655 403	

Anslagsredovisning

Redovisning mot anslag (tkr)

Anslag	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Omdisponerat anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp
Utgiftsområde 01							
Rikets styrelse							
01 05 001 Länsstyrelserna m.m.	2 404	255 027	464	0	257 895	-252 456	5 439
01 07 003 Åtgärder nationella minoriteter, statsbidrag	4 700	41 625	500	-2 400	44 425	-42 555	1 870
01 07 009 Nationellt uppföljningsansvar	7	3 300	0	-7	3 300	-3 132	168
01 07 010 Stöd för nationella minoriteter	0	4 600	0	0	4 600	-4 600	0
01 07 011 Åtgärder för den romska minoriteten	683	1 500	0	-683	1 500	-1 277	223
Utgiftsområde 19							
Regional tillväxt							
19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder	11	8 300	0	-11	8 300	-8 299	1
Summa	7 804	314 352	964	-3 101	320 020	-312 319	7 701

Finansiella villkor

Anslag/Benämning	Villkor	Belopp
01 05 001 Länsstyrelserna Stockholms län	Anslagskredit	9 401
	Anslagsbehållning som disponeras, 3 %	-
	Kredit på räntekonto	16 400
	Låneram för anläggningstillgångar	15 000
	Gemensamma förberedelser inför de nya uppgifter länsstyrelserna tillförs genom förslaget om auktorisation av delgivningsföretag	2 000
19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder	Anslagskredit	830
	Anslagsbehållning som disponeras	0
	Medel för uppföljning och utvärdering	500
	Bemyndiganderam	7 000
01 07 001 Åtgärder för nationella minoriteter	Anslagskredit	0
	Anslagsbehållning som disponeras	2 300
	Finansiering av samordning, kunskapshöjande insatser, informations- och utbildningsinsatser i samråd med Sametinget	2 450
	Finansiering av bidrag till Sverigefinlänarnas delegation för att stärka sverigefinnars samråd och dialog med kommunerna i förvaltningsområdet för det finska språket	400
	Finansiering av bidrag till Svenska tornedalingarnas riksförbund för att stärka tornedalingarnas samråd och dialog med kommunerna i förvaltningsområdet för meänkieli	400
	Bidrag till genomförandet av utbildningsinsatser för övriga länsstyrelser rörande lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk	500

Redovisning mot inkomsttitel (tkr)

Inkomsttitel	Beräknat belopp	Inkomster
2511 Expeditions- och ansökningsavgifter	5 000	3 903
2537 Miljöskyddsavgift Tåktavgift	6 100	6 219
2552 Övriga avgifter vid länsstyrelserna	7 300	5 720
2714 Sanktionsavgifter m.m.	100	108
2811 Övriga inkomster	100	704
9455 Lotteriavgifter	40	47
Summa	18 640	16 700

Redovisning av bemyndiganden (tkr)

Anslag	Tilldelad bemyndig- anderam	Ingående åtaganden 2011	Utestående åtaganden 2011	Utestående åtagandens fördelning per år			
				2012	2013	2014	2015
19 01 001 Allmänna regionalpolitiska åtgärder	7 000	4 882	2 992	1 749	1 243	0	0

Tilläggsupplysningar och noter

Belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) om inget annat anges.

Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänt

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (FÅB) samt Ekonomistyrningsverkets föreskrifter och allmänna råd till förordningen.

Länsstyrelsen redovisning följer god redovisningssed en 6 § förordning (2000:606) om myndigheters bokföring.

Regeringen har beslutat att återrapportering ska ske enligt anvisningar som framgår under rubriken Verksamhet i avsnittet Organisationsstyrning och bilaga 2 till regleringsbrevet. Anvisningarna utgör ett undantag från bestämmelserna i 3 kap. 2 § FÅB och i vissa fall undantag från 3 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Brytdatum, det datum när löpande bokföring på räkenskapsåret avslutas, är den 5 januari 2012.

Periodavgränsningsposter

Inkomna fakturor t.o.m. brytdag har bokförts. Fakturor som erhålls efter brytdagen redovisas som periodavgränsningspost. Beloppsgränsen för periodavgränsningsposter har fastställts till 50 tkr.

Löpande under året redovisas förutbetalda kostnader såsom hyror m.m. för att kostnaden ska belasta rätt period. Beloppsgräns är fastställd till 50 tkr. Skulder till personalen i form av kompledighet och semesterlöner redovisas månadsvis och regleras halvårsvis med värdeförändring till följd av ändrade löner m.m.

Erhållna bidrag som inte förbrukats periodiseras och redovisas som oförbrukade bidrag. Kostnader motsvarande bidragsbelopp som ännu inte erhållits, periodiseras och redovisas som upplupna bidragsintäkter.

Anläggningstillgångar

Tillgångar med en bedömd ekonomisk livslängd om minst 3 år och ett anskaffningsvärde på minst ett halvt basbelopp redovisas som anläggningstillgångar. Immateriella anläggningstillgångar vid anskaffningsvärde på minst 100 tkr och för förbättringsutgifter på annans fastighet på minst 50 tkr.

Stationära och bärbara persondatorer kostnadsförs direkt på grund av den tekniska utvecklingen och prisnivån samt för bärbara datorer eftersom de utsätts för extra stort slitage.

På anskaffningsvärdet görs linjär avskrivning månadsvis. Följande avskrivningstider tillämpas.

	Avskrivningstid
Immateriella anläggningstillgångar	3 år
Materiella anläggningstillgångar:	
IT-utrustning	3 år
Leasingavtal	3 år
Bilar och transportmedel	4 år
Maskiner	4 år
Övriga inventarier	5 år
Förbättringsutgift på annans fastighet	högst 7 år
Konst	ingen avskrivning

Värdering av fordringar och skulder

Fordringar har tagits upp till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalt. Fordringar och skulder i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.

Redovisning av lönegaranti sker i enlighet med Ekonomistyrningsverkets skrivelse den 6 december 2002. Lönegarantifordran värderas kollektivt med 95 procent, vilket motsvarar det erfarenhetsmässiga sambandet mellan utbetalningar och utdelningar.

Ersättningar och förmåner

Redovisning av skattepliktiga ersättningar och andra förmåner till ledande befattningshavare samt ledamöter i myndighetens råd under perioden 1 januari 2011 till 31 december 2011. Redovisningen upptar enbart ersättningar från länsstyrelsen i Stockholms Län.

Namn	Lön och andra ersättningar (kr)	Skattepliktiga förmåner (kr)
Landshövding		
Per Unckel	799 150	150 930*
* Avser tjänstebostad i Tessinska palatset		
Länsöverdirektör		
Katarina Kämpe	1 018 258	
Insynsråd		
Professor Pontus Braunerhjelm, Kungliga Tekniska högskolan	0	
Generaldirektör Anna Ekström, Skolverket	0	
Partisekreterare Carin Jämtin, Socialdemokraterna	0	
Kommunalråd Erik Langby, Nacka kommun	0	
Direktör Marika Markovits, Stockholms Stadsmission	0	
Verkställande direktör Maria Rankka, Stockholms Handelskammare	0	
Verkställande direktör Margareta Stenbock von Rosen, Ornö Sjötrafik AB	0	
Rektor Harriet Wallberg-Henriksson, Karolinska Institutet	0	

Sjukfrånvaro

Redovisning av sjukfrånvaron i procent	2011	2010
Total sjukfrånvaro i förhållande till den sammanlagda arbetstiden	3,5	3,4
Kvinnor	3,6	3,6
Män	3,2	2,9
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 29 år och yngre i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för den åldersgruppen	2,4	1,8
Kvinnor	2,4	2,0
Män	2,4	0,5
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 30-49 år i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för den åldersgruppen	2,2	2,6
Kvinnor	2,5	3,0
Män	1,6	1,8
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 50 år och äldre i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för den åldersgruppen	5,6	5,0
Kvinnor	5,6	5,0
Män	5,6	4,9
Andelen av total sjukfrånvaro som har varit sammanhängande i en period om 60 kalenderdagar eller mer	32,6	36,3
Kvinnor	28,1	33,8
Män	43,6	43,0
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 29 år och yngre som har varit sammanhängande i en period om 60 kalenderdagar eller mer	0,0	0,0
Kvinnor	0,0	0,0
Män	0,0	0,0
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 30-49 år som har varit sammanhängande i en period om 60 kalenderdagar eller mer	3,2	7,3
Kvinnor	2,4	8,5
Män	5,2	3,9
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 50 år och äldre som har varit sammanhängande i en period om 60 kalenderdagar eller mer	29,4	29,0
Kvinnor	25,7	25,2
Män	38,5	39,1

Noter till resultaträkningen

Not	1	Intäkter av anslag	2011	2010
		01 05 001 Förvaltningsanslag	252 456	248 986
		Årets minskning av semesterlöneskulden före 2009	-1 796	-2 139
		Summa 01 05 001 Förvaltningsanslag	250 660	246 847
		19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder	4 938	4 645
		01 07 003 Åtgärder nationella minoriteter, statsbidrag	3 380	-0
		01 07 009 Nationellt uppföljningsansvar	3 132	3 293
		01 07 010 Stöd för nationella minoriteter	0	0
		01 07 011 Åtgärder för den romska minoriteten	1 122	817
		Summa intäkter av anslag	263 231	255 602

Skillnaden mellan intäkter av anslag i resultaträkningen och utgifter i anslagsredovisningen beror på anslagsavräknad semesterlöneskuld intjänad till och med 2008 enligt övergångsbestämmelsen till 16 § anslagsförordningen.

Not	2	Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2011	2010
		Offentligrättsliga avgifter	1 910	1 016
		Försäljning enligt 4 § Avgiftsförordningen	20 744	22 089
		Intäkter av andra ersättningar	2 285	873
		Summa	24 939	23 977

Av ovanstående intäkter redovisas utfallet för avgiftsbelagd verksamhet där avgifterna beräknas täcka verksamhetens kostnader och uppvisa årligt resultat i en separat tabell enligt regleringsbrevet och består av:

Avgiftsbelagd verksamhet där avgifter disponeras	1 724	1 017
Uppdragsverksamhet i form av resurssamverkan	928	561

Not	3	Intäkter av bidrag	2011	2010
		Bidrag från statliga myndigheter	86 856	122 706
		<i>varav</i>		
		Kammarkollegiet	1 642	5 109
		Riksantikvarieämbetet	2 394	3 115
		Länsstyrelsen i Dalarnas län	125	105
		Länsstyrelsen i Jönköpings län	2 401	433
		Länsstyrelsen i Kronobergs län	500	100
		Länsstyrelsen i Stockholms län	408	-568
		Länsstyrelsen i Södermanlands län	0	40
		Länsstyrelsen i Uppsala län	5 006	2 816
		Länsstyrelsen i Värmlands län	0	15
		Länsstyrelsen i Västmanlands län	620	20
		Länsstyrelsen i Örebro län	156	628
		Länsstyrelsen i Västerbottens län	144	0
		Länsstyrelsen i Gotlands län	159	0
		Länsstyrelsen i Hallands län	1 159	25
		Socialstyrelsen	397	439
		Länsstyrelsen i Västra Götalands län	470	1 505
		Länsstyrelsen i Blekinge län	188	0
		Länsstyrelsen i Västernorrlands län	350	0
		Vägverket	0	65
		Stockholms universitet	50	0

Skogsstyrelsen	1	45
Arbetsförmedlingen	-14	240
Fiskeriverket	126	35
Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete	15	0
Naturvårdsverket	35 676	38 922
Migrationsverket	1 191	629
Skatteverket	40	0
Banverket	0	617
Boverket	555	1 369
Statens jordbruksverk	6 197	5 007
Statens folkhälsoinstitut	1 733	3 028
Post- och telestyrelsen	150	0
Regeringskansliet	5 744	6 407
Statens energimyndighet	1 379	1 223
Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	2 564	18 450
Verket för innovationssystem	41	0
Valmyndigheten	1	4 137
Försäkringskassan	63	18
Transportstyrelsen	0	2 000
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	7 238	4 165
Tillväxtverket	3 530	20 545
Trafikverket	636	855
Havs- och vattenmyndigheten	2 514	0
Övriga motparter	1 306	1 167
Bidrag från övriga	11 285	6 406
Summa	98 141	129 112

Not	4	Kostnader för personal	2011	2010
		Lönekostnader, exkl. arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal	-164 865	-162 979
		Övriga kostnader för personal	-83 198	-79 399
		Summa	-248 063	-242 378

Not	5	Övriga driftskostnader	2011	2010
		Övriga driftskostnader	-92 173	-119 634
		Minskningen av resultatposten övriga driftskostnader beror i huvudsak på att två stora projekt Entreprenör Stockholm och SOL-projektet redovisade stora kostnader under 2010. Båda projekten avslutades under våren 2011.		

Not	6	Uppbördsverksamhet	2011	2010
		Uppbördsverksamhet	4 805	0
		Saldot i avsnittet uppbörd består av upplupna avgiftsintäkter för tillsyn och registerhållning av stiftelser och till en mindre del av befarade förluster.		

Not	7	Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag	2011	2010
		19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder	3 362	3 725
		01 07 003 Åtgärder nationella minoriteter, statsbidrag	39 175	32 425
		01 07 010 Stöd för nationella minoriteter	4 600	4 600
		01 07 011 Åtgärder för den romska minoriteten	155	0
		Summa	47 292	40 750

Not	8	Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag	2011	2010
		Kammarkollegiet	497 327	428 463
		Riksantikvarieämbetet	572	345
		Fiskeriverket	1 008	1 022
		Naturvårdsverket	58 973	18 951
		Konsumentverket	47	397
		Boverket	0	75
		Statens folkhälsoinstitut	12 476	2 114
		Regeringskansliet	38 005	79 573
		Statens energimyndighet	1 500	0
		Transportstyrelsen	0	38 000
		Tillväxtverket	150	0
		Summa	610 057	568 940

Not	9	Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	2011	2010
		EU-institutioner eller andra internationella organisationer	924	0
		Älgvårdsfonden	83	54
		Bygdemedel	25	25
		Lönegaranti konkurser	69 241	106 736
		Lönegaranti rekonstruktioner	16 447	22 885
		Summa	86 720	129 700

Not	10	Avsättning till/upplösning av fonder mm för transfereringsändamål	2011	2010
		Ingående balans	436	509
		Årets förändring	56	-73
		Utgående balans	493	436

Älgvårdsfonden

Ingående balans	355	453
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	83	54
Lämnade bidrag	-53	-152
Utgående balans	386	355

Bygdemedel

Ingående balans	81	56
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	25	25
Finansiella intäkter i transfereringsverksamhet	1	0
Utgående balans	107	81

Not	11	Lämnade bidrag	2011	2010
		Lämnade bidrag till statliga myndigheter	-1 169	-39 745
		Lämnade bidrag till övriga statliga sektorn	-228	0
		Lämnade bidrag till primärkommuner	-88 108	-96 848
		Lämnade bidrag till landstingskommuner	-2 075	-3 050
		Lämnade bidrag till kommunala bolag	-150	-100
		Lämnade bidrag till övriga kommunala sektorn	-9 384	-21 970
		Lämnade bidrag till övriga organisationer och ideella föreningar	-65 065	-28 651
		Lämnade bidrag till privata företag och privatägda	-2 620	-2 643

Lämnade bidrag till enskilda personer	-555 905	-525 618
Summa lämnade bidrag	-724 703	-718 624
Inom verksamhetsområden		
Allmänt och övergripande inom Myndighetsövergripande verksamhet	0	-38 180
Lönegaranti	-554 969	-525 562
Jakt och viltvård	-133	-207
Övriga ärenden inom omr 20-21	-43 930	-26 925
Allmänna o övergripande inom Regional tillväxt	-200	0
Tillväxtavtal o program regional näringspolitik	-125	0
Företagsstöd	-826	-1 568
Regional projektsamverkan	-3 026	-1 109
Allmänt o övergripande inom omr 34	-75	-738
Kommunikationsplanering	-230	-178
Allmänt o övergripande inom Hållbar samhällsplanering och boende	0	-75
Detaljplaner, områdesbestämmelser, fastighetsbest mm	-1 350	0
Överklagande enl plan- och bygglagen	0	-3 920
Allmänt o övergripande inom Energi och klimat	-150	0
Allmänt o övergripande inom Kulturmiljö	-484	0
Fornminnen	-75	0
Byggnadsvård	0	-324
Kulturhistoriskt värdefulla miljöer	-13	-21
Övriga ärenden inom Kulturmiljö	0	-954
Allmänt o övergripande inom Naturvård och miljöskydd	0	-919
Miljömål	-9 648	-3 735
Miljöövervakning o uppföljning miljömål	-230	0
Förvaltning skötsel skyddade områden	-530	-1 324
Förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön	-85	-75
Efterbehandling förorenade områden	-46 756	-8 048
Stöd till fisket	-843	-875
Fiskevård, fritidsfiske	-1 808	-1 022
Fördelning av statsbidrag	-49 775	-77 894
Alkohol- o tobaksärenden	-600	-40
Jämställdhetsfrågor	-8 842	-24 504
Integrationsfrågor	0	-428
	-724 703	-718 624
Not 12 Årets kapitalförändring	2011	2010
Verksamhetsutfall		
Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan	12	-358
Semesterlöne- och löneskuld	2 164	809
Årets minskning av semesterlöneskulden från 2008 som finansieras av anslag	-1 796	-2 139
Balanserade projektutfall	-73	0
Summa verksamhetsutfall	307	-1 687
Uppbörd		
Upplupna intäkter och befarade förluster inom stiftelseverksamhet	4 805	0

Transfereringar		
Lönegaranti konkurser	16 733	18 671
Lönegaranti rekonstruktioner	2 578	2 168
Summa Transfereringar	19 311	20 839

Summa årets kapitalförändring	24 423	19 152
--------------------------------------	---------------	---------------

Not	13	Immateriella anläggningstillgångar	2011	2010
		Ingående anskaffningsvärde	3 638	3 623
		Årets anskaffning	0	15
		Årets försäljning, utrangering	0	0
		Utgående anskaffningsvärde	3 638	3 638
		Ingående avskrivningar	-3 595	-3 435
		Årets avskrivningar	33	160
		Årets försäljning, utrangering	0	0
		Utgående avskrivningar	-3 628	-3 595
		Bokfört värde immateriella anläggningstillgångar	10	43

Not	14	Materiella anläggningstillgångar	2011	2010
		Förbättringsutgifter på annans fastighet		
		Ingående anskaffningsvärde	8 773	8 468
		Årets anskaffning	0	305
		Utgående anskaffningsvärde	8 773	8 773
		Ingående avskrivningar	-8 396	-8 303
		Årets avskrivningar	-98	-93
		Utgående avskrivningar	-8 494	-8 396
		Bokfört värde	280	377

Maskiner, inventarier mm.		
Ingående anskaffningsvärde	26 364	27 327
Årets anskaffning	1 121	1 815
Årets försäljning, utrangering	-239	-2 778
Utgående anskaffningsvärde	27 246	26 364
Ingående avskrivningar	-23 345	-24 200
Årets avskrivningar	-1 423	855
Utgående avskrivningar	-24 768	-23 345
Bokfört värde	2 478	3 019

Bokfört värde materiella anläggningstillgångar	2 758	3 396
---	--------------	--------------

Not	15	Utlåning	2011	2010
		Ingående balans, utlåning	27	27
		Årets förändring	0	0
		Summa utlåning	27	27

Not	16	Fastigheter	2011	2010
		Ingående balans, fastighet Killinge 10:1	105	105
		Årets förändring	0	0
		Utgående balans	105	105

Not	17	Fordringar hos andra myndigheter	2011	2010
		Diverse fordringar andra myndigheter	50 607	76 248
		Mervärdesskatt	6 393	7 619
		Summa	57 000	83 867

Minskningen av balansposten fordringar hos andra myndigheter beror på minskade fordringar på Kammarkollegiet för utbetald lönegaranti.

Not	18	Övriga fordringar	2011	2010
		Lönegarantifordringar	155 149	131 937
		Övriga fordringar	1 359	1 895
		Summa	156 508	133 833

Not	19	Periodavgränsningsposter	2011	2010
		Förutbetalda kostnader		
		Förutbetalda hyror	10 560	10 323
		Övriga förutbetalda kostnader	130	149
			10 690	10 472

Upplupna bidragsintäkter

Upplupna bidragsintäkter inomstatligt <i>varav</i>	5 877	8 723
Riksantikvarieämbetet	218	251
Länsstyrelsen i Jönköpings län	406	407
Länsstyrelsen i Västra Götalands län	475	35
Arbetsförmedlingen	223	0
Naturvårdsverket	47	244
Boverket	0	8
Regeringskansliet	0	48
Statens jordbruksverk	3 029	414
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	0	1 369
Tillväxtverket	613	4 208
Trafikverket	867	392
Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	0	1 307
Statens folkhälsoinstitut	0	3
Valmyndigheten	0	11
Sveriges lantbruksuniversitet	0	26

Upplupna bidragsintäkter utomstatligt	2 096	1 097
Totala upplupna bidragsintäkter	7 974	9 820

Övriga upplupna intäkter	9 428	185
---------------------------------	--------------	------------

Ökningen av balansposten övriga upplupna intäkter beror i huvudsak på intäkter för tillsyn- och registerhållningsavgifter för stiftelser. Vidare upplupen ersättning från Kammarkollegiet för administration av lönegaranti.

Not	20	Avräkning med statsverket	2011	2010
		Uppbörd		
		Ingående balans	-1 838	-7 636
		Redovisat mot inkomstitel	-16 700	-14 858
		Uppbördsmedel som betalats till icke räntebärande flöde	17 065	20 656
		Fordringar/skulder avseende uppbörd	-1 473	-1 838
		Anslag i icke räntebärande flöde		
		Ingående balans	2 441	236
		Redovisat mot anslag	59 863	49 505
		Medel hänförliga till transfereringar med mera som betalats till icke räntebärande flöde	-61 064	-47 300
		Fordringar/skulder avseende anslag i icke räntebärande flöde	1 240	2 441
		Anslag i räntebärande flöde		
		Ingående balans	-2 404	-3 928
		Redovisat mot anslag	252 456	248 986
		Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-255 491	-247 462
		Återbetalning av anslagsmedel	0	0
		Fordringar/skulder avseende anslag i räntebärande flöde	-5 439	-2 404
		Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
		Ingående balans	5 290	7 429
		Årets minskning av semesterlöneskulden redovisat mot anslag enligt undantagsregeln	-1 796	-2 139
		Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	3 495	5 290
		Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto		
		Ingående balans	51 187	70 361
		Inbetalningar i icke räntebärande flöde	995 466	892 375
		Utbetalningar i icke räntebärande flöde	-963 442	-938 194
		Betalningar hänförliga till anslag och inkomstitlar	43 999	26 644
		Belopp under utredning	0	0
		Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto	127 210	51 187
		Summa utgående balans avräkning med statsverket	125 032	54 675
Not	21	Behållning räntekonto i Riksgälden	2011	2010
		Räntekonto i Riksgälden	90 116	58 542
		Beviljad kreditram	16 400	16 350
		Beviljad kreditram har inte utnyttjats under år 2011.		
Not	22	Övriga tillgodohavanden i Riksgälden	2011	2010
		Övriga tillgodohavanden i Riksgälden Deponeringar	239 724	298 765
Not	23	Donationskapital	2011	2010
		Ingående balans	136	140

H Elmqvist fond	2	0
Naturvårdsrådet - Skötselrådet	1	0
Stiftelsen Solstickan	0	-4
Summa	139	136

Not 24	Balanserad kapitalförändring	2011	2010
	Balanserad kapitalförändring	127 104	107 952
	Kapitalförändring enligt resultaträkningen	24 423	19 152
	Summa	151 527	127 104
	<i>varav</i>		
	Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan	-2 646	-2 659
	Semesterlöne- och löneskuld	-2 484	-2 852
	Övriga periodiserade kostnader RTA	-73	
	Lönegaranti konkurser	144 018	127 286
	Lönegaranti rekonstruktioner	7 907	5 329
	Övriga periodiserade kostnader SCR	4 805	0

Not 25	Avsättning till/upplösning av fonder mm för transfereringsändamål	2011	2010
	Ingående balans	436	509
	Årets förändring	56	-73
	Utgående balans	493	436

Älgvårdsfonden			
Ingående balans	355	453	
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	83	54	
Lämnade bidrag	-53	-152	
Utgående balans	386	355	

Bygdemedel			
Ingående balans	81	56	
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	25	25	
Finansiella intäkter i transfereringsverksamhet	1	0	
Utgående balans	107	81	

Not 26	Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	2011	2010
	Ingående avsättningar	718	2 263
	Årets pensionskostnader	0	-187
	Årets pensionsutbetalningar	-595	-1 357
	Utgående avsättning	123	718

Inga nya avsättningar för pensioner eller delpensioner har gjorts under år 2011.

Not 27	Övriga avsättningar	2011	2010
	Ingående balans kompetensväxlingsåtgärder	684	960
	Kompetensväxlingsåtgärder - årets förändring	345	-276
	Utgående balans kompetensväxlingsåtgärder	1 029	684
	Summa övriga avsättningar	1 029	684

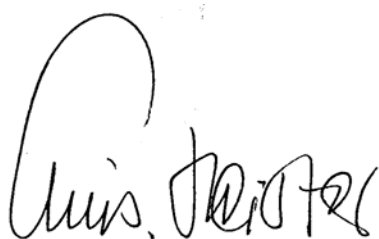
Not	28	Lån i Riksgälden	2011	2010
		Ingående balans	3 160	3 353
		Under året upptagna lån	955	1 852
		Årets amorteringar	-1 553	-2 044
		Utgående balans	2 562	3 160
		Beviljad låneram	15 000	9 000
Not	29	Skuld till andra myndigheter	2011	2010
		Diverse skulder inkl. leverantörsskulder	11 749	16 032
		Lagstadgade arbetsgivaravgifter	12 874	18 526
		Premier avtalsförsäkringar	0	16
		Mervärdesskatt	168	158
			24 791	34 731
		Lagstadgade arbetsgivaravgifter innefattar både anställd personal samt lönegaranti.		
Not	30	Leverantörsskulder	2011	2010
		Leverantörsskulder	24 581	18 583
		Leverantörsskulden har ökat trots förändrat brytdatum till 5 januari. Förklaringen till ökningen är att en skuld på 12 000 tkr för lokalhyra var betald före bokslut 2010 men inte vid bokslut 2011.		
Not	31	Depositioner	2011	2010
		Depositioner	241 062	299 580
Not	32	Periodavgränsningsposter	2011	2010
		Upplupna kostnader		
		Upplupna löner, arvoden inkl social avg	0	1 109
		Upplupna semesterlöner inkl social avg	14 218	15 596
		Övriga upplupna kostnader	1 449	-0
			15 667	16 705
		Balansposten övriga upplupna kostnader har ökat pga ändrad brytdag.		
		Oförbrukade bidrag inomstatliga	217 183	139 103
		<i>varav</i>		
		Kammarkollegiet	6 887	20 437
		Riksantikvarieämbetet	874	854
		Länsstyrelsen i Jönköpings län	6 537	4 133
		Länsstyrelsen i Kronobergs län	0	2
		Länsstyrelsen i Södermanlands län	34	0
		Länsstyrelsen i Uppsala län	328	2 562
		Länsstyrelsen i Värmlands län	58	58
		Länsstyrelsen i Västmanlands län	4	60
		Länsstyrelsen i Örebro län	189	208
		Länsstyrelsen i Hallands län	1 262	2 421
		Socialstyrelsen	26 013	1 436
		Länsstyrelsen i Västernorrlands län	0	200
		Länsstyrelsen i Västra Götaland	0	163
		Vägverket	0	742

Skogsstyrelsen	46	46
Arbetsförmedlingen	1 049	540
Fiskeriverket	0	126
Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete	226	0
Naturvårdsverket	132 351	32 303
Migrationsverket	52	831
Konsumentverket	0	384
Banverket	-0	614
Boverket	709	614
Statens jordbruksverk	1 557	193
Statens folkhälsoinstitut	4 769	16 726
Regeringskansliet	18 019	44 739
Statens energimyndighet	398	1 077
Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	227	1 821
Verket för innovationssystem	7 831	1 750
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	2 669	3 969
Tillväxtverket	3 946	77
Trafikverket	0	17
Havs- och vattenmyndigheten	1 148	0
Oförbrukade bidrag utomstatliga	9 863	3 055
Summa oförbrukade bidrag	227 046	142 158

Stockholm 2012-02-21

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Jag bedömer vidare att den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten är betryggande.

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Chris Heister". The signature is fluid and cursive, with a large initial "C" and "H".

Chris Heister
Landshövding

*Länsstyrelsen i Stockholms län
Hantverkargatan 29
Box 22 067
104 22 Stockholm
Tfn: 08- 785 40 00 (vxl)
www.lansstyrelsen.se/stockholm*